

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ ELEKTRONİK ORTAMLARDA
OKUMA BECERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Barış ESMER

Ankara
Mayıs,2013

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ ELEKTRONİK ORTAMLARDA
OKUMA BECERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Barış ESMER

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mustafa ULUSOY

Ankara

Mayıs,2013

JÜRİ ONAY SAYFASI

Barış Esmer'in Sınıf Öğretmeni Adaylarının Elektronik Ortamlarda Okuma Becerilerinin Değerlendirilmesi başlıklı tezi 31.05.2013 tarihinde jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye: Yrd. Doç. Dr. Hakan Dedeoğlu.....

Üye: Yrd. Doç. Dr. İhsan Seyit ERTEM.....

Üye (Tez Danışmanı): Yrd. Doç. Dr. Mustafa ulusoy.....

The image shows three handwritten signatures in black ink, each written over a horizontal dotted line. The signatures are cursive and appear to be the names of the jury members listed in the adjacent text.

ÖN SÖZ

İnternetin şekillendirdiği 21. yy da metinlerin farklı yapı ve içeriklerle karşımıza çıkmasıyla birlikte okuma ve okuryazarlık kavramı artık kalem-kâğıt-mürekkep kavramlarının çok ötesine geçmiştir. İnternet; sınırsız sayıda metinlerin paylaşılmasında, okunmasında çok etkili ve yaygın bir teknoloji olarak kullanılmaktadır. Okuryazarlığın değişiminde bu çağın belirleyicisi olan internetin bu potansiyelinden tam olarak faydalanabilmek için; internet ve bilgi-iletişim teknolojilerinin gerektirdiği becerileri tam olarak anlamaya ihtiyacımız vardır. Bu da internet ve diğer bilgi-iletişim teknolojileri aracılığıyla sunulan bilgilerin daha çok sorgulanması ve bilgiye daha eleştirel bakılmasını gerektirmektedir. Genellikle internet sitelerinde sunulan metinlerle gerçekleştirilen elektronik ortamlarda okumanın özünde ise; bilgi-iletişim teknolojileri ile birlikte yeni beceri, strateji, alışkanlık ve sosyal deneyimlerin gerekli olduğu düşüncesi yatmaktadır. Yirmi birinci yüzyılın başında okuma ve okuryazarlık bu anlayışla şekillenmektedir. Bu bağlamda bu araştırmada elektronik ortamlarda okuma için gerekli olan beceriler ve stratejiler açısından hangi noktada olduğumuz belirlenmeye çalışılmış ve bulunduğumuz noktadan ulaşmayı hedeflediğimiz noktaya nasıl gidebileceğimize ilişkin öneriler sunulmuştur.

Çalışmalarım süresince bu tezin olgunlaşmasında ve zenginleşmesinde, değerli düşünceleri ile önemli katkılarından dolayı Yrd. Doç. Dr. Çetin ÇETİNKAYA, Öğr. Gör. Dr. Mustafa YILDIZ ve Dr. Seyit ATEŞ' e ne kadar teşekkür etsem azdır.

Araştırma sürecinin planlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve raporlaştırılması aşamalarında birçok kişinin katkısı olmuştur. Öncelikle akademik hayatımın her noktasında ve bu aşamaya gelmemde büyük emeği olan tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Mustafa ULUSOY' a, kendileriyle birlikte olmaktan ve çalışmaktan büyük keyif aldığım, tezin çeşitli aşamalarına ilişkin görüş ve düşüncelerine başvurduğum çalışma arkadaşlarım Arş. Gör. Özkan ÇELİK, Arş. Gör. Gökhan UYANIK ve Arş. Gör. Alper YONTAR' a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca tezimin tüm aşamalarında desteklerini aldığım TÜBİTAK kurumuna teşekkürlerimi borç bilirim.

Son olarak bana her zaman her konuda destek olan, benden sevgi ve desteğini esirgemeyen ve beni daima gülümseyerek karşılayan eşime, sonsuz teşekkürler.

Ankara, Mayıs, 2013

Bariş ESMER

ÖZET

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ ELEKTRONİK ORTAMLARDAN OKUMA BECERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

ESMER, Barış

Yüksek Lisans, Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Mustafa ULUSOY

Mayıs– 2013, 154 sayfa

Bu çalışmada genel olarak sınıf öğretmenliği adaylarının yeni okuryazarlık becerileri üzerine odaklanılmıştır. Özel olarak da bilgiye ulaşma, bilgiyi analiz etme, elde edilen bilginin sentezlenmesi ve çoklu internet ortamlarını kullanarak bilgiyi iletme gibi elektronik ortamlarda okuma becerileri üzerinde durulmuştur. Bilgiyi kazanmanın ve kullanmanın merkezinde yer alan öğrencilere bu becerileri kazandırmada öğretmen adaylarının etkili olduğu düşüncesinden hareketle “Sınıf öğretmeni adaylarının elektronik ortamlarda okuma becerileri” araştırmaya konu edilmiştir.

Bu araştırma nitel araştırma geleneğinde, durum çalışması modelinde bir çalışma olarak yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu sınıf öğretmenliği anabilim dalında öğrenim gören on iki kız, on iki erkek olmak üzere toplam 24 öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırmaya katılan adaylar amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Adayların seçiminde gönüllülük ilkesi esas alınmıştır. Araştırma kapsamında veri toplama sürecinde, yeni okuryazarlık stratejilerini belirlemeye yönelik Camtasia Studio video kayıtları, video kayıtlarını değerlendirmede kullanılan gözlem formu, yeni okuryazarlık stratejilerinin ne sıklıkla uyguladığını belirlemeye yönelik anket ve elektronik ortamlarda okuma stratejileri kontrol listesi ve uygulama sürecindeki katılımcıların görüşlerini belirlemek için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz ve içerik analizi tekniklerinden faydalanılmıştır.

Araştırmanın genel sonucu sınıf öğretmeni adaylarının elektronik ortamlarda okuma becerilerinin yeterli olmadığı, yeni okuryazarlıklar ile elektronik ortamlarda okumanın bir bütün olarak ele alınması gerektiği ve sürecin en önemli boyutlarından birinin öğretmen eğitimi olduğudur. Bu bağlamda araştırma problemleri temelinde ulaşılan diğer sonuçlar şu şekildedir:

Araştırmada;

1) Erkek öğretmen adaylarının yeni okuryazarlık stratejilerini uygulamada kızlardan daha başarılı oldukları, adayların internet kullanım sıklığı ve akademik başarıları ile yeni okuryazarlık stratejilerini uygulayabilme becerileri arasında doğrusal bir ilişki olmadığı, sınıf düzeyi arttıkça stratejilerin uygulanma düzeylerinin de arttığı,

2) Elektronik ortamlarda okurken en fazla kullanılan stratejiler arama motoru kullanma, göz gezdirme ve karşılaştırarak okuma olurken bunları; anahtar kelimelerle arama yapma, metin türüne dikkat ederek seçme, soruları anlama stratejilerinin izlediği,

3) Hiçbir katılımcının ulaştıkları ve okumaları gereken sayfaların çıktısını almayı tercih etmedikleri, cevabın birden fazla kaynak kullanılarak ve metinler arası okumalar yaparak oluşturulması gereken soruda çok zorlandıkları ve konuya özgü ön bilgilerine dayanarak soruyu cevaplandıkları,

4) Öğretmen adaylarının birçoğunun bilgiyi analiz etmede başarılı stratejileri kullanamadıkları, ulaştıkları bilgileri yüzeysel olarak okudukları ve ilk okudukları kaynaktan cevapları oluşturma eğilimi gösterdikleri,

5) Katılımcıların üçte birinin cevaplarını oluştururken ön bilgileri ile internetten elde ettikleri bilgileri, ilişkilendirme, birleştirme, düzenleme ve kendi cümleleriyle ifade etme gibi davranışları gösterirken, üçte ikisinin ise sorunun cevabı olduğunu düşündükleri ilk cevabı kopyalayarak cevaplarını oluşturdukları,

6) Öğretmen adaylarının bu süreç boyunca teknolojik, bilgiyi erişim ve bilgiyi seçmede problemler yaşadıklarını

7) On sekiz katılımcının basılı materyallerden okumayı elektronik okumadan daha avantajlı olarak algıladığı,

8) Öğretmen adaylarının sorulara verdikleri cevapları sınıf düzeyine göre doğrusal şekilde ilerlemediği sonuçlarına ulaşılmıştır. Soruları cevaplama en başarılı üçüncü sınıf öğretmen adayları olurken; en başarısız ise ikinci sınıflar olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Basılı materyallerden okuma, elektronik ortamlardan okuma, sınıf öğretmeni adayları, yeni okuryazarlıklar.

ABSTRACT

EVALUATION ONLINE READING COMPREHENSION SKILLS OF ELEMANTARY PRESERVICE TEACHERS

ESMER, Barış

Master Dissertation, Department of Elementary Education

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Mustafa ULUSOY

May– 2013, 154 pages

This research investigated new literacy skills used by elementary preservice teachers. Specifically, this research focuses on new literacies of online reading comprehension which is defined functions such as locating information, critically evaluating, synthesizing and communicating information. Based on the idea that preservice teachers affect to teach skills and strategies to the students who located in the center of gaining and using the information, this research explored new literacies of online reading comprehension skills of elementary preservice teachers.

Research was carried out in case study which is one of the qualitative study design. The participants of research consisted of twenty-four preservice teachers (twelve of male and twelve of female) studying on the department of elementary teaching. The participants were chosen by purposeful sampling. Volunteering was taken as a basis on the selection of participants. In this research, the data was gathered by using Camtasia screen capture video-camera records, observation form, semi structured interviews, questionnaire and check list. The researcher used content and descriptive analyses techniques to analyze data obtained in this research. During the data collecting process, screen capture software called Camtasia used to record and save online reading actions, and observation form was used to evaluate video recordings. The questionnaire and check list was used to determine how often were applied new literacy strategies. Semi-structured interview form was used to obtain participants' opinions regarding their new literacies of online reading comprehension.

The research findings revealed that preservice teachers' skills on new literacies of reading comprehension is not sufficient, new literacies and online reading

comprehension should be considered as a whole and this process should focus on teacher training. In this regard, some of the research results are in the following:

1) Male teachers' practice are more successful than girls in the new literacy strategies. The results illustrated that there were no linear relationship between the frequency of internet using by participants, their academic achievements and applying the skills of new literacies strategies. If the grade level increase, the implementation of strategies would increased.

2) The most commonly used strategies for online reading are using the search engine, skimming and collating the text; search for keywords, taking care to select the type of text and questioning the comprehension strategies.

3) None of the participants choose to print the pages reached and need to read. They struggle with question which they need to use multiple resources and intertextuality reading. Therefore they answered the questions used by topic-specific prior knowledge.

4) Many of the preservice teachers couldn't use the successful strategies on evaluating information. They read the information which located on web sites superficially. They also tend to generate answers from sites or text which was first read.

5) While one-third of the participants answering the questions, they displaying behaviors such as combining, editing and expressing his /her own words between prior knowledge and information obtained from the web sites. Two-thirds of the participants created the answers by copying to the first answer they think as the answer to the problem.

6) Preservice teachers indicated that they experienced problems such as technology, accessing information and selecting information.

7) Eighteen participants perceived more favorable online reading than offline reading.

8) The results of the study illustrated that there were no linear advancement by grade level. The results of answering questions also reveal that the most successful grade is third grade preservice teachers and the failure group is second grade preservice teachers.

Keywords: Reading, offline reading, online reading, preservice teachers, new literacies.

İÇİNDEKİLER

JURİ ONAY SAYFASI.....	i
ÖN SÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
1. BÖLÜM.....	1
1.1 GİRİŞ.....	1
1.1.1 Problem Durumu.....	1
1.1.2 Problem Cümlesi.....	6
1.1.3 Alt Problemler.....	6
1.1.4 Araştırmanın Amacı.....	6
1.1.5 Araştırmanın Önemi.....	7
1.1.6 Varsayımlar.....	9
1.1.7 Sınırlılıklar.....	9
1.1.8 Tanımlar.....	10
2.BÖLÜM.....	11
2.1 KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	11
2.1.1 Basılı Metinlerden Okuma.....	11
2.1.2 Yeni Okuryazarlıklar.....	13
2.1.3 Elektronik Ortamlarda Okuma.....	17
2.1.3.1 Önemli Soruları Belirleme.....	20
2.1.3.2 Bilgiye Ulaşma.....	21
2.1.3.3 Bilgiyi Analiz Etme (Eleştirel Değerlendirme).....	23
2.1.3.4 Elde Edilen Bilginin Sentezlenmesi.....	25
2.1.3.5 Çoklu İnternet Ortamların Kullanarak Bilgiyi İletme.....	26
2.1.4 Basılı Metinlerden Okuma İle Elektronik Ortamlardan Okumanın Farklılıkları.....	27
3.BÖLÜM.....	34

3.1 YÖNTEM.....	34
3.1.1 Araştırmanın Yöntemi	34
3.1.2 Katılımcılar.....	37
3.1.3 Veri Toplama Teknikleri	38
3.1.4 Veri Toplama Araçları.....	40
3.1.4.1 Elektronik Ortamlarda Okuma Stratejileri Gözlem Formu	41
3.1.4.2 Elektronik Ortamlarda Okuma Anketi.....	42
3.1.4.3 Görüşme Formu	42
3.1.5 Araştırmaya İlişkin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları.....	43
3.1.6. Verilerin Analizi	47
4. BÖLÜM.....	49
4.1 BULGULAR VE YORUM.....	49
4.1.1 Sınıf öğretmeni adaylarının yeni okuryazarlık stratejilerini ne düzeyde uyguladıklarına ilişkin görüşleri nelerdir?.....	49
4.1.2 Sınıf öğretmeni adaylarının yeni okuryazarlık stratejilerini uygulayabilme becerileri nelerdir?.....	57
4.1.2.1. Birinci Sınıf Öğrencilerin Uygulama Becerileri	58
4.1.2.2. İkinci Sınıf Öğrencilerin Uygulama Becerileri.....	65
4.1.2.3. Üçüncü Sınıf Öğrencilerin Uygulama Becerileri.....	72
4.1.2.4. Dördüncü Sınıf Öğrencilerin Uygulama Becerileri	79
4.1.3 Sınıf öğretmeni adaylarının yeni okuryazarlık stratejilerini uygulayabilme becerileri ile ilgili algıları ve ortaya çıkardıkları ürünün kalitesi ile ilgili görüşleri nelerdir?.....	89
4.1.3.1. Sınıf öğretmeni adaylarının yeni okuryazarlık stratejilerini uygulayabilme becerilerindeki algıları nelerdir?	89
4.1.3.1.1 Size verilen soruları yanıtlarken nasıl bir yol izlediniz, izlediğiniz yol ile başarılı olduğunuza inanıyor musunuz?.....	90
4.1.3.1.2. Size göre; internette okurken iyi okuyucular neler yapmalıdır?	100
4.1.3.2. Sınıf öğretmeni adaylarının soruları cevaplamaadaki başarı düzeyine ilişkin görüşleri nelerdir?	114
4.1.3.3. Sınıf öğretmeni adaylarının soruları cevaplamaadaki başarı düzeyine ilişkin uzmanların görüşleri nelerdir?	116
5. BÖLÜM.....	123

5.1 SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	123
5.1.1 Sonuçlar.....	123
5.1.2 Tartışma.....	129
5.1.3 Öneriler.....	132
KAYNAKÇA.....	134
EKLER.....	146

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1

Dünya İnternet Kullanım Ve Nüfus İstatistikleri (Haziran, 2012)..... 2

Tablo 2

Okuryazarlık Bakış Açıları 14

Tablo 3

Araştırmanın Tasarımı..... 36

Tablo 4

Katılımcılara İlişkin Dağılım..... 37

Tablo 5

Veri Toplam Araçları Geliştirme Süreci..... 41

Tablo 6

Öğretmen Adaylarının Elektronik Ortamlarda Bilgiye Ulaşma Stratejisinden Aldıkları Puanların Cinsiyete Göre Dağılımı 49

Tablo 7

Öğretmen Adaylarının Bilgiyi Analiz Etme Stratejisinden Aldıkları Puanların Cinsiyete Göre Dağılımı 51

Tablo 8

Öğretmen Adaylarının Elde Edilen Bilginin Sentezlenmesi Stratejisinden Aldıkları Puanların Cinsiyete Göre Dağılımı 52

Tablo 9

Öğretmen Adaylarının Çoklu İnternet Ortamlarının Kullanarak Bilgiyi İletme Stratejisinden Aldıkları Puanların Cinsiyete Göre Dağılımı.....53

Tablo 10

Öğretmen Adaylarının Elektronik Ortamlarda Okuma Anketinden Aldıkları Puanların Cinsiyete Göre Dağılımı 54

Tablo 11

Öğretmen Adaylarının Elektronik Ortamlarda Okuma Anketinden Aldıkları Puanların Başarıya Göre Dağılımı..... 54

Tablo 12

Öğretmen Adaylarının Elektronik Ortamlarda Okuma Anketinden Aldıkları Puanların Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı..... 55

Tablo 13

Öğretmen Adaylarının Elektronik Ortamlarda Okuma Anketinden Aldıkları İnternet Kullanım Sıklığına Göre Dağılımı..... 56

Tablo 14

Gözlemciler Arası Uyum Oranları 57

Tablo 15

Öğretmen Adaylarının Soruları Cevaplamadaki Başarı Düzeyine Göre Dağılımı 114

Tablo 16

Puanlayıcılar Arası Uyum Yüzdeleri 117

Tablo 17

Puanlayıcılar Arası Korelasyon(Pearson Momentler Çarpımı) 118

Tablo 18

1. Sınıf Öğretmen Adaylarının Soruları Cevaplamadaki Başarı Düzeyine İlişkin Puanların Karşılaştırması 119

Tablo 19

2.Sınıf Öğretmen Adaylarının Soruları Cevaplamadaki Başarı Düzeyine İlişkin Puanların Karşılaştırması 120

Tablo 20

3.Sınıf Öğretmen Adaylarının Soruları Cevaplamadaki Başarı Düzeyine İlişkin Puanların Karşılaştırması 121

Tablo 21

4. Sınıf Öğretmen Adaylarının Soruları Cevaplamadaki Başarı Düzeyine İlişkin Puanların Karşılaştırması 122

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Elektronik ortamlarda okuma süreci	19
Şekil 2. Anket geliştirme süreci	42
Şekil.3 Araştırmaya ilişkin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları	44
Şekil 4. Ahmet'in uygulama sürecinden bir ekran resmi	59
Şekil 5. Ömer'in uygulama sürecinden bir ekran resmi	60
Şekil 6.Uğur'un uygulama sürecinden bir ekran resmi	61
Şekil 7.Fatma'nın tıklamış olduğu siteleri gösteren bir ekran resmi.....	62
Şekil 8. Ayşe'nin uygulama sürecinden bir ekran resmi.....	63
Şekil 9. Canan'ın uygulama sürecinden bir ekran resmi.....	64
Şekil 10. Zeynep'in uygulama sürecinden bir ekran resmi	66
Şekil 11. Elif'in uygulama sürecinden bir ekran resmi	67
Şekil 12. Hasan'ın uygulama sürecinden bir ekran resmi	68
Şekil 13. Okan'ın uygulama sürecinden bir ekran resmi	69
Şekil 14. Merve'nin uygulama sürecinden bir ekran resmi	70
Şekil 15. Murat'ın bilgiye ulaşmada kullandığı anahtar kelimelerden bir örnek.....	71
Şekil 16. Bahar'ın uygulama sürecinden bir ekran resmi	73
Şekil 17. Hakan'ın uygulama sürecinden bir ekran resmi	74
Şekil 18. Alper'in uygulama sürecinden bir ekran resmi.....	75
Şekil 19. Bahadır'ın en çok yaralandığı sayfadan bir resmi	76
Şekil 20. Kübra'nın uygulama sürecinden bir ekran resmi	78

<i>Şekil 21.</i> Oya'nın uygulama sürecinden bir ekran resmi	79
<i>Şekil 22.</i> Emine'nin uygulama süreciden bir ekran resmi	80
<i>Şekil 23.</i> Gökhan'ın uygulama süreciden bir ekran resmi	81
<i>Şekil 24.</i> Efe'nin uygulama süreciden bir ekran resmi	83
<i>Şekil 25.</i> Faruk'un uygulama sürecinden bir ekran resmi.....	84
<i>Şekil 26.</i> Meltem'in uygulama sürecinden bir ekran resmi	85
<i>Şekil 27</i> Esra'nın uygulama sürecinden bir ekran resmi.....	86
<i>Şekil 28.</i> Katılımcıların kullandıkları stratejiler.....	94
<i>Şekil 29.</i> Katılımcıların yaşadıkları problemlere ilişkin diyagram	99
<i>Şekil 30.</i> İyi okuyucunun özellikleri	104
<i>Şekil 31.</i> Güvenilir bilgiyi seçmede yararlanılan ipuçları.....	108
<i>Şekil.32.</i> Elektronik ortamlarda okuma ile basılı materyallerden okumanın avantaj ve dezavantajları	113

KISALTMALAR LİSTESİ

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

IRA: International Reading Association

ICT: Internet and Communication Technologies

ICT Literacy Panel: Internet and Communication Technologies Literacy Panel

1. BÖLÜM

1.1 GİRİŞ

Bu araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının elektronik ortamlarda okuma becerilerini uygulayabilme düzeyleri incelenmiştir. Bu bağlamda öğretmen adaylarının elektronik ortamlarda bilgiye ulaşma, bilgiyi analiz etme, elde edilen bilginin sentezlenmesi ve çoklu internet ortamlarını kullanarak bilgiyi iletme becerileri değerlendirilmiştir. Bu bölümde; problem durumu araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, varsayımlar, sınırlılıklar, tanımlar başlıklarına yer verilmiştir.

1.1.1 Problem Durumu

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin paralelinde okuryazarlık tanımı hızla değişmekte ve değişmeye devam etmektedir (Corio, 2003; Coiro, Knobel, Lankshear ve Leu, 2008; Leu, 1997; Leu, 2000; Leu, McVerry, O'Byrne, Zawilinski 2008; Leu ve diğerleri, 2007a). Bu süreç içerisinde internet; basılı metinlerden anlam çıkartan bireylere yeni metin formatları sağlama, okumak için yeni amaçlar oluşturma, bu metinlerle etkileşime geçmede yeni yollar sunma gibi olanaklar sağlamasına karşın bireylerin zihnini de karıştırmaktadır (Coiro, 2003). Bu karışıklığın giderilmesinde yaşam boyu öğrenmenin amaç edinildiği bilgi çağı okuryazarlarından; bilgi için ihtiyaç hisseden, bilgi kaynaklarını sorgulayan, başarılı araştırma stratejileri geliştiren bireyler olmaları beklenmektedir. Coiro, Knobel, Lankshear ve Leu (2008)'e göre "*internet ve bilgi iletişim teknolojileri okuryazarlığın doğasını nasıl değiştirmiştir*" ? sorusunu yanıtlayabilmek için sorunun yapısıyla eşleşen metotlar, kavramsal çerçeve ve teoriler yeterli değildir. Fakat bu kadar farklı yerlere okuryazarlıkla ilgili hiçbir teknoloji bu kadar kısa sürede adapte olamamıştır (Leu ve diğerleri, 2008).

Lankshear ve Knobel (2006)'in ifade ettiği gibi internet; yeni teknolojilerle birlikte okuma, yazma ve iletişim kurmada tarihimizin en etkili yolu haline gelmiştir. Eageton ve Guinee (2002)' e göre ise internet hem okulda hem evde bilgiye ulaşma ve kullanmayla ilgili yolları kökten değiştirmektedir Leu ve diğerlerinin (2008)'nin ifadesiyle dünya tarihinde bu kadar çok insana bu kadar çok ve faydalı bilgiye erişim imkânı verebilen okuryazarlıkla ilgili teknoloji daha önce olmamıştır. İnternetin yeni okuryazarlıklar üzerinde nasıl bir etkisi olduğu konusunda 2012 yılı Dünya İnternet Kullanım İstatistikleri [Internet World Stats: Usage and Population Statics, 2012] ' ne

göre dünya nüfusunun 1/3'ü (yaklaşık 2,4 milyar) internet üzerinden okuma, yazma, problem çözme, iletişimi tercih etmektedir. Yine aynı verilere göre 2000 yılına göre internet kullanımı % 566 artmıştır. 2000 yılından 2012 yılına gelindiğinde internet kullanım oranının dünyanın her bölgesinde arttığı görülmektedir. Leu ve diğerleri (2008)'ne göre artış bu hızla devam ederse 10-15 yıl içerisinde dünya nüfusunun yarısı interneti kullanır hale gelecektir.

Tablo 1

Dünya İnternet Kullanım ve Nüfus İstatistikleri (Haziran, 2012)

DÜNYA BÖLGELERİ	Nüfus (2012) (milyar)	İnternet Kullanıcı Sayısı (2000)	İnternet Kullanıcı Sayısı (2012)	İnternet Kullanım Oranı (%)	2000-2012 arası değişim (%)
Afrika	1,073	0,0045	0,167	15.6	3,606
Asya	3,922	0,114	1,076	27.5	841
Avrupa	0,820	0,105	0,518	63.2	393
Orta Doğu	0,223	0,0032	0,09	40.2	2,639
Kuzey Amerika	0,348	0,108	0, 273	78.6	153
Latin Amerika	0,593	0,018	0,254	42.9	1,310
Avustralya	0,35	0,076	0,024	67.6	218
TOPLAM	7,017	0,360	2,405	34.3 %	566.4

İnternetin bu kadar önemli hale geldiği günümüzde ülkemizde de benzer gelişmeler meydana gelmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] (2012)'e göre; 2012 yılı ilk üç ayında (Ocak-Mart 2012) İnternet en çok %72,5 ile çevrimiçi haber, gazete ya da dergi okuma, haber indirme için kullanırken, bunu %66,8 ile e-posta gönderme/alma, %61,3 ile mal ve hizmetler hakkında bilgi arama takip etmektedir. Henry (2006) ise bireyler cep telefonları, e-posta, anlık mesajlaşma ve internet günlüklerini kullanarak diğer kişilerle iletişim kurarken, kütüphaneye ya da bankaya gitmeye gerek kalmadığını çünkü tüm bu servislere interneti kullanarak ulaşabileceğimizi belirtmiştir. Her iki evden birinde internet (%47,2) kullanıldığı ve internet kullanan her beş kişiden birisinin (%21,8) internetten alışveriş yaptığı 21.yy da; internetin çok kısa sürede okuryazarlık alanının belirleyici teknolojisi olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Günümüzde araştırma, oyun oynama, müzik dinleme, alışveriş yapma, film izleme vb. amaçlarla her yaş

grubunda sıklıkla kullanılan internet; 21.yy da okuma ve öğrenmenin belirleyici teknolojisi haline gelmiştir (International Reading Association [IRA], 2002; Leu ve diğerleri, 2011; Partnership for 21st Century Skills, 2004). İnternetin araştırmacılar için çok zengin ve eşsiz kaynaklara sahip olduğunu düşünüldüğünde (Eagleton, 2002) elektronik ortamlarda okumanın alışlagelmiş okuma becerilerinden farklı beceri, strateji ve alışkanlıklar gerektirip gerektirmediği, basılı metinlerden (kitap, dergi vb.) okumada kullanılan strateji ve becerilerin yeterli olup olmadığı soruları akla gelmektedir.

Basılı metinlerden okuma stratejileri ile ilgili önceki araştırmalar elektronik ortamlarda okuma ile ilgili anlayışımız hakkında çok az bilgi vermektedir (Coiro, 2003; Hartman ve diğerleri, 2010; Leu, Kinzer, Coiro ve Cammack, 2004; Spires ve Estes, 2002). Elektronik ortamlarda okuduğunu anlamının doğasına yönelik çok az araştırma olmasından dolayı basılı metinlerden okuduğunu anlama ile elektronik ortamlarda benzer olarak kabul edilmektedir. Oysa elektronik ortamlarda okuduğunu anlama basılı metinlerdeki okuduğunu anlamadan, bireyin metni yapılandırma bağımsız olmasına ek olarak bir problem etrafında tanımlanması (Corio ve Dobler, 2007), okunan metnin doğrusal olmaması (Duke, Schamar-Dobler ve Zhang, 2006 akt:Ulusoy, 2011), okumanın bağlamsal yapısı, okuma hızı (Bruce, 1995 akt.Burbules, 1997), doğrusal olmayan düşünme stratejileri gerektirmesi (Sutherland-Smith , 2002) açılarından farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Bu araştırmalara paralel birçok araştırmanın da (Coiro, 2005; Coiro, 2007; Coiro ve Dobler, 2007; Schmar-Dobler, 2003; Zhang ve Duke, 2008) sonuçlarına göre internet temelli metinleri okurken elektronik ortamlarda okuma becerileri gereklidir.

Birçok öğrenci ve öğretmen adayının okuryazarlık deneyimlerine kâğıt kalem kitap ile başlayıp ilerleyen yıllarda farklı bilgi ve iletişim teknolojileri ile tanışmak zorunda kaldıkları düşünüldüğünde (Leu, Kinzer, Coiro, Cammack, 2004); okuryazarlık ile ilgili zihinsel şemamızın artık kâğıt-kalem kavramlarının ötesine geçerek çok genişlediği söylenilebilir (Carvetti, Damica ve Pearson, 2006). Bu alanda yapılan yeni çalışmalara göre; elektronik ortamlardaki bilgilendirici metinleri anlamlandırmada basılı metinlerden okuma beceri ve stratejileri gerekli fakat yeterli değildir (Afflerbach ve Cho, 2008; Leu, Kinzer, Coiro ve Cammack, 2004). Zhang ve Duke (2008) yılında elektronik okumada becerisi yüksek 12 yetişkin üzerinde; belirli bilgileri araştırma, genel bilgi edinme ve eğlenme amaçlı okumalar yaparken kullandıkları okuma stratejilerini belirlemeye yönelik araştırma yapmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre

katılımcılar; farklı okuma amaçları için aynı stratejileri kullanmalarının yanında farklı stratejilere de başvurmuşlardır. Bu yeni okuma stratejileri, bilgiyi aramayı kontrol etmeyi, arama motorlarında ve web sitelerinde ön bilgilere başvurmayı, elektronik ortamlara okuma amacıyla ilgili okuma yolu ve hızını kontrol etmeyi içermektedir. 21. yy da öğrencilerin sahip olması gereken becerilerin çerçevesini oluşturan Partnership for 21st Century Skills: Learning for the 21st Century ‘a (2004) göre bireyler bilgi medya ve teknoloji becerileri içerisinde bilgi okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, bilgi-iletişim ve teknoloji okuryazarlığına sahip olmaları gerekir. Bireylerin bilgiyi arama, organize etme, değerlendirme ve paylaşmada teknolojiyi etkili şekilde kullanmaları beklenmektedir. IRA, (2009) ; McPherson, Wang, Hsu ve Tsuei, (2007) ’e göre ise; bugünün dünyasında tam olarak okuryazar olabilmek için 21.yy teknolojilerinin gerektirdiği yeni okuryazarlıklarının kazanılmış olması gerekir. Tüm bu çalışmaların ve çizilen çerçevenin ifade ettiğine göre okuma, yazma ve bilginin paylaşımı ile ilgili geleneksel tanımlar ve bu geleneksel tanımlar içerisinde yer alan beceri ve stratejiler 21.yy için artık yeterli değildir.

Okuryazarlığın doğasının internetle birlikte değiştiği ve okuryazarlık kavramının sadece basılı metinlerle sınırlı kalmadığı (Calantzis, Cope ve Cloonan, 2010:61) günümüzde yeni okuryazarlıklar kavramı ön plan çıkmıştır. Peki, 21.yy için geçerli “*yeni okuryazarlıklar* “derken “*yeni*” kavramıyla ne anlatılmak istenmektedir? Bu konu hakkında literatürde farklı bakış açıları bulunmaktadır. Bazı araştırmacılar yeni okuryazarlıkları yeni sosyal deneyimler olarak düşünmektedirler (Street, 1995). Bazılarına göre ise haberleşme, kısa mesajlar, telefonlar, bilgisayarlar ve internet siteleri yoluyla gerçekleştirilen dijital okuryazarlıklardır ve çoklu okuryazarlıklar olarak ifade edilebilirler (New London Group, 2000). Araştırmacıların bir bölümü ise yeni okuryazarlıkları elektronik ortamlarda okuduğunu anlama, öğrenme ve iletişim için yeni strateji ve becerilerin gerekli olduğunu ifade etmektedirler (Leu ve diğerleri, 2004). Yeni okuryazarlıklar tanımı içerisinde bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı (International İnternet and Communication Technologies [ICT] Literacy Panel, 2001) ya da bilgi okuryazarlığı, internet okuryazarlığı, 21.yy okuryazarlığı kavramlarını da eklediğimizde yeni okuryazarlıklar kavramının yapısını anlamak daha zor hale gelecektir. Fakat birçok araştırmacı (Leu ve diğerleri, 2007b; Leu ve diğerleri, 2010) yeni okuryazarlığın bakış açısını tanımlayan dört farklı özellik üzerinde uzlaşmışlardır. Buna özellikler ise;

- 1) Yeni okuryazarlıklar yeni bilgi-iletişim teknolojilerinin gerektirdiği yeni beceri, strateji, alışkanlık ve sosyal deneyimleri içerir.
- 2) Yeni okuryazarlıklar küreselleşen toplumlarda kentsel, ekonomik ve kişisel katılımın merkezinde yer alır.
- 3) Yeni okuryazarlıklar kendisini tanımlayan teknolojiler değiştikçe değişir.
- 4) Yeni okuryazarlıklar çok yönlüdür ve anlaşılabilmesi için çok yönlü bakılması gerekir.

Bu araştırmada ise elektronik ortamlarda okuduğunu anlamada yeni okuryazarlıklar teorisi benimsenmiştir. Bu bakış açısı elektronik ortamlardan okuduğunu anlamayı; internette belirli bir problemi çözerken yeni beceri, strateji, alışkanlık ve sosyal deneyimler gerektiren bir süreç olarak ele almaktadır. İlk olarak Leu ve diğerlerinin (2004) ortaya çıkardığı bu bakış açısına göre;

“internet ve diğer bilgi-iletişim teknolojilerini kullanarak gerçekleştirilen yeni okuryazarlıklar yeni beceri, strateji ve başarılı şekilde kullanabileceğimiz ve değişen bilgi-iletişim teknolojilerine rahatlıkla uyum sağlayabileceğimiz alışkanlıkları içerir. Bu yeni okuryazarlıklar internet ve diğer bilgi-iletişim teknolojilerini kullanarak önemli soruları belirleyebilme, bilgiye ulaşma, bilginin kullanılabilirliğini değerlendirme, soruları cevaplamak için bilgileri sentezleme ve bilgiyi çoklu internet ortamlarını kullanarak iletebilmeyi kapsamaktadır”.

Bu çerçeve ile elektronik ortamlarda başarılı bir okuyucu olmak için neler gereklidir sorusu odaklanması gereken bir diğer konudur. Bu soru üzerine araştırmalar sonucunda Leu ve arkadaşları (2004) elektronik ortamlarda okumayı şu beş temel faktör etrafında düzenlemişlerdir: 1) Önemli soruları belirleyebilme, 2) bilgiye ulaşma, 3) bilgiyi analiz etme, 4) elde edilen bilginin sentezlenmesi, 5) çoklu internet ortamlarını kullanarak bilgiyi iletme.

Araştırmacılar (Kalantsiz ve Cope, 2000; Leu ve Kinzer, 2000) internet ve diğer bilgi-iletişim teknolojileri ile sunulan bilgilerin sosyal, ticari ve politik motiflerle yüklü olduğunu düşünmesine rağmen çok az birey sunulan bilgilerin içerisinden işine yarayanı, güvenilir olanı seçmektedir. Elektronik ortamlarda okuma da gerekli olan bu beceriler, stratejiler ve alışkanlıklar bu araştırmanın temel odak noktası olmuştur. Castek, Mangelson ve Goldstone (2006)'a göre; geleceğin mesleklerinde çocuklarımızın diğer kişilerle yarışabilir hale gelmelerini istiyorsak internet teknolojilerinin şekillendirdiği yeni okuryazarlıkları kazanmaları ve uygun olan yerlerde etkili şekilde kullanabilmelerini sağlamamız gerekir. Bu noktadan hareketle Castek (2008) 4. ve 5.sınıf birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin elektronik ortamlarda okumalarını kolaylaştıran bağlamlar ve şartları sınıf ortamında yaptığı araştırmasında okuduğunu anlama

stratejilerini kazanmada öğretmen desteği ve akran etkileşiminin gerekli olduğunu ortaya koymuştur. Gerekli becerilerin kazanılmasının ilk zamanlarında en etkili yol ise öğretmen desteğidir. Bilgiyi kazanmanın ve kullanmanın merkezinde yer alan öğrencilere bu becerileri kazandırmada öğretmen adaylarının etkili olduğu ilkesinden hareketle konuyla ilgili bir “ilk örnek” olma özelliği taşıyan bu çalışma, sınıf öğretmeni adaylarının yeni okuryazarlıkları uygulayabilme becerileri üzerine odaklanmaktadır.

Araştırma kapsamında, sınıf öğretmeni adaylarının internetten önemli soruları belirleyebilme, bilgiye ulaşma, bilgiyi analiz etme, elde edilen bilginin sentezlenmesi, bilgiyi çoklu internet ortamlarını kullanarak iletme becerileri elektronik ortamlarda okuma ve gerektirdiği stratejiler ile ilgili algıları, bu stratejileri ne sıklıkla uyguladıklarına ilişkin görüşleri konuları üzerinde durulmaktadır.

1.1.2 Problem Cümlesi

Sınıf öğretmeni adaylarının elektronik ortamlarda okuma becerilerine yönelik uygulamaları ve elektronik ortamlarda okumaya ilişkin düşünceleri nelerdir?

1.1.3 Alt Problemler

- 1) Sınıf öğretmeni adaylarının yeni okuryazarlık stratejilerini ne sıklıkla uyguladıklarına ilişkin görüşleri nelerdir?
- 2) Sınıf öğretmeni adaylarının yeni okuryazarlık stratejilerini uygulayabilme becerileri nelerdir?
- 3) Sınıf öğretmeni adaylarının yeni okuryazarlık stratejilerini uygulayabilme becerileri ile ilgili algıları ve ortaya çıkardıkları ürünün kalitesi ne düzeydedir?

1.1.4 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının elektronik ortamlarda önemli soruları belirleme, bilgiye ulaşma, bilgiyi analiz etme, elde edilen bilginin sentezlenmesi, çoklu internet ortamlarını kullanarak bilgiyi iletme becerileri üzerine odaklanılmıştır. Adayların bu yeni okuryazarlık becerilerini ne kadar sıklıkla uyguladıklarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi ve bu becerileri ne düzeyde uyguladıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada ayrıca adayların süreçte oluşturdukları ürünlerle ilgili görüşlerinin de belirlenmesi amaçlanmıştır.

1.1.5 Araştırmanın Önemi

İnternette ulaşılabilir bilginin çok aşırı oranda arttığı günümüzde bilgiye ulaşmada etkili stratejileri kullanabilmek çok önemli hale gelmiştir (Henry, 2006). Ancak yapılan araştırmalar, bireylerin bu yeni becerileri yeterince geliştiremediğini göstermektedir. Gerek yeni stratejilerden haberdar olunmaması gerekse bu stratejilerinin öğretimindeki yetersizliklerin buna neden olduğu söylenebilir.

İnternet; bir yandan 21.yy da okuryazarlığı tanımlamaya ve dönüştürmeye devam ederken diğer yandan okumanın nasıl, niçin ve ne boyutlarda farklılaşabileceği konularıyla bizi yüzleşmeye mecbur etmektedir (Hartman, Morsinsk ve Zheng, 2010). (ICT Literacy Panel, 2001) 'e göre; internetle ilgili olumlu becerilere sahip olan kişiler internette okumaktan hoşlanır ve kendi öğrenme hedeflerini gerçekleştirmede fırsatlar oluşturmak için interneti kullanırlar Öğrencilerin ve öğretmen adaylarının da yaptıkları çalışmalarda interneti sıklıkla okuma amaçlı kullandıkları bilinmektedir. Okumak için internet kullanım sürecinde geleneksel metinlerdeki bilgilerin doğrusal şekilde sunulmasının aksine bilgilerin harmanlanmış şekilde sunulduğu bilinmektedir (Coiro, 2011). Metinlerin artık elektronik, farklı dijital öğelerin bir arada bulundurduğu (fotoğraf, video, ses animasyon) ve sürekli değişmekte olduğu ifade edilmektedir. (Tracey, Storer ve Kazerounian, 2010:107). Metinlerin yapısındaki bu farklılık bireyleri okuma sürecinde farklı bağlantılarla farklı yerlere yönlendirmektedir. (Coiro, 2003). Ayrıca internet sitelerinde gezinen kişiler konuyla bağlantısı olmayan linkleri izleyerek, etkileşimli oyunları indirerek, animasyonlar ile zaman harcayarak yazarın vermek istediği ana fikirden sıklıkla uzaklaşmaktadırlar (Coiro, 2003). İnternetin belirleyici faktör olduğu günümüzde metinlerin yapısının değişmesiyle birlikte okuma, okuduğunu anlama sürecinin yeniden sorgulanması gerekmektedir. Bu durum ise geleneksel metinlerdeki okuduğunu anlama becerilerine ek olarak yeni strateji ve becerilerin olması gerektiği (Castek, 2008; Coiro, 2003; Coiro, 2011; Coiro ve Dobler, 2007; Leu ve diğerleri, 2007a; Leu ve diğerleri, 2008) yönünde çalışmaları ortaya çıkarmıştır.

Literatürde, yeni okuryazarlık becerilerini geliştirmedeki etkililiği araştırma sonuçlarıyla belirlenmiş pek çok beceri (önemli soruları belirleme, bilgiye ulaşma, bilgiyi analiz etme, elde edilen bilginin sentezlenmesi, bilgiyi iletebilme, vb.) olmasına rağmen, eğitim-öğretim sürecinde bunların öğretimine yer verilip verilmediğine ve ne derece etkili kullanıldığına dair yeterli araştırma bulunmamaktadır. Oysaki farklı beceri

ve yeteneklerin önemli hale geldiği günümüzde öğrencileri geleceğe hazırlamak istiyorsak elektronik ortamlarda okumanın gerektirdiği becerileri daha iyi anlamaya ihtiyacımız vardır (Coiro, 2011; Leu, Leu ve Coiro, 2004). Elektronik ortamlarda okumada okuyucu, bir metni okurken sıklıkla amacından uzaklaşmakta, hangi linki izleyeceğini belirleyememekte ve okuduğu metinden anlam çıkarmada oldukça zorlanmaktadır. Bu anlamda, ilköğretim yıllarından başlayarak öğrencilerin elektronik ortamlarda okuma becerilerini geliştirilmesine büyük önem verilmelidir. Bu ise mevcut öğretmen adaylarının bu becerilere ne oranda sahip olduğu ile yakından ilgilidir çünkü güçlü elektronik okuma becerileri geliştirmek öncelikle güçlü öğretmenlerle başlar (McVerry, in press). Geçmişte öğretmenler öğrencilerden daha okuryazardır kavramı geçerli iken artık günümüzde, elektronik ortamlarda okuduğunu anlamanın bazı açılarından öğrenciler öğretmenlerden daha okuryazar olmuşlardır (New London Group, 2000). Bu durumda öğretmenler elektronik metinleri öğrencilerin daha iyi anlayabilecek ve kullanabilecekleri şekilde kullanabiliyor olmaları gerekir. Ayrıca öğretmenler öğrencilerin istenilen öğrenme sonuçlarına ulaşabilmeleri için belirli elektronik kaynakları seçebilmelidirler (Coiro ve Fogleman, 2011). Smolin and Lawless (2003)' e göre ise; teknolojik çağda öğretmenler öğrencilerin teknolojik, görsel ve bilgi okuryazarlıklarını metinler arasılık bağlamında (farklı metinlerden anlam elde edebilme yeteneğini) geliştirmelidirler. Bu durum öğretmen adaylarının internet üzerinden okuduğunu anlama sürecinde çağın gerektirdiği becerilere sahip olup olmadıkları sorusunu akla getirmektedir. Oysa alan yazın incelendiğinde bu konunun ihmal edildiği görülmektedir. Küçük yaşlardan itibaren kazandırılması gereken bu becerileri öğrencilere kazandırmakla yükümlü olmaları sebebiyle sınıf öğretmenlerinin bu becerileri nasıl algıladıkları, ne düzeyde bu becerileri uygulayabildikleri araştırılması gereken bir konudur. Bu bakımdan araştırmanın elektronik ortamlarda okumanın önemli bir boyutunu (uygulanma sürecini) açıklığa kavuşturacağı düşünülmektedir. Ayrıca süreç sonunda adaylardan bir ürün oluşturmaları beklenmektedir. Bu ürünün kalitesinin bu sürecin önemli ölçüde açıklayıcısı olması açısından da bu çalışma önemli olarak görülmektedir. Bu bakımdan araştırma sonuçlarının, öğretmen adaylarına, öğretmen yetiştiren kurumlara ve konuyla ilgili çalışan kurum ve akademisyenlerin çalışmalarına katkıda bulunabileceği umulmaktadır.

Türkiye’de elektronik okuma sürecini izlemeye yönelik araştırmaların olmayışı ve öğretmen adaylarının bu becerilere ne düzeyde sahip olduğu araştırmacıda merak uyandırmış ve cevaplanması gereken sorular ortaya çıkarmıştır. “ *Elektronik ortamlarda*

okuma nedir, basılı materyallerden okuma ile elektronik ortamlardan okuma arasında benzerlik ve farklılıklar nelerdir, katılımcılar bu becerilere ne oranda sahiptirler, elektronik ortamlarda iyi okuyucu nasıl olmalıdır, cevaplanması gereken sorular internet kullanılarak ne düzeyde cevaplanmaktadır? “ gibi sorular bunlardan sadece birkaç tanesidir. Araştırmacı özellikle son üç soru üzerinde odaklanmaktadır. Bu soruların cevabına literatürde ulaşamaması nedeniyle araştırmaya ihtiyaç duyulmuştur.

Dünya üzerinde internet ile ilgili en çok tartışılan konulardan bir tanesi kullanıcıların ulaştıkları bilginin güvenilirliğinden nasıl emin olacaklarıdır (Burbules, 2001). Bu bağlamda araştırma sonuçlarının öğretmen ve öğrencilere güvenilir bilgiye ulaşma ve seçmede, uygun arama kelimelerini yapılandırma, arama motorlarını etkili şekilde kullanmada, çeşitli sitelerin faydalılık ve doğruluğunu değerlendirmede, çeşitli amaçlara ulaşma ve bilgiyi kullanmada hızla değişen elektronik metinleri yönetebilen bireyler olmalarına ışık tutacağı düşünülmektedir.

1.1.6 Varsayımlar

Sınıf öğretmeni adaylarının elektronik ortamlarda okuma becerilerinin değerlendirilmesine yönelik bu çalışma aşağıdaki varsayımlar üzerine temellendirilmiştir:

- 1) Sınıf öğretmeni adaylarının (birinci -ikinci -üçüncü ve dördüncü sınıf) Temel Bilgisayar-I dersini aldıklarından bu araştırmayı gerçekleştirecek internet, internette arama, bilgisayar kullanabilme becerilerine sahip olduğu,
- 2) Katılımcıların araştırmaya gönüllü katılımının araştırmanın doğallığını artırdığı varsayılmıştır.

1.1.7 Sınırlılıklar

Nitel araştırmada temel veri toplama aracı araştırmacının kendisidir. Bu araştırma;

- 1) Öncelikli olarak araştırmacının sahip olduğu araştırma becerileriyle sınırlıdır.
- 2) Araştırmada veri toplama sürecine eş gözlemci dâhil edilemediğinden, eş denetimin video kayıtları ve elde edilen ürünlerin değerlendirilmesi ile yapılması araştırmanın bir diğer sınırlılığıdır.

1.1.8 Tanımlar

Basılı Metinlerden Okuma: Ön bilgilerin kullanıldığı, yazar ve okuyucu arasındaki etkili iletişime dayalı, uygun bir yöntem ve amaç doğrultusunda düzenli bir ortamda gerçekleştirilen anlam kurma sürecidir (Akyol, 2009).

Elektronik Ortamlarda Okuma (Online Reading): Bilgiyi arama, bulma, değerlendirme, analiz etme ve çoklu internet ortamlarını kullanarak bilgiyi iletmeyi gerektiren internet temelli araştırma sürecidir (Leu, Kinzer, Coiro ve Cammack, 2004; Leu, O’Byrne, Zawilinski, McVerry ve Everett-Cacopardo, 2009).

2.BÖLÜM

2.1 KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Sınıf öğretmeni adaylarının elektronik ortamlarda okumada becerilerini değerlendirmeyi amaçlayan çalışmanın bu bölümünde, basılı metinlerden okuma, yeni okuryazarlıklar, elektronik ortamlarda okuma, basılı metinlerden okuma ile elektronik ortamlarda okuma arasındaki farklılıklar başlıkları altında araştırmanın kavramsal çerçevesi çizilmiş, tartışılmış, elektronik ortamlarda okumayı ve bu çalışmanın anlaşılmasını etkileyen faktörlerle ilgili kuramsal bilgilere yer verilmiştir.

2.1.1 Basılı Metinlerden Okuma

Okumanın tanımı, onun gelişimine bağlı olarak sürekli olarak değişmektedir. Yirminci yüzyılın ilk yarısında okuma sürecinin ne olduğuna ilişkin yapılan tanımlar, davranışçı yaklaşım etkisindeyken daha sonra okuma tanımları, bilişsel ve lengüistik yaklaşımlara göre yapılandırılmıştır. Yirmi birinci yüzyılda itibaren internetin okuma ile ilişkilendirilmesi ile okuma kavramına bambaşka bir anlam yüklenmiştir. Birçok araştırmacı ve uzmanın okumayı yüzyıllar boyunca farklı açılardan tanımlamalarına rağmen; okuyucunun anlam elde etmek için metinle etkileştiği karmaşık bir süreç olduğu konusunda uzlaşma olduğu söylenilebilir.

Yeni okuryazarlık çalışmalarına paralel olarak basılı metinlerden (offline texts) okuma kavramları ön plana çıkmıştır. Coiro (2011) basılı metinleri; elektronik olmayan ya da basılı bir sayfada yer alan metinler olarak değerlendirmektedir. RAND (2002) ‘ de yayımladığı raporda okumayı okuyucu, metin ve okuma eyleminin sosyo-kültürel bağlamda meydana geldiği bir süreç olarak tanımlamaktadır. Akyol (2011) ise okumayı; yazar ile okuyucu arasında aktif ve etkili iletişimi gerekli kılan, dinamik bir anlam kurma süreci olarak tanımlamaktadır. Pressley ve Afflerbach (1995) ve Güneş (2007) basılı metinlerden okuma ve okuduğunu anlamamanın okuyucu, metin ve ortam olarak üç farklı bileşeni olduğunu belirtmiştir.

Okuma süreci gelişigüzel yapılan bir süreç değildir. Süreç boyunca birçok strateji bir arada işe koşulmalıdır. Pressley ve Afflerbach (1995) bu süreçte kullanılacak okuma stratejilerini belirlemiştir. Etkili okuma için belli bir plan olması gerektiğini ortaya

koyan Akyol (2008, 2009, 2012) ise; bu planda okuma öncesi, okuma sırası ve sonrası aşamaların bulunduğunu ifade etmiştir. Sıklıkla kullanılan ve önerilen bu planda başarılı okuyucunun yapması gerekenleri aşağıda özetlemektedir.

1. Okuma öncesinde yapılabilecekler

- a. Göz gezdirme
- b. Okuma için amaç oluşturma
- c. Ön bilgileri okuma ortamına getirme
- d. Tahminlerde bulunma

2. Okuma sırasında yapılabilecekler

- a. Akıcı bir şekilde okuma
- b. Anlamayı kontrol etme
- c. Yardımcı stratejileri kullanma

3. Okuma sonrasında yapılabilecekler

- a. Okunanları özetleme
- b. Okunanları değerlendirme

Okuma sürecinde iyi okuyucuların birçok stratejiyi bir arada kullandıkları bilinmektedir. Block ve Duffy (2002) okuma öncesi, sırası ve sonrasında kullanılması gereken kırk beş farklı strateji olduğunu belirtmişlerdir. Pressley ve Harris (2006) iyi okuyucuların okuma sürecinde üretken olduklarını, başlık, resim ve metinle ilgili ipuçlarını kullanıp tahminler geliştirdiklerini ve ön bilgileri ile tahminlerini kullanarak metindeki konuya odaklandıklarını ifade etmektedirler. Akyol (2012) ise; iyi okuyucuların öncelikle karşılaştığı metne göz gezdirerek türünü belirlemesi ve okuma amacı oluşturmaya çalışması gerektiğini belirtmektedir. Daha sonra ise ön bilgilerini okuma ortamına aktarılması ile okuma süreci devam etmektedir. Başarılı bir okuyucu metnin içeriği, konusu ve yapısı hakkında okuma süreci boyunca tahminler yapmaktadır. Metni akıcı bir şekilde okuyan başarılı bir okuyucu kendisine sürekli sorular sorarak metinle ilgili anlamasını kontrol etmektedir. Metni anlamlandırmada zorlandığında ise Akyol (2009)'un da belirttiği gibi tekrar okuyarak, arkadaşından ya da öğretmenden yardım isteyerek yardımcı stratejilere başvurur. İyi okuyucu okuma sonrasında okuduğu metni özetlemekte ve değerlendirmektedir. Okuma stratejilerinin okuma öncesinde, sırasında ve sonrasında okuyucunun yapması gerekenleri belirlediği ve böylece metni daha iyi anlamlandırmalarına olanak sağladığı söylenilebilir.

2.1.2 Yeni Okuryazarlıklar

İçinde yaşadığımız bilgi çağında bireylerin, toplumların ve grupların kısa sürede en etkili şekilde bilgiye ulaşmalarına olanak sağlamak, bu bilgiyle önemli problemleri tanımlamak, çözmek ve bu bilgiyi diğer kişilere iletmek olarak tanımlanan okuryazarlık (Leu, 1997) tarihi sürecinde birçok farklı açılardan değerlendirilmiştir. Uzun yıllar basılı metin ve kitaplardan okuma etkili olmuş ve okuryazarlık kalem-kâğıt kavramlarıyla birlikte değerlendirilmiştir. Okuryazarlığın ne anlama geldiğindeki dört önemli değişme açığa çıktığını belirten (Leu, 1997)'e göre; okuryazar olmanın sonlu bir durumdan sonsuz gelişimsel bir sürece doğru ilerlediğini, internet sitelerini ve arama motorlarını yönetebilecek yeni ve çok yönlü stratejilere gerekebileceğini belirtmiştir. Aynı zamanda yeni teknolojiler ortaya çıktıkça farklı becerilere ihtiyaç duyacağımızı ve bu becerileri sürekli geliştirmemiz gerektiği ifade edilmektedir. Elektronik ortamlarda okuma ile birlikte bilgi çağında bilginin daha çok sorgulanması ve bilgiye daha eleştirel bakılmasını gerektireceğini, geleneksel metinlere video, ses, animasyon gibi medya biçimleri eklendiğinde anlam çerçevesini genişletecek fırsatlar sunduğu için elektronik ortamlarda gerekli olan yeni okuryazarlık biçimlerinin açık olduğuna değinmiştir.

Yeni okuryazarlıkların perspektifinin belirlenmesinde; 21.yy da yaşamda bireylerin internet yoluyla paylaştıkları bilgiler ve kişilerin kullanabileceği bilgi miktarı inanılmaz derece artmasıyla birlikte (Brown ve Slagter van Tryon, 2010; Spires, Morris ve Zhang, 2012); internet bu yüzyılın okuryazarlık ve öğrenmede belirleyici teknoloji haline gelmiştir (Castek ve diğerleri, 2008). Basılı metinlerin yanında internetin de okuyuculara farklı metin yapıları sunmasıyla birlikte okuryazarlık kavramı sorgulanmaya başlanmış ve araştırmalara konu olmuştur. Spires, Morris ve Zhang (2012) 21.yy'ın en önemli becerilerini belirlemeye yönelik ABD ve Çin de görev yapan öğretmenlere anket uygulamışlardır. Partnership for 21st Century Skills 'ın belirlediği 11 önemli beceri çalışmanın çerçevesini oluşturmuştur. Sonuçlara göre hem ABD hem de Çin'de en önemli beceriler olarak eleştirel düşünme ve problem çözme görülürken, bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı ABD'de 6. Çin de ise 10. en önemli beceri olarak ön plan çıkmıştır.

Okuryazarlıklar perspektifi yeni okuryazarlıklar ortaya çıktıkça okuma ve öğrenmenin doğasının değiştiğini ve farklılaştığını tartışmaktadır (Leu ve diğerleri, 2008). Baker (2010) ise; okuryazarlığı etkileyen bakış açıları ve bu bakış açılarının temel özelliklerini belirtmektedir (Bkz: Tablo 2). Okuryazarlığı etkileyen bakış açılarını

davranışçı, sosyo-kültürel, semiyotik ve çoklu okuryazarlık, eleştirel ve feminist, bilişsel, astrofiziksel, sistem teorisi başlıkları altında incelemiştir. Bu tabloya göre okuryazarlıktaki bakış açılarına paralel olarak okuma ve öğrenme için gerekli strateji ve programlar değişmektedir.

Tablo 2

Okuryazarlık Bakış Açıları

Bakış Açıları	Özellikleri
Davranışçı	Teknoloji; hedeflenen uygulamalara ulaşmak, okumada akıcılık ve otomatikleşmeyi artırmak ve bireylerin geleneksel okuryazarlık ihtiyaçlarını değerlendirmek için kullanılır.
Sosyo-Kültürel	Kültür değiştikçe okuryazarlık değişir. Okuma ve yazma için gerekli beceriler birçok yeni okuryazarlıkları içerir.
Semiyotik ve Çoklu Okuryazarlık	Okuryazarlık alfabetik metinleri olduğu kadar alfabetik olmayan, işaretli metinleri de okuma ve yazma yeteneği gerektirir.
Eleştirel ve Feminist	Öğrenciler sözel pedagoji ve öğretim programlarıyla etkili hale getirilmiş ya da etkisiz bırakılmıştır. Öğrenciler semiyotik işaret sistemleriyle olduğu kadar alfabetik sistemlerle de baskıcı unsurların benimsendiğini fark etmelidirler. Pedagogilerin ve programların öğrencileri geçmiş yıllar değil geleceğe hazırlayacak şekilde yenilenmesi gerekir.
Bilişsel	Geleneksel bilişsel stratejilerin yanında semiyotik, farklı bağlantıları içeren dijital metinleri okuma ve yazmak için gerekli olan yeni bilişsel stratejilerin daha ön planda alındığı stratejiler vardır.
Astrofiziksel	Yeni okuryazarlıklar geleneksel olarak basılı metinlerle verilen güvenilirlik ve sürdürülebilirliği; semiyotik işaretleri kullanarak dijital teknolojiler yoluyla zaman ve boşluğu başka bir boyuta götürmek için gerekli olan yetenekleri geliştirerek kazandırır.
Sistem Teorisi	Yeni okuryazarlıklar tüm bakış açılarında tanıtılan okuryazarlıkların eş zamanlı olarak kullanılmasını gerektirir.

Tablo 2'nin devamı

Farklı sistemlerin eş zamanlı olarak uygulanmasında sistemler arasındaki ilişkileri anlamak için analizlerin yapılması gerekir. Dijital metinleri okuyan ve yazarlar sosyo-kültürel, semiyotik, eleştirel ve feminist alanlarının eş zamanlı gerektirdiklerini belirlemeye çalışan tahmin oyunu ile meşgul olurlar.

Baker, E.A. (2010)' dan uyarlanmıştır.

Okuryazarlığın bakış açılarıyla birlikte tarihsel değişimine ek olarak okuryazarlığın çerçevesinin değişmesinde birçok faktör etkili olmuştur. Leu, Kinzer, Coiro ve Cammack (2004) bu faktörleri; ekonomiler arasındaki küresel rekabetin bilgi ve iletişim teknolojilerini etkili şekilde kullanmaya dayanması, internetin çok hızlı şekilde ortaya çıkmasından dolayı bilgi ve iletişimde en güçlü teknoloji haline gelmesi ve dünyadaki belirli hükümetlerin yerel politikalarındaki girişimleri ile internet ve diğer bilgi-iletişim teknolojilerini kullanabilmeyi içeren üst düzey okuryazarlıklarda başarılı olmaya çalışmalarını okuryazarlık değişiminde etkili olan sosyal güçler olarak sıralamaktadırlar.

Bu özelliklere dayanarak yeni okuryazarlıklarla ilgili birçok araştırma gerçekleştirilmiştir. Yeni okuryazarlıklar bakış açısı teknoloji ile okuryazarlık arasındaki ilişkiyi açıklamada on temel ilke benimsemiştir. Yeni okuryazarlık perspektifinin temel ilkelerini belirleyen Leu ve diğerleri (2004)'e göre;

- 1) Bilgi çağında küreselleşen topluluklarda okuryazarlık için internet ve diğer bilgi iletişim teknolojileri başlıca teknolojilerdir,
- 2) İnternet ve diğer bilgi ve iletişim teknolojilerinin potansiyellerinden tamamen faydalanabilmek için yeni okuryazarlıklar gereklidir,
- 3) Yeni okuryazarlıklar gösterimseldir, bağlama bağlıdır.
- 4) Okuryazarlık ve teknoloji arasındaki karşılıklı ilişki vardır,
- 5) Yeni okuryazarlıklar doğası gereği çok yönlüdür,
- 6) Eleştirel okuryazarlık yeni okuryazarlıkların merkezinde yer alır,
- 7) Stratejik bilginin yeni şekilleri yeni okuryazarlıkların merkezindedir,
- 8) Yeni okuryazarlıklar dâhilinde hız çok önemli görülmektedir,
- 9) Öğrenme yeni okuryazarlıklar içerisinde sosyal olarak yapılandırılmıştır,
- 10) Yeni okuryazarlık sınıflarında öğretmenin rolü değişmesi ile birlikte öğretmen daha önemli hale gelmiştir.

Bu ilkeler internet ve diğer bilgi-iletişim teknolojilerinin okuryazarlığın öğrenilmesinde bu çağın belirleyicisi olduğunu ve bu alandaki değişimin fark edilmesini sağlamıştır. Bu bağlamda Unsworth (2008); yeni okuryazarlıkların çeşitli, dinamik, hızlı gelişen, etkileşimli, çok boyutlu, bilgi ve iletişim teknolojileri çağında yaşama ve

öğrenme için zorunlu hale geldiğini ifade etmiştir. Literatür incelendiğinde ise yeni teknolojilerin yeni okuryazarlıklar gerektirdiğine yönelik (Coiro, 2003; Leu, Coiro, Kinzer ve Cammack, 2004), bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı (International ICT literacy Panel, 2002), bilgi okuryazarlığı (Kuiper ve Volman, 2008; Martin ve Steinkuehler, 2011), görsel okuryazarlık (Kress, 2003) gibi araştırmalar bulunmaktadır. kullanılmaktadır. Tüm bu araştırmalara ek olarak (Coiro, 2009; Coiro, Knobel, Lankshear ve Leu, 2008b; Leu ve diğerleri, 2007b) yeni okuryazarlık teorisinin temel özelliklerini;

1) *Yeni okuryazarlıklar yeni bilgi-iletişim teknolojilerinin gerektirdiği yeni beceri, strateji, alışkanlık ve sosyal deneyimleri içerir:* Kulikowich (2008) yeni okuryazarlıkların öğrencilerden bir problemi çözmek veya ödevi tamamlamak için bir dizi süreç ve performansları sergilemelerini beklediğini ifade etmiştir. Leu (2000) ise konuyla ilgili aradığı bilgiyi uygun şekilde bulamayan öğrenciler bugünkü bilgi toplumunda dezavantajlı durumda olduğuna değinmiştir. Leu ve diğerleri (2011)' e göre ise; 21. yy da en önemli problemleri belirleyebilen, en hızlı şekilde yararlı bilgiye ulaşabilen, en etkili şekilde bilgiyi değerlendirebilen, en iyi çözümleri geliştirirken en uygun şekilde bilgiyi sentezleyebilen ve bu çözümleri diğer bireylere en açık şekilde iletebilen bireyler, gruplar ve toplumlar gelecekte başarılı olabilecektir. Bu çerçevede yeni okuryazarlıkların değişmesiyle birlikte bu çağda diğer çağlardan farklı beceri, strateji ve alışkanlıklar gerekecektir.

2) *yeni okuryazarlıklar küreselleşen toplumlarda kentsel, ekonomik ve kişisel katılımın merkezinde yer alır:* Dijital dünyaya adapte olmada yeni okuryazarlıklar gerekliliği ile birlikte (Leu, 1997); Bennett, Matton ve Kervin (2008) bu çağın insanlarını dijital yerliler olarak adlandırmaktadır. Dijital yerlilerin bilgi teknolojileri ile ilgili çok yönlü bilgi ve beceriye sahip olduğunu ve teknolojiyle birlikte büyüme ve yaşantılarının sonucu olarak diğer jenerasyonun öğrencilerinden farklı öğrenme stillerine sahip olduğunu belirtmişlerdir. Son olarak öğretmenlerin 21.yy da öğrencilerini iyi bir okuyucu olarak hazırlamak istiyorlarsa; interneti basılı bir metin gibi kullanmaları gerektiğini bilmeleri gerekmektedir (McVerry, in press).

3) *yeni okuryazarlıklar kendisini tanımlayan teknolojiler değiştiğçe değişir.* Okuryazarlığın gösterimsel olması Leu (1997) and Leu ve Kinzer (2000) 'in de ifade ettiği gibi okuryazarlığın artık teknolojik bağlama bağlı olarak değiştiği bir dönemi işaret etmektedir. Leu (1997) bu durumu deictic (gösterimsel) olarak adlandırmıştır. Leu

ve diğerlerine göre (2004) ise; okuryazarlığın doğasında gösterimsel olduğunu işaret eden üç farklı kaynak bulunduğunu ifade etmişlerdir. Leu ve arkadaşlarına göre; teknolojik değişimden dolayı okuryazarlığın dönüşmesi, yeni teknolojilerle birlikte yeni okuryazarlıkların potansiyelinin yeniden düşünülmesi ve iletişim teknolojilerinin artarak etkili bir şekilde kullanılması ile bu teknolojilerin yeni okuryazarlıklara da sıçramasını sağlaması olarak sıralamışlardır.

4) *yeni okuryazarlıklar çok yönlüdür ve anlaşılabilirliği için çok yönlü bakılması gerekir olarak belirlemişlerdir*: Okuryazarlıklarla ilgili yapılan çalışmaların çeşitliliği ile birlikte okuryazarlığın tanımı da genişlemek zorunda kalmıştır. Bu bakımdan okuryazarlıklar sadece basılı metinleri değil, bilgi ve iletişim teknolojilerinin yeni bakış açılarıyla birlikte değerlendirilmektedir. Teale, Leu, Labbo ve Kinzer (2002)' e göre; yeni okuryazarlıklar kelime işlemci okuryazarlığı, e-posta okuryazarlığı ve internet okuryazarlığını (internette bilgiyi bulmada arama motorlarını kullanma, sitelerdeki bilgileri eleştirel değerlendirebilecek stratejileri kullanabilmek) içermektedir.

Bu okuryazarlıklar insanların küresel toplumlarla etkileşimlerinin yollarını dönüştürmeye devam ettikçe ve teknoloji ilerledikçe değişmeye devam edecektir. İnternetteki bilgi potansiyelinden tamamen faydalanabilmek için (Leu, 2002; Castek ve diğerleri, 2008) ve internette araştırma için (Henry, 2006) etkili şekilde kullanacakları yeni okuryazarlıkları kazanmalıdırlar. Bu çalışma ise yukarıda listelenen on temel ilkeyi ve yeni okuryazarlık teorisinin dört temel özelliğini ve sosyo-kültürel, bilişsel, okuduğunu anlama ve bilgi teorileri etrafında yapılandırılan (Leu, O'Bryne, Zawilinski, McVerry, Caccopardo, 2009) elektronik ortamlarda okuduğunu anlama (Coiro, 2003; Coiro, Knobel, Lankshear ve Leu, 2008b; Leu ve diğerleri, 2007b) da yeni okuryazarlıklar bakış açısı ise şekillendirilmiştir.

2.1.3 Elektronik Ortamlarda Okuma

İnternet ve diğer bilgi-iletişim teknolojileri elektronik okuyucunun okuma eyleminde sahip olması gereken bir dizi karmaşıklıklar sunmaktadır. Dwyer (2012) bu durumu; sitelerde yer alan bağlantıların, köprülerin belli görüşlerle yapılandırıldığını ve bu yüzden okuyucunun bağlamsal bilgiyi kullanarak anlamı yapılandırmasının daha zor olduğu ile açıklamaktadır. Spiro (2004)'e göre ise; elektronik ortamlardan okuma etkinlikleri bilginin çoklu temsilini ile hızla değişen içeriğini birleştirir. Bu yüzden internette karşılaşılan her yeni metindeki çeşitli ipuçlarına cevaplar bulmak ve onları açıklığa kavuşturmak için gerekli yetenek ve esnek anlama süreçleri hakkında daha

kapsamlı bilgiye ihtiyaç vardır. Elektronik ortamda okuyucu metni kendi seçimleri doğrultusunda yapılandırmaktadır. Bu süreçte Eageon ve Guinee (2002)' de yeni elektronik okumada bireylerin ihtiyacı olan becerileri; uygun arama kelimelerini yapılandırmak, arama motorlarını etkili şekilde kullanmak, çeşitli sitelerin faydalılık ve doğruluğunu değerlendirmek ve çeşitli amaçlara ulaşmada bilgiyi kullanmak olarak sıralamışlardır. McPherson, Wang, Hsu ve Tsuei (2007) ise; internetin yapılandırılmış ve belli bir amaç doğrultusunda kullanılırken, organize etme, okuma, bilgiyi ya da veriyi analiz etme, bilgiyi sentezleme, verileri yazma, raporlaştırma ve özetleme becerilerinin gerekli olduğunu belirtmişlerdir.

Elektronik ortamlarda okuduğunu anlamının tek bir internet sayfasını okuma gibi düşünüldüğü görülmektedir. Leu ve diğerleri (2011)' e göre; tek bir internet sayfasında okumanın basılı metinlerden okumaktan çok farklıdır. Onlara göre; tek bir sayfa üzerinde okumanın; sınırlı bir metni okumayı ifade ettiğini, sosyal etkileşim olmadığını ya da çok az olduğunu, diğer metinlerle bağlantı kurulamadığını, bilgiye ulaşmanın olmadığını, olsa bile hangi metni okuduğunu kontrol etmenin çok zor olduğunu işaret etmişlerdir. Aynı şekilde Castek, Coiro, Guzniczak ve Bradshaw (2012) 'da elektronik ortamlarda okumayı; bilgiyi aramayı kontrol edebildiğimiz, bir dizi kaynağa ulaşabildiğimiz ve internet siteleri üzerinden bilgiyi sentezlediğimiz bir süreç olarak ifade etmişlerdir.

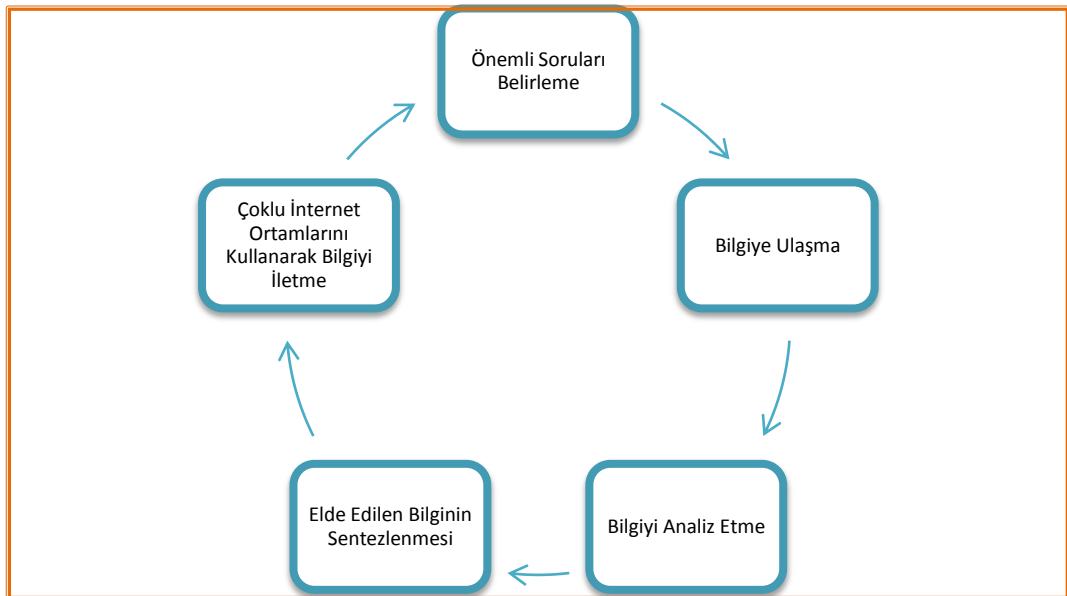
Elektronik ortamlardan okuduğunu anlama çalışmaları yeni okuryazarlıklar etrafındaki kavramsal araştırmalara dayanmaktadır (Castek ve diğerleri, 2008; Coiro, 2003; Coiro, Knobel, Lankshear ve Leu, 2008; Henry, 2006;; Leu, Coiro, Kinzer ve Cammack, 2004). Bu bağlamda Leu, Reinking ve diğerlerinin (2005) Yetişkinlere Yönelik İnterneti Anlama Öğretimi Projesi (Teaching Internet Comprehension to Adolescents Project [TICA]) kapsamında gerçekleştirdikleri araştırmada elektronik ortamlarda okuduğunu anlama öğretimi için soruları belirleme, bilgiye ulaşma, eleştirel değerlendirme, bilgiyi sentezleme ve bilgiyi iletme taksonomisini oluşturmuşlardır.

Corio ve Dobler (2007)'da nitel araştırmalarında elektronik ortamlarda (online) okuma sürecinde okuduğunu anlamının doğasını belirlemeye çalışmışlardır. 6.sınıfta okuyan 150 öğrenci arasından çeşitli testlerle nitelikli okuyucu olduğu belirlenen 11 öğrenci ile çalışma yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre internetten nitelikli okuma için; aynı anda hem basit hem de karmaşık uygulamaları yapabilme becerileri, ön bilgi kaynakları, çıkarımsal düşünebilme stratejileri ve okuma sürecinde öz-düzenleme

stratejileri gereklidir. Bu sürece uyum sağlayabilmek için geleneksel okuryazarlık becerilerinin yanında 21.yy için gereken okuma becerilerini de öğrencilere kazandırmamız gerekmektedir (Leu, 2000).

Coiro (2005) elektronik ortamlarda okumayı; arama motorlarının nasıl çalıştığını ve bilginin sitelerde nasıl organize edildiğinin bilinmesi gereken bir süreç olarak tanımlarken Leu ve arkadaşları (2007b) öğrenmek ve keşfetmek için bilgilendirici metinleri anlamak olarak ifade etmişlerdir. Leu ve arkadaşlarının (2007a) çalışmalarında yeni okuryazarlık tanımları içerisinde bireyde olması gereken özellikleri sıralamışlardır. Onlara göre bireyler öncelikle önemli soruları ve sorunları belirleyebilmeli, tanımlayabilmeli, bilgiye ulaşma (bulma), bilgiyi analiz etme, elde edilen bilginin sentezlenmesi, bilgiyi çoklu internet ortamlarını kullanarak iletmesi beklenmektedir.

Yeni okuryazarlık teori ve araştırmalarının kapsamında elektronik ortamlarda okuduğunu anlama; bir dizi beceri ve strateji uygulamayı gerektiren önemli soruları belirleme, bilgiye ulaşma, bilgiyi analiz etme, elde edilen bilginin sentezlenmesi ve çoklu internet ortamlarını kullanarak iletmeyi içeren problem temelli araştırma süreci olarak tanımlanabilir (Castek, Zawilinski, McVerry, O’Byrne ve Leu, 2011; Leu, Kinzer, Coiro ve Cammack, 2004; Leu ve diğerleri, 2007a; Leu ve diğerleri, 2010; Leu, O’Byrne, Zawilinski, McVerry, Caccopardo, 2009). Bu tanımlamaya ek olarak elektronik ortamlardan okuma süreci Şekil 1’de gösterilmektedir.

Şekil 1. Elektronik ortamlarda okuma süreci

Elektronik ortamlarda başarılı bir okuyucu olmak için farklı okuduğunu anlama becerileri gerektiği bilinmektedir (Castek, Leu, Coiro, Henry, Lima, 2008; Coiro ve Dobler, 2007; Henry, 2006). Coiro (2009a) başarılı bir elektronik ortam okuyucusunun sabırlı, esnek düşünen, eleştirel okuyabilen ve hızla değişen elektronik metinleri yönetmede kendide güvenen kişi iken; düşük düzeydeki okuyucu ise aramadan çabuk vazgeçen, farklı stratejileri bir arada kullanamayan, karşısına çıkan bilgiyi sorgulayamayan ve interneti birinin yardımı olmadan kullanamayacağını düşünen kişiler olarak tanımlamaktadır. Bu kapsamda elektronik ortamlarda okuma sürecinin bileşenleri ayrı başlıklar halinde aşağıda açıklanmıştır.

2.1.3.1 Önemli Soruları Belirleme

Elektronik ortamlarda okumanın ilk bileşeni olan sorular; okuma öncesinde, sırasında, sonrasında ve araştırma yaparken sıklıkla kullanılmaktadır. Malloy, Castek ve Leu (2010)' göre; öğrenciler arama motorlarının nasıl çalıştığını ve sorularını anahtar kelimelere ya da cümlelere nasıl dönüştüreceklerini bildikleri zaman etkili araştırmalar ortaya koyabileceklerdir. Bu kapsamda öğrencilerin hem okuma amaçlarını belirlemede hem de ne tür bilgilerin amaçlarına ulaşmada işe yarayacağı ile ilgili kendilerine sürekli sorular sordukları bilinmektedir. Taboda and Guthrie (2006) 'nin 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören 360 öğrenci üzerinde yaptıkları çalışmaya göre soru sormanın okuduğunu anlamının önemli bir açıklayıcı olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca düşük veya yüksek düzeydeki soruların metinden kazanılan kavramsal bilginin seviyesini işaret ettiğini bulmuşlardır. Bu bağlamda elektronik ortamlarda okumada da bir problemi çözmek için genellikle sorular kullanılmaktadır. (Castek, Zawilinski, McVerry, O'Bryne ve Leu, 2011; Leu ve diğerleri, 2007b; Leu ve diğerleri, 2010; Leu ve diğerleri, 2011; McVerry, in press).

Elektronik ortamlarda okumada sorunun önemli olduğu üzerine pek çok araştırma yapılmıştır. Leu ve diğerleri (2007)'e göre sorular bilgi edinmede öğrencilere bir yön ve amaç sağladığı için; elektronik ortamlarda okumanın itici gücüdür. Burke (2002)'e göre; internet metinlerini okurken en önemli noktanın soru sorma ya da soru olduğunu belirtmiştir. Eagleton ve Dobler (2007) ise; öğrencilerin bilgiye ulaşmaları akıllarında belirli bir fikir olduğunda yani internete belli bir soruyla yaklaşıldığında daha anlamlı olduğunu belirtmişlerdir. Leu ve diğerleri, (2008)' e göre elektronik okumanın daima

bir soru ya da problemle başlaması; elektronik ortamlardan okuma ile basılı metinlerden okumanın farklılıklarının önemli bir kaynağıdır.

Önemli soruları belirleme ile ilgili araştırmalar genel olarak değerlendirildiğinde; elektronik ortamlarda okumanın daima bir soru ya da problemle başladığı görülmektedir. Elektronik ortamlarda okumanın çıkış noktası olması, belli bir soru ile okumaya başlanıldığında elektronik ortamlarda okuma sürecinin daha anlamlı olduğu ifade edilmiştir.

2.1.3.2 Bilgiye Ulaşma

Bilgiye ulaşmada en önemli soru belirlediğimiz sorularımıza uygun cevapları nasıl bulacağımızdır (Eagleton ve Dobler, 2007). Castek, Zawilinski, McVerry, O'Bryne ve Leu (2011)'nin belirttiği gibi internette okumak için öncelikle bilgiye ulaşmamız gerekir. Birçok araştırmanın da ortaya koyduğuna göre ihtiyacı olan bilgiyi arama ve ulaşma; başarılı internet kullanımının çok önemli bir bileşenidir (Eagleton ve Guniee, 2002; Eagleton, Guniee ve Langlais, 2003; Sutherland ve Smith, 2002). Henry (2006)'e göre ise bilgiye ulaşma; elektronik ortamlarda okumanın en önemli bileşenidir. Eagleton, Guniee, Langlais, (2003) internette bilgiye ulaşma sürecini; konuyu seçme, hedef belirleme, sorular sorma, arama stratejilerini uygulama, anahtar kelimeleri seçme, arama sonuçlarını analiz etme, internet sitesinin güvenilirliğini değerlendirme, kaynakları analiz etme, not alma, bilgileri sentezleme, dönüştürme ve sunma olarak tanımlamışlardır.

İnternette sunulan bilgilerin linkler, köprüler aracılığıyla sunulması ile kişi kendi belirlediği yoldan bilgi edinebilir fakat bu süreçte bilginin derinliği içinde de kaybolabileceği (Kuiper ve Volman, 2008) düşünüldüğünde; elektronik ortamlarda bilgiye ulaşma; arama motorunu kullanma, arama sonuçlarını okuyabilme, ihtiyacı olan bilgiye karar vermede en iyi linki seçebilme, uygun kaynakları belirlemek için araştırma sorusu ile kaynakları eşleştirebilme (Eagleton ve Dobler, 2007) gibi yeni becerileri gerektirir (Leu ve diğerleri, 2007b, 2008, 2010). Eagleton ve Dobler (2007) ise bu becerileri; kaynakları belirleyebilme, bilgisayar ve aramayı yönetebilme, internette uzmanlaşabilme, arama araçlarını belirleyebilme ve anahtar kelimeleri belirleme olarak sıralamışlardır.

Başarılı bir elektronik ortam okuyucunun anahtar kelime stratejisini etkili şekilde kullanma (Duman, 2000), bir dizi arama motoru sonuçları içerisinde hangi linkin en

faydalı olduğunu belirleyebilme (Henry, 2006) gibi yeni elektronik ortamlarda okuma becerileri ve stratejilerine sahip olması gerekmektedir. Birçok araştırmanın da ifade ettiği gibi (Duman, 2000; Eagleton ve diğerleri, 2003; Sutherland-Smith, 2002) birçok öğrenci ihtiyaçlarını karşılayan bilgiye ulaşmada interneti etkili şekilde kullanmada yeterli beceriye sahip değildir. Elektronik ortamlarda okuma becerilerinin önemini belirlemede en kolay yollardan birisi; yetişkinlerin arama motoru kullanırken okumalarını gözlemlemektir. Belirlediği konuyla ilgili arama motoru sonuçlarını iyi yorumlayamayan bireyleri düşündüğümüzde; Leu ve diğerleri (2007a) ‘ ne göre sıklıkla tıklama-bak stratejisini kullanılmaktadır. Bu tür stratejiye göre bireyler listelenen sonuçlara listenin üst kısmından başlayarak erişmekte ve ne içerdiğini incelemektedir. Leu ve diğerleri (2010)’ a göre bir diğer strateji ise “. com stratejisidir”. Bu strateji ile bilgiye ulaşmaya çalışan bireylerin genellikle anahtar kelimeler belirlemek yerine aradıkları şeyin sonuna. com ekleyerek araştırma yaptıkları bilinmektedir. Bu stratejiler aradığımızla ilgili başarısız olmamıza ve aradığımız soruya cevabı oluşturamamakla sonuçlanmaktadır. Konuyla ilgili Dania (2001); 7. Sınıf öğrencilerin arama motoru kullanımlarını incelemişlerdir. Bu kapsam da öğrencilere verilen bir ödevle ilgili arama bilgilere motorunu kullanarak ulaşmaları beklenmiştir. Araştırma sonucunda katılımcıların %69’u başarılı %31’i başarısız olmuştur. Öğrenciler belli amaçlar için arama becerilerinin yetersiz olması ve arama motoruna nasıl yaklaşacaklarını bilmediklerinden ödevi tamamlarken zorlanmışlardır.

Coiro (2009a)’un elektronik ortamlarda bilgi için okumada yüzlerce öğrencinin video kayıtlarının incelediği araştırmasında elektronik ortamlarda okuduğunu anlamamanın basılı metinlerden okuduğunu anlamadan farklı olduğunu bulmuştur. Elektronik ortamlarda okuma sürecinde öğrencilerin yeni becerilere ihtiyaç duyduğunu, internete yönelik eğilimlerin elektronik ortamlarda okuma becerilerini etkilediğini, öğrencilerin internette arama yaparken genellikle yardım aldıklarını onların arama motorlarını kullanmak yerine adres çubuğuna aradıkları tam cümleyi yazarak ve sonuna com. ekleyerek arama yapmaya çalıştıklarını, arama yapsalar bile arama sonuçlarına bakmadıklarını ve çıkan arama sonuçlarından ilkine tıkladıklarını, internet sitelerinin yazarlarının verdiği bilgi konusunda uzman olup olmadığını araştırmak için arama yapsalar da bu bilgiye çok kolay bir şekilde ulaşamadıklarında hemen vazgeçtiklerini, bazı öğrencilerin ise basit kes/kopyala stratejilerini bilmediklerini, çok uzun olan URL

adreslerini sürekli yeniden yazdıklarını ve sıklıkla da hata yaparak bu adresleri yanlış yazdıklarını ortaya çıkarmıştır.

Bir diğer çalışmada ise; Şahin, Çermik ve Doğan (2009)'ın öğretmenlerin başvurduğu öncelikli bilgi kaynaklarını saptamak, *google* arama motorunu kullanabilmek için gerekli yeterliğe sahip olup olmadıklarını ortaya çıkarmak ve amacıyla 328 öğretmen adayı ile yürüttükleri araştırmada öğretmen adaylarının çoğunluğunun arama motoru komutlarını bilmediklerini arama deneyimine yönelenlerin çoğunluğunun her zaman kesin sonuca götürmeyen gelişigüzel yollar kullandıklarını belirlemişlerdir. Kuiper ve Volman (2008) ise; öğrencilerin ihtiyaçları olan bilgiyi bulma konusundaki ön bilgileri ile gerekli-gereksiz bilgiyi ayırt edebilecek stratejileri kullanmada yetersiz olduklarını bulmuşlardır.

Tüm bu çalışmalar özetlendiğinde belirlediğimiz sorulara cevap bulmada belirli kaynakları okumamız gerekecektir. Basılı materyallerde hazır olarak sunulan metinlerin aksine internet ortamında bilgiye ulaşmada etkili kullanmamız gereken beceriler bulunmaktadır. Bilgiye ulaşamadığımızda gerekli okumalara yapamayacağımız ve de soruları cevaplayamayacağımız düşünüldüğünde; Leu ve arkadaşlarının (2010) ifade ettiği gibi basılı metinlerde yeterli şifre çözebilme becerileri olmadan okumanın başarılı olmadığı gibi; elektronik ortamlarda okumada da şifre çözebilme becerilerinden önce bilgiye etkili şekilde bilgiye ulaşmamız gerekmektedir.

2.1.3.3 Bilgiyi Analiz Etme (Eleştirel Değerlendirme)

Bilgiye ulaştıktan sonra en önemli konu ulaşılan bilginin doğru ya da faydalı olup olmadığının belirlenmesidir (Eagleton ve Dobler, 2007). İnternetin bilgi hacminin çok büyük olması, internet kayda değer seviyede kendi kendini doğrulayan bir sistem olması ve internetin gelişim hızı ve içinde dolaşan bilginin yayılma hızının inanılmaz boyutlarda olması internet ve internet ağlarını karmaşık ve zor yapan üç önemli faktördür (Burbules, 2001). Herkesin her şeyi yayımlayabildiği, karmaşık ağlarla çevrili bu ortamda anlama ve öğrenme için yazarın bakış açısını belirlemek (Leu ve diğerleri, 2008) ve bilginin doğruluğunu nasıl değerlendireceğimiz artık önemli hale gelmiştir (Leu ve Kinzer, 2000; Malloy, Castek ve Leu, 2010). Bilgiyi analiz etme ya da eleştirel olarak değerlendirme olarak adlandırabileceğimiz bu beceri elektronik ortamlardan okurken sahip olunması gereken becerilerdendir (Leu ve diğerleri, 2007, Leu ve diğerleri, 2010).

Leu ve Castek (2006)'in elektronik okumada becerikli okuyucular üzerindeki araştırmalarında; öğrencilerin internette yer alan bilgilere güvenilmemesi gerektiğini bilmelerine rağmen; ulaştıkları bilgilerin güvenilir olduğuna inandıkları ortaya çıkmıştır. Leu (2006)'ya göre; elektronik okumada becerikli birçok kişi İhtiyacı olan bilgi aldatma amaçlı olarak hazırlan sitelerde bulunmadığında bile ilgili sayfada çok fazla zaman kaybetmektedirler.

Sanchez, Wiley ve Goldman (2006)'ın ifadesine göre internette araştırma yaparken güvenilir kaynakları belirleyebilme yeteneği kritik bir beceridir. Örneğin; ulaşılan arama sonuçlarından öncelikle hangisinden faydalanacağımızı belirlemek çok önemlidir. Sitenin uzantılarına bakarak hangi amaçla oluşturulduğunu belirledikten sonra ise eleştirel değerlendirme devam edecektir. Bilginin hangi yazar tarafından nasıl, ne zaman oluşturulduğuna dikkat etmeli, bilginin nasıl yapılandırıldığını belirlemeye çalışmalıyız. Burbules (2001)'in ifade ettiğine göre; bilginin kaynağını belirlemede site uzantılarını kullanılmalı, bilginin güncel olduğunu belirlemede sitenin son güncellenme tarihine bakılmalı ve bir sitedeki bilgiyi tamamen almadan farklı sitelerdeki bilgilerle çeşitleme yapılmalıdır.

Araştırmalar bilginin eleştirel değerlendirilmesinin farklı boyutlarının olduğunu göstermektedir. Leu ve diğerleri (2011) ve Malloy, Castek ve Leu (2010)'a göre; bilgiyi eleştirel değerlendirilmesi bilginin doğruluk, tarafsızlık ve güvenilirlik seviyesini okumak ve değerlendirmeyi içermektedir. Coiro (2007) 'a göre; elektronik ortamlarda okuma sürecinde anlamanın, uygunluğun, doğruluğun, güvenilirliğin ve tarafsızlığın değerlendirilmesi gibi beş farklı değerlendirme aşaması bulunmaktadır. Dwyer (2012) ise; elektronik bilgileri değerlendirmenin; *eleştirel değerlendirme becerileri* (bilginin güvenilirlik ve doğruluğunu değerlendirme), *eleştirel düşünme becerileri* (metni sorgulama alışkanlığı), *eleştirel okuryazarlık becerileri* (yazarın amacını, duruşunu ve tarafını değerlendirmek) ve *medya-bilgi okuryazarlığı becerilerini* (bilginin güvenilirlik ve kabul edilebilirliğini sorgulamak) içerdiğini belirtmektedir. Zhang, Duke ve Jimenes (2011)' e göre; elektronik ortamlarda okurken internet sitelerini değerlendirmede kullanılabilir olacak altı madde belirlemişlerdir. Araştırmacılara göre bir kişi elektronik ortamlarda okurken bilgiyi kimin yazdığına ve güvenilir olduğunu gösteren belgelerin neler olduğuna, niçin yazıldığına, ne zaman yazıldığına, ihtiyaçlarımızı karşılayıp karşılayamadığına, sitenin yapısının nasıl olduğuna dikkate etmeli ve bir sonraki araştırma için liste hazırlamalıdır.

Bilginin analiz edilmesi ile ilgili araştırmalar genel olarak değerlendirildiğinde eleştirel değerlendirme becerisinin gerekli ile gereksiz, faydalı ile faydasız bilgileri ayırt etmede kullanılacağı görülmektedir. Coiro (2003) eleştirel okumayı okunan metindeki anlamın sorgulanması, genişletilebilmesi ve yapılandırılabilmesi olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda elektronik ortamlarda eleştirel okuma bize ulaşılan metnin analiz edilmesi, değerlendirilmesi ve sentezlenmesi gerektiğini çağrıştırmaktadır. Birçok birey tarafından ne var ne yoksa her Şeyin bulunabileceği bir ortam olarak algılanan internette (Kuiper ve Volman, 2008) işimize yarayan ve ihtiyacımız olan bilgiyi en kısa sürede, en az emek harcayarak ulaşmak elektronik ortamlarda okumanın çok önemli bir bileşenidir.

2.1.3.4 Elde Edilen Bilginin Sentezlenmesi

Öğrencilerin ulaşabilecekleri bilgi kaynaklarının artmasıyla birlikte, bilgiyi sentezleme, farklı kaynaklardaki bilgiyi bütünleştirebilme yeteneği kritik hale gelmiştir (Henry, 2006; Smolin and Lawless, 2003; Malloy, Castek ve Leu, 2010). Analiz edilerek ulaşılan bilgilerden neyin önemli olduğunu belirlemek bilgiyi sentezlemenin çıkış noktası olarak görülmektedir. Elektronik okuma sürecinde sentezleme; resim, grafik ve çoklu medya türlerini içeren metinlerden elde edilen bilgileri bir araya getirmek ve yeni bir anlam oluşturmayı içermektedir. Bu süreç boyunca çıkarım yapma önemli noktaları belirleme, n bilgileri harekete geçirme gibi birçok okuma stratejisini bir arada kullanmak gerekmektedir (Eagleton ve Dobler, 2007). Fakat Corio (2005)' e göre bireyler bilgileri kopyalamadan nasıl sentezleyebilecekleri noktasında sıklıkla problem yaşamaktadırlar.

Bireyler elektronik ortamlarda okurken sorularına cevap bulmak ve belli bir problemi çözmek için metinleri sentezledikleri bilinmektedir. Araştırmalara göre (Leu ve diğerleri, 2007b; Leu ve diğerleri, 2010) elektronik okuyucular metinleri en az iki farklı Şekilde sentezlemektedirler. Elektronik okuyucular anlamı basılı metinlerdeki gibi yapılandırabilirler. Bu yola ek olarak elektronik okuyucular; hangi linki seçecekleri, hangi siteyi izleyecekleri, cevabı oluştururken hangi metinleri okuyacaklarını belirlemeye yönelik seçeneklerin arasını da okumakta ve sentezlemektedirler. Bu süreçte basılı metinlerde olduğu gibi elektronik metinlerde de metinler arası okuma ve anlam kurma ön plana çıkmaktadır. Akyol (2008)' e göre metinler arası anlam kurmada metinlerden metin üretme vardır Bunun için de üst düzey bilişsel süreçler

kullanılmaktadır. McVerry (in press)' e göre ise öğrenciler bilgiyi sentezlerken ilk olarak okudukları metinleri kendileri yapılandırır. Daha sonra ise farklı metinlerden elde ettikleri bilgileri birleştirmektedirler.

Elde dilen bilginin sentezlenmesinde birden fazla kaynaktan elde dilen bilgilerin bir araya getirilmesi ve anlamlı bir bütün elde edilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Bireylerin aynı soru ya da problemle yola çıktıkları ve elektronik okuma sürecinde birbirlerinden farklı metinler oluşturdukları düşünüldüğünde elektronik ortamlardan okumada sentezlemenin metinler arası okuma ve anlam kurma ile bağlantılı olduğu anlaşılmaktadır.

2.1.3.5 Çoklu İnternet Ortamların Kullanarak Bilgiyi İletme

Elektronik ortamlarda okumanın beşinci bileşeni bilgiyi aramak, bilgi hakkında ortak düşünmek veya öğrendiklerini paylaşmak için internet yoluyla iletebilme becerisidir (Kiili, Laurinen, Marttunen ve Leu, 2011). Castek, Zawilinski, McVerry, O'Bryne ve Leu (2011) elektronik ortamlarda okuma ve yazmanın ayrılamayacak şekilde birbirleriyle ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Leu ve diğerleri (2010) bilgiyi iletme becerisini basılı metinlerdeki yazma becerisi ile eşleştirmektedirler. Araştırmacılara göre okuyucular bir problemi çözmek, bir soruya cevap bulmak veya çözümleri paylaşmak için iletişim kurmaktadır. Malloy, Castek ve Leu (2010)' a göre; elektronik okuyucuların sadece okumadıklarını, öğrendiklerini bir süreç olarak devamlı birileriyle paylaştıklarını ve bu süreçte yeni fikirleri öğrenip, farklı düşünceleri birleştirdiklerini ifade etmektedirler.

İnternetle birlikte birçok yeni iletişim aracı ortaya çıkmıştır ve çıkmaya devam etmektedir. Dwyer (2012) tartışma platformları, google dokümanları, facebook, twitter gibi sosyal paylaşım siteleri okuma, yazma ve iletişim alanlarını içerdiğini belirtmiştir. Leu ve diğerleri (2010) ise tartışma platformları, bloglar, chat odaları, telefon ve video-konferans sistemlerinin okuma, bilgiyi iletme ve anlamı yapılandırmada yaygın olarak kullanıldığını ifade etmişlerdir. Bilgiyi iletmedeki bu yeni yollar ve araçların etkili kullanılabilmesi için de yeni beceri ve stratejiler ve alışkanlıklar gerektiği anlaşılmaktadır.

2.1.4 Basılı Metinlerden Okuma İle Elektronik Ortamlardan Okumanın Farklılıkları

Elektronik ortamlardan okuma ile basılı metinlerden okuma arasındaki farklılıkları anlamamıza yardımcı olacak pek çok araştırma yapılmış ve yapılmaya devam etmektedir. Araştırma sonuçları incelendiğinde aşağıdaki sonuçların bulunduğu görülmektedir:

İlk olarak; Leu ve diğerleri (2005) 7.sınıf öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada okuduğunu anlamanın değerlendirilmesi ile elektronik ortamlarda okuduğunu anlama performansı arasında anlamlı farklılık bulamamıştır. Bu açıdan bakıldığında elektronik ortamlarda okuduğunu anlama, problem çözmek için interneti kullanırken yeni stratejiler, beceriler, alışkanlıklar ve sosyal deneyimler gerektiren problem çözme temelli bir süreçtir (Castek ve diğerleri, 2006; Leu ve diğerleri, 2008).

Coiro (2011)'nin 7.sınıf öğrencilerinin elektronik ortamlarda okurken yeni okuduğunu anlama yeterliliğinin ne ölçüde gerekli olduğunu belirlemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre; elektronik ortamlarda okuma ile basılı metinlerden okumanın aynı süreçler olmadığı, elektronik ortamlardan okuduğunu anlama becerileri ile basılı metinlerden okuduğunu anlama becerilerinin bazıları aynı olsa da elektronik okumanın daha farklı beceri, strateji ve daha karmaşık uygulamalar gerektirdiği; konuya özgü ön bilginin ise elektronik ortamlarda okuduğunu anlama becerileri zayıfladıkça önemli hale geldiği görülmüştür.

Ulusoy (2011)'un araştırmasında; ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin internet ortamındaki bilgiye ulaşma, ulaştıkları bilgileri analiz etme, verilen sorulara cevaplar bulabilme ve ulaştıkları bilgileri internet ortamında paylaşabilme yeteneklerini belirlemeye çalışmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; yeni okuryazarlık stratejilerini uygulama düzeylerinin okul başarılarını yansıtacak şekilde doğrusal olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç basılı materyaller üzerinde okuma ile internet üzerinden okumanın aynı olmadığını göstermektedir.

Small, Moody, Siddarth ve Bookheimer (2009) tarafından yürütülen deneysel desenli çalışmada ise; interneti okuma amaçlı kullanırken arama motoru kullanmanın, beynin aktif olarak kullanılmasını etkileyip etkilemediğini belirlemek istemişlerdir. Bu amaçla arama motoru kullanmada deneyimli on iki kişi ile deneyimsiz on iki kişiden oluşan toplam yirmi dört kişi üzerinde çalışmışlardır. Her iki gruba da öncelikle basılı

metin formatında hazırlanmış bir metin bilgisayar ekranı üzerinden okutulmuştur. Daha sonra ise internet sitelerinde aramalar yapmaları ve okumalar gerçekleştirmeleri istenmiştir. Süreç boyunca beynin aktiflik görüntülerini kaydeden program kullanılmıştır. Ulaşılan sonuçlara göre ise deneyimsiz grup basılı metin formatı ile internet siteleri üzerindeki okuması arasında beynin kullanımında farklılık göstermemişlerdir. Deneyimli grup internet siteleri üzerinde okumalarda üst düzey düşünme ve karar verme işlemlerini gerçekleştiren bölgelerini daha aktif kullanmışlardır.

Corio ve Dobler (2007) de yürüttükleri çalışmada elektronik ortamlarda (online) okuduğunu anlama ile basılı metinlerden okuduğunu anlamının benzer özellikleri olmasına rağmen elektronik ortamlarda (online) okuduğunu anlamayı daha karmaşık yapan farklı özellikleri olduğunu bulmuştur.

Macedo-Rouet, Jean- François Rouet, Epstein ve Fayard (2003)'te basılı ve elektronik metinlerin okuyucuların anlama, bilişsel yük algılaması, memnuniyet düzeyi ve ilgileri üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik araştırma yapmışlardır. Sonuçlara göre; elektronik metinler üst düzey bilişsel yük olarak algılanmakla birlikte ve zayıf anlamaya neden oldukları belirlenmiştir

Martin ve Steinkuehler (2011) ise; elektronik ortamlardan okumanın basılı metinlerden okumadan aramak için anahtar kelimeler belirlemek, kaynaklar arasında gezinmek, değerlendirmeci seçimler yapmak, kaynakları seçmek ve sentezlemek, dijital iletişimle paylaşmak özellikleri ile farklılaştığını bulmuştur.

Coiro (2009a) elektronik metinlerden okuduğunu anlamının basılı metinlerden okuduğunu anlamadan farklı olduğunu bulmuştur. Elektronik ortamlarda okurken öğrencilerin yeni becerilere ihtiyacı olduğu, internete yönelik alışkanlıklarının elektronik ortamlarda okuma yeteneklerini etkilediğini, öğrencilerin elektronik ortamlarda bilgiye ulaşırken genellikle birkaç kişiyle birlikte aradığını, okuma sürecinin okuma öğretimi hakkında bizi bilgilendirdiğini ve dijital teknolojinin değişmesinden dolayı okuduğunu anlamının doğasının değiştiğini ifade etmektedir.

Araştırma sonuçları özetlendiğinde basılı metinlerden okuma ile elektronik ortamlardan okumanın benzer olmadığı, elektronik ortamlarda okuma için yeni beceri, strateji ve alışkanlıkların gerekli olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca elektronik ortamlarda okumayı daha karmaşık yapan farklı özellikler olduğu görülmektedir. Elektronik okuma

sürecinde beynin daha aktif kullanılmasına rağmen elektronik metinlerden anlamı yapılandırmanın daha zor olduğu belirlenmiştir.

Elektronik ortamlarda okuduğunu anlama ile basılı metinlerden okumanın yapısı incelendiğinde farklı özellikler olduğu görülmektedir. Bu farklılığın ise; elektronik ortamlarda okumanın bileşenlerinin farklı olmasından kaynaklandığı söylenilebilir. Hartman, Morsinsk ve Zheng (2010)' e göre elektronik ortamlarda okumanın altı farklı bileşeni vardır. Bunlar: Okuyucu, metin, yazar, ödev, ortam ve teknolojidir. Basılı metinlerde okumada yer alan bileşenler genellikle sabit iken (okuyucu-ortam-yazar), elektronik ortam bileşenleri ise; dinamikdir. Bu bileşenlerden yola çıkarak ilgili literatür çerçevesinde farklılıklar aşağıda tartışılmıştır.

Okuyucu; Hem basılı metinlerde hem de elektronik ortamlarda ortak olarak bulunan bileşendir. Elektronik ortamlarda okumanın tanımı ve süreci dikkate alındığında okuyucunun sahip olması gereken farklı beceri, strateji ve alışkanlıkların olduğu görülmektedir. Bu da okuyucunun özelliklerinin değişmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu duruma bağlı olarak Leu ve diğerleri (2011) ; elektronik ortamlarda okumada okuyucunun üç farklı özelliği olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmacılar; elektronik okuyucunun problemi çözmek için bilgi toplarken bazı linkleri seçmekte ve bu linkler yoluyla ulaştığı elektronik metinleri okuduğunu ve anlamı yapılandırmaya ek olarak okudukları metinleri de yapılandırdıklarını belirtmişlerdir. İkinci olarak; iki farklı okuyucunun aynı metinleri okuyarak soruyu cevaplandıramayacağını çünkü her bir okuyucunun seçtiği linklerin sırası ile eşsiz bir bilgilendirme sürecinden geçtiğine değinmişlerdir. Üçüncü olarak ise elektronik ortamlardan okuduğunu anlamanın basit bireysel süreç değil işbirliği ve sosyal etkileşimli bir süreç olduğunu ifade etmişlerdir. Kymes (2005) ise elektronik ortam okuyucularının; amaç belirleme, ön bilgiyi okuma ortamına aktarma, yeni kelimelerin anlamlarını keşfetme, not alma, metnin yapısını ve niteliğini değerlendirme ve tarama-göz gezdirme stratejilerinin kullanımında basılı metin okuyucularından farklılıklar gösterdiğini bulmuştur. (Coiro, 2009a)' a göre ise; basılı metinlerden okurken öğrencilere okunan metin ile ilgili birtakım sorular sorulduğu ve bu sorulara sınıf ortamında cevaplar alındığını; elektronik temelli okumalarda ise bireylerin arama sonuçlarını uygun şekilde yönetme, ihtiyacı olana metinlere ulaşabilmek için konuyla alakasız olan metinleri eleme, bu metinlerde güvenilir ve ilgili olanları bilgileri sentezleme ve bu bilgileri herhangi bir iletişim aracı ile farklı bir kişiye iletmesi gerektiğini ortaya koymuşlardır. Güneş (2010) ise; ekran

okuma sürecinin en aktif bileşeninin okuyucu olduğunu ifade etmiştir. Okuyucunun metni aktif olarak okuduğu, anladığı, bazı yerleri atladığı, yeni bilgileri araştırdığı, tahmin ettiği, sorguladığı ve birleştirerek zihinde düzenlediğini belirtmiştir.

Metin; Hem basılı metinlerden okumada hem de elektronik ortamlarda okumada yer alan ortak bileşendir. Metinlerin yapısının değiştiğini ifade eden pek çok araştırma bulunmaktadır. Dalton and Proctor (2008) elektronik ortamlardaki metinleri dijital metinler olarak adlandırmakta ve bu metinlerin; dijital formatta hazırlanmış doğrusal bir metin, köprülerle oluşturulan doğrusal olmayan metinler, medya öğeleriyle desteklenmiş metinler ya da cevaplama seçenekleri olan metinler olabileceğini belirtmiştir. O'Brien ve Scharber (2008) ise; dijital okuryazarlıklarda verilmek istenen düşünce ve kavramlara basılı metinlere ek olarak görsel metinler (fotoğraf, video, animasyon), sesli metinler (müzik, ses efektleri) hatta dramatik ve sanatsal öğeleri (drama, dans) içerdiğini ifade etmiştir.

Basılı metinler ile elektronik metinler arasındaki farklılıkları ifade eden pek çok çalışma yapılmıştır. Elektronik ortamlardaki metinler bir konu hakkında birçok kaynaktan ama yüzeysel olarak bilgi edinmeye yönlendirirken, kitaplar gibi basılı metinler ise bir konu hakkında derinlemesine okumaya bizi yönlendirir (Leu, 1996). Karchmer (2001) ise; elektronik metinlerin etkileşimli olma ve kolay değişebilme, sessel ve görsel unsurları bir arada sunma, diğer metinlerle kolayca bağlantı kurabilme, alternatif metin yapıları sunma açılarından basılı metinlerden farklı olduklarını belirtmiştir. Coiro (2003, 2005) basılı metinlerin doğrusal, başlangıç ve bitiş noktalarının belli iken; sayfa düzenleri, linkler ve ses dosyaları ile şekillen elektronik metinlerin başlangıç ve bitiş noktaları belli olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca basılı metinler yazar tarafından yapılandırılırken elektronik metinlerin ise; okuyucu tarafından yapılandığına değinmiştir. Kamil ve Chou (2009) basılı metinler genellikle yazılı öğelerden oluşurken, elektronik metinler video, ses dosyası, resim ve diğer çoklu medya türlerini içermektedir. Yukarıda ifade edilen özellikler incelendiğinde metinlerin yapısında değişikliklerin olduğu görülmektedir. Çoklu medya türlerinin bir arada sunulması, linkler yoluyla metinler arası bağlantılar kurulması elektronik metinlerin en belirgin özellikleri olarak ön plana çıkmıştır.

Dijital metinlerin hayatımızda yer almasıyla birlikte dijital metinlerle ilgili pek çok kavramla karşılaşmaktayız. En çok karşılaşılan ve karıştırılan kavramlar ise hiper metinler ve internette yer alan metinlerdir. Kamil ve Chou (2009) hiper metinleri;

metnin dışında okunabilecek diğer metinlere linkler yoluyla bağlı olan metinler olarak anlamlandırırken; Burbules ve Callister, (2000) metinsel malzemelerin ve fikirlerin farklı yollarla birbirine bağlandığı bir tür bilgilendirici ortam olarak tanımlamaktadır. Hiper metinlerin internette yer alan metinlerden en önemli farkı ise bilginin açık ya da kapalı ortamda sunulup sunulmamasıdır.. Coiro (2011) bu farklılığı ifade ederken kapalı hiper metin sistemlerinde bağlantılara okuyucunun dışında bilginin organizasyonu ve kavramsal çerçevesini dayatırken, internet gibi açık uçlu bilgi sistemi ise okuyucuyu doğrudan bilgiler arasında yeni bağlantılara oluşturmaya ve keşfetmeye sevk ettiğini vurgulamıştır. Ayrıca hiper metinlerin; CD-room, kütüphane, veri tabanları gibi kapalı elektronik sisteme bağlı dijital metinlerken, internet metinleri internet ortamındaki açık ağ içerisinde bulunan tüm metinleri ifade ettiğine de vurgu yapmaktadır.

Bu çalışmada ise elektronik metinler açık ağ içerisinde sunulan metinler ele alınmıştır. Patterson (2000) 'in da ifade ettiği gibi elektronik metinler aracılığıyla okumada okuyucunun linke erişmesiyle yeni bir ekran ve yeni bir metin karşısına çıkar ve böylece okuyuculara anlamın farklı yollardan yapılandırıldığı bir süreç oluşur.

Yazar; metinlerin yapısındaki değişikliklere paralel olarak yazar bileşenin de değişiklikler meydana gelmiştir. Basılı metinlerin yazarları belli iken elektronik ortamlarda herkesin her şeyi paylaşmasıyla yazar kavramı farklılaşmıştır. Patterson (2000) hiper metinlerin okuyuculara anlamı yapılandırma sürecine dâhil olmalarına ve yazarın tasarladığından farklı bir metin oluşturmalarına izin vermesinden dolayı basılı metinlerdeki yazarın rolünün değiştiğini belirtmiştir. Afflerbach veCho (2008)' e göre; geleneksel okuryazarlıklarda okuyucu tek bir metinle etkileşim halindeyken ve bu metinden anlamı oluşturduğunu belirtmektedir. Elektronik ortamlarda ise bilmediği birçok köprü, link, metinle karşılaşacak ve etkileşimde bulunacaktır. Bu yüzden elektronik ortamlarda daha karmaşık stratejilerin gerekli olduğuna değinmiştir. Slatin (1990) ise; elektronik ortamlardaki hipermetin okuyucularının üç türünden biri olarak eş yazar okuyucuyu göstermektedir. Eş yazar olarak okuyucunun; internette okurken metinlerini kendilerinin oluşturduğu okuyucu olarak adlandırılmaktadır.

Ödev; bileşeni elektronik ortamlarda okumanın ilk bileşeni olan önemli soruları belirlemeyi işaret etmektedir. Leu ve diğerleri, (2008)' e göre elektronik okumanın daima bir soru ya da problemle başlaması; elektronik ortamlardan okuma ile basılı metinlerden okumanın farklılıklarının önemli bir kaynağıdır. Elektronik ortamlarda okuma çalışmaları incelendiğinde (Coiro, 2009a; Coiro, 2011; Coiro, Castek and

Guznicak, 2010; Corio ve Dobler, 2007; Henry, 2006 ; Kuiper, E., Volman, M. ve Terwel, J., 2006; Stadtler ve Bromme, 2007; Ulusoy, 2011) belli bir soruya cevap bulmak ya da bir problemi çözmek, ödevi tamamlamak amacıyla gerçekleştirilmektedir.

Ortam; Okuyucunun metinle etkileştiği ve metni anlamaya çalıştığı yer olarak tanımlanmaktadır. (Güneş, 2009).

Teknoloji; 21. yy' ın belirleyici teknolojisi halin gelen internet ve bilgi-iletişim teknolojileri olarak ifade edilen bileşen elektronik ortamlarda okumanın önemli bir bileşenidir. Kuiper ve Volman (2008) internetin karakteristik özelliklerini olarak erişilebilirlik, hipermetinsel yapıda olması, bilginin güncel ve kapsamlı olarak sunulması ve çoğunlukla görsel öğelerle desteklenerek aktarılması olarak sıralamıştır. McPherson, Wang, Hsu ve Tsuei (2007); internet temelli bilgi ve iletişim teknolojilerinin blog ve wikiler (bilgi sayfaları topluluğu), dijital kavram haritaları, sanal okuma çemberleri, chat ve video-konferans öğelerini içerdiğini belirtmişlerdir. Teknolojinin sunduğu farklı öğeler ile metinlerin, ortamın, okuyucunun ve yazarın özelliklerinin değiştiğini söyleyebiliriz.

Literatür incelendiğinde; elektronik ortamlardan okuma ile ilgili uygulamalar ile basılı metinlerle yapılan uygulamalar arasında farklılıklar olduğu görülmektedir. Öğrencilerin okuma-yazmayı kazanmalarını sağlamak okulun en önemli işlevi olarak algılanmakta iken kelimelerle okuma - yazma becerisi olarak tanımlanan geleneksel okuryazarlık kavramsallaştırması günümüzde artık değişmiştir (Mayer, 2008). Leu ve diğerleri (2007b); elektronik ortamlardan okumanın öğrencilere daha sosyal ortamlı öğrenme çevreleri oluşturduğu için öğretmenlerin yeni okuryazarlık sınıflarında rolleri değiştiğini hatta daha önemli rollere sahip olmaları gerektiğini belirtmiştir. Corio (2009b) öğretmenlerin değişen rolünü ifade ederken tüm okuryazarlıkların tek kaynağı olmak yerine yetişkinlerin yeni okuryazarlık teknolojileriyle ilgili kendi alışkanlıklara oluşturabilecekleri ve öz düzenleme becerilerini kazanmalarını sağlayacak bir uzlaşmacı rolüne sahip olmaları beklendiği ile açıklamaktadır.

Tierney, Bond ve Bresler (2006) çalışmasında; okul temelli okuryazarlıkların basılı metinlerden gerçekleştirildiğini, bu metinlerin doğrusal bağlantılara içerdiğini, yazarın, metnin ve bilgilerin önceden belirlendiğini, bilginin transferinin önemli olduğunu ve akademik ya da okul temelli olduğunu ifade etmektedir. Yeni çoklu okuryazarlıklarda ise çoklu medya, animasyon, sesle desteklenen metinlerden

gerçekleştirildiğini, doğrusal olmayan çok yönlü bağlantılar içerdiğini, hipermedya ve çoklu metinlerde metinler arası bağlantılarla o anda oluşan bilgilerin, okuyucunu aynı zamanda yazar da olduğu, bilginin üretilmesinin önemli olduğu ve gerçek ya da çalışma ortamlarında yer aldığını belirtmişlerdir.

Coiro (2009b) öğrencilerin elektronik ortamlardaki okuma gelişimlerini hızlandırmada beş farklı öğretimsel ilke belirlemiştir. Araştırmacıya göre; elektronik okumada etkili öğretmen elektronik ortam ve basılı metinler arası ilişkileri ve gerektirdiği stratejilerin kullanımını anlayıp öğrencilere açık şekilde ifade edebilmeli, öğrencilerin günlük yaşamdan okula getirdikleri okuryazarlıklara saygı göstermeli, yeni okuryazarlıkların problem temelli elektronik okumaların yeni sınıflarda gerektirdiği rol ve ilişkileri keşfedebilmeli, internetle ilgili öğrenme ve iletişim için öğrencilerin olumlu alışkanlıklar geliştirmelerine zaman ve imkân sağlamalı, kendini değerlendirme, akran değerlendirmesi ve öğretmenin değerlendirmesini okuma stratejilerinin kullanımı ve sınıfta öğretimi içi araştırma amaçlı kullanmalıdır.

Elektronik metinlerin ortaya çıkmasıyla birlikte meydana gelen değişiklikler özetlendiğinde; elektronik ortamlardaki bileşenlerin basılı metinlerde farklı olduğu belirlenmiştir. Elektronik ortamların metnin, okuyucunun, ortamın yapısının ve özelliklerini değiştirdiğini görmekteyiz. Basılı metinlerdeki bu değişikliklere ek olarak okuma sürecine teknoloji, ödev ve yazar kavramlarını da getirdiği ve sorguladığı görülmüştür. Tüm bu okumayı etkileyen unsurların değişmesiyle birlikte okuma ve okuryazarlık öğretimi sürecinde de değişikliklerin meydana geldiği ve bu değişikliklerin temelinde ise öğretmen rollerinin yer aldığı ifade edilmektedir. Elektronik ortamlardan okumanın bize sunduğu değişiklikler düşünüldüğünde öğretim sürecinin de farklılaşabileceğini söylemek çok zor değildir. Bu süreçte değişikliklere adapte olabilme de yeni beceri, strateji, alışkanlıklar gerekli olacaktır ve bunları kazanan bireyler ve öğrenciler gelecek nesillerde daha şanslı hale geleceklerdir.

3.BÖLÜM

3.1 YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın önemi, amacı ve modeli açıklanmış; çalışma grubunun oluşturulma şekli ile ilgili bilgi verilmiş; veri toplama yöntemleri tanımlanıp veri toplama araçları tanıtılmış; araştırmanın uygulama süreci detaylı bir şekilde betimlenmiş; verilerin nasıl analiz edildiği anlatılmıştır.

3.1.1 Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma nitel araştırma geleneğinde, durum çalışması modelinde bir çalışmadır. Nitel durum çalışması, bir duruma ilişkin etkenlerin bütüncül şekilde ele alınıp araştırıldığı, ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanan araştırmalardır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Bu tez çalışmasında sadece öğretmen adaylarının elektronik ortamlarda okuma becerilerinin belirlenmesine yönelik uygulamaları üzerinde durulduğundan adayların ne yapabilecekleri üzerine geniş bir literatür taraması yapılmıştır. Sonuçta, elektronik ortamlarda okumaya yönelik pek çok stratejinin olduğu görülmüştür. Leu ve arkadaşları (2007) çalışmalarında yeni okuryazarlık tanımları içerisinde bireyde olması gereken özellikleri sıralamışlardır. Onlara göre bireylerden öncelikle önemli soruları ve sorunları belirleyebilme, tanımlayabilme, bilgiyi ulaşma (bulma), bilgiyi analiz etme, elde edilen bilginin sentezlenmesi ve çoklu internet ortamları kullanılarak iletilmesi beklenmektedir (Coiro ve Dobler, 2007; Güven, 2009; Leu ve Diğerleri, 2007; Leu ve diğerleri, 2008). Elektronik ortamlarda okuma sürecinde öğrencilerin yeni becerilere ihtiyaç duyduğunu, internete yönelik eğilimlerin elektronik okuma becerilerini etkilediğini bulmuşlardır. Elektronik ortamlarda bilgi için okumada yüzlerce öğrencinin video kayıtlarının incelediği araştırmasında elektronik ortamlarda okuduğunu anlama basılı metinlerden okuduğunu anlamadan farklıdır (Coiro, 2009). Bu noktada öğretim programı ve okuma eğitimine ilişkin literatür açısından öğrencilerin okuma becerilerindeki durum dikkate alındığında“ *Öğretmen adaylarının elektronik ortamlarda okumada yeni stratejileri uygulayabilme becerileri ne düzeydedir ?*” sorusu, sürece dayalı araştırma gereksinimini ortaya çıkarmıştır. Bu düşünceyle elektronik okuma stratejilerini ve bu stratejilerini uygulanabilme düzeylerini belirlemeye yönelik araştırmalar incelenmeye

başlanmıştır Konuyla ilgili literatür taraması sonucunda, bu alanda ilk ciddi çalışmaların Leu (2000) ile başladığı görülmüştür.

Diğer taraftan Türkiye’de konuyla ilgili süreci izlemeye yönelik araştırmaların olmayışı okuma ve yazmanın doğasının değişmesi ile yeni okuryazarlıklar için yeni stratejiler ve beceriler gerekip gerekmediği araştırmacıda merak uyandırmış ve cevaplanması gereken sorular ortaya çıkarmıştır. Öğretmen adaylarının elektronik ortamlarda okurken farklı becerileri kullanıp kullanmadığına ilişkin uygulamalarına odaklanma fikriyle birlikte elektronik ortamlardan okuma sürecine ilişkin pek çok soru gündeme gelse de araştırmacı özellikle “*Sınıf öğretmeni adaylarının yeni okuryazarlık stratejilerini ne sıklıkla uygulamaktadırlar, adaylarının yeni okuryazarlık stratejilerini uygulayabilme becerileri nelerdir ?*” gibi sorularla çalışmanın odak noktasını belirlemiştir. Literatür taraması ve yukarıda ifade edilen sorular temelinde araştırmanın problemi “*Sınıf öğretmeni adaylarının elektronik ortamlarda okuma becerilerinin değerlendirilmesi ?*” şeklinde belirlenmiştir. Bu süreci araştırmanın alt problemlerinin oluşturulması süreci izlemiştir. Her alt problem araştırmacının ilgisini odaklaştıracağı bir alana işaret etmektedir.

Araştırmada tercih edilen yöntemi daha iyi kavrayabilmek için alt problemleri oluşturan araştırma sorularına, bu sorulara nasıl cevap aranacağına ve ulaşılan cevapların nasıl analiz edileceğine ilişkin araştırma tasarımının özeti Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3

Araştırmanın Tasarımı

Araştırma Soruları	Veri Toplama Aracı	Veri Analiz Tekniği
1) Sınıf öğretmeni adaylarının yeni okuryazarlık stratejilerini ne sıklıkla uyguladıklarına ilişkin görüşleri nelerdir?	Elektronik Ortamlarda Okuma Anketi	Betimsel Analiz, frekans ve yüzde hesaplama
2) Sınıf öğretmeni adaylarının yeni okuryazarlık stratejilerini uygulayabilme becerileri nelerdir?	Gözlem Notları, Camtasia Studio kayıtları, Elektronik Ortamlarda Okuma Stratejileri Gözlem Formu	Betimsel Analiz, İçerik Analizi,
3) Sınıf öğretmeni adaylarının yeni okuryazarlık stratejilerini uygulayabilme becerilerindeki algıları ve ortaya çıkardıkları ürünün kalitesi ile ilgili görüşleri nelerdir?	Görüşme formu, Analitik Kontrol Listesi	Betimsel Analiz, İçerik Analizi,

Tablo 3 incelendiğinde; her bir araştırma sorusuna ilişkin farklı veri toplama araçlarının kullanıldığı görülmektedir. Veri toplama aracı olarak gözlem ve görüşme formlarından, strateji kontrol listesinden, elektronik ortamlarda okuma anketten ve video-kamera kayıtlarından faydalanılmıştır. Bu araçlar vasıtasıyla elde edilen veriler betimsel ve içerik analizi teknikleriyle analize tabi tutulmuştur. Araştırmada bazı verilere ilişkin yüzde frekans hesaplamaları yapılmakla birlikte, araştırma temelde nitel araştırma yaklaşımıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada nitel yaklaşımla gerçekleştirilmiş “durum çalışması” deseni benimsenmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2005:281) durum çalışması yaparken izlenebilecek belli başlı aşamaları araştırma sorularının geliştirilmesi, alt problemlerin geliştirilmesi, analiz biriminin saptanması, çalışılacak durumun belirlenmesi, katılımcıların seçimi, verinin toplanması, analiz edilmesi ve yorumlanması ile durum çalışmasının raporlaştırılması şeklinde sıralamıştır.

3.1.2 Katılımcılar

Çalışma grubu oluşturulmadan önce rastgele seçilen iki sınıftan birer öğrenci olmak üzere toplam iki katılımcı ile ön uygulama gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın deseni gereği, çalışma grubunu oluşturma yöntemi daha az sayıda öğrenci üzerinden derinlemesine bilgi edinmek olduğundan 24 (12 kız 12 erkek) katılımcı sınıf öğretmenliği anabilim dalında öğrenim gören öğretmen adayları arasından amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örnekleme yoluyla seçilmiştir. Amaçsal örnekleme zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak vermektedir. Bu yöntemde önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılması söz konusudur (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırmada temel olarak sadece iki ölçüt dikkate alınmıştır. Bunlardan birincisi katılımcıların çalışmaya gönüllü olarak katılmaları, diğeri ise internet, internette arama, bilgisayar kullanma becerilerinin yeterli olduğudur. Bu amaçla *internet kullanım anketi* çalışmanın başında uygulanmıştır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarına gerçek isimleri saklanarak cinsiyetlerine uygun takma isimler verilmiştir. Araştırmaya katılan adayların dağılımları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4

Katılımcılara İlişkin Dağılım

1. Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf
Ayşe	Zeynep	Bahar	Emine
Fatma	Merve	Kübra	Meltem
Canan	Elif	Oya	Esra
Ahmet	Hasan	Bahadır	Gökhan
Ömer	Okan	Alper	Efe
Uğur	Murat	Hakan	Faruk

3.1.3 Veri Toplama Teknikleri

Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu araştırma nitel yaklaşımla gerçekleştirilmiş bir durum çalışmasıdır. Yine Yıldırım ve Şimşek'in belirttiğine göre durum çalışmalarında birden fazla veri toplama yöntemleri işe koşular, bu yolla zengin ve birbirini teyit edebilecek veri çeşitliliğine ulaşılmaya çalışılır. Bu amaçla bu çalışmada veri toplamak amacıyla gözlem, görüşme teknikleri kullanılmıştır. Nicel veriler elde etmede ise anketten yararlanılmıştır. Verilerin toplanmasına sınıf öğretmenliği adaylarının "*İnternet Kullanım Anketlerini*" doldurmaları ile başlamıştır.

İnsanlar hakkında bilgi edinmek için çok önemli yollardan birisi olan **gözlem** (Cohen, Manion and Morrison, 2007; Johnson and Christensen, 2004); araştırılan konunun bileşenleri hakkında bilgi edinmek amacıyla bireylerin belli durumlardaki davranış örneklerini izlemek olarak tanımlanabilir (Johnson and Christensen, 2004). Bu araştırma da gözlem tekniği; sınıf öğretmenleri adaylarının elektronik ortamlarda bilgiye ulaşma, bilgiyi analiz etme, elde edilen bilginin sentezlenmesi ve çoklu internet ortamlarını kullanarak bilgiyi iletme becerilerini ne düzeyde uygulayabildiklerini belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Gözlem süreci boyunca araştırmacı tarafından geliştirilen Elektronik ortamlarda okuma gözlem formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Öğretmen adaylarından bilgi çağı, bilgi çağı özellikleri, bilgi çağını diğer çağlardan ayıran özellikler ile ilgili verilen beş soruyu interneti kullanarak cevaplamaları istenmiştir. Adaylara verilen sorular lisans öğrenimleri boyunca almış oldukları derslerin içerikleri dikkate alınarak belirlenmiştir. İnternet üzerinden bilgiye ulaşma, bilgiyi analiz etme, elde edilen bilginin sentezlenmesi, çoklu internet ortamlarını kullanarak bilgiyi iletme becerileri süreçlerini gerçekleştirirken her türlü görsel, işitsel, yazılı materyalleri kullanabilecekleri söylenmiştir. Her bir aday bu süreci ayrı ayrı gerçekleştirmiştir. Her bir katılımcı ile yapılan gözlemler toplam 45 saat 28 dakika sürmüştür. Bu süreç boyunca katılımcıların bilgisayar üzerindeki her türlü hareketlerini, tıklamalarını, kullandıkları anahtar kelimeleri, gezinmelerini, seslerini kaydedecek olan Camtasia Studio programı (<http://www.camtaisa.com>) kullanılırken;

araştırmacı tarafından da **gözlem** yapılmıştır. Öğrencilere istedikleri tüm yazılı, görsel ve işitsel her türlü bilgi kaynaklarından yararlanabilecekleri, istedikleri sorudan başlayabilecekleri, araştırmacı tarafından sunulan bilgisayar ve interneti istedikleri gibi ve istedikleri kadar kullanabilecekleri söylenmiştir. Sürecin sonunda ise öğrencilerin buldukları tüm materyalleri bilgisayara kaydedip, herhangi bir mesajlaşma aracını kullanarak araştırmacıya iletmeleri istenmiştir. Öğrencilere verilen sorular aşağıda sunulmuştur:

- 1) Bilgi çağını diğer çağlardan ayıran özelliklerden üç tanesini yazınız?
- 2) Bilgi çağında eğitimde meydana gelebilecek değişikliklerden iki tanesi aşağıda verilmiştir. Siz de bunlara ek olarak 3 tane yazınız?
 - a. Bilgi çağında öğrenmeyi öğrenme ön plandadır.
 - b. Bilgi çağında bilgiye erişimde internetin sağladığı imkânlar ölçüsünde coğrafi birtakım engellerin ortadan kalkması ile sınıf yapısı değişmiştir. Bulduğunuz her yerden dünyanın herhangi yerindeki bir sınıfı video-konferans vb. sistemleri ile takip edebiliriz.
- 3) Bilgi çağında bilgi üretemeyen toplumların karşılaşabilecekleri durumlar nelerdir?
- 4) Bildiğiniz gibi bilgisayar ülkemizde 1995’li, internet ise 2000’li yıllarda yaygınlaşmaya başladı ve hızlı teknolojik gelişmelerle bugünkü şeklini aldı. Bu hızlı gelişmelerin günümüzdeki eğitim sistemine yansımaları düşünecek olursanız sizce 2030’lu yıllarda (alanyazındaki bilgilere de dayanarak) karşılaşacağımız okul ve sınıf ortamı nasıl olabilir? Açıklayınız?(Resim, şekil kullanabilirsiniz).
- 5) Toplumların değişimi ve gelişimi avcı toplayıcı toplum-tarım toplumu-sanayi toplumu-bilgi toplumu sırası ile olmuştur. Sanayi toplumu ile bilgi toplumunun benzerlik ve farklılıklarını tablolastırarak gösteriniz. Toplumların değişim ve gelişimini dikkate alarak, bir sonraki toplum tipinin nasıl şekillenebileceğini, bu şekillenmede nelerin etkili olabileceğini ve belirlediğiniz toplum tipinin genel özelliklerini açıklayınız?

Görüşme; veri toplamada kullanılan bir diğer tekniktir. Johnson ve Christensen (2004) görüşmeyi araştırmacının katılımına sorular yönelterek veri toplam yöntemi olarak görmektedirler. Görüşmelerin farklı şekillerde gerçekleştirilebileceğini ifade

eden Patton (2002: 343) görüşme formu yaklaşımının araştırmaya katılan insanlardan aynı tür bilgi elde etmek amacıyla kullanıldığını belirtmektedir. Yine Yıldırım ve Şimşek (2011: 122)'e göre görüşme formu araştırma problemi ile ilgili tüm boyutların ve sorunların kapsanmasını güvence altına almak için geliştirilmiştir. Bu amaçla her bir öğretmen adayının uygulama sürecini tamamlamasının ardından adayların süreç içerisinde neyi yaptıklarını, nasıl ve niçin yaptıklarını ve bunları yaparken hangi stratejileri kullandıklarını, süreçte yaşadıkları sorunlar sorular üzerinden yarı yapılandırılmış görüşmelerle belirlenmeye çalışılmıştır. Katılımcıların soruları yanıtlama sürecini engellemek amacıyla soruları yanıtladıktan sonra görüşmelerin yapılması uygun görülmüştür. Veri kaybını engellemek için görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Görüşme sorularının analiz edilmesinden sonra ulaşılan veriler katılımcı teyidinde sunulmuştur.

Anket ise; katılımcıların yeni okuryazarlık stratejilerini ne sıklıkla uyguladıklarına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Johnson ve Christensen (2004:164) anketlerin katılımcıların düşünce, duygu, tutum, inanç, değer, algılama, kişilik ve davranışsal eğilimleri hakkında bilgi edinmek amacıyla kullanıldığını ifade etmişlerdir. Bu amaçla araştırmacı tarafından elektronik ortamlarda okuma anketi geliştirilirken ilgili literatür dikkate alınmıştır. Anket geliştirildikten sonra beş farklı uzmana sunulmuş ve alınan dönütlerle gerekli ekleme ve düzeltmeler yapılarak ankete son şekli verilmiştir. Katılımcılara tüm sürecin sonunda anket uygulanmış ve veriler elde edilmiştir. Anketin tüm sürecin sonunda uygulanmasında elektronik ortamlarda okuma süreci ve becerileri ile ilgili katılımcıların düşünce ve davranışlarını etkileyebileceği düşüncesi etkili olmuştur.

3.1.4 Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak yeni okuryazarlık stratejilerini belirlemeye yönelik Camtasia Studio video kayıtları, video kayıtlarını değerlendirmede kullanılan gözlem formu, yeni okuryazarlık stratejilerinin ne sıklıkla uyguladığını belirlemeye yönelik anket ve elektronik ortamlarda okuma stratejileri kontrol listesi ve uygulama sürecindeki katılımcıların görüşlerini belirlemek için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Anket, kontrol listesi ve görüşme formlarının hazırlanması aşamasında, ilgili literatür taranmış, uzmanların bilgi ve görüşlerine başvurulmuş, literatürdeki veriler doğrultusunda denemelik gözlem ve görüşme maddeleri oluşturulmuş ve kapsam geçerliği için yine uzman görüşlerine başvurulmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmış ve formlara son şekilleri verilmiştir. Veri toplama araçlarının geliştirilme süreci Tablo 5’de özetlenmiştir.

Tablo 5

Veri Toplam Araçları Geliştirme Süreci

Veri Toplam Araçları	Süreç
Anket	Problemi belirleme (Amaç ve soruları belirleme)
	Madde yazma (Taslak Form Oluşturma)
	Uzman görüşü alma ve ön uygulama formu oluşturma
	Ön uygulama, analizler ve ankete son şeklini verme
Gözlem Formu	Konuya ilgili literatür taraması
	Kodların belirlenmesi ve uzman görüşü
	Kodların kategorileştirilmesi
	Kodların tanımlanması
	Formun kullanılabilirliğinin test edilmesi
Görüşme Formu	Elektronik ortamlarda okuma becerilerinin esas alınması
Analitik Değerlendirme Formu	Kompozisyon değerlendirme ölçütlerinin esas alınması

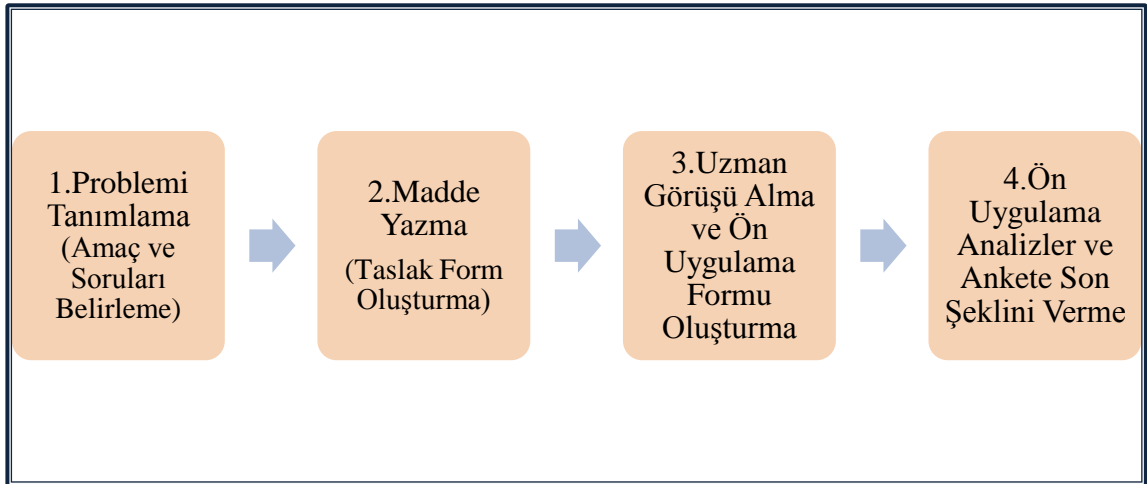
3.1.4.1 Elektronik Ortamlarda Okuma Stratejileri Gözlem Formu

Bailey’e (1982) göre bir araştırmacı, herhangi bir ortamda oluşan bir davranışa ilişkin ayrıntılı, kapsamlı ve zamana yayılmış bir resim elde etmek istiyorsa gözlem yöntemini kullanabilir (akt. Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu araştırmada öğretmen adaylarının yeni okuryazarlık stratejilerini uygulayabilme becerilerinin resmi elde edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla gözlem yöntemi kullanılmıştır. İlgili literatür taranarak elektronik ortamlarda okuma becerilerine ilişkin hazırlanan gözlem formu kullanılmıştır. Gözlem formu oluşturulurken öncelikle konu ile ilgili alan yazın taraması

yapılmıştır. Elde edilen bilgiler doğrultusunda denemelik gözlem maddeleri oluşturulmuştur. Kapsam geçerliliği için gözlem tekniği hakkında bilgi sahibi olan beş farklı uzmanın bilgi ve görüşlerine başvurulmuştur. Uzman görüşü doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmış ve yapılan pilot çalışma ile forma son şekli verilmiştir (Ek-1). Uygulama sürecinde gözlenemeyen maddeler ise katılımcılardan elde edilen video kayıtları analiz edilirken gözlenebilmiştir.

3.1.4.2 Elektronik Ortamlarda Okuma Anketi

Öğretmen adaylarının elektronik ortamlarda okuma becerileri ne sıklıkla uyguladıklarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla anket geliştirilmiştir (Ek-2). Elektronik ortamlarda okuma anketi geliştirilirken Büyüköztürk ve diğerleri (2012:125)'nin anket geliştirme süreci dikkate alınmıştır. Anket geliştirme süreci aşağıdaki şekilde özetlenmiştir.

Şekil.2 Anket Geliştirme Süreci

3.1.4.3 Görüşme Formu

Araştırma kapsamında gözlemler sonrasında öğretmen adaylarının elektronik ortamlarda okumaya yönelik görüşlerinin alınması amacıyla görüşme formundan faydalanılmıştır. Görüşme formu hazırlanırken ilgili literatür taranmış ve hazırlanan soruların aşağıdaki ilkelere uygun olmasına dikkat edilmiştir;

- 1) Kolay anlaşılabilir sorular yazma,
- 2) Odaklı sorulara hazırlama,
- 3) Açık uçlu sorular somra,
- 4) Yönlendirmekten kaçınma,

- 5) Çok boyutlu soru sormaktan kaçınma,
- 6) Alternatif sorular ve sondalar hazırlama,
- 7) Farklı türden sorular yazma,
- 8) Soruları mantıklı bir biçimde düzenleme,

9) Soruları geliştirme (Bogdan ve Biklen, 1992; Brookfield, 1992; Patton, 1987 akt. Yıldırım ve Şimşek, 2011). Ayrıca kapsam geçerliği yapılan gözlem formundaki elektronik ortamlardan okumayla ilgili gerçekleştirdikleri etkinlikler ve ilgili alan yazın dikkate alınarak açık uçlu sorulardan oluşan sekiz görüşme sorusu belirlenmiştir. Sorular benimsenen görüşme formu yaklaşımı dolayısıyla belli bir sırada sorulmamıştır. Elektronik ortamlarda okuma ile basılı materyallerden okuma farklarını, güvenilir bilgiye nasıl ulaşılabileceğini, elektronik ortamlarda okurken iyi okuyucuların farklı özelliklere ihtiyacı olup olmadığı, elektronik ortamlarda okurken karşılaşılmış oldukları sorunlar ve oluşturdukları ürünleri değerlendirmelerine ilişkin sorular katılımcılara yöneltilmiştir. Hazırlanan form beş farklı uzmana sunularak, dönütler alınmış ve düzeltmeler yapılmıştır. İki farklı kişiyle pilot uygulama gerçekleştirildikten sonra forma son şekli verilmiştir (Ek-3).

3.1.5 Araştırmaya İlişkin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Bu araştırma nitel çalışma geleneğinde sürdürülmüş ve tamamlanmıştır. Fraenkel and Wallen (2006: 462) nitel araştırmaların çoğunlukla araştırmacının bakış açısına bağlı olduğunu ve kendi bakış açılarını kontrol edebilmek, yanlış bilgi sunmadıklarından emin olmak için nitel araştırmacıların birçok teknik kullandığını belirtmişlerdir. Nitel araştırma türlerinden durum çalışması modeli kullanılan bu araştırmanın merkezinde de araştırmacı olduğundan çalışmanın sonuçları araştırmacının yorumlarından etkilenecektir.

Nitel araştırmalar ile nicel araştırmalarda geçerlik ve güvenirlik farklı şekillerde sağlanmaktadır. Yıldırım ve Şimşek (2011:255)'in de belirttiği gibi nitel araştırma daha çok bir olgunun varlığına ve anlamına yönelirken, nicel araştırma bir olgunun ne derece var olduğuna yönelmektedir. Bu araştırmada nicel araştırmalardan farklı geçerlik ve güvenirlik stratejileri kullanılmıştır. Çalışma süresince kullanılan geçerlik ve güvenirlik stratejileri aşağıda şekilde özetlenmektedir.

Şekil.3 Araştırmaya ilişkin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları

Bir araştırmada elde edilen bilgiler geçerli ise aynı türden başka bir araştırmada aynı olmasa bile benzer bilgileri elde etme olasılığı oldukça yüksektir. Bu nedenle nitel araştırmada geçerlik konusu güvenilirlik konusundan daha öncelikli hale gelmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Geçerli bir nitel araştırma ise bir araştırmacının akla yatkın, inandırıcı, güvenilir olduğunu işaret etmektedir (Johnson and Christensen, 2004: 249). Bu araştırmada akla yatkın, güvenilir ve inandırıcı veriler elde edebilmek ve araştırmacının yanlılığını en aza indirecek ve araştırmacının geçerliğine katkı sağlayacağı düşünülen çeşitli uygulamalar yapılmıştır. Bu doğrultuda araştırmacının planlanması, verilerin toplanması, verilerin analiz edilmesi ve raporlaştırma aşamaları aşağıda detaylıca anlatılmaya çalışılmıştır.

Nitel araştırmalara dış geçerlik nicel araştırmadan oldukça farklıdır. Nitel araştırmalara doğası gereği genelleme amacı benimsemediğinden dış geçerlik nicel araştırmalardaki gibi ulaşılan sonuçları genellenmesine dayanmamaktadır (Johnson and Christensen, 2004; Yıldırım ve Şimşek, 2011). Nitel araştırmalarda dış geçerliğin sağlanmasında; katılımcılara ve örneklem seçimi hakkında detaylı bilgi verilmesi, veri toplama yöntemleri, veri analiz teknikleri hakkında ayrıntılı bilgilendirilmesi beklenir (Johnson and Christensen, 2004; Miles and Huberman, 1994). Bu çalışma da yöntem bölümünde araştırmacının tüm aşamaları hakkında detaylı bilgi verilmiş olmasının dış geçerliğe katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma sonuçlarının kuramsal çerçeveyi açıklama derecesi olarak tanımlanan kuramsal geçerliği (Cohen, Manion and Morrison, 2007; Johnson and Christensen, 2004) sağlamak amacıyla öncelikle elektronik ortamlarda okumayla ilgili derinlemesine

bir literatür taraması yapılmıştır. Benzer çalışmaların incelenmesi sonucu geliştirilen gözlem, görüşme formları ve anket kapsam geçerliği açısından uzman görüşlerine sunulmuştur. Ayrıca, araştırmada kuramsal geçerliği sağlamak amacıyla kullanılan bir diğer metot da araştırma sonuçlarının yeniden uzman görüşlerine sunulmasıdır. Yapılan bu çalışmaların araştırmanın kuramsal geçerliğine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yorumlayıcı geçerlik katılımcıların görüşleri, duyguları, düşünceleri ve deneyimlerinin araştırmacı tarafından tamamen doğru anlaşılması ve raporlaştırılabilme derecesini ifade etmektedir (Johnson and Christensen, 2004). Araştırmaya katılımcıların anketleri doldurmaları ile başlanmıştır. Bu süreçte elektronik ortamlardan okumaya ilişkin algıları belirlenmiştir. Ayrıca araştırma sonunda katılımcılarla iyi bir elektronik okuyucunun özellikleri, basılı materyallerden okuma ve elektronik ortamlardan okuma arasındaki farklar, elektronik ortamlarda okumada yaşanan sorunları belirlemeye yönelik görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen veriler raporlaştırılmış ve katılımcılara incelemeleri için e-posta yoluyla gönderilerek katılımcı teyidi alınmıştır. Yapılan bu çalışmaların araştırmanın yorumlayıcı geçerliğine katkı sağladığı düşünülmektedir.

Değerlendirici geçerlik ise; araştırmada değerlendirici bir çerçevenin oluşturulması, araştırılan konu ya da kişiler üzerinde kararlar verilebilmesidir (Cohen, Manion and Morrison, 2007; Ekiz,2009). Değerlendirmeci geçerliği sağlamak üzere görüşmelerden elde edilen veriler uzman görüşüne sunulmuş, video kayıtları ve katılımcıların ürünleri bağımsız değerlendirici tarafından incelenmiş ve veriler bu şekilde teyit edilmiştir.

Bu araştırmada güvenilirliği sağlamak amacıyla farklı stratejiler kullanılmıştır. Şekil 3 de ifade edildiği gibi bunlardan birisi etkileşim süresinin uzunluğudur. Yıldırım ve Şimşek (2011:265)'e göre araştırmacı veri kaynakları ile (katılımcılar, gözlenen ortamlar, dokümanlar, vb.) uzun süreli bir etkileşim içerisinde olmalıdır. Araştırma kapsamında gözlem süresince yaklaşık 48 saat gözlem yapılmıştır. Araştırma süresinin bu kadar uzun olmasından dolayı eş gözlemci ile gözlem yapılamamıştır. Bunun yerine gözlem sonucunda elde edilen veriler eş puanlayıcı ile puanlanarak puanlayıcı güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır. Her bir katılımcının yaklaşık on beş dakikasın alan anket uygulaması da düşünüldüğünde her bir katılımcıyla yaklaşık 3 saatlik bir araştırma süresi geçirilmiştir. Elde edilen video kayıtları da araştırmacı tarafından defalarca izlenerek analiz edilmiştir. Görüşme verilerinin analiz edilmesinde ise içerik analizi tekniği kullanılarak veriler defalarca okunarak, kodlanmıştır. Çalışmalar

sonucunda elde edilen veriler raporlaştırılmış ve araştırmacılara e-posta olarak gönderilmiştir. Bu şekilde katılımcı teyidi alınarak da araştırmanın güvenilirliğinin artırılmaya çalışılmıştır.

Araştırmacı elde ettiği sonuçları birbiriyle sürekli olarak karşılaştırarak, yorumlayarak ve kavramsallaştırarak, araştırmaya katılanların bile açık bir biçimde farkında olmadıkları bazı örüntüleri ortaya çıkarmaya çalışmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 267). Araştırma süresince çeşitleme metodu ile elde edilen verilerden video kayıtları defalarca izlenerek yeniden gözlemlenmiş, gözlem süresince tutulan gözlem notlarına sürekli dönülmüş ve karşılaştırmalar yapılmaya çalışılmıştır. Bu şekilde derin odaklı veriler elde etmenin araştırmanın güvenilirliğine katkı sağladığı düşünülmektedir.

Araştırmanın güvenilirliğini artırmak amacıyla araştırma konusunda genel bilgiye sahip ve nitel araştırma konusunda uzmanlaşmış kişilerden, yapılan araştırmayı çeşitli boyutlarıyla incelemesi istenebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırmanın literatür taraması, veri toplama araçlarının geliştirilmesi, verilerin toplanması ve analiz edilmesi ile raporlaştırma aşamalarında uzmanlarla değerlendirme toplantıları yapılmış ve alınan dönütler sonucu araştırmanın niteliği artırılmaya çalışılmıştır.

Zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak veren amaçlı örneklem (Cohen, Manion and Morrison, 2007; Yıldırım ve Şimşek, 2011); bu araştırmada örneklem seçim metodu olarak kullanılmıştır. Genellemeyi kolaylaştırmak yerine olabildiğince çok veri elde etme amacı olması (Lincoln and Guba, 1985:202), gözlem ve görüşme ile elde edilen verilerin yoğunluğu ve çokluğu (Yıldırım ve Şimşek, 2011:107), tesadüfi örneklem yoluyla seçilen kişilerin araştırma için gönüllü olmamaları ve yaklaşık üç saatlik uygulama süresince samimi davranmama olasılıkları olması ve tesadüfi yollarla seçilen örneklemelerde kontrol altına alınması gereken değişkenlerin denetlenmesinin güç olması, amaçlı örneklem seçiminde etkili olan faktörlerdir. Yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı araştırmada amaçlı örneklem seçilme yoluna gidilerek, güvenilirlik artırılmaya çalışılmıştır.

Araştırmacı konuyla alakalı farklı bakış açılarını farklı kaynakları karşılaştırarak bütünleştirebilme için çeşitleme yöntemini kullanabilir (Fraenkel and Wallen, 2006:462; Miles and Huberman, 1994: 267; Yıldırım ve Şimşek, 2011:267). Bu araştırmada ise yöntem çeşitlemesi kullanılmıştır. Bu amaçla araştırmacı tarafından geliştirilen gözlem ile görüşme formları ve anket teknikleri kullanılmıştır. Anket yoluyla elde edilen veriler ile gözlem ve görüşme süresi boyunca elde edilen veriler birbirlerini teyit etme amaçlı

kullanılmıştır. Yöntem çeşitliliğinin sağlanması araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğine katkı sağladığı düşünülmektedir.

3.1.6. Verilerin Analizi

Öncelikle öğretmen adaylarının kontrol listesinde yer alan stratejileri ne düzeyde kullandıkları belirlenmiştir. Bunun için ilgili literatür taranarak geliştirilen “*Elektronik Ortamlarda Okuma Anketi*” öğretmen adaylarına uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS paket programına girilmiş ve bu programda analiz edilmiştir. Analiz edilen veriler tablolar halinde sunularak yorumlanmıştır.

İlgili literatür taranarak geliştirilen Elektronik Ortamlardan Okuma Gözlem formu ışığında 24 öğretmen adayından elde edilen veriler analiz edilmiştir. Öğretmen adaylarına verilen beş farklı soruyu interneti kullanarak yanıtlamaları istenmiştir. Bu süreç boyunca adayların bilgisayar üzerindeki her türlü hareketlerini, tıklamalarını, kullandıkları anahtar kelimeleri, gezinmelerini, seslerini kaydeden Camtasia Studio programı kullanılmıştır. Her bir aday için bu süreç ayrı ayrı uygulanmıştır. Her uygulamanın sonunda bir sonraki katılımcıya ipucu olabilecek tıklama izleri, arama geçmişi tamamen temizlenmiştir. Katılımcılardan elde edilen videolara uygulamanın hemen ardından depolanarak bilgisayardan silinmiştir. Videolar analiz edilirken puanlayıcılar arası güvenirligi sağlamak amacıyla biri araştırmacı olmak üzere iki bağımsız değerlendirici puanlamaya dâhil edilmiştir. Her sınıf düzeyinden birer katılımcı olmak üzere toplam dört katılımcı rastgele seçilmiş ve iki uzman tarafından ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Puanlayıcılar arasında uyum sağlandıktan sonra geriye kalan videolar araştırmacı tarafından defalarca izlenerek analiz edilmiştir.

Öğretmen adayları ile olan görüşmelerin analiz edilmesinde ise ana tema ve sorunların tespit edilmesi amaçlanmıştır. Görüşme sırasında yapılan kayıtlar olduğu gibi yazıya dökülüp ve bu işlem görüşme yapılacak olan 24 öğrenci için de tekrarlanmıştır. Yazıya dökülen görüşmeler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Her bir soru için ayrı bir dosya açılmış ve katılımcıların cevapları defalarca okunup kodlanmıştır. Öğrenci görüşmeleri ve araştırmacının aldığı notlar karşılaştırılarak ortak temalar ve sorunlar bulunmuştur (Miles ve Huberman, 1994).

Son aşamada ise öğretmen adaylarının oluşturdukları dosyalar incelenerek belirlenen beş soruyu ne derecede cevapladıkları belirlenmiştir. Cevapları değerlendirme sürecinde Cramer’ın geliştirdiği ve Akyol (2004) tarafından uyarlanan

“*Analitik Kontrol Listesi*” kullanılmıştır. Kontrol listesine yine Akyol (2004)’un geliştirdiği *Analitik Yazma Değerlendirme Formu*’ndan bazı maddeler de eklenerek son hali verilmiştir. Öğretmen adaylarının cevapları değerlendirilirken biri araştırmacı olmak üzere iki bağımsız değerlendirici tarafından analiz edilmiştir. Her bir katılımcıya ilişkin puanlayıcılar arasındaki uyum yüzdesi tablolar halinde verilmiştir.

4. BÖLÜM

4.1 BULGULAR VE YORUM

Yapılan gözlemler ve görüşme sonucu ulaşılan bulgular, araştırma problemleri temel alınarak açıklanmaya çalışılmıştır.

4.1.1 Sınıf öğretmeni adaylarının yeni okuryazarlık stratejilerini ne düzeyde uyguladıklarına ilişkin görüşleri nelerdir?

Sınıf öğretmeni adaylarına Elektronik Ortamlarda Okuma Anketi uygulama sürecinin sonunda uygulanmıştır. Öğretmen adaylarının anket maddelerinden etkilenerek, maddelere uygun olarak elektronik ortamlarda okuma yapmalarını engellemek amacıyla anket görüşmelerden sonra uygulanmıştır. Adaylarının ankette elde ettikleri toplam puanlar incelendiğinde erkek öğretmen adaylarının kızlardan daha başarılı olduğu, toplam puanların başarı düzeyine ve internet kullanım sıklığına göre doğrusal bir şekilde ilerlemediği, sınıf düzeyine göre ise doğrusal bir şekilde ilerlediği görülmektedir. Elde edilen veriler analiz edilerek tablolar halinde aşağıda sunulmuştur.

Tablo 6

Öğretmen Adaylarının Elektronik Ortamlarda Bilgiye Ulaşma Stratejisinden Aldıkları Puanların Cinsiyete Göre Dağılımı

Davranışlar	Cinsiyet			
	K		E	
İnternet Üzerinden Bilgiye Ulaşma	\bar{X}	Top.	\bar{X}	Top.
1) Soruyu cevaplarken en az bir arama motoru kullanırım	2.66	32	3.41	41
2) Bilgiyi bulmada arama motorlarını nasıl kullanacağımı bilirim	3.33	40	4.25	51
3) Sorunun cevabını nerede bulabileceğim ile ilgili doğru çıkarım yapabilirim (site uzantılarına dikkat ederim,)	3.41	41	4.33	52
4) Arama motorlarının sonuçlarını inceleyebilirim (hangi bağlantıya tıklayacağını, seçeceğini belirlerim)	3.25	39	4.33	52
5) Arama geçmişi menüsünü gerektiğinde kullanırım	3.33	40	4.08	49

Tablo 6'nın devamı

6) Siteye tıklamadan önce internet adresindeki uzantılara dikkat ederek sayfalarda gezinirim	3.25	39	4.25	51
7) Resim, grafik ve başlığı kullanarak bilginin nerede olabileceğini bulur ve o siteye giderim	3.58	43	4.33	52
8) Anahtar kelimeleri daraltma ve genişletmeyi bilirim	4.33	52	4.33	52
9) Özelleşmiş arama stratejilerini (tırnak işareti, detaylı arama araçları) kullanırım	3.08	34	3.83	46
10) Birden fazla pencereyi aynı anda ekranda kullanırım	4.08	37	4.41	53
11)Yazarın konu hakkında yeterli olup olmadığını değerlendiririm	3.50	42	3.41	41
12) Belirlediğim anahtar kelimeyi bir internet adresine aynen yazarım (www.okuma.com.tr)	2.75	33	3.58	43
13) Ulaştığım siteyi sık kullanılanlara ekler ve daha sonra kullanırım	3.16	38	3.41	41
14) Sitede bilgiyi bulmada site içi arama motorunu(eğer varsa) kullanırım	3.16	38	4.00	48
15) Site içerisinde dört ya da daha az tıklamayla ilgili metne ulaşırım	2.83	49	3.75	45
16) Soruyla ilgili farklı anahtar kelimelerle arama yapabilirim	3.41	41	4.08	49
17) İnternet üzerindeki metni okumadan önce metne göz atmak için sayfa üzerinde aşağı ve yukarı kaydırmalar yaparım	4.25	51	4.66	56
Genel Toplam	3.53	689	4.02	822

Tablo 6'dan elde edilen ortalama puanlar incelendiğinde; İnternet üzerinden bilgiye ulaşmada erkek öğretmen adaylarının ($\bar{X}_E = 4.02$) kızlardan ($\bar{X}_K = 3.53$) daha başarılı olduğu görülmektedir. Anahtar kelimeleri daraltma ve genişletmeyi bilirim maddesinde ise kızların ve erkeklerin puanları eşittir. Sadece “yazarın konu hakkında yeterli olup olmadığını değerlendiririm” maddesinden kızlar daha yüksek puanlar elde etmişlerdir ($\bar{X}_K = 3.50 > \bar{X}_E = 3.41$). Kız öğretmen adayların en yüksek puanı anahtar kelimeleri daraltma ve genişletmeyle ilgili maddeden ($\bar{X} = 4.33$) ile elde ederken erkek

öğretmen adayları en yüksek puanı okuma sürecinde sayfa üzerinde göz atma ile ilgili maddeden ($\bar{X} = 4.66$) elde etmişlerdir.

Tablo 7

Öğretmen Adaylarının Bilgiyi Analiz Etme Stratejisinden Aldıkları Puanların Cinsiyete Göre Dağılımı

Davranışlar	Cinsiyet			
	K		E	
Bilgiyi Analiz Etme	\bar{X}	Top.	\bar{X}	Top.
18) Sitenin oluşturulma amacını belirlerim (eğlence, eğitim, ticarivb).	3.50	42	4.33	52
19) Sitenin yazarı hakkındaki bilgileri kullanarak sitede yer alan bilgilerin doğruluğunu kontrol ederim (sitenin yazarının geçmişine bakması-alanında uzman olup olmadığına bakma... vb).	2.83	34	3.66	44
20) Sorudaki kelimelerle eşleşen ya da ilgili kelimenin geçtiği sitedeki bilgiyi direkt kabul ederim (sitedeki bilgiyi aynen kopyalayıp yapıştırır, göz atma, inceleme gibi stratejileri kullanımı).	1.91	23	2.33	28
21) Bir internet adresini kopyalama-yapıştırma işlemlerini etkili kullanırım	3.41	41	4.33	52
22) Arama sonuçlarından işine yarayanlara hızlıca göz atarım	4.00	48	4.33	52
23) Arama sonucunda açtığım ilk sitenin en iyi site olmayabileceğini bilirim	3.91	47	4.58	55
24) Koyu, italik kelime ve cümlelerin önemli olabileceğini bilir ve bilgiyi analiz ederken kullanırım	3.75	45	4.75	57
25) Ulaştığım bilgileri farklı sitedeki (en az bir) bilgilerle karşılaştırırım	3.58	43	4.50	54
26) Sitedeki yazım hatalarını (varsa) belirlerim	3.33	27	3.66	44
27) Resimler ya da videoların değiştirilip değiştirilmediğine bakarım	2.25	27	3.25	39
28) Sitede yer alan linklerin çalışıp çalışmadığını kontrol ederim	2.25	38	4.00	48
29) Sitedeki bilgilerin güncellenme tarihini kontrol ederim	2.25	27	3.16	38

Tablo 7'nin devamı

30)Eğer varsa site haritasına bakarak site hakkında bilgiler edinirim	3.16	40	3.33	40
Genel Toplam	3.08	482	3.88	603

Tablo 7 incelendiğinde; ulaşılan bilgiyi analiz etmede erkek öğretmen adaylarının($\bar{X}_E = 3.88$) kızlardan ($\bar{X}_K = 3.08$) daha başarılı olduğu görülmektedir. Bilgiyi analiz etme stratejisinin tüm maddelerinde erkek adaylar kız adaylardan başarılı olmuşlardır. Erkek öğretmen adayları en yüksek ortalama puanını “koyu, italik kelime ve cümlelerin önemli olabileceğini bilir” maddesi ($\bar{X} = 4.75$) ile elde ederken kız adaylar ise “arama sonuçlarından işine yarayanlarla ilgili hızlıca göz atarım” maddesinden ($\bar{X} = 4.00$) ile elde etmişlerdir.

Tablo 8

Öğretmen Adaylarının Elde Edilen Bilginin Sentezlenmesi Stratejisinden Aldıkları Puanların Cinsiyete Göre Dağılımı

Davranışlar	Cinsiyet			
	K		E	
Elde Edilen Bilginin Sentezlenmesi	\bar{X}	Top.	\bar{X}	Top.
31) İşime yarayan ve yaramayan bilgileri ayırt ederim	3.83	46	4.58	55
32) Ulaştığım yazılı bilgileri, görselleri, ses dosyalarını ve videoları sentezlerim (Birleştirme, ilişkilendirme, planlama, yeniden düzenleme, formüle etme vb.)	3.66	44	4.33	52
33) Kâğıt-kalem kullanarak not alırım	3.50	37	3.91	47
34) Kelime işlemci programı, sözlük, pdf gibi araçları bilgiyi birleştirmede kullanırım	4.00	48	3.91	40
35)İnternetteki metni anlamakta zorlandığımda, metni daha iyi anlayabilmek için yüksek sesli okurum	2.75	33	3.41	41
36) Önemli bilgilere dikkat çekmede işaretleme yöntemlerini kullanırım(altını çizme-renklendirme... vb)	2.83	34	3.33	40
37) Ulaştığım metinleri okurken özetlemeler yaparım	3.08	42	3.33	47

Tablo 8'in devamı

Genel Toplam	3.37	284	3.82	322
---------------------	-------------	------------	-------------	------------

Tablo 8 incelendiğinde; elde edilen bilginin sentezlenmesi stratejisinde erkek öğretmen adaylarının ($\bar{X}_E = 3.82$) kızlardan ($\bar{X}_K = 3.57$) daha başarılı olduğu görülmektedir. Sadece ulaşılan metinleri özetleme ile ilgili maddede kız öğretmen adayları daha yüksek puanlar elde etmişlerdir ($\bar{X}_K = 4.00 > \bar{X}_E = 3.91$). Kız öğretmen adayları en yüksek puanı metinleri yüksek sesle okuma ile ilgili maddeden elde ederken ($\bar{X} = 4.00$) erkek öğretmen adayları ise bilgileri ayırt etme maddesinden ($\bar{X} = 4.58$) elde etmişlerdir.

Tablo 9

Öğretmen Adaylarının Çoklu İnternet Ortamlarını Kullanarak Bilgiyi İletme Stratejisinden Aldıkları Puanların Cinsiyete Göre Dağılımı

Davranışlar	Cinsiyet			
	K		E	
Çoklu İnternet Ortamlarının Bilgiyi Kullanarak İletme	\bar{X}	Top.	\bar{X}	Top.
38) Çoklu medya türlerini, iletteceğim mesaja ekleyebilirim	3.08	37	4.08	49
39) Mesajımı kendisine veya başkalarına mail veya anında mesajlaşma araçlarını kullanarak iletirim	3.50	42	4.41	53
Genel Toplam	3.29	79	4.24	102

Stratejilerin gerçekleştirilme sıklıkları: 5-Her zaman, 4-Çoğunlukla, 3-Arada sırada, 2-Nadiren, 1:Hiçbir zaman

Tablo 9 incelendiğinde; çoklu internet ortamlarını kullanarak bilgiyi iletme stratejisinde erkek öğretmen adaylarının ($\bar{X}_E = 4.24$) kızlardan ($\bar{X}_K = 3.29$) daha başarılı olduğu görülmektedir. Kız öğretmen adayların en yüksek puanı ulaşılan bilgileri iletme maddesinden ($\bar{X} = 3.50$) elde ederken erkek öğretmen adayları en yüksek puanı 39.maddeden ($\bar{X} = 4.41$) almışlardır.

Tablo 10

Öğretmen Adaylarının Elektronik Ortamlarda Okuma Anketinden Aldıkları Puanların Cinsiyete Göre Dağılımı

Davranışlar	Cinsiyet			
	K		E	
	\bar{X}	Top.	\bar{X}	Top.
İnternet Üzerinden Bilgiye Ulaşma	3.53	689	4.02	822
Bilgiyi Analiz Etme	3.08	482	3.88	603
Elde Edilen Bilginin Sentezlenmesi	3.37	284	3.82	322
Çoklu İnternet Ortamlarını Kullanarak Bilgiyi İletme	3.29	79	4.24	102
Genel Toplam	3.31	1534	3.99	1849

Elektronik ortamlarda okuma anketinden elde edilen toplam puanlar incelendiğinde erkek öğretmen adaylarının.(Top_E =1849) kızlardan (Top_K =1534) daha başarılı olduğu görülmektedir.

Tablo 11

Öğretmen Adaylarının Elektronik Ortamlarda Okuma Anketinden Aldıkları Puanların Başarıya Göre Dağılımı

Akademik Ortalama	f	Davranışlar									
		İnternet Üzerinde Bilgiye Ulaşma		Bilgiyi Analiz Etme		Elde Edilen Bilginin Sentezlenmesi		Çoklu İnternet Ortamlarının Kullanarak Bilgiyi İletme		İnternet Üzerinden Okuma	
		\bar{X}	Top.	\bar{X}	Top.	\bar{X}	Top.	\bar{X}	Top.	\bar{X}	Genel Top
Düşük Başarı Düzeyi	7	3.65	435	3.47	316	3.65	179	4.21	59	3.74	989
Orta Başarı Düzeyi	10	4.18	712	3.86	502	3.91	274	4.05	81	4.00	1569
Yüksek Başarı Düzeyi	7	3.49	416	3.49	309	3.77	185	3.64	51	3.59	961

Tablo 11 incelendiğinde toplam puanların başarı düzeyine göre doğrusal bir şekilde ilerlemediği ve orta başarı düzeyine sahip öğretmen adaylarının ($\bar{X}_O = 4.00$) daha başarılı olduğu görülmüştür ($\bar{X}_D = 3.74$, $\bar{X}_Y = 3.59$). Ayrıca düşük başarı düzeyine sahip öğretmen adaylarının da yüksek başarı düzeyine sahip öğretmen adaylarından daha fazla puanlar aldıkları görülmektedir. İnternet üzerinden bilgiye ulaşmada, bilgiyi analiz etme ve elde edilen bilginin sentezlenmesinde orta başarı düzeyindeki öğretmen adaylarının daha başarılı oldukları ortaya çıkmıştır. Sadece çoklu internet ortamlarını kullanarak bilgiyi iletme stratejisinde düşük başarı düzeyine sahip öğretmen adayları ($\bar{X}_D = 4.21$) orta ($\bar{X}_O = 4.05$) ve yüksek başarı ($\bar{X}_Y = 3.64$) düzeyindekilerden daha başarılı olmuştur.

Tablo 12

Öğretmen Adaylarının Elektronik Ortamlarda Okuma Anketinden Aldıkları Puanların Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı

Sınıf Düzeyi	f	Davranışlar										
		İnternet Üzerinden Bilgiye Ulaşma				Elde Edilen Bilginin Sentezlenmesi				Çoklu İnternet Ortamlarının Kullanarak Bilgiyi İletme		İnternet Üzerinden Okuma Genel Top
		\bar{X}	Top.	\bar{X}	Top.	\bar{X}	Top.	\bar{X}	Top.	\bar{X}		
1.Sınıf	6	3.55	363	3.33	260	3.69	155	3.66	44	3.55	822	
2.Sınıf	6	4.03	412	3.5	273	3.66	154	3.91	47	3.77	886	
3.Sınıf	6	3.85	393	3.65	285	3.80	160	4.08	49	3.84	887	
4.Sınıf	6	4.08	417	3.96	309	4.02	169	4.25	51	4.07	946	

Tablo 12 incelendiğinde toplam puanların sınıf düzeyine göre doğrusal bir şekilde ilerlediği görülmektedir ($\bar{X}_{1.SINIF} = 3.55$ $\bar{X}_{2.SINIF} = 3.77$ $\bar{X}_{3.SINIF} = 3.84$ $\bar{X}_{4.SINIF} = 4.07$). 4. sınıftaki öğretmen adaylarının internet üzerinden bilgiye ulaşma, bilgiyi analiz etme, elde edilen bilginin sentezlenmesi ve bilgiyi çoklu internet ortamlarını kullanarak iletme stratejilerinde yüksek puanlar aldıkları görülmektedir. 1. sınıf öğretmen

adaylarının sadece elde edilen bilginin sentezlenmesinde en düşük puanları almadıkları ($\bar{X}_1 = 3.69$) görülmektedir.

Tablo 13

Öğretmen Adaylarının Elektronik Ortamlarda Okuma Anketinden Aldıkları İnternet Kullanım Sıklığına Göre Dağılımı

İnternet Kullanım Sıklığı	f	Davranışlar									
		İnternet Üzerinden Bilgiye Ulaşma		Bilgiyi Analiz Etme		Elde Edilen Bilginin Sentezlenmesi		Çoklu İnternet Ortamlarının Kullanarak Bilgiyi İletme		İnternet Üzerinden Okuma	
		\bar{X}	Top.	\bar{X}	Top.	\bar{X}	Top.	\bar{X}	Top.	\bar{X}	Genel Top
1-3 Saat	3	2.88	147	3.17	124	3.66	77	3.00	18	3.18	366
4-6 Saat	7	3.90	465	3.47	316	3.85	189	2.07	29	3.57	999
7-10 Saat	3	4.15	212	3.48	136	4.19	88	4.33	26	4.03	462
11-15 Saat	5	4.11	350	3.87	252	3.80	133	4.40	44	4.04	779
16 Saat ve Üstü	6	4.02	411	3.83	299	3.59	151	4.50	54	3.98	915

Tablo 13 incelendiğinde toplam puanların internet kullanım sıklığına göre doğrusal bir şekilde ilerlemediği ve daha az internet kullanan öğretmen adaylarının daha fazla internet kullanan adaylardan yüksek puanlar aldıkları görülmektedir. Öğretmen adaylarının anketten elde edilen ortalama puanları incelendiğinde haftada 11-15 saat internet kullanan adayların en yüksek puanları aldıkları görülmüştür ($\bar{X} = 4.04$). Haftada 1-3 saat arasında internet kullanan öğretmen adaylarının ise en düşük puanlara sahip oldukları görülmektedir ($\bar{X} = 3.18$). Tablo incelendiğinde 4-6 saat internet kullanan adayların bilgiyi çoklu internet ortamın kullanarak iletmede en başarısız oldukları görülmektedir ($\bar{X} = 2.07$). En fazla internet kullanan adayların ($\bar{X} = 3.98$) haftada 1-3 saat ($\bar{X} = 3.18$) ile 4-6 saat ($\bar{X} = 3.57$) saat arasında internet kullanan adaylardan daha başarılı oldukları görülmüştür. En fazla internet kullanan adayların sadece bilgiyi analiz etme ($\bar{X} = 3.83$) ve çoklu internet ortamlarını kullanarak bilgiyi iletme ($\bar{X} = 4.50$) de en başarılı oldukları görülmüştür.

4.1.2 Sınıf öğretmeni adaylarının yeni okuryazarlık stratejilerini uygulayabilme becerileri nelerdir?

Sınıf öğretmeni adaylarının yeni okuryazarlık stratejilerini uygulayabilme becerilerini belirlemek amacıyla katılımcılara lisans öğrenimlerinde aldıkları derslerin içerikleri dikkate alınarak beş farklı soru yöneltilmiştir. Verilen soruları cevaplarken adayların bilgisayar üzerindeki her türlü hareketlerini, tıklamalarını, kullandıkları anahtar kelimeleri, gezinmelerini kaydedecek olan Camtasia programı kullanılırken; araştırmacı tarafından da katılımsız gözlem yapılmıştır. Elde dedilen video kayıtları değerlendirilirken araştırmacı tarafından geliştirilen *Elektronik Ortamlarda Okuma Kontrol Listesi* ve gözlem notları kullanılmıştır. Rastgele seçilen her sınıf düzeyinden birer kişi olmak üzere toplam dört katılımcının (Ahmet, Merve, Bahar, Gökhan) kayıtları biri araştırmacı olmak üzere iki gözlemci tarafından ayrı ayrı analiz edilmiştir. Literatürde bu tür çalışmalarda veri güvenilirliğini test etmek için önerilen çalışmalar uyum oranı, uyuşma oranı, uzlaşma oranı gibi farklı isimlerle anılmakta ve farklı formüller kullanılmaktadır (Slinger, 1981; Miles ve Huberman, 1994; Selçuk, 2001 ve Cohen, Manion ve Morrison, 2007). Bu çalışmada güvenilirlik ölçümü olarak Miles ve Huberman (1994)'ın önerdiği “uyum yüzdesi” formülünü kullanmıştır. Buna göre;

$$\text{Uyum yüzdesi} = (\text{uzlaşma}) / (\text{uzlaşma} + \text{uzlaşmama}) \times 100$$
 olarak ifade edilmiştir. Bu formülden hareketle yapılan işaretlemelere ilişkin eş gözlemciyle araştırmacı arasındaki hesaplanan uyum yüzdeleri Tablo 14 'da sunulmuştur.

Tablo 14

Gözlemciler arası uyum oranları

Katılımcılar	Uzlaşılan Madde	Uzlaşmayan Madde	Uyum yüzdesi %
Ahmet (1. Sınıf)	32	4	88,8
Merve (2. Sınıf)	32	4	88,8
Bahar (3.Sınıf)	29	7	80,5
Gökhan (4. Sınıf)	30	6	83.3
Genel			85.3

Tablo değerlendirildiğinde eş gözlemcinin araştırmacıyla göstermiş olduğu uyum yüzdelerinin oldukça iyi olduğu görülmektedir. Genel olarak %85,3 uyum kabul

edilebilir sınırlar içerisinde. Gözlemciler arasında güvenilirlik bu şekilde sağlandıktan sonra geriye kalan yirmi kamera kaydı araştırmacı tarafından defalarca izlenerek analiz edilmiştir ve bu işlem araştırmaya katılan her bir katılımcı için ayrı ayrı tekrarlanmıştır. Elde edilen bulgular sınıf düzeyi dikkate alınarak aşağıda sunulmuştur.

4.1.2.1. Birinci Sınıf Öğrencilerinin Uygulama Becerileri

Ahmet

Olumlu Beceriler; Araştırmaya başlarken verilen yönergeyi okuyarak araştırmaya başlayan Ahmet belirlemiş olduğu anahtar kelimelerle arama motorunu kullanarak bilgiye ulaşmaya çalışmıştır. Belli bir arama planı ile çalışmayı devam ettiren Ahmet, istediği sonuçlara ulaşamayınca farklı anahtar kelimelerle aramalar yapmıştır. Bilginin seçilmesinde site içerisindeki yazım hatalarına dikkat ettiği, ulaştığı sitelerdeki bilgilerin yazarı hakkında bilgiler edindiği ve güvenilir bilgiyi bu yollarla seçmeye çalıştığı görülmüştür. Bunun yanı sıra yazılı, görsel ve işitsel kaynaklardan yararlandığı belirlenmiştir. Ulaşmış olduğu videoyu 10 dakika boyunca izlemiş ve ardından cevabını oluşturmuştur. Araştırma süreci boyunca ulaşmış olduğu videoları, yazılı bilgileri ve görselleri ilişkilendirerek, yeniden düzenleyerek cevaplarını yapılandırdığı gözlenmiştir. Cümle tutarsızlıklarına, yazım ve noktalama işaretlerine dikkat ederek ve okuyucunun dikkatini çekebilecek altını çizme renklendirme işlemlerine yer verdiği belirlenmiştir.

Olumsuz Beceriler; Araştırma süreci boyunca basit-kes-kopyala stratejilerini kullanmadığı, ulaştığı ilgili yazının alanında uzmanlarca yazılıp yazılmadığını araştırmaktan çabuk vazgeçtiği gözlenmiştir. İnternet kullanma becerisi düşük olan Ahmet aynı anada birden fazla sayfa açma ve kullanmada sıkıntı yaşadığı gibi, istediği sonuçlara ulaşamayınca tıklamış olduğu sayfada çok uzun zaman harcadığı belirlemiştir. Arama sonuçlarından hangisine tıklayacağını tam olarak belirleyemeyen Ahmet çoğunlukla ilk linke tıklama eğilimi göstermiştir. Arama sonuçlarını yeni sekmelerde açmak yerine mevcut sayfada açarak sık sık geriye dönüşler yapmak zorunda kaldığı görülmüştür. Ayrıca oluşturduğu dosyasını mesajına ekleyerek e-posta yoluyla araştırmacıya gönderemediği gözlenmiştir. Ahmet'in uygulama sürecinden örnek ekran görüntüsü Şekil 4'de gösterilmektedir.

Şekil 4. Ahmet'in uygulama sürecinden bir ekran resmi

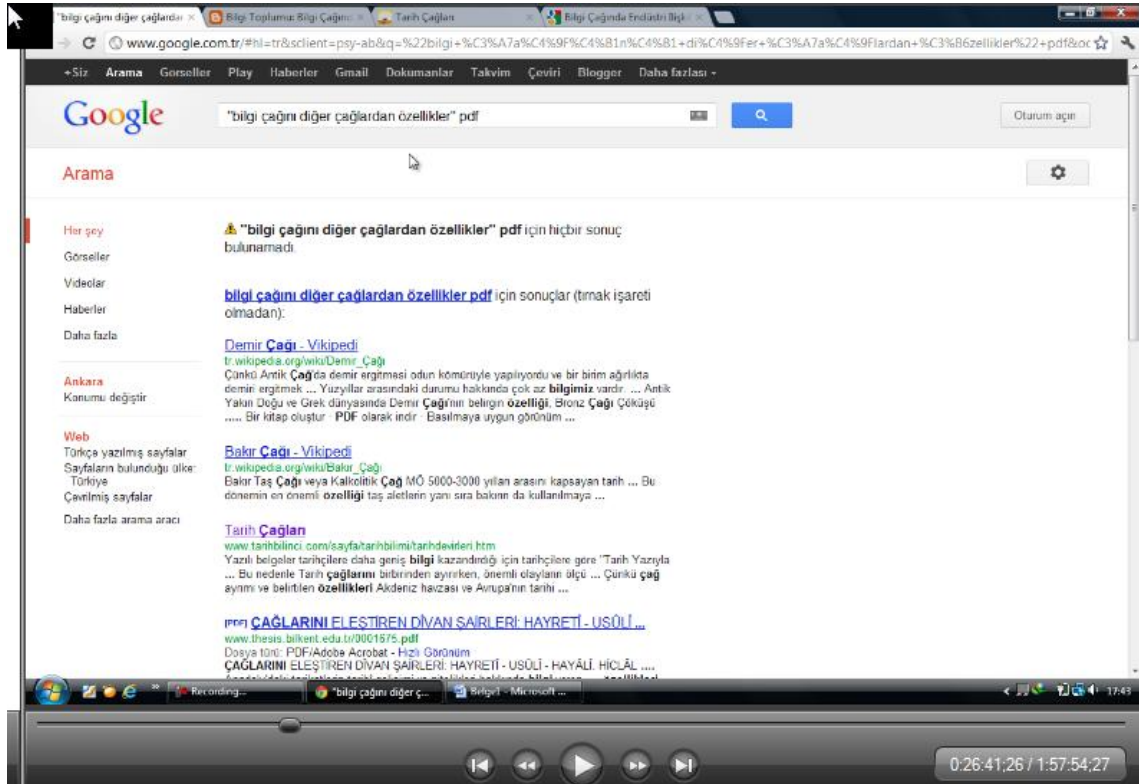
Ahmet'in uygulama süreci özetlendiğinde elektronik ortamda okuma becerilerinden çok azına sahip olduğu söylenilebilir. Bilgiye ulaşmada farklı bilgi türlerini kullanmaya çalışmasına rağmen hangi linke tıklayacağını, hangi bilgileri nasıl seçmesi gerektiğini bilememektedir. Elde edilen bilginin analiz ve sentezlenmesinde başarılı olan Ahmet'in çoklu internet ortamlarını kullanarak bilgiyi iletme becerisinin ise çok zayıf olduğu görülmüştür.

Ömer

Olumlu beceriler: Arama sonuçlarını Ömer'in yeni sekmede açarak geriye dönüşler yapmak zorunda kalmadığı, cevabı bulmada görsel kaynaklardan da yararlandığı, ticari ve reklam içerikli sitelerde bilginin olamayacağını bildiğinden hemen uzaklaştığı, oluşturduğu dosyasını mesajına ekleyerek e-posta yoluyla iletmediği gözlenmiştir. Bazı anahtar kelimelerin sonuna "pdf" ekleyerek güvenilir bilgilere ulaşmaya çalıştığı, ulaştığı dosyaları indirerek dikkatlice okumaya çalıştığı görülmüştür.

Olumsuz beceriler: Ömer'in anahtar kelimeleri belirleyerek bilgiye ulaşmak yerine tüm soru cümlesini adres çubuğuna yazdığı, google arama motorunun sunmuş olduğu anahtar kelimelerden birisini seçerek aramaya devam ettiği, çıkan sonuçları tarama, göz gezdirme işlemlerini yapmadan genellikle ilk ya da ikinci siteye tıkladığı, bulduğu ilk cevabı kopyalayarak soruyu yanıtladığı ve diğer sonuçlara bakma gerekliliği hissetmediği gözlenmiştir. Tek bir sitede sorunun cevabını bulamadığında metinler arası

okumalar yapmak yerine cevaba yakın olduğunu düşündüğü siteden kopyalayarak cevabı oluşturduğu belirlenmiştir. Bu duruma farklı kaynaklardan bilgileri sentezleyebilme becerilerinin yereri kadar gelişmemiş olmasından kaynaklandığı söylenilebilir. Ömer'in uygulama sürecinden örnek görüntü Şekil 5'de gösterilmektedir.

Şekil 5. Ömer'in uygulama sürecinden bir ekran resmi

Çıkan sonuçları karşılaştırmalı olarak okumadığı ve ilk bulunduğu bilginin doğru olduğunu düşündüğü, sitenin kurucusunu, oluşturulma amacını kontrol etmediği, farklı kaynaklardan cevabı oluşturmak yerine ulaştığı ilk kaynaktan cevapları oluşturduğu, gerekli bilgilerin yanında gereksiz bilgileri de sunduğu görülmüştür. Anahtar kelimeleri oluşturmada ve etkili şekilde kullanmada, hangi bilgileri cevabına nasıl ekleyeceğini belirlemede zorlandığı belirlenmiştir. Bu durumun yeni okuryazarlık stratejilerinin gelişmemiş olması ile daha önce böyle bir deneyime sahip olmamasından kaynaklandığı söylenilebilir.

Uğur

Olumlu beceriler: Uğur'un arama sonucu çıkan sonuçlara göz gezdirerek cevabı bulabileceği siteyi belirlemeye çalıştığı, anahtar cümlelerinin sonuna "pdf" ekleyerek aramalarını daraltmaya çalıştığı, çıkan sonuçları genellikle sayfa üzerinde okumak yerine bilgisayarına indirerek dikkatlice okumaya çalıştığı, cevabı bulamayacağını düşündüğü ilgisiz sitelerden hemen ayrıldığı gözlenmiştir. Cevapları organize ederken cümle tutarsızlıklarına, yazım ve noktalama hatalarına, zaman uyumlarına dikkat ederek düzeltmeler yaptığı belirlenmiştir. Oluşturduğu dosyasını mesajına ekleyerek e-posta olarak araştırmacıya gönderebilmiştir. Çalıştığı dosyayı kaydetmediği için veri kaybına uğradığında arama geçmişi menüsünü kullanarak hangi bilgileri nereden aldığını kolaylıkla bulabildiği görülmüştür.

Olumsuz beceriler: Uğur'un anahtar kelimeleri belirlemede problemler yaşadığı, arama sonucu çıkan ilk sonucu kabul ederek diğer sonuçlara bakmadığı, sitenin yazarı, oluşturulma amacını denetlemeden bilgileri ulaştığı ilk siteden kopyaladığı, sonuçları mevcut sayfada açarak sık sık geriye dönüşler yapmak zorunda kaldığı, sadece yazılı kaynakları kullanarak soruları cevaplamaya çalıştığı gözlenmiştir. Uğur'un uygulama sürecinde kaydedilen ekran görüntülerinden bir örnek Şekil 6'da sunulmaktadır.

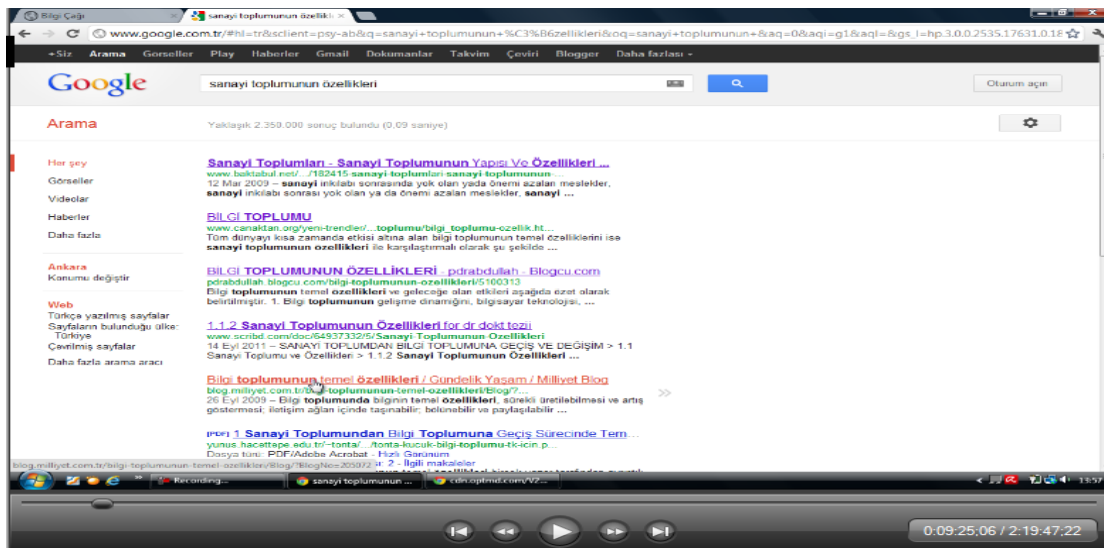
Şekil 6. Uğur'un uygulama sürecinden bir ekran resmi

Uğur'un performansı genel olarak değerlendirildiğinde ilk soruda arama sonuçlarından makaleleri, tezleri ya da alanında uzman kişilerin yazılarını seçmeye çalıştığı, sorunun cevabını doğrudan veren bir site bulamadığında konuya özgü ön bilgilerini kullanarak soruyu cevaplandığı görülmüştür. Geriye kalan soruları ilk ulaştığı kaynaktan cevapladığı ve diğer sonuçlara bakma gereği duymadığı gözlenmiştir.

Fatma

Olumlu beceriler: Fatma'nın anahtar kelimeleri belirleyebildiği ve aramalar gerçekleştirebildiği, sayfa üzerinde sitelerin uzantılarını, açıklamalarını dikkatlice incelediği, ihtiyacı olan cevaba ulaşmaya kadar anahtar kelimelerini daraltıp genişlettiği (bilgi çağının diğer çağlardan farkı pdf... vb), sayfaları yeni sekmede açtığı gözlenmiştir. Cevaplarını organize ederken önemli gördüğü bilgileri ön plana çıkartacak koyu veya italik yapma özelliklerini kullandığı ve dosyasını mesajına ekleyerek araştırmacıya e-posta olarak gönderebildiği görülmüştür.

Olumsuz beceriler: Fatma'nın sadece yazılı kaynaklara bağlı kalarak soruları cevaplandırmaya çalıştığı, sitenin yazarı, oluşturulma amacı gibi bilgileri kontrol etmediği ve bulunduğu bilgileri doğru olarak kabul ettiği, sitedeki bilgilerin güncellenme tarihini kontrol etmediği gözlenmiştir. İsteddiği cevabı buluncaya kadar aramasına devam etse de bulunduğu ilk kaynaktan soruları cevaplandığı ve diğer sonuçlara bakmadığı görülmüştür. Arama sonuçlarını dikkatlice incelemesine rağmen hangi siteye tıklayacağından emin olamadığı için tüm siteleri yeni sekmede açarak incelediği gözlenmiştir. Şekil 7'de tıklamış olduğu siteleri gösteren ekran resmi gösterilmektedir.

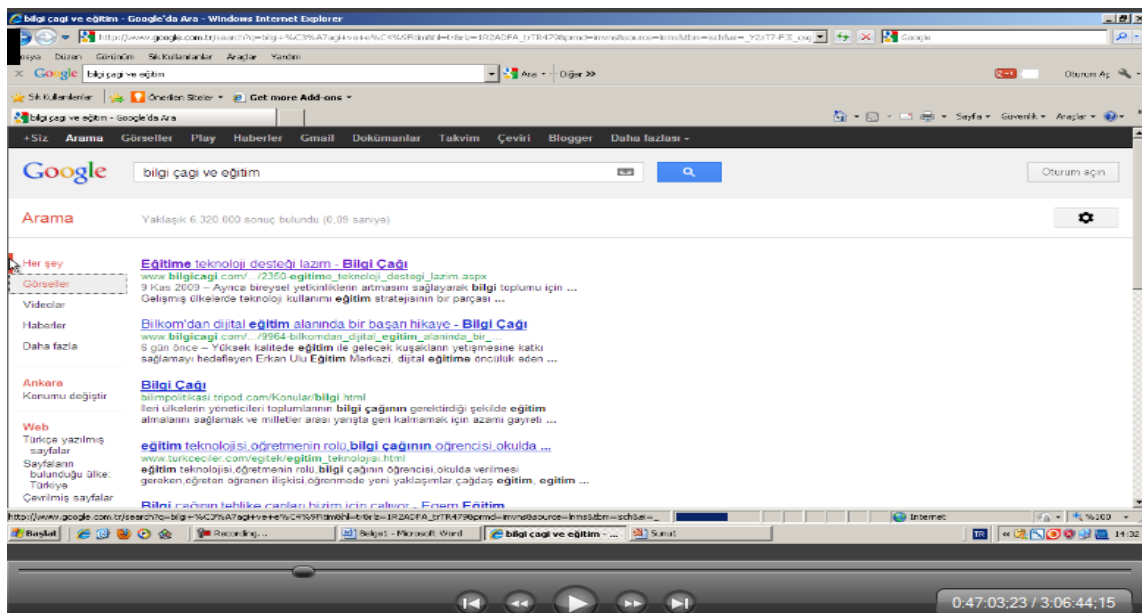
Şekil 7. Fatma'nın tıklamış olduğu siteleri gösteren bir ekran resmi.

Fatma'nın uygulama süreci genel olarak değerlendirilirse; elektronik ortamlarda okuma becerilerinden çok azını etkili şekilde kullanabildiği söylenilebilir. Anahtar kelimeler belirleme ve çıkan sonuçlar arasından hangisine tıklayacağını seçme de oldukça becerili olan Fatma, cevabın birden fazla kaynaktan elde edileceği soruda ise oldukça zorlanmıştır. Görsel-işitsel kaynaklardan yararlanmadığı, ulaştığı bilgileri yüzeysel olarak okuduğu ve işine yarayacağını düşündüğü yerleri kopyalayarak cevaplarını oluşturduğu gözlenmiştir.

Ayşe

Olumlu beceriler: Ayşe'nin anahtar kelimelerle aramalar yapabildiği, görsel-işitsel kaynaklardan yararlandığı, cevaplarını organize ederken kendi cümleleriyle düzenlediği, önemli bilgileri renklendirme, puntosunu büyütme ile ön plana çıkardığı gözlenmiştir.

Olumsuz beceriler: Ayşe'nin arama sonuçlarını gözden geçirmek, taramak yerine ilk linke tıkladığı, ulaşılan sayfalardan işine yarayacakları not almak yerine, direkt cevaba eklediği, bulunan ilk kaynaktan cevaplarını oluşturduğu ve başka kaynaklara bakmadığı gözlenmiştir. Sitenin yazarı, oluşturulma amacı gibi özellikleri incelemeye, aldığı bilgilerin geçerliliğini sorgulamadığı görülmüştür. Sorunun cevabını veren doğrudan bir site bulamadığında konuya ilişkin ön bilgilerine dayanarak soruyu cevapladığı, e-postasına eklenti yapamadığı ve mesajını çoklu internet ortamlarını kullanarak iletmediği belirlenmiştir. Ayşe'nin daha çok ilk linke tıkladığını gösteren uygulama sürecinden bir örnek Şekil 8'de gösterilmektedir.

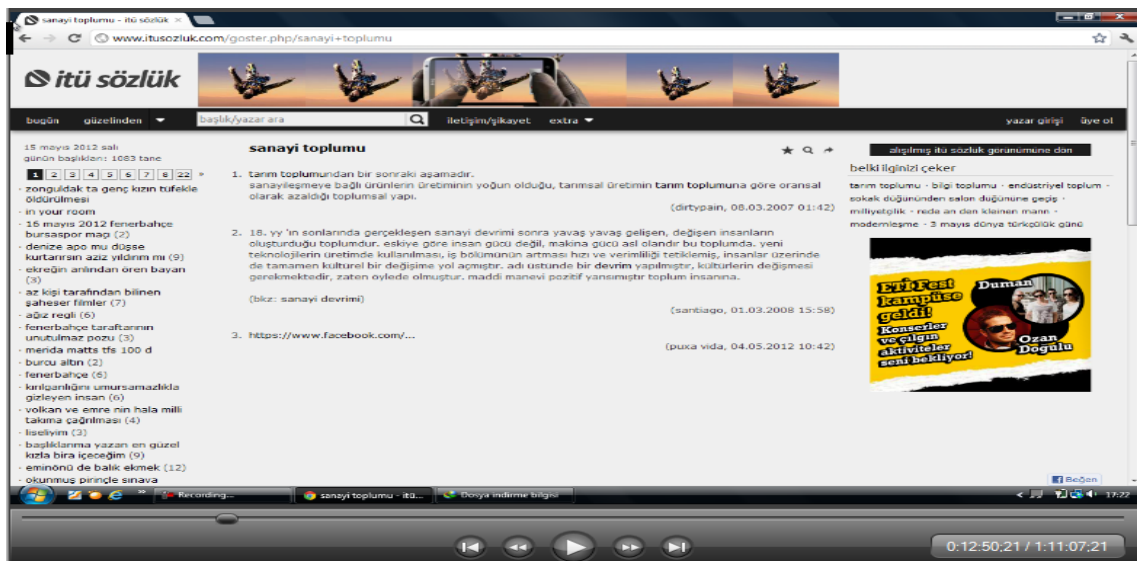
Şekil 8. Ayşe'nin uygulama sürecinden bir ekran resmi.

Ayşe'nin süreci genel olarak değerlendirildiğinde; ilk çıkan sayfadaki ilk linklere tıkladığı, farklı kaynaklara bakma ve metinler arası okuma yapması gereken soruda zorlandığı ve aramaktan vazgeçerek konuya ilişkin ön bilgilerine güvenerek soruyu cevapladığı görülmüştür. Site uzantılarına, sitenin oluşturulma amacına dikkat etmediği, ilk bulduğu kaynaktan soruları cevaplandığı, bilgilerin geçerliliğini kontrol etmediği ve verdiği bilgilerin doğru olduğuna inandığı belirlenmiştir.

Canan

Olumlu beceriler: Canan'ın metinleri okumadan önce göz gezdirdiği, koyu ve italik cümlelerin önemli olabileceğini bilerek cevapları organize ederken kullandığı, oluşturduğu dosyasını mesajına ekleyerek araştırmacıya iletebildiği gözlenmiştir.

Olumsuz beceriler: Canan'ın anahtar kelimeleri belirlemede oldukça zorlandığı, ulaştığı sonuçları yorumlayamadığı için hangi sayfaya tıklayacağını belirleyemediği, açtığı sayfada sadece ilgili kelimenin geçtiği yerleri okuduğu görülmüştür. Sitenin yazarı, oluşturulma amacı gibi bilgileri kontrol etmediği, ulaşılan sayfaları okuyup cevaba ekleyeceklerini not almak yerine, ilk okuduğu kaynaktan kopyaladığı gözlenmiştir. Bulunan ilk cevapları kabul eden ve diğer sonuçlara bakmayan Canan'ın sitede yer alan bilgilerin güncelliğini, değiştirilip değiştirilmediğini kontrol etmediği de belirlenmiştir. Sorunun cevabını veren doğrudan bir site bulamadığında ise aramadan vazgeçip ön bilgilerine dayanarak soruları cevaplandıran Canan'ın elektronik ortamlarda okuma sürecini gösteren örnek ekran görüntüsü Şekil 9'da sunulmuştur.

Şekil 9. Canan'ın uygulama sürecinden bir ekran resmi.

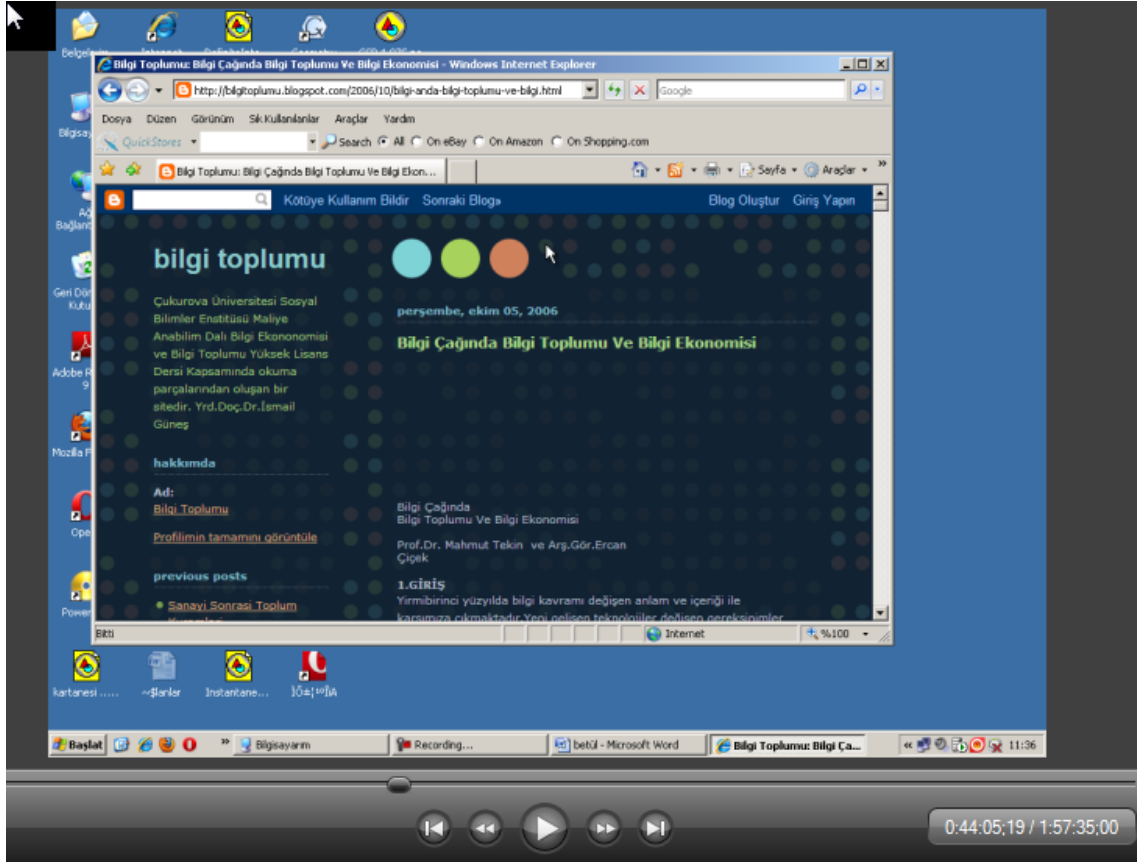
Canan'ın elektronik ortamlarda okuma becerileri değerlendirildiğinde; bilgiye ulaşırken farklı anahtar kelimeler belirlemede, arama sonuçlarından tıklayacağını belirlemede zorlanmıştır. Farklı metinleri okuyarak sonuca varması gereken soruda cevabı bulamayacağını düşünerek aramaktan vazgeçtiği, bilginin geçerliliğini sorgulamadığı ve ulaştığı bilgilerin doğru olduğunu düşündüğü görülmüştür. Cevapları sadece yazılı kaynaklara bağlı kalarak yanıtlayan Canan cevabı içermeyen sayfalarda fazla zaman harcadığı belirlenmiştir.

4.1.2.2. İkinci Sınıf Öğrencilerinin Uygulama Becerileri

Zeynep

Olumlu beceriler: Araştırmaya öncelikle masaüstünde kendi ismiyle Word belgesi açarak başlayan Zeynep belirlemiş olduğu anahtar kelimelerle araştırmasını sürdürdü. Tüm sorular için farklı anahtar kelimelerle aramalar gerçekleştiren Zeynep'in istediği bilgilere ulaşamayınca farklı anahtar kelimeler kullanarak soruları cevaplamaya çalıştığı gözlenmiştir. Ulaştığı sayfalardaki bilgilere göz atarak işine yarayacağını düşündüğü yerleri kopyala-yapıştır işlemi ile cevabına eklediği belirlenmiştir. Oluşturduğu dosyayı mesajına ekleyerek e-posta yoluyla araştırmacıya iletebildiği görülmüştür.

Olumsuz beceriler: Zeynep arama sonuçlarını yeni sekmede açmak yerine mevcut sayfada açarak sık sık geri dönüşler yapmak zorunda kaldığı görülmüştür. Ulaştığı linklerden hangisine tıklayacağı konusunda site uzantılarını inceleme vb. yerine çoğunlukla tıkla-bak stratejisini kullandığı gözlenmiştir. Çıkan sonuçlar üzerinde aradığı cevabı bulamasa bile çok fazla zaman harcadığı görülmektedir. İsteddiği cevapları bulamayınca anahtar kelimeleri daraltmayı, genişletmeyi veya özelleşmiş arama stratejilerini kullanamadığı belirlenmiştir. İlk okuduğu kaynaktan kopyalama ve yapıştırma işlemini gerçekleştirerek soruları cevaplama yoluna giden Zeynep'in zamanının çoğunu <http://www.bilgitoplumu.blogspot> adresinde harcayarak (yaklaşık 14 dakika) ve cevaplarını bu siteden faydalanarak oluşturmuştur. Zeynep 'in uygulama sürecinden örnek ekran görüntüsü Şekil 10'da sunulmuştur.

Şekil 10. Zeynep'in uygulama sürecinden bir ekran resmi

Zeynep bilgiye ulaşma, sonuçlardan faydalı olanı belirleme, güvenilir bilgi elde etme ve elde ettiği bilgileri sentezleme becerilerinin az gelişmiş olduğu gözlenmiştir.

Elif

Olumlu beceriler: Anahtar kelimelerle arama yaparak çalışmaya başlayan Elif cevapları yapılandırırken kaynakça kullanmaya özen göstermiştir. Cevaplandırma sürecinde görsellerden yararlandığı, çıkan sonuçlar üzerinde aradığı cevabı bulamadığında çok fazla zaman harcamadığı ve ilgisiz sitelerden hemen ayrıldığı, oluşturduğu cevapları mesajına ekleyerek araştırmacıya e-posta yoluyla gönderebildiği belirlenmiştir.

Olumsuz beceriler: Arama motorunun sunmuş olduğu sonuçları mevcut sayfada açarak sık sık geriye dönüşler yapmak zorunda kaldığı gözlenmiştir. İsteddiği bilgilere ulaşamayınca çabuk sıkılan Elif'in farklı anahtar kelimelerle arama yapmak yerine konuya özgü ön bilgilerini kullanarak cevapları oluşturduğu görülmüştür. Sayfadan aldığı bilgilerin yazarına dikkat etmediği, tıkla bak stratejisi ile linkleri seçtiği, ulaştığı bilgileri yeniden düzenleme, birleştirme, ilişkilendirme yapmadan sitedeki haliyle

sunduğu gözlenmiştir. Elif'i uygulama sürecinden bir örnek aşağıda Şekil 11'de sunulmaktadır.

Şekil 11. Elif'in uygulama sürecinden bir ekran resmi

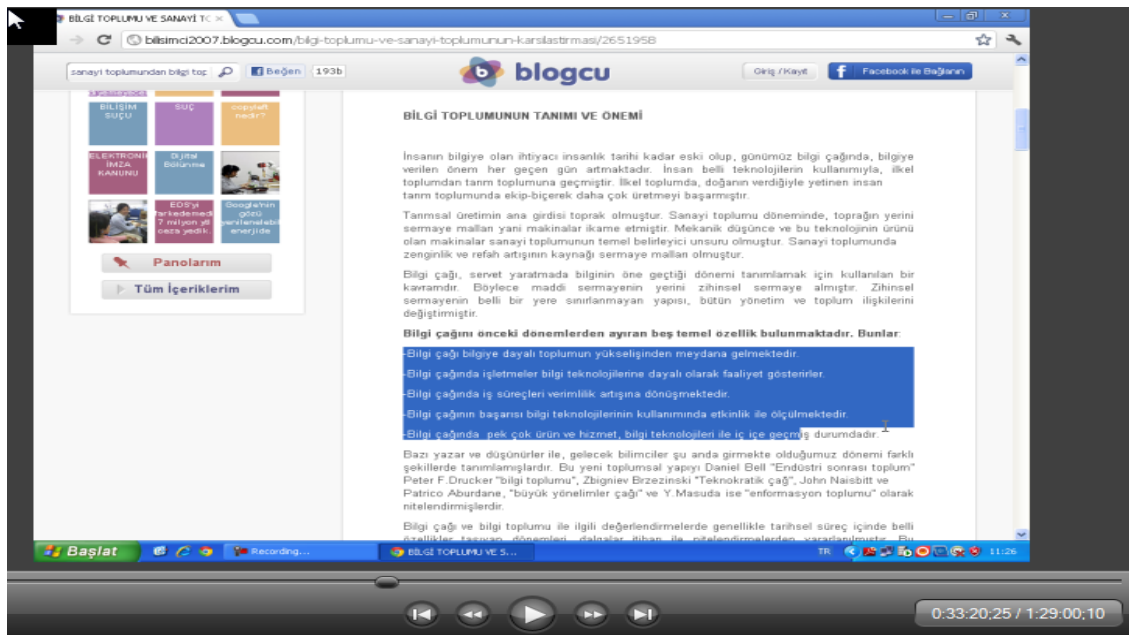
Elif elektronik ortamlarda okuma becerileri değerlendirildiğinde anahtar kelimelerle arama yapsa bile arama sonuçlarına bakmadığı, ilk okuduğu kaynaktan kopyalama ve yapıştırma işlemini gerçekleştirerek soruları cevaplama yoluna gittikleri gözlenmiştir. Elektronik ortamlarda okumanın gerektirdiği güvenilir bilgiyi seçme ve analiz etmede eksikliklerinin olduğu belirlenmiştir.

Hasan

Olumlu beceriler: Hasan soruları cevaplamaya araştırma planı hazırlayarak başlayan Hasan soruları dikkatlice okuduktan sonra belirlemiş olduğu anahtar kelimelerle bilgiye ulaşmaya çalıştığı gözlenmiştir. Siteye tıklamadan önce internet adresindeki uzantılara ve site bilgilerine dikkat ederek bilgiyi bulmaya çalıştığı, tıkladığı sitede metne göz atmak için sayfada aşağı ve yukarı kaydırmalar yaptığı görülmüştür. Köprüler (linkler) aracılığıyla farklı bilgi kümeleri arasında geçişler yaptığı belirlenmiştir. İhtiyaç duyduğu bilgilere ulaşamayınca diğer sorulara yöneldiği ve farklı anahtar kelimelerle araştırmaya devam ettiği görülmüştür. İsteddiği bilgileri

basit kes kopyala işlemleriyle kendi adıyla açmış olduğu Word dosyasına aktardığı, bu bilgileri ilişkilendirme, renklendirme işlemleriyle yeniden düzenlediği gözlenmiştir. Oluşturduğu dosyayı mesajına ekleyerek çoklu internet ortamlarından birisini kullanarak araştırmacıya iletebildiği görülmüştür.

Olumsuz beceriler: Hasan istediği cevaplara ulaşamayınca özelleşmiş arama stratejilerini kullanmak yerine konuya özgü ön bilgilerine dayanarak soruları cevapladığı, farklı sitelerdeki bilgileri karşılaştırmak yerine ulaştığı ilk kaynaktan soruları yanıtlayma eğiliminde olduğu gözlenmiştir. Faydalandığı yazıların alanında uzmanlar tarafından yazılıp yazılmadığına dikkat etmeden seçtiği, sitedeki bilgilerin güncel olup olmadığını kontrol etmediği belirlenmiştir. Sadece yazılı bilgilerden faydalandığı, ulaştığı metinleri yüzeysel okuduğu ve cevaplarını bu şekilde yapılandığı görülmüştür. Hasan'ın soruları yanıtlarken Camtasia ile kaydedilen ekranından bir görüntü aşağıda Şekil 12'de sunulmaktadır.

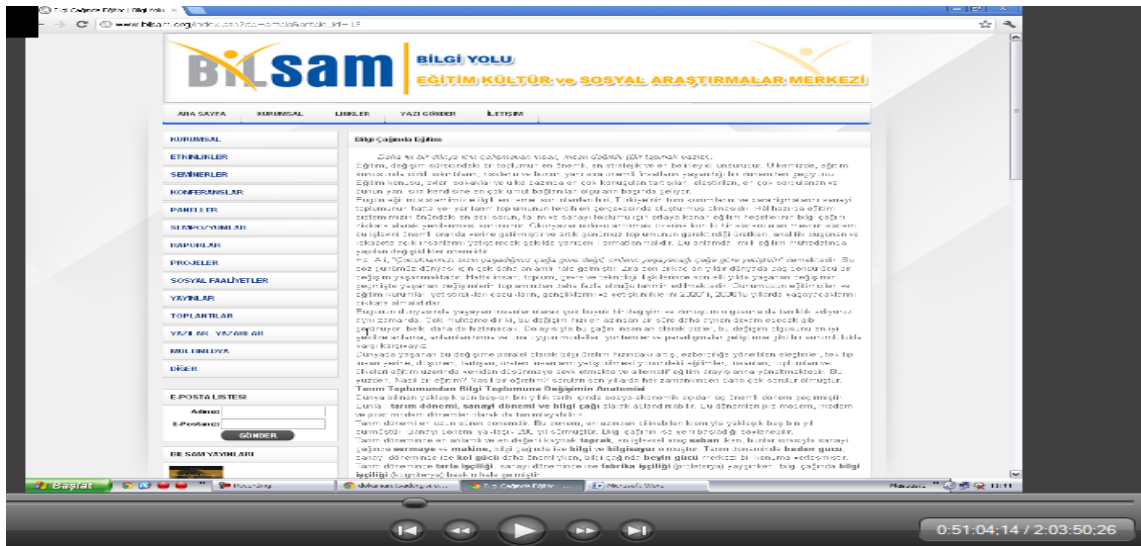
Şekil 12. Hasan'ın uygulama sürecinden bir ekran resmi

Hasan'ın performansı değerlendirildiğinde orta düzeyde başarılı elektronik ortam okuyucusu diyebiliriz. Bilgiye ulaşmada farklı stratejiler kullanabilirken, güvenilir bilgiyi seçmede zorlanmıştır.

Okan

Olumlu beceriler Okan daha çok makale veya bilimsel dergilerdeki yazılara ulaşabilen Okan sitelerde ihtiyacı olan bilgilere ulaşmayınca farklı anahtar kelimelerle aramalarını genişletmiş ve aramaya devam etmiştir. Arama sonuçlarını inceleyerek sitelere tıklamıştır. Cevabı bulamadığı ilgisiz sitelerden hemen uzaklaştığı, cevapları kendi cümleleriyle oluşturduğu görülmüştür. Oluşturduğu dosyasını mesajına ekleyerek araştırmacıya e-posta yoluyla gönderebildiği görülmüştür.

Olumsuz beceriler: Okan ulaştığı sayfaları yeni sayfada açmak yerine mevcut sayfada açarak sık sık ana sayfaya dönmek zorunda kalmıştır. Ulaştığı metinleri karşılaştırarak okumak yerine hızlıca göz gezdirerek kapatmış ve soruların dördüne 27 dakika boyunca Word belgesi üzerinde cevaplar yazdığı gözlenmiştir. Son soru için gereken tabloyu kendisi oluşturmak yerine ulaştığı sayfadaki tabloyu kopyala-yapıştır işlemiyle yanıtlamıştır. Sadece yazılı kaynakları kullanarak cevapları oluşturmaya çalıştığı belirlenmiştir Cevapları gözden geçirmediği, ekleme ve düzeltmeler yapmadığı bu nedenle cevaplarında cümle tutarsızlıkları bulunduğu belirlenmiştir. Okan'ın uygulama sürecinden örnek görüntü Şekil 13'de gösterilmektedir.

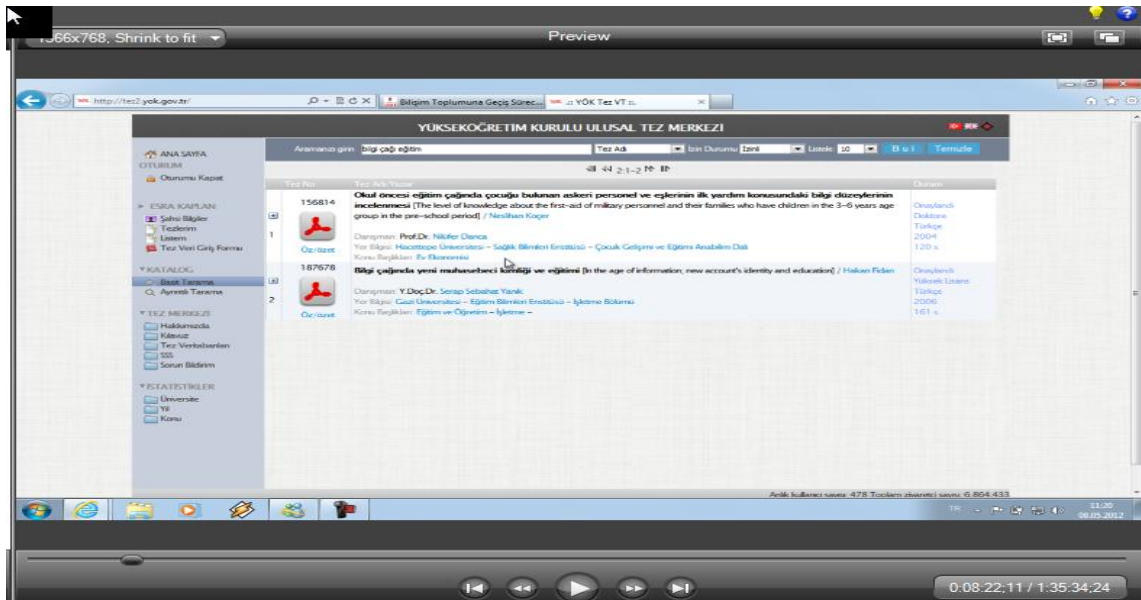
Şekil 13. Okan'ın uygulama sürecinden bir ekran resmi

Okan genel olarak değerlendirildiğinde birden fazla kaynaktan okuma yaparak cevapları oluşturulması beklenirken ulaştığı ve seçtiği ilk kaynaktan soruları yanıtladığı görülmüştür. Arama motorlarını etkili kullanamadığı, bilginin yeniden düzenlenmesi ve güvenilirliğin kontrol edilmesine dikkat etmediği belirlenmiştir.

Merve

Olumlu beceriler: öncelikle soruları dikkatlice okuyarak çalışmasına başlayan Merve anahtar kelimeleri arama motoruna yazarak bilgiye ulaşmaya çalışmıştır. Açılan sayfayı aşağı ve yukarı hareket ettirerek sonuçları incelediği, işine yarayacak bilgileri bulamadığında makale, tez türü bilgileri üniversite veri tabanlarını kullanarak aramaya devam ettiği gözlenmiştir. Ticari ve reklam içerikli sitelerden hemen uzaklaştığı, sonuçları yeni sekmede açtığı, basit kes-kopyala işlemlerini kolayca gerçekleştirebildiği, metnin yazarının önemli olduğunu bilerek yazılarını alanında uzman olan kişilerden seçmeye çalıştığı, sayfayı yüzeysel değil derinlemesine okumaya çalıştığı belirlenmiştir. Cevaplarını düzenlerken yazım-noktalama yanlışlarını, cümle tutarsızlıklarını giderecek şekilde defalarca okuyarak kontrol ettiği, gerekli ekleme, düzeltmeleri yaptığı ve başarılı şekilde e-posta olarak iletebildiği gözlenmiştir.

Olumsuz beceriler: Merve sadece yazılı kaynaklara bağlı kalarak cevaplarını oluşturduğu, cevaplarındaki önemli olabilecek yerleri italik veya koyu yapma gibi özellikleri kullanmadığı gözlenmiştir. Şekil 14'te Merve'nin uygulama sürecine ait örnek gösterilmektedir.

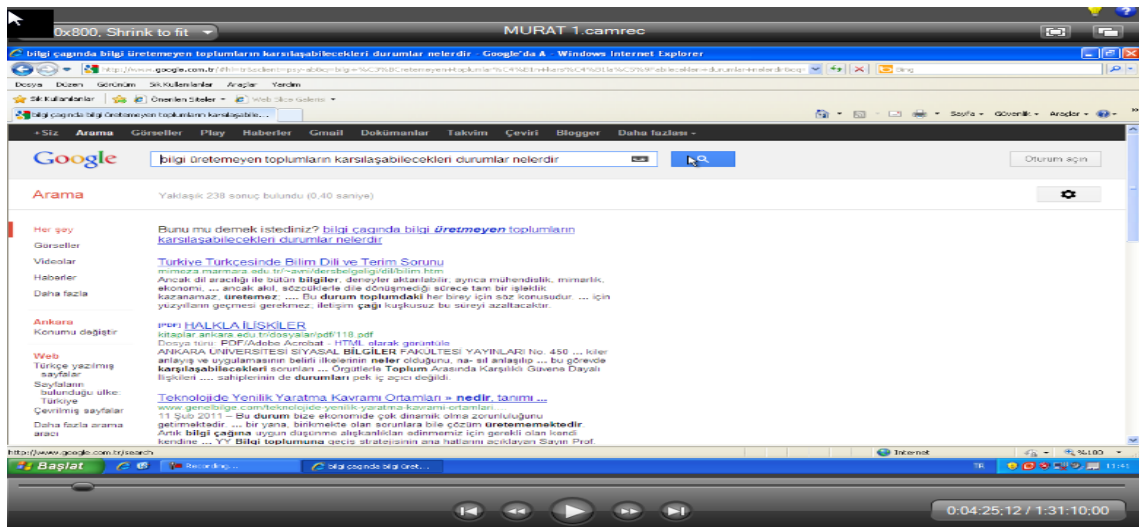
Şekil 14. Merve'nin uygulama sürecinden bir ekran resmi

Merve'nin uygulama süreci özetlendiğinde; ihtiyacı olan bilgiye ulaşma yollarını iyi bildiği, bilgiyi seçerken alanında uzman kişilerin yazılarını seçmeye çalıştığı, ilgisiz sitelerden hemen uzaklaştığı ve bilgileri organize etmede başarılı olduğu görülmektedir.

Murat

Olumlu beceriler: Murat ulaştığı sayfalara göz gezdirerek genellikle makale, tez türü yazıları seçtiği ve okumaya çalıştığı, ticari ve reklam içerikli sitelerden uzaklaştığı, cevaplarını düzenlerken cümle geçişleri, yazım ve noktalama işaretlerine dikkat ederek düzeltmeler yaptığı ve e-postasına eklenti yaparak dosyasını araştırmacıya iletebildiği gözlenmiştir

Olumsuz beceriler: Murat arama motoruna anahtar kelimeler belirleyerek arama yapmak yerine tüm soru cümlesini yazarak araştırdığı (bilgi üretemeyen toplumların karşılaşılabileceği durumlar nelerdir... vb), ihtiyacı olan cevaplara ulaşamayınca farklı arama motorunda cevaplarını bulmak veya anahtar kelimeleri daraltıp-genişletmek yerine tam cümleyle aramaya devam ettiği gözlenmiştir. Bu durumun bilgiye ulaşmada etkili stratejileri kullanamamasından kaynaklandığı gözlenmiştir. Ulaşılan sayfaları okuyup cevaba ekleyeceklerini not almak, belirlemek yerine, ilk okuduğu kaynaktan kopyaladığı, görsel-işitsel kaynakları kullanarak cevabı bulmada yeterli deneyime sahip olmadığı, sitenin yazarı, oluşturulma amacı gibi bilgileri kontrol etmediği görülmüştür. Arama sonuçlarını yeni sekmede açmak yerine mevcut sayfada açtığı bu yüzden sık sık geri dönüşler yapmak zorunda kaldığı ve aynı anahtar kelimelerle tekrar aramalar yapmak zorunda kaldığı belirlenmiştir. Ayrıca sorunun cevabını veren doğrudan bir site bulamadığında aramadan vazgeçip ön bilgilerine dayanarak soruyu cevaplandığı görülmüştür. Şekil 15’de Murat’ın uygulama sürecine ait örnek gösterilmektedir.

Şekil 15. Murat’ın bilgiye ulaşmada kullandığı anahtar kelimelerden bir örnek

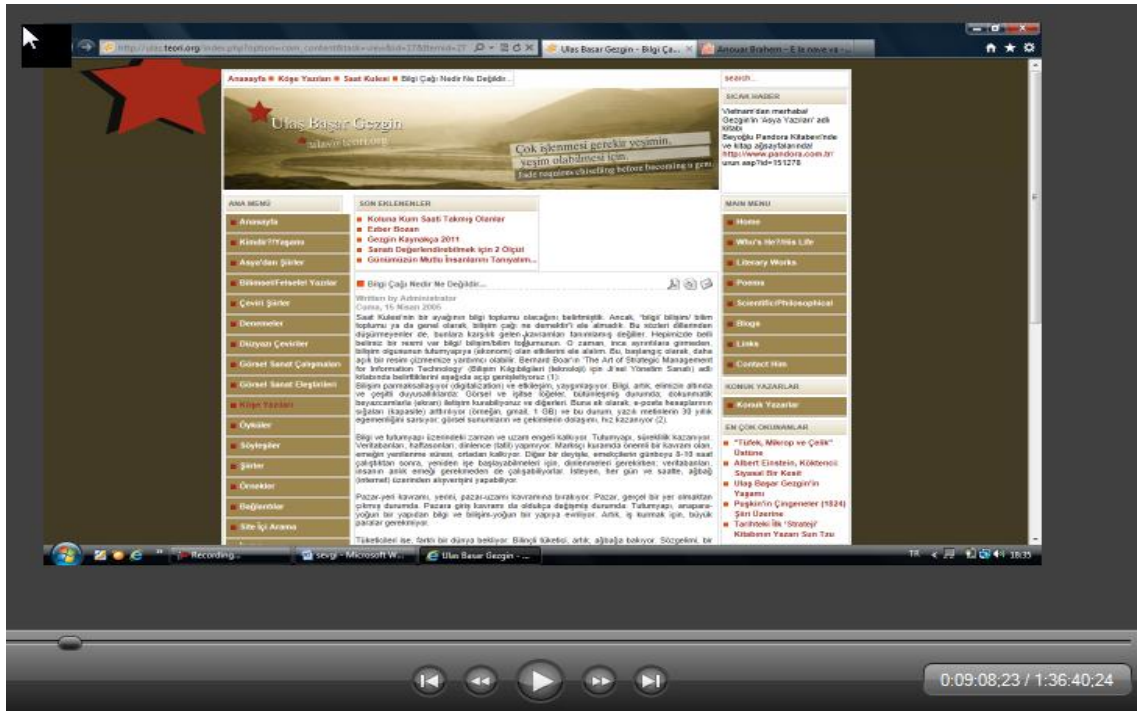
Murat'ın süreci özetlendiğinde bulunan ilk cevapları kabul ettiği, diğer sonuçlara bakmadığı, sitenin yazarı, oluşturulma amacı gibi bilgileri kontrol etmediği, farklı metinler üzerinde okuma yaparak sonuca varması gereken sorularda özellikle zorlandığı ve arama yapmaktan vazgeçerek soruları kendi bilgisine dayanarak cevaplandığı söylenilebilir.

4.1.2.3. Üçüncü Sınıf Öğrencilerinin Uygulama Becerileri

Bahar

Olumlu becerileri: Bahar öncelikle verilen soruları yüksek sesle okuyarak araştırmaya başlamıştır. Masaüstünde kendi ismiyle klasör oluşturup sorularla ilgili belirlemiş olduğu anahtar kelimelerle aramalar yapmaya başlamıştır. Ulaşmış olduğu sonuçlarını inceleyerek, göz atarak sayfada gezinmeler yapmıştır. Daha cevabı bulabileceğini düşündüğü sayfaya tıklayıp ulaştığı yazıyı okumaya başlamıştır. Bilgileri direkt kopyala-yapıştır yerine dikkatlice okuyarak kendi cümleleriyle cevaplamaya özen göstermiştir. Cevapları düzenlerken eklemeler ve düzenlemeler yaparak cümle düşüklükleri yazım hatalarını gidermeye çalışmıştır. Bu işlemleri tüm soruları yanıtlarken tekrarlamıştır. Soruları yanıtladıktan sonra baştan sona kadar cevaplarını tekrar inceleyerek düzeltmeler yapmıştır. Dosyalarının başarılı bir şekilde e-posta yoluyla iletebildikleri gözlenmiştir.

Olumsuz becerileri: Bahar ulaşılan sitelerde ihtiyaca uygun bilgi bulunmadığı zaman ek anahtar kelimeler kullanma, anahtar kelimeleri daraltma ve genişletme stratejilerini kullanmak yerine ön bilgilerine dayalı olarak soruları cevaplandırma yoluna gitmiştir. İsteddiği bilgilere ulaşamadığında dikkatini dağıtacak ilgisiz sitelerden uzak kalamamış ve sık sık aynı arama sonuçlarına tıklamak zorunda kalmıştır. Bu süreçte basit-kes-kopyala stratejilerini kullanmayarak aynı anada birden fazla sayfa açabilme ve kullanabilme, not alma stratejilerine de yer vermemiştir. Okuyucunun dikkatini çekecek renklendirme altını çizme işlemlerini gerçekleştirmemiştir. Bahar'ın uygulama sürecinden bir örnek görüntü Şekil 16'da sunulmuştur.

Şekil 16. Bahar'ın uygulama sürecinden bir ekran resmi

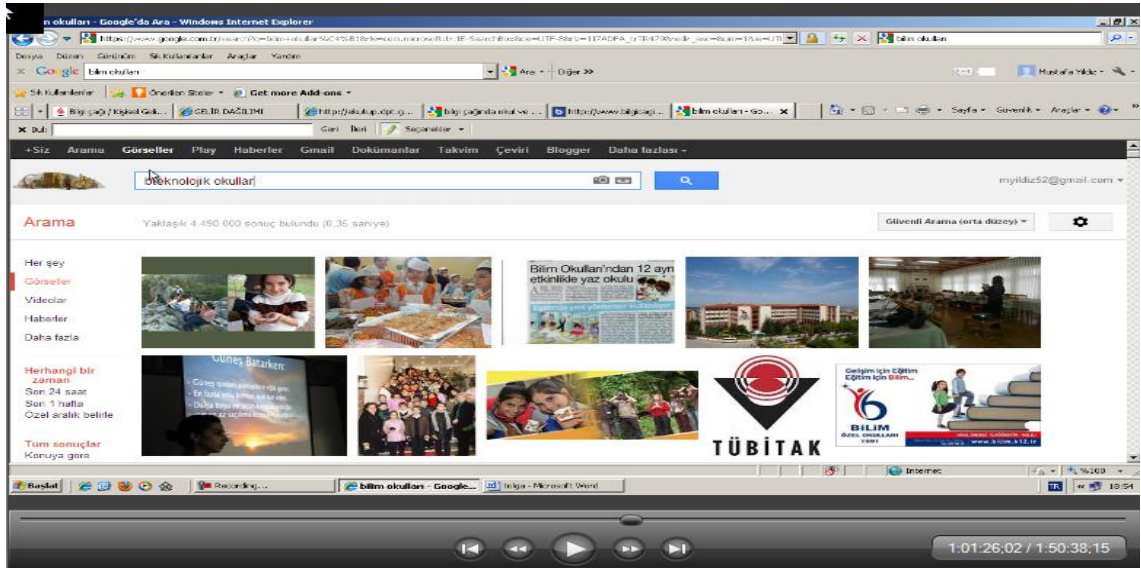
Bahar'ın uygulama süreci genel olarak değerlendirildiğinde soruları daha çok ön bilgilerini kullanarak yanıtlamaya çalıştığı ve istediği cevaplara ulaşamayınca ilgisiz sitelere yöneldiği görülmüştür. Tek kaynaktan yaralanarak soruları yanıtlayan Bahar bulduğu bilgilerin güvenilirliğini test etmeye gerek duymamıştır. Bilgileri yeniden düzenleme, kendi cümleleriyle ifade etme cümle düşüklüklerine dikkat ederek düzenleyen Bahar hazırlamış olduğu dosyayı başarılı şekilde araştırmacıya iletebilmiştir. Elektronik ortamlarda okuma becerilerinde bilgiye ulaşmada elde edilen bilginin analiz edilmesinde ve sentezlenmesinde eksiklikleri olduğu söylenilebilir.

Hakan

Olumlu beceriler: Hakan soruları dikkatlice okuyarak çalışmaya başlayan Hakan; belirlediği anahtar kelimelerini arama motoruna yazarak hem görsel hem de yazılı kaynaklara ulaşmaya çalıştığı, sonuçlara göz gezdirerek işine yarayacağını düşündüğü sayfaları yeni sekmede açtığı, istediği bilgilere ulaşamayınca ilgisiz sitelerden hemen ayrıldığı gözlenmiştir. Öncelikle makale veya pdf dosyalarından cevaplarını oluşturmaya çalıştığı, ihtiyacı olan bilgiyi bulamadığında farklı anahtar kelimelerle aramalar gerçekleştirdiği görülmüştür. Sayfalarda işine yarayan yazıları belirleyerek, not olarak Word belgesine başarılı şekilde kopyalayabildiği belirlenmiştir. Not aldığı yerleri karşılaştırarak okuyan Hakan bilgilerin güvenilir olduğundan bu

şekilde emin olmaya çalışmıştır. Bilgileri birleştirirken eklemeler, düzeltmeler yaparak cümle düşüklüklerini yazım ve noktalama yanlışlarını giderdiği, dosyasının sonunda kaynakçaya yer verdiği görülmüştür. Ayrıca e-postasına eklenti yaparak mesajını araştırmacıya iletebildiği görülmüştür.

Olumsuz beceriler: Hakan okuyucunun dikkatini çekecek şekilde renklendirme, italik yapma gibi stratejileri kullanmadığı, ulaştığı sitelerdeki bilgilerin güncel olup olmadığını kontrol etme gereği duymadığı gözlenmiştir. Aşağıda Şekil 17’de Hakan’ın uygulama sürecinde bir örnek sunulmaktadır.

Şekil 17. Hakan’ın uygulama sürecinden bir ekran resmi

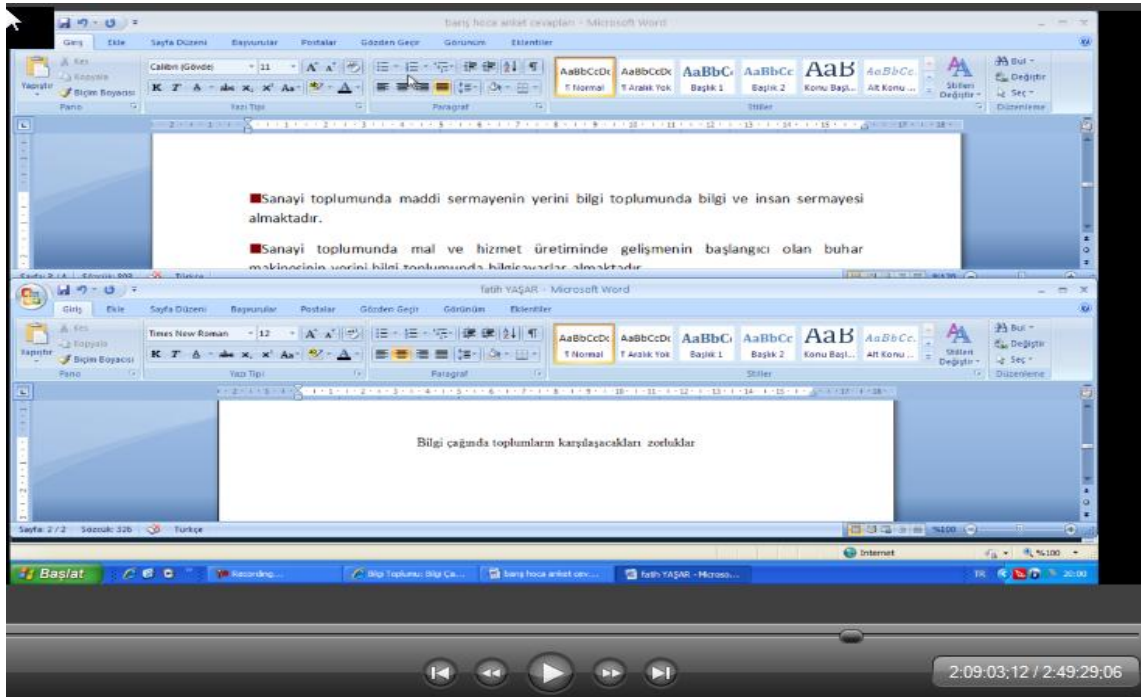
Hakan’ın süreci genel olarak değerlendirildiğinde başarılı bir elektronik ortam okuyucusu olduğu söylenilebilir. Farklı anahtar kelimelerle arama yapmada oldukça başarılı olduğu, istediği bilgiye ulaşmaya kadar aramalarını devam ettirdiği söylenilebilir.

Alper

Olumlu beceriler: Alper anahtar kelimelerle aramalar gerçekleştirebildiği, ihtiyacı olan cevaplara ulaşamadığında anahtar kelimeleri daraltıp genişleterek (bilgi çağı, bilgi çağında bilgi üretmeyen toplumlar... vb) bilgiye ulaşmaya çalıştığı gözlenmiştir. Çıkan sonuçlardan site uzantılarına, pdf dosyası olup olmadıklarına, site adlarına bakarak seçtiği sayfaları yeni sekmede açtığı, site içerisinde yer alan linklerin çalışıp çalışmadığını denediği gözlenmiştir. Ayrıca görsel-işitsel kaynakları da kullanarak cevabı bulmaya çalışmıştır. Alanında uzman olan kişilerin yazılarından

yararlandığı, cevaplarını düzenlerken kendi cümleleriyle yazdığı ve cümle geçişlerine, zaman uyumlarına dikkat ettiği görülmüştür. E-postasına eklenti yaparak mesajını iletmediği görülmüştür.

Olumsuz beceriler: Alper açtığı sayfalarda sitenin yapısını inceleme, site içi arama motorunu kullanmak yerine sayfada çok uzun zaman geçirdiği, siteyi sık kullanılanlara eklemediğinden aynı siteye ulaşmak için defalarca ana sayfaya zorunda kaldığı gözlenmiştir. İsteddiği cevabı bulamayınca aynı anahtar kelimelerle aramalar yaptığı ve aynı sayfalara tıkladığı, bulunan ilk cevapları kabul ederek cevabına eklediği ve diğer sonuçlara bakmadığı, sitelerde yer alan bilgilerin güncelliğini kontrol etmediği ve aynen kabul ettiği belirlenmiştir. Uzun bir süre araştırma yapmasına rağmen istediği bilgiye ulaşmamasından dolayı bulduğu ilk bilgiyi kabul etme eğilimi göstermiştir. Alper'in uygulama sürecine ait örnek görüntü Şekil 18'de gösterilmektedir.

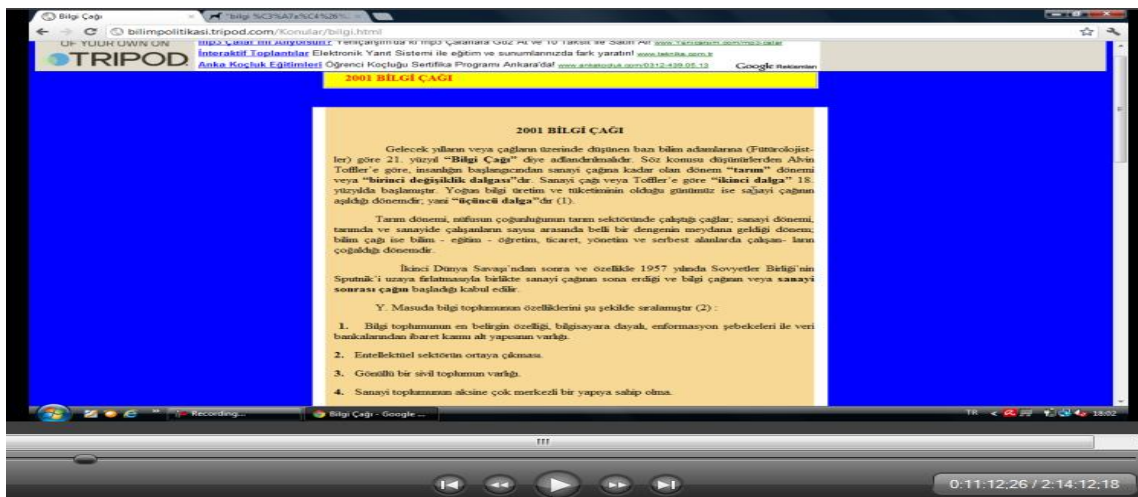
Şekil 18. Alper'in uygulama sürecinden bir ekran resmi

Alper bulduğu ulaşılan sayfaları okuyup cevaba ekleyeceklerini not almak yerine, ilk okuduğu kaynaktan kopyalama eğilimindedirler. Farklı kaynaklardan anlam çıkarma ve metinler arası okumalar yapabildiği, sitenin oluşturulma amacı, yazarı hakkında bilgileri bazen kontrol ettiği gözlenmiştir.

Bahadır

Olumlu beceriler: Bahadır görsel-işitsel kaynaklardan da yararlandığı, siteye tıklamadan önce internet adresindeki uzantılara dikkat ettiği, cevaplarını oluştururken yazıları kopyalamaya ek olarak kendi düşünceleriyle birleştirerek, gerekli ekleme düzeltmeleri yaptığı, önemli bilgileri belirlemede renklendirme, büyük harf kullanma işlerini yaptığı, cevaplarını defalarca kontrol ederek gerekli bilgilerle gereksiz bilgileri ayırt ettiği gözlenmiştir. Oluşturduğu dosyasını mesajına ekleyerek e-posta olarak araştırmacıya gönderebildiği görülmüştür.

Olumsuz beceriler: Bahadır anahtar kelime oluşturmak yerine google arama motorunun sunduğu anahtar kelimelerden seçtiği, ilk çıkan kaynağı kabul ederek cevaplarını yapılandığı ve diğer sonuçlara bakma gerekliliği hissetmediği, sayfaları yeni sekmede açmak yerine mevcut sayfada açtığı bu yüzden de sık sık geriye dönüşler yapmak zorunda kaldığı gözlenmiştir. Aynı anada birden fazla pencereyi ekranda kullanamadığı, cevabı bulmak için birden fazla kaynaktan yararlanması ve metinler arası okumalar yapması gereken sorularda cevabın internette olmadığını düşünerek kendi bilgileriyle cevaplandığı görülmüştür. Soru için cevabı bulamasa bile aynı arama motorunda aramalarını devam ettirdiği, sitenin yazarı, oluşturulma amacı gibi bilgileri kontrol etmediği ve bulduğu bilgilerin doğru olduğunu düşündüğü belirlenmiştir. Bahadır'ın uygulama sürecinden örnek görüntüyü Şekil 19'da inceleyebilirsiniz.

Şekil 19. Bahadır'ın en çok yararlandığı sayfadan bir resmi

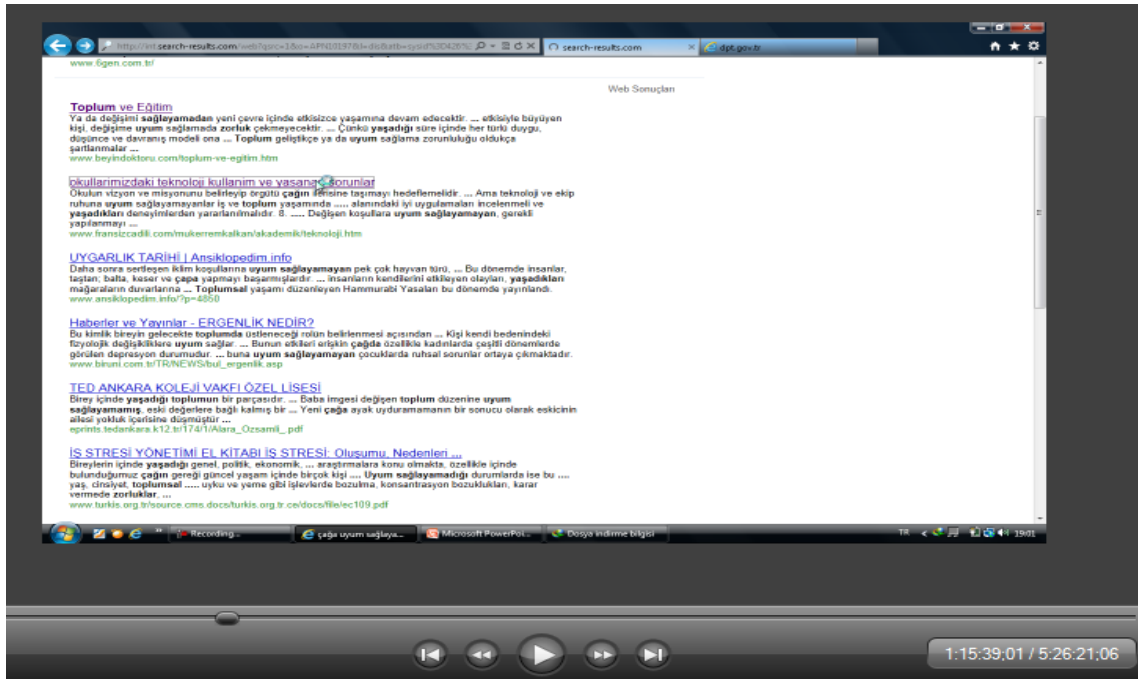
Bahadır ulaşılan sayfaları okuyup cevaba ekleyeceklerini not almak yerine, ilk okuduğu kaynaktan kopyaladığı, kaynakların geçerliliğini sorgulamadığı, farklı metinler üzerinde okuma yaparak sonuca varması gereken sorularda özellikle zorlandığı belirlenmiştir.

Kübra

Olumlu beceriler: Kübra ulaştığı sonuçları yeni sekme de açtığı, önemli noktaları ön plan kartacak renklendirme, farklı puntoda yazma işlemlerini başarıyla gerçekleştirdiği, cevapla ilgisi olmadığını düşündüğü sitelerden hemen ayrıldığı, sonuçları yeni sekmede açtığı gözlenmiştir. Ayrıca oluşturduğu dosyasını mesajına ekleyerek e-posta olarak gnderebilmiştir.

Olumsuz beceriler: Kübra tüm soru cümlesini aynen arama motoruna yazarak cevaba ulaşmaya çalıştığı, arama sonucunda çıkan ilk ya da ikinci linke tıkladığı, diğer kaynaklara bakmadığı, sayfa uzantılarına, site yapılarına dikkat etmeden ilk ulaştığı kaynaktan cevabı oluşturduğu grlmştir. Ulaşılan sayfalarda işine yarayacak yerleri not almak yerine direkt kabul ettiği ve kopyalayarak cevabı oluşturduğu gözlenmiştir. Cevaplarını yeniden düzenleme, kendi cümleleriyle ifade etme gibi becerileri kullanmadığı bu nedenle gerekli bilgilerin yanında gereksiz bilgiler de sunduğu belirlenmiştir. Sadece yazılı kaynaklardan yararlandığı, ulaştığı kaynakların geçerliliğini sorgulamadığı grlmştir. Kübra'nın uygulama sürecinden örnek bir ekran resmi Şekil 20'de sunulmuştur.

Kübra'nın elektronik ortamlarda okuma becerileri değerlendirildiğinde; bilgiye ulaşma stratejilerini etkili şekilde kullanamadığı, arama sonucu çıkan sonuçları yorumlamada, çıkarım yaparak güvenilir bilgi elde edebileceği siteyi seçmede zorlandığı belirlenmiştir. Ulaştığı sayfaları yüzeysel olarak okuduğu ve ilgili anahtar kelimesinin geçtiği yerleri okuduğu, birde fazla metin okuyarak sonuca varması gereken soruda aramaktan çabuk vazgeçerek konuya özgü n bilgilerini kullanarak soruyu cevaplandırdığı söylenilebilir.

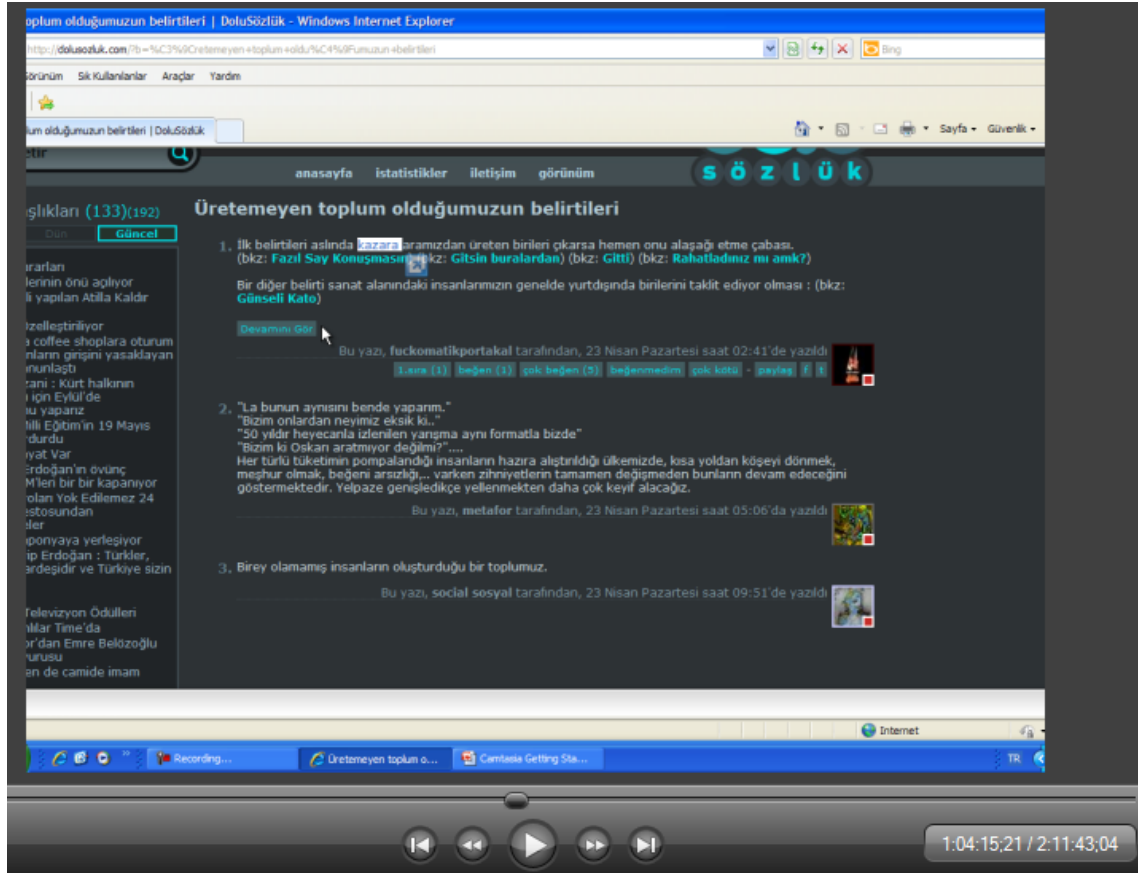
Şekil 20. Kübra'nın uygulama sürecinden bir ekran resmi.

Oya

Olumlu beceriler: Oya ihtiyacına cevap veren site bulamadığında ilgisiz sitelerden hemen ayrılan Oya bu süreci sesli olarak düşünürken “ *bilgi çağı dedik, nasıl bir site açıldı, çık buradan, çık çabuk buradan*” şeklinde yanıtlar vermiştir. İsteddiği cevaplara ulaşamayınca google akademikte aramaya devam ederek ulaştığı bilgileri bilgisayarına indirdiği, resim, video gibi kaynaklardan da yaralandığı belirlenmiştir. Oluşturduğu dosyasının mesajına ekleyerek e-posta olarak araştırmacıya iletebildiği görülmüştür.

Olumsuz beceriler: Oya anahtar kelimeler oluşturmada zorlandığı, soru cümlesini aynen google arama motoruna yazarak cevaba ulaşmaya gerçekleştirmeye çalıştığı, ulaşılan sonuçları gözden geçirme, site uzantılarına dikkat ederek seçme, çıkarım yapma stratejilerini kullanamadığı bunun yerine cevabı ilk linkte olacağını düşünerek sürekli ilk linke tıkladığı gözlenmiştir. Daha çok blog, forum sitelerinde cevaba ulaşmaya çalıştığı, sayfaları yeni sekmede açmak yerine mevcut sayfada açtığı ve sık sık geriye dönüşler yapmak zorunda kaldığı görülmüştür. İlk ulaştığı kaynaktan cevaplarını yapılandığı ve diğer sonuçlara bakmadığı, bilgiyi analiz etme, yeniden düzenlemek yerine kes-kopyala işlemleriyle oluşturduğu için gerekli bilgilerin yanında gereksiz bilgiler de sunduğu, sorunun cevabını veren doğrudan bir site bulamadığında

aramaktan vazgeçip soruyu yanıtlamadığı belirlenmiştir. Oya'nın uygulama sürecinden bir örnek ekran görüntüsü Şekil 21'de sunulmuştur.

Şekil 21. Oya'nın uygulama sürecinden bir ekran resmi.

Oya'nın elektronik ortamlara okuma becerileri değerlendirildiğinde; farklı kaynaklardan anlam çıkarma ve metinler arası okuma becerilerinin gelişmemiş olduğu, sitenin yazarı, oluşturulma amacı gibi bilgileri kontrol etmediği görülmüştür. Bulduğu bilgilerin doğru olduğunu düşündüğü, ulaştığı bilgileri yeniden düzenleme, ilişkilendirme, önemli olan noktaları ön plan çıkarma gibi bilgiyi sentezlemede kullanabileceği becerileri kullanamadığı belirlenmiştir.

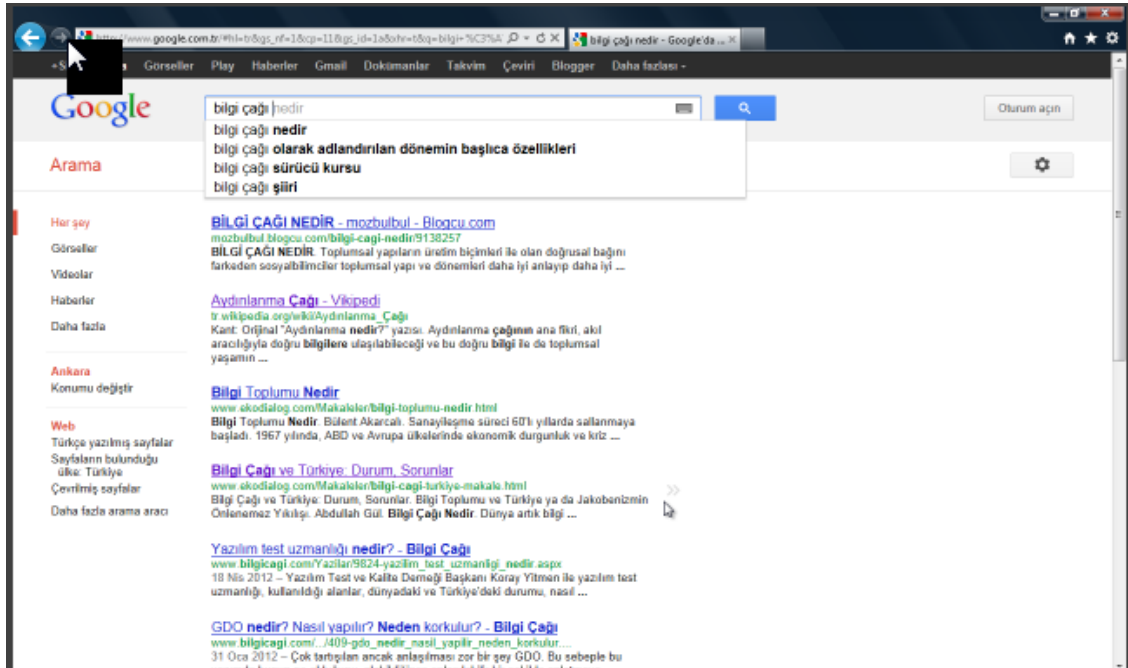
4.1.2.4. Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Uygulama Becerileri

Emine

Olumlu Beceriler: Emine soruları yanıtlamaya öncelikle soruları okuyarak başlamıştır. Belirlemiş olduğu anahtar kelimeleri arama motoruna yazarak çıkan sonuçlar üzerinde gezinmeler yapmıştır. Sitenin yapısını ve uzantılarını inceleyerek tıklayacağı siteyi seçmeye çalışmıştır. Ek anahtar kelimeler kullanma, anahtar

kelimeleri daraltma ve genişletme stratejilerini kullanan Emine ilgisiz sitelerden hemen uzaklaşmıştır. Farklı siteleri yeni sekmelerde açarak karşılaştırmalı olarak okumaya çalıştığı, burada sitedeki bilgileri kimin yazdığına dikkat ettiği ve makalelerden de yararlandığı görülmüştür. Gerekli gördüğü yerleri not alan Emine elde ettiği bilgileri düzenlerken okuyucunun dikkatini belirli kelime veya cümleler çekebilecek altını çizme renklendirme işlemlerine yer vermiştir. Oluşturduğu dosyaları mesajına ekleyerek araştırmacıya e posta yoluyla iletebildiği belirlenmiştir.

Olumsuz Beceriler: Emine çalışma süresi boyunca sade yazılı kaynaklardan yararlanmıştır. Metnin tamamının değil ilgili kelimelerin geçtiği yerleri okumaya çalışan Emine bazı soruları yanıtlarken sıkılma eğilimi göstererek soruları yüzeysel olarak cevaplama yoluna gitmiştir. Emine'nin uygulama sürecinden örnek bir görüntü aşağıda Şekil 22'de sunulmaktadır.

Şekil 22. Emine'nin uygulama sürecinden bir ekran resmi

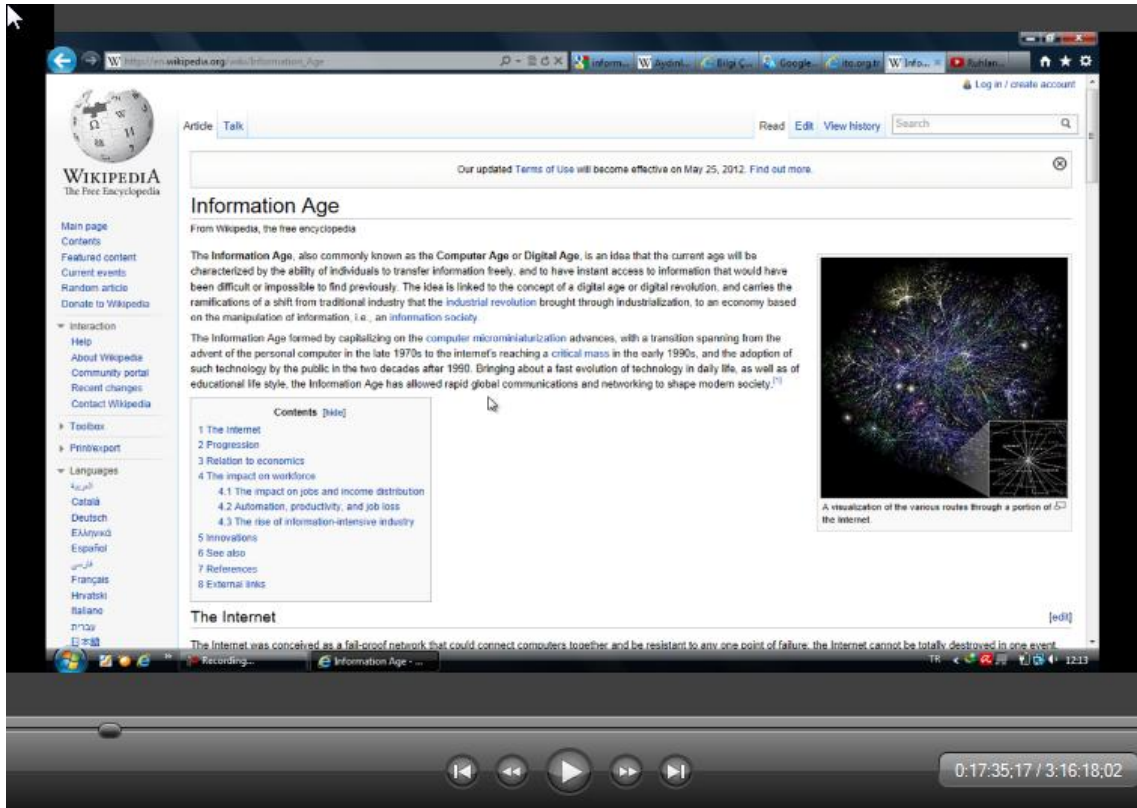
Emine'nin uygulama süreci genel olarak değerlendirildiğinde başarılı bir elektronik ortam okuyucusu olduğu söylenilebilir. Hem bilgiyi seçerken hem de bilgini güvenilirliğini farklı yollarla test eden Emine bilgileri analiz ederken de kendi cümleleri ile bulduğu kaynakları harmanlamaya çalışmıştır.

Gökhan

Olumlu Beceriler: Gökhan verilen soruları yanıtlarken google arama motorunda belirlemiş olduğu anahtar kelimelerle aramalar yaparak soruları yanıtlamaya başlayan

Gökhan istediği sonuçlara ulaşamayınca farklı anahtar kelimeler kullanarak araştırmasına devam etmiştir. Araştırma süreci boyunca bu şekilde bir strateji kullanan Gökhan'ın ulaştığı sitelerin uzantılarında dikkat ederek cevabı bulabileceğini düşündüğü adresleri yeni sekmede açtığı gözlenmiştir. Aramalarına İngilizce kelimelerde ekleyerek araştırmaya derinlik kazandırmaya çalışmıştır. Aynı zamanda video ve görsellerden de yararlanmaya çalışarak çalışmayı zenginleştirmeye çalıştığı, basit kopyala –yapıştır işlemlerini etkili şekilde kullanabildiği, farklı sitelerden bilgileri karşılaştırmalı olarak okuyabildiği ve oluşturduğu dosyasını mesajına ekleyerek araştırmacıya e posta yoluyla gönderebildiği belirlenmiştir.

Olumsuz Beceriler: Gökhan belli bir arama planı oluşturmayan Gökhan bu sitelerde çok fazla zaman harcayarak aramak istediği asıl hedeften sıklıkla uzaklaşmış ve ne aradığını hatırlamak için defalarca yönergeyi incelemek zorunda kalmıştır. İstediği bilgilere ulaşamadığında dikkatini dağıtacak ilgisiz sitelere yönelmiş bunun sonucunda aynı arama sonuçlarına tıklamak zorunda kalmıştır. Sayfa üzerinde okuduğu yeri kaybederek okumaktan sıkılmış ve cevapları ön bilgilerini kullanarak oluşturduğu gözlenmiştir. Bu süreçte aynı anda birden fazla sayfa açabilme ve kullanabilme, not alma stratejilerine de yer vermemiştir. Okuyucunun dikkatini çekecek renklendirme altını çizme işlemlerini gerçekleştirmemiştir. Gökhan'ın cevaplandırma sürecinden örnek görüntü Şekil 23'de sunulmuştur.

Şekil 23. Gökhan'ın uygulama sürecinden bir ekran resmi

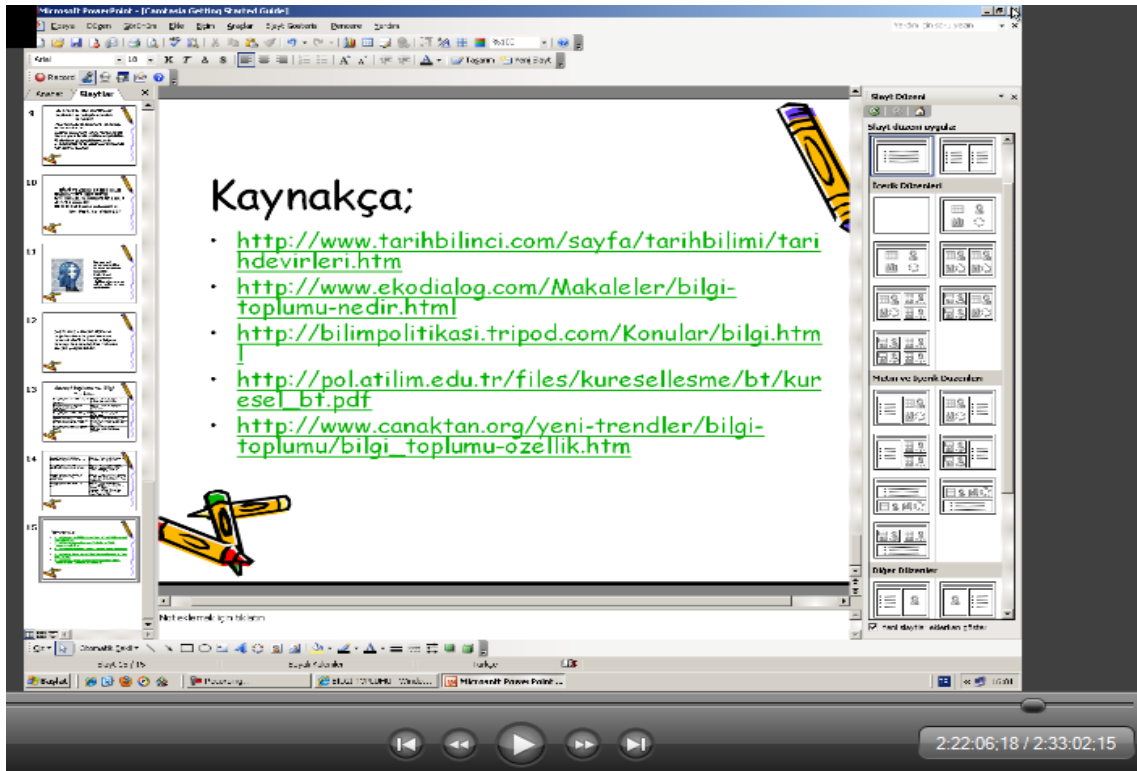
Gökhan'ın süreci genel olarak değerlendirildiğinde elektronik ortamlarda başarılı okuyucu özelliklerini çok az sergilediği söylenebilir. Sitelerdeki bilgileri okumaktan çabuk sıkılan ve ön bilgilerini kullanarak cevapları oluşturan Gökhan'ın elde edilen bilgilerin sentezlenmesi ve analiz edilmesinde eksikliklerinin olduğu gözlenmiştir. İhtiyacı olan bilgileri İngilizce bulabileceğini düşünerek sözlük kullanarak en fazla zamanı (22 dakika) google translate de geçirdiği belirlenmiştir.

Efe

Olumlu beceriler: Efe belirlediği anahtar kelimelerle aramalara gerçekleştirdiği, sayfa üzerinde göz gezdirme tarama stratejilerini kullanarak hangi siteye tıklayacağını belirlemeye çalıştığı, sonuçları yeni sekmede açtığı gözlenmiştir. Arama motorunun yanında üniversite veri tabanlarını da kullanarak aramalar gerçekleştirdiği, makale veya tez türü çalışmalarını bilgisayarına indirerek derinlemesine okumaya çalıştığı belirlenmiştir. Bulduğu ilk kaynağa ek olarak farklı kaynaklardan da bilginin doğruluğunu kontrol edecek şekilde karşılaştırmalı okumalar yaptığı, ulaştığı sayfadan cevaba ekleyeceklerini belirleyerek not aldığı görülmüştür. İhtiyacı olan bilgilere ulaşamayınca farklı anahtar kelimelerle ve veri tabanlarında aramalar yaparak istediği sonuçlara kısa sürede ulaşabilmiştir. Tablo, grafik resim türü bilgilerden de

faydalanmaya çalıştığı gözlenmiştir. Alanında uzman kişilerin yazılarını seçme eğiliminde olan Efe cevaplarına kaynakça bölümünü de eklediği belirlenmiştir. Cevapları üzerinde defalarca okumalar yaparak ilişkilendirmeler, yeniden düzenlemeler, eklemler yaptığı ve oluşturduğu sunumu mesajına ekleyerek e-pota olarak iletebildiği görülmüştür.

Olumsuz beceriler: Efe'nin sitede yer alan bilgilerin güncelliğini, değiştirilip değiştirilmediğini kontrol etmediği görülmüştür. Efe'nin uygulama sürecine ait örnek ekran görüntüsü Şekil 24'te gösterilmiştir.

Şekil 24. Efe'nin uygulama sürecinden bir ekran resmi

Efe'nin başarılı elektronik ortam okuyucusu olduğu söylenilebilir. Bilgiye ulaşmada farklı stratejileri bir arada kullanabilen, metnin yazarın ve türüne dikkat ederek alanında uzman kişilerin yazılarını seçen Efe; güvenilir bilgiyi belirlemede farklı sitelerdeki bilgileri belirlediği ve not aldığı, cevabı oluştururken tüm notlarını okuyarak karşılaştırmalar yaptığı görülmüştür.

Faruk

Olumlu beceriler: Faruk soruları dikkatlice okuyarak anahtar kelimeleri belirlediği, google ve google akademik'i kullanarak bilgiye ulaşmaya çalıştığı, çıkan sonuçlardan site uzantılarına, site hakkındaki bilgileri titizlikle incelediği ve genellikle”

pdf' dosyalarını yeni sekmede açtığı, cevabı direkt veren bir site bulamadığında farklı anahtar kelimelerle aramaya devam ettiği gözlenmiştir. Yeni sekmede açtığı kaynakları karşılaştırmalı olarak okuduğu, işine yarayacağını düşündüğü yerleri not ettiği, basit kes-kopyala işlemlerini kolayca yapabildiği, cevaplarını organize ederken de not aldığı yerleri cümle geçişleri, gramer ve zaman uyumuna dikkat ederek yeniden düzenlediği görülmüştür. Yararlandığı kaynakları da cevabına ekleyen Faruk'un oluşturduğu dosyasını mesajına ekleyerek e-posta olarak araştırmacıya iletebildiği belirlenmiştir.

Olumsuz beceriler: Faruk cevaplarında önemli olabilecek yerleri ön plana çıkartabilecek işlemleri kullanmadığı, birden fazla pencereyi aynı anda kullanamadığından sık sık farklı makaleler arasında geçişler yapmak zorunda kaldığı ve geriye döndüğünde kaldığı yeri belirleyemediği gözlenmiştir. Faruk'un uygulama sürecinden örnek bir görüntü Şekil 25'de sunulmuştur.

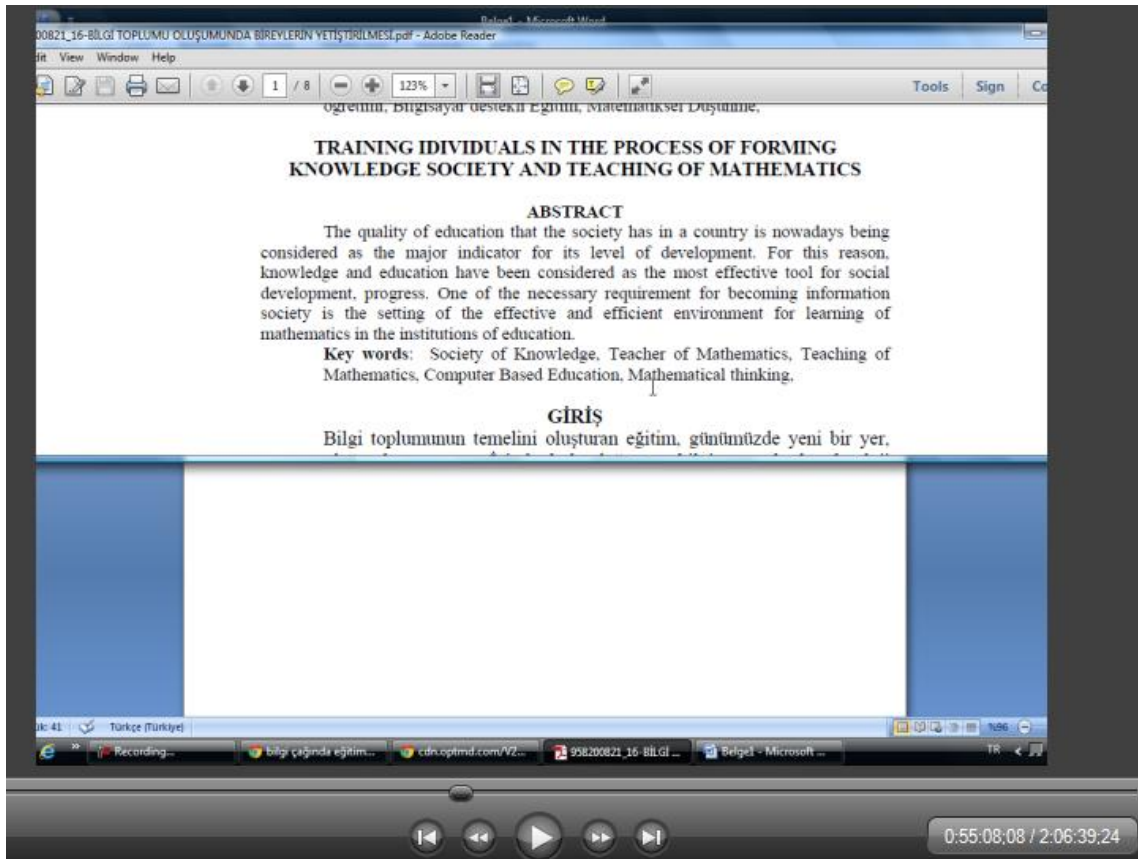
Şekil 25. Faruk'un uygulama sürecinden bir ekran resmi.

Faruk'un elektronik ortamlardan okuma becerileri genel olarak değerlendirildiğinde; farklı kaynaklardan anlam çıkarma ve metinler arası okumalar yapabildiği, ulaştığı kaynakların makale ya da tez olmasından dolayı bilgilerin geçerli olmasına dikkat ettiği, cevabı bulmada görsel-işitsel kaynaklardan da yararlandığı, bilgileri aldığı yerleri titizlikle kaynakçaya eklediği belirlenmiştir.

Meltem

Olumlu beceriler: Meltem anahtar kelime oluşturmada ve arama motorunda arama yapmada başarılı olduğu, ulaştığı sonuçlardan hangisine tıklayacağını belirlerken site uzantılarına dikkat ettiği gözlenmiştir. Cevabına ekleyeceği sonuçları yeni sekme de açtığı ve derinlemesine okuduğu, aynı anda birden fazla pencereyi ekranda etkili şekilde kullanabildiği belirlenmiştir. Daha çok makale ya da tez dosyalarından faydalandığı, cevaplarını organize ederken koyu yâda italik yapma gibi özellikleri kullandığı, cümle tutarsızlıkları, yazım ve noktalama işaretlerine dikkat ettiği, e-postasına eklenti yaparak mesajını iletebildiği görülmüştür.

Olumsuz beceriler: Meltem ulaşılan sayfaları okuyup cevaba ekleyeceklerini not almak yerine, ilk okuduğu kaynaktan kopyalama eğiliminde olduğu, ihtiyacı olan cevaplara ulaşamadığında ilgisiz sitelerde gereğinden çok zaman harcadığı belirlenmiştir. Birden fazla kaynaktan yararlanarak cevaplama gereken soruda cevabın internette olmadığını sesli düşünerek *“bunun cevabı internette yok ki, bunu ben kendim de yazarım”* şeklinde yanıtlar verdiği ve ön bilgileriyle soruyu cevaplandırıldığı belirlenmiştir. Meltem’in uygulama sürecinden bir örnek Şekil 26’da sunulmuştur.

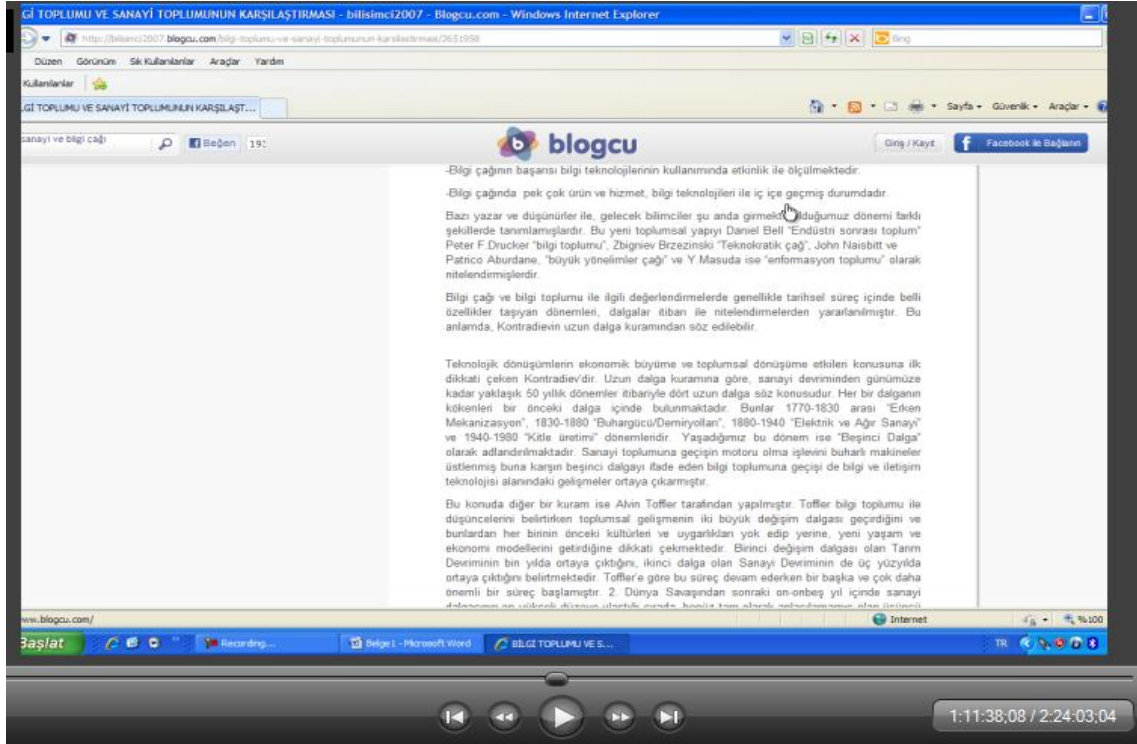
Şekil 26.Meltem'in uygulama sürecinden bir ekran resmi.

Meltem'in elektronik ortamlara okuma becerileri genel olarak değerlendirildiğinde; görsel-işitsel kaynakları kullanarak cevaplara ulaşma deneyimine sahip olmadığı, sitenin yazarı, oluşturulma amacı gibi özelliklere dikkat etmeden cevapları oluşturduğu ve ulaştığı bilgilerin doğru olduğuna inandığı belirlenmiştir. Bu durumun kaynakları geçerliliğini sorgulama becerilerinin yeterince gelişmemiş olmasından kaynaklandığı söylenilebilir. Ayrıca farklı kaynaklardan anlam çıkarma ve metinler arası okumaları yapamadığı belirlenmiştir.

Esra

Olumlu beceriler: Esra “*bilgi çağı, bilgi çağının özellikleri, bilgi çağının özellikleri nelerdir*” gibi anahtar kelimelerle aramalar gerçekleştirebildiği, cevaplarını organize ederken kopyalamak yerine kendi cümleleriyle ifade ettiği, defalarca okuyup cümle geçişleri, gramer yapıları, zaman uyumlarını kontrol ettiği, gerekli ekleme ve düzeltmeleri yaptığı gözlenmiştir.

Olumsuz beceriler: Esra ulaştığı sonuçları incelemek için sayfada aşağı ve yukarı kaydırmalar yapsa bile tıklayacağı siteyi seçerken yeterli deneyime sahip olmadığı gözlenmiştir. Ulaştığı ilk kaynaktan soruları cevapladığı ve ulaştığı sonuçların doğru olduğunu düşündüğü için diğer sonuçlara bakma gereksinimi hissetmediği belirlenmiştir. Cevabı veren doğrudan bir site bulamayınca özelleşmiş arama stratejilerini (tırnak içinde arama, detaylı arama) kullanamadığı, cevabı içermese bile sitelerde çok zaman kaybettiği, cevabın internette olamayacağını düşünerek ön bilgileriyle soruyu cevapladığı görülmüştür. Ulaştığı sonuçları mevcut sayfada açarak sık sık geriye dönüşler yapmak zorunda kaldığı ve takip ettiği yerleri hatırlayamadığı, sadece yazılı kaynakları kullanarak cevaplara ulaşmaya çalıştığı görülmüştür. Ayrıca oluşturduğu dosyasını mesajına ekleyemediği ve e-posta olarak gönderemediği belirlenmiştir. Esra'nın uygulama sürecine ait bir örnek Şekil 27'de gösterilmektedir.

Şekil 27. Esra'nın uygulama sürecinden bir ekran resmi.

Esra'nın elektronik ortamlarda okuma becerileri değerlendirildiğinde; bilgiye ulaşmada anahtar kelimeler oluşturmasına rağmen istediği cevaba ulaşmayınca aramaktan vazgeçtiği, ek anahtar kelimeler belirleme, anahtar kelimeleri daraltma genişletme stratejilerini kullanmadığı söylenilebilir. Bilgiyi seçme de sitenin yapısını ve yazarına dikkat etmediği, genellikle blog sitelerinden faydalandığı ve bilgilerin geçerliliğini sorgulayamadığı gözlenmiştir. Farklı metinler üzerinde okuma yaparak sonuca varması gereken sorularda ve farklı kaynaklardan anlam çıkarmada özellikle zorlandığı görülmüştür. Bu durumun görsel-işitsel kaynakları kullanmada yeterli deneyime sahip olmamasından kaynaklandığı söylenilebilir.

Öğretmen adaylarının yeni bilgiye ulaşma, bilgiyi analiz etme, elde edilen bilginin sentezlenmesi ve çoklu internet ortamlarını kullanarak bilgiyi iletme süreci özetlendiğinde;

Bilgiye Ulaşma: Öğretmen adaylarının tamamı verilen sorulara arama motorlarını kullanarak cevap bulmaya çalışmışlardır. Adaylardan Ömer, Canan, Bahadır ve Oya haricindeki katılımcıların cevapları araştırırken kolaylıkla anahtar kelimeleri belirleyebildikleri görülmüştür. Bu dört katılımcının Arama motoruna tüm soru cümlesini yazdıkları gözlenmiştir. Adaylar aram sonucu çıkan site uzantılarına, site hakkındaki bilgilere dikkat ederek tıklayacakları siteyi seçtikleri görülmüştür. Hangi

siteye tıklayacaklarını seçemeyenler ise genellikle ilk ya da ikinci sitede ihtiyaçları olan bilgiyi bulabileceklerini düşünerek o sitelere tıklamışlardır. Anahtar kelimeleri genişletme ve daraltma genellikle başarılı olan adayların istedikleri cevaba ulaşamayınca özelleşmiş arama stratejilerini kullanamadıkları görülmüştür. Ulaşılan siteyi sık kullanılanlara eklemedikleri ve sık sık aynı siteye girmek zorunda kaldıkları, site içerisinde aram motorunu kullanmak yerine uzun süre sayfa içerisinde gezinmek zorunda kalmışlardır. Sayfa içerisinde yer alan linklerden ise sadece Gökhan ve Alper'in yaralandığı belirlenmiştir. Katılımcıların hiçbirisi ulaştıkları ve okumaları gerek sayfaların çıktısını almayı tercih etmemişlerdir. Tüm katılımcılar okumalarını ekran üzerinden yapmışlardır. Cevabın birden fazla kaynak kullanılması ve metinler arası okumalarla bağlantıların kurulması gerek soruda çok zorlandıkları görülmüştür. Cevabın internetten okunarak bulunamayacağını düşünerek konuya özgü ön bilgilerine dayanarak soruyu cevaplandıkları gözlenmiştir.

Bilgiyi Analiz Etme: Öğretmen adaylarının birçoğu bilgiyi analiz etmede başarılı stratejileri kullanamamışlardır. Tüm adayların ulaştıkları bilgileri yüzeysel olarak okudukları ve ilk okudukları kaynaktan cevapları oluşturma eğilimi gösterdikleri belirlenmiştir. Yararlanılan kaynaklar birden fazla olduğunda ise bir kaynağı referans alarak soruları cevaplandıkları, cevabı veren doğrudan bir site bulamadıklarında ise konuya özgü ön bilgilerini kullanarak soruları cevaplandıkları belirlenmiştir. Elif, Bahadır, Emine ve Efe dışındaki katılımcıların görsel-işitsel kaynakları bilgiye ulaşma kullanmadıkları ve site içerisinde yer alda dahi incelemedikleri belirlenmiştir. Ticari ve reklam içeren sitelerden uzak kalamama, sitenin kurucusu ve yazarı hakkında bilgiye sahip olmaya çalışmama, sitelerdeki yazım hatalarına dikkat etmeme davranışları adayların çoğunluğu tarafından gösterilmiştir. Adaylara sitelerde yer alan bilgilerin güncel olup olmadığını, resim ya da videoların değiştirilip değiştirilmediğine bakma gerekliliği hissetmedikleri belirlenmiştir. İnternette ihtiyaçlarına cevap veren bilgilerin doğru ve güvenilir olduğu ve başka kaynakları kullanarak bilginin güvenilirliğini test etmenin gereksiz olduğu yönünde algılamalarının olduğu söylenilebilir.

Elde Edilen Bilginin Sentezlenmesi: Öğretmen adaylarından Ahmet dışındaki adaylar ulaştıkları bilgileri düzenlerken kâğıt-kalem kullanarak not almadıkları belirlenmiştir. Katılımcıların üçte biri (Bahar, Emine, Ahmet, Hasan, Efe, Hakan, Bahadır, Esra) cevaplarını oluştururken okudukları ile internetten elde ettikleri bilgileri,

ilişkilendirme, birleştirme, düzenleme ve kendi cümleleriyle ifade etme gibi davranışları göstermişlerdir. Adayların üçte ikisi ise ilk sorunun cevabı olduğunu düşündükleri en iyi cevabı kopyalayarak cevaplarını oluşturmuşlardır. Bu şekilde gerekli bilgilerin yanında gereksiz bilgileri de sunmuşlardır. Önemli bilgilere dikkat çekme de koyu veya italik yapma, renklendirme, puntosunu farklılaştırma gibi özellikleri katılımcıların yarısının kullanabildiği belirlenmiştir.

Çoklu İnternet Ortamlarını Kullanarak Bilgiyi İletme: Araştırmaya katılan adaylardan oluşturdukları dosyalarını mesajlarına ekleyerek araştırmacıya çoklu internet ortamlarından birisini kullanarak (e-pota, facebook, twitter... vb) iletmeleri istenmiştir. Ahmet, Ayşe ve Esra dışında kalan tüm katılımcıların e-postalarına eklenti yaparak mesajlarını iletebildikleri belirlenmiştir. E-postalarını iletemeyen kişilerin ise çoklu medya araçlarını kullanmadıkları belirlenmiştir.

4.1.3 Sınıf öğretmeni adaylarının yeni okuryazarlık stratejilerini uygulayabilme becerileri ile ilgili algıları ve ortaya çıkardıkları ürünün kalitesi ile ilgili görüşleri nelerdir?

Araştırmanın son alt problemine cevap bulmak amacıyla katılımcılarla uygulama sonrası görüşme yapılmış ve internet üzerinden okuma süreci ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Bu kapsamda katılımcılarla yapılan görüşmeler sonrası ulaşılan bulgular sorulan sorular altında incelenerek sunulmuştur. Öğretmen adaylarının soruları cevaplamada kendilerini ne düzeyde başarılı gördüklerine ilişkin görüşleri de değerlendirilmiştir. Öğretmen adaylarının soruları cevaplama düzeyleri iki ayrı uzman tarafından da değerlendirilmiş ve öğretmen adayının başarı düzeyi belirlenmiştir. Adayların kendilerini ne düzeyde başarılı gördüklerine ilişkin görüşleri ile uzmanların değerlendirmeleri sonucu elde edilen başarı puanları karşılaştırılarak yorumlanmıştır.

4.1.3.1. Sınıf öğretmeni adaylarının yeni okuryazarlık stratejilerini uygulayabilme becerilerindeki algıları nelerdir?

Araştırmada katılımcılara yeni okuryazarlık stratejilerini uygulayabilme becerileri ile ilgili algılarını belirlemek amacıyla altı soru yöneltilmiştir. Öğretmen adaylarına yöneltilen sorular ve bulgular şu şekildedir:

4.1.3 .1.1 Size verilen soruları yanıtlarken nasıl bir yol izlediniz, izlediğiniz yol ile başarılı olduğunuza inanıyor musunuz?

Hangi stratejileri kullandıklarını belirlemeye yönelik bu soruda; katılımcıların tümü, en az bir strateji kullandıklarını belirtmişlerdir. Kullanılan stratejiler bilgiye ulaşma, seçim ve bilgiyi organize etme temaları altında toplanmıştır. Katılımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda **bilgiye ulaşma temasında**; arama motoru kullanma (f=18) anahtar kelimeyle arama yapma(f=12), soruları anlama(f=7), çıkarım yapma(f=5) şans(f=2), ön bilgileri kullanma(f=2), tahmin etme(f=2), yollarını kullandıkları görülmüştür. Bilgiye ulaşma temasında en çok arama motoru kullanma(f=18), anahtar kelimeyle arama yapma(f=12) ve soruları anlama(f=7) stratejilerin kullanıldığı belirlenmiştir. Katılımcılara “soruları yanıtlarken nasıl bir yol izlediniz?” diye sorulmuş ve aşağıdaki cevaplara ulaşılmıştır.

Uğur (1.sınıf): Sorular internette bir tıklamayla bulunabilecek sorular değildi açıkçası. Bazı makaleleri okumak araştırmak hani onlardan bir şeyler alıp yazmak şeklindeydi sorular. Soruları sıralama şeklinde a,b,c şeklinde önemli olanları başa koyarak sıralayarak yaptım (soruları anlam).

Bahar (3.sınıf): Öncelikle ilk baştaki soru bilgi çağını okuyup anlayıp bunu diğerleriyle karşılaştırmamı sağladığı ve diğer sorularda bu sorunun içinde yer aldığı için sadece ilk soruda araştırma yapma gereği duydum (soruları anlama).

Bahadır (3.sınıf) :Daha çok google arama motorundan anahtar kelimeleri kullanarak arama yapmaya çalıştım (arama motoru-anahtar kelime kullanma).

Faruk(4. Sınıf): Önce anahtar kelimeyi bulmaya çalıştım. Sorularda hangisini daha önce yazarsam daha çabuk bulurum diye düşündüm. Daha çok google ı kullandım. Google akademik i kullandım ki makalelere daha önce ulaşabileyim diye (arama motoru-anahtar kelime-soruları anlama.)

Katılımcıların şans, ön bilgileri kullanma, tahmin etme ve şans gibi stratejileri ise az da olsa kullandıklarına ilişkin cevapları ise aşağıda sunulmuştur.

Ömer (1.sınıf): Pek bir strateji yoktu aslında. Herkesin yazdığı gibi google arama motoruna anahtar kelimeler açıp yazıyorsun yani. Genellikle ilk gelen site ya da link doğru cevap oluyor ama ben başka linklere de baktım. İnternette bilgi yığını içinde hepsini okumak imkânsız tabii ki. Daha sonra ben de mantıken en doğru gelenleri bulmaya ve okumaya çalıştım (tahmin etme, ön bilgileri kullanma).

Ahmet (1.sınıf): *İnternete direkt google'a yazdım. Direkt yazılar çıktı. İlk başta onlarla başlayacaktım onları falan not ettim ama daha sonra şans eseri başka bir yazı buldum. Hakikaten şans eseri idi (şans).*

Katılımcıların öncelikle soruları anlama arama motoru kullanma ve anahtar kelimeyle armalar yapma eğiliminde oldukları ancak istedikleri sonuçlara ulaşamayınca tahmin etme, ön bilgileri kullanma gibi stratejileri kullanma eğiliminde oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Elde edilen bilgiyi seçilmesi temasında ise göz gezdirme($f=15$), karşılaştırma($f=7$), metin türüne dikkat etme($f=7$), sitenin yapısını inceleme($f=4$), ilk linke tıklama($f=4$), çıkarım($f=4$) ön bilgileri kullanma($f=3$), ilgili kelimenin geçtiği yazıları kabul etme($f=2$) gibi stratejilerin kullanıldığı belirlenmiştir. Seçim temasında değerlendirilen görüşmeler incelendiğinde katılımcıların açtıkları sayfaların ihtiyaçlarına uygunluğu hakkında karar verirken daha çok gözden geçirme($f=15$), karşılaştırarak okuma($f=7$) ve metin türüne dikkat ederek seçme($f=7$) stratejilerini kullandıkları buna karşın sitenin yapısını inceleme($f=3$), ön bilgileri kullanma($f=3$) ve ilgili kelimenin geçtiği yazıları kabul etme($f=2$) stratejilerine ise daha az başvurdukları görülmüştür.. En çok kullanılan stratejilere ilişkin öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar aşağıda sunulmuştur.

Faruk (4.sınıf) *Google akademik'i kullandım ki makalelere daha çabuk ulaşayım diye. Okumada daha çok göz gezdirme yaptım. Metni çaprazlama okumaya çalıştım (gözden geçirme).*

Efe (4.sınıf) : *Bu konu daha çok bilgi gerektirdiği için birkaç siteyi birlikte açarak sunuyu oluşturdum. İlk başta genellikle pdf dosyalarına bakıyorum. Bu alanda uzman olan kişilerin görüşleri nelerdir, yazıları nelerdir onları okumaya çalışıyorum. Okuyorum sonra farklı siteleri açıyorum onlar neler söylemiş diye bakıyorum. Aklıma en yakın hangisiyse onu kullanarak sunu oluşturdum (karşılaştırma-metin türüne dikkat etme.)*

Öğretmen adaylarının ulaştıkları metinleri daha çok göz gezdirme şeklinde okudukları, farklı sitelerden bilginin doğruluğunu ve güvenilirliğini kontrol etmeye çalıştıkları, yazarın gerekli ve yeterli eğitime sahip olup olmadıklarını belirlemeye çalıştıkları görülmektedir. Ayrıca internette yer alan makale, pdf, tez veya alanında uzman olarak düşündükleri kişilerin yazılarının doğru olduğu gibi bir algılamaya sahip oldukları ortaya çıkmaktadır.

Öğretmen adaylarının yazdıkları anahtar kelimenin geçtiği yazıları aynen kabul etme stratejisini çok az kullanarak bilginin doğruluğunu test etmeye çalıştıkları; buna karşın sitenin amacı, sahibi ve yazarının kim olduğu konularını belirlemeyi çoğunluğunun kullanmadığı ortaya çıkmıştır. Aşağıdaki cevaplar incelendiğinde internette bilginin seçilmesine ilişkin ön bilgileri kullanmada da zayıf oldukları söylenebilir.

Emine (4.sınıf) : *Arama yaparken öncelikle çıkan sayfaların alt bilgilerine dikkat ederim. Çünkü blog mudur forum sayfası mıdır yoksa bilgi verici bir site midir zaman harcamamak için alt bilgilerini okurum. Siteyi gözden geçirdim. İşime yarayacağını düşündüğüm siteyi baştan sona kadar okurum (sitenin yapısını inceleme).*

Esra (4.sınıf) : *Google akademik'e girdim. Orda güzel şeyler vardı hepsini okuyamadığım için aradan seçtim Konuyla bağlantılı olanları ya da ilgili kelimenin geçtiği başlıklara bakarak seçtim. Hepsine de değil bir tanesine baktım sadece (ilgili kelimenin geçtiği yazıları kabul etme).*

Öğretmen adaylarının **bilginin organize edilmesi teması** altında ise, *karşılaştırma(f=4) kopyala-yapıştır(f=3), ön bilgi kullanma(f=3), not alma(f=2), yeniden düzenleme(f=2) stratejilerine* yer verdikleri görülmektedir. Adaylar elde ettikleri bilgileri düzenlerken daha çok karşılaştırma(f=4), kopyala-yapıştır(f=3) ve ön bilgi kullanma(f=3) stratejilerinin etkin kullandıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların buna ilişkin verdiği cevaplar aşağıda sunulmuştur.

Meltem (4.sınıf) : *Bulduklarımı okudum o an aklımda ne çağrıştırıyorsa onu yazdım düşünmeden oldu sanki. Kopyala-yapıştır şeklinde yaptıklarım da var (ön bilgileri kullanma-kopyala, yapıştır).*

Ayşe (1.sınıf): *Öncelikle boş bir kâğıda kafamda plan yaptım. İlk soruyu okuduğumda onu yazdım. Sonra araştırdığım sitelerde önemli yerleri kopyalayıp bir yerde tuttum. En son onları birleştirdim. Önce araştırıyorum. En iyi olanı ya da elde ettiklerimi birleştirip tekrar yazıyorum (karşılaştırma, kopyala - yapıştır).*

Hasan (2.sınıf): *İnternette bulduğum verilerle kendi aklımdaki yani bu konu hakkındaki düşüncelerimi sentezleyerek ortaya karışık derler ya o tarz bir şey yaptım (ön bilgileri kullanma).*

Bilginin organize edilmesi ile ilgili sonuçlar incelendiğinde öğretmen adaylarından Ahmet (1. Sınıf) ve Emine (4.sınıf) dışında kalan diğer 22 katılımcının diğer tüm öğrencilerin kâğıt ve kalem kullanarak not almadığı görülmüştür. Emine ve

Ahmet dışındaki katılımcıların not alma amaçlı kâğıt kalem kullanımına ihtiyaç hissetmedikleri ve bilgiyi başka şekillerde organize ettikleri söylenilebilir.

***Ahmet (1.sınıf)** Google 'a yazdım. O tarz direkt yazılar falan çıktı. İlk başta onlarla başlayacaktım onları falan kâğıda yazdım not ettim ama daha sonra şans eseri başka bir yazı buldum.(not alma)*

***Emine (4.sınıf)** Sitelerdeki bilgileri karşılaştırarak sorunun cevabını bulmaya çalıştım. Uygun bilgileri unutmamak için kâğıt kalemle not aldım. Başarılı olduğumu düşünüyorum çünkü aradığım bilgilere kısa sürede ulaştım (not alma.)*

Katılımcılara “izlediğiniz yol ile başarılı olduğunuza inanıyor musunuz” ? diye sorulmuş ve aşağıdaki cevaplara ulaşılmıştır.

***Murat (2.sınıf)** : Google ı kullandım. Başka bir arama motoru kullanmadım. Google yeterli oldu. Sadece bir soruyu yanıtlayamadım güzel bir şekilde. Anahtar kelimeleri yazarak bulabildim. Bence başarılı oldum. Sırf cümleyi yazdığımızda da çıkıyor ama parça parça çıktığı için özetini yaparak bulabildim. Genellikle tezlerden bulmaya çalıştım.*

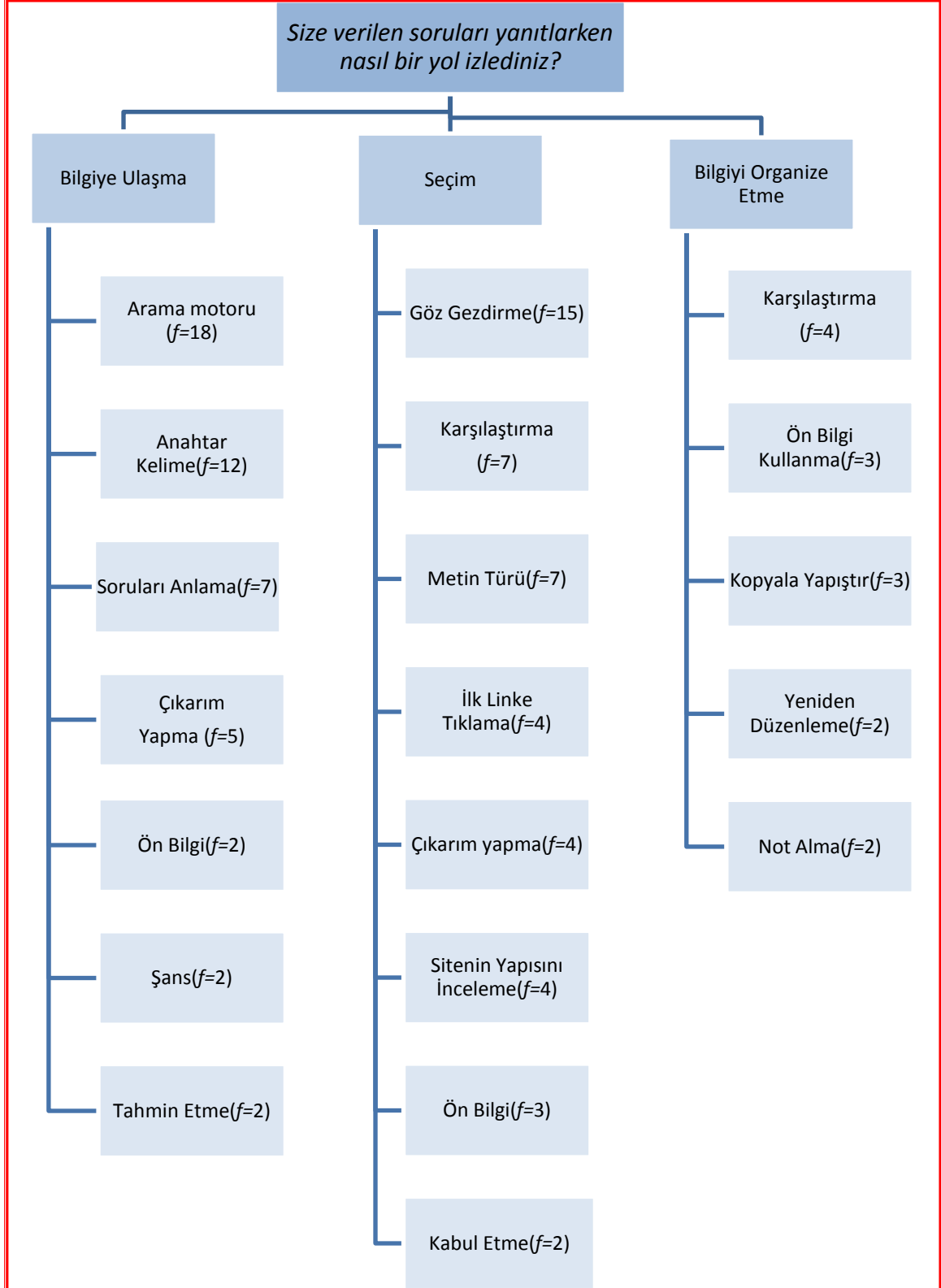
***Ömer(1.sınıf)** : İnternette o kadar bilgi yığını içerisinde hepsini okumak imkânsız tabii ki. Ben genellikle mantiken en doğru gelenleri yapmaya çalıştım. Kısmen başarılı oldum diyebilirim. Çünkü bazı aradığım şeyleri bulamadım. Yazdığım yerlerin çoğunu okuyamadım aralarını okudum zaten.*

***Meltem (4.sınıf)** : Tam anlamıyla başarılı olduğumu söyleyemem. Çünkü yeteri kadar araştırma yapamadım. Daha fazla zaman harcamak gerekiyor. Daha uzun okuyup birebir yorumlayıp farklı şekilde yazabilirdim. Bazıları ile ilgili de internette birebir bir şey bulamadım.*

***Kübra (3.sınıf)**: Genel olarak sorunun ana fikrine uygun olarak arama motoruna yazdım. Sorunun ana fikrini yazdım ve arama motorunda ilerlediğim için başarılı oldum. Aradığım sorunun direkt kaynağına ulaşabildim.*

Katılımcılara izlediğiniz yol ile başarılı olduğunuza inanıyor musunuz diye sorulmuş ve on beş kişi izlediği yolda başarılı olduğunu, dokuz kişi ise kısmen başarılı olduğunu belirtmiştir. Kendisini başarısız olarak gören katılımcı ise olmamıştır. Başarılı olduklarını belirten katılımcılar anahtar kelimeleri etkin bir şekilde belirleyip kullandıkları, ulaştığı metin türüne dikkat ederek inceledikleri ve elde ettikleri bilgileri karşılaştırarak bir sonuca ulaştıkları için başarılı olduklarını belirtmişlerdir. Başarısız olanlar ise aradıklarına ulaşmakta, ulaştıkları kaynaklar arasından işine yarayanı seçmek de zorlandıklarını bu yüzden de göz gezdirmek zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir.

Kaynak seçiminde deneyim sahibi olmadıkları ve daha önce böyle bir etkinliğe katılmadıklarını belirten katılımcılar daha iyi bir çalışma yapabilmek için çok daha uzun süre gerektiğini söylemişlerdir. Katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen stratejiler Şekil 28’de sunulmuştur.

Şekil 28. Katılımcıların kullandıkları stratejiler

4.1.3.1.2 Size verilen soruları yanıtlarken karşılaştığınız problemler var mıdır, varsa nelerdir? Bu problemlerin çözümündeki önerileriniz nelerdir?

Öğretmen adaylarının internet üzerinden okurken yaşamış oldukları problemleri belirlemeyi amaçlayan bu soruya verdikleri cevaplar *teknolojik, erişim ve seçim* temaları altında değerlendirilmiştir. Katılımcıların Office kullanımı, bağlantı hızı, sitelere ulaşamama gibi teknolojik problemler yaşadıkları görülmüştür. Daha çok bağlantı hızının istedikleri gibi olmamasını ve aradıkları sitelere ulaşamamayı problem olarak gören katılımcılar Office kullanımından kaynaklanan problemlerin daha az yaşandığına değinmişlerdir. Katılımcılara “Size verilen soruları yanıtlarken karşılaştığınız problemler nelerdir?” diye sorulmuş ve teknolojik sorunlarla ilgili aşağıdaki cevaplara ulaşılmıştır.

Murat (2.sınıf): *İnternet bağlantısının istediğim hızda olmaması. O yüzden sınırlı siteye bakabildim. Normalde birçok siteden araştırma yaparak sunabilirdim (bağlantı hızı).*

Hasan (3.sınıf): *Siteye erişimin olmaması ya da sitelerin yavaş açılması problemdi yani. Bazı milli eğitim siteleri açılmadı. Word 2007 olmamasından dolayı da sıkıntı yaşadım fakat daha sonra alıştım (bazı sitelere ulaşamama-office kullanımı).*

Efe (4.sınıf): *Mesela Gazi'nin açık erişim sayfasına ulaşamadım. Onlara ulaşmak ve arama yapmayı isterdim (bazı sitelere ulaşamama).*

Murat(2. Sınıf): *İnternet bağlantısının istediğim gibi olmaması. Sınırlı siteye bakabildim (bağlantı hızı).*

Ahmet(1.sınıf): *Evet teknolojik sorunlar. Kendi teknolojik eksikliğim. Mesela tablo yapmayı bilmiyorum. Sonra köprü kurmayı bilmiyordum. Onu şans eseri öğrendim (Office kullanımı).*

Katılımcılar yaşadıkları teknolojik problemlerden bağlantı hızının yavaş olması ve istedikleri bazı sitelere ulaşamama gibi dış etkenlerden kaynaklanan problemleri çözememişlerdir. Office kullanımından kaynaklanan tablo yapmak ve köprü kurmayı şans eseri, veri kaybını ise tekrar araştırarak çözebilmişlerdir.

Erişim temasında ise *bilgi kirliliği (f=12), anahtar kelime kullanımı(f=5), aradığını bulabilme(f=5), soruları anlama(f=2), amaca uygun internet kullanımı(f=1), soyutluk hissi(f=1)ve sağlık problem(f=1)* ile ilgili problemler yaşadıkları belirlenmiştir.

Erişim temasında değerlendirilen görüşmeler incelendiğinde katılımcıların daha çok internette arama motorlarının yapısından kaynaklanan bilgi kirliliği($f=12$), aradığını bulma($f=5$) ve anahtar kelime kullanımı($f=5$) ile ilgili problemler yaşadıkları buna karşın amaca uygun internet kullanmakta($f=1$) ve basılı kitaplar gibi internete dokunamadıklarından soyutluk anlamı($f=2$) taşınması ve soruları anlama($f=2$) noktalarında ise daha az problem yaşamışlardır. İnternette bilgi kirliliğinin olması katılımcıların güvenilir olanları seçme ile ilgili problem yaşadıklarını da ortaya çıkarmıştır. Erişim ile ilgili en çok yaşanan problemlere ilişkin öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar aşağıda sunulmuştur.

Ömer(1.sınıf) : *Bilgi yığını çok fazla. Reklamlar çıktığı için hemen farklı bir sayfaya da yönlendiriyor hemen sizi o bir sorun teşkil etti tabii. Sonra bulamıyorsun sinirleniyorsun. Tekrar aramaya çalışıyorsun tekrar aynı yere gidiyorsun. Biraz çıkmaza giriyorsun (bilgi kirliliği-aradığını bulabilme).*

Ahmet(1.sınıf) : *Arama yapmada ise şu hani arama motorları bu işi bilgi çöplüğüne döndürmüşler gibi geliyor bana çünkü yazdığımız şeye bir kelimesi bile başka şeye uyduğu anda çok alakasız şeyler çıkabiliyor bunlar çok kötü oluyor. Siz başka bir şey yazıyorsunuz oradan alakasız başka bir şey çıkıyor neden üç kelime yazıyorsunuz bir tanesi uyduğu için onlarda sıralanıyor falan bu insanı gerçekten yoruyor ve işini zorlaştırıyor (bilgi kirliliği).*

Emine(4.sınıf): *İnternet ortamında herkesin her şeyi paylaşmasıyla bilgi karmaşası olduğunu düşünüyorum. Bir kelime bile aradığın bilgiye ulaşmakta zorluk çekmeme sebep oluyor. Sitelerde çok fazla reklamların olması ve bu reklamların asıl bilgiye ulaşmanı engelliyor(bilgi kirliliği-anahtar kelime kullanımı.)*

Öğretmen adayları sorulara cevap ararken arama motorlarını kullanmışlardır. Arama motorlarında karşılaşılan linklerin uygunluğu konusunda ise akıllıca tahmin yapmakta zorlanmışlardır. Bu durum katılımcıların sitenin yapısını inceleme, açılan sayfaları gözden geçirme, tarama ve çıkarım yapma gibi stratejilerinde başarısızlık yaşamalarından kaynaklanmış olabilir.

Öğretmen adaylarının amaca uygun internet kullanmayı tam olarak bilmedikleri, sorulardan kaynaklanan daha fazla okumak zorunda kalma, basılı kitaplardan okuma alışkanlığına sahip olmalarından dolayı internetten okumaktan zevk alınamamasını da problem olarak belirtmişlerdir. İnternet üzerinden okurken az da olsa sağlık problemi yaşamışlardır. Bu problemler aşağıdaki cevaplar ışığında söylenebilir.

Gökhan(4.sınıf):Normalde internet üzerinden ya da ekrandan okuma yapmayı pek sevmem. Eskiden gelen bir alışkanlığın neticesi midir hatta Satranç oynarken taşa dokunmam gerekir kitap okurken alıp karalamak çizmek gerekiyor. Çizmediğim takdirde okuduğum metinden zevk almam. Okuma sonuçta keyif için yapılan bir şeydir. Yani dokunmak önemli öyle bir sorunla karşılaştım. Dokunamadığımdan dolayı 3.sorudan sonra sıkıcı hale geldi (**soyutluk hissi**).

Faruk(4.sınıf): Sorular geneli kapsamıyor özele iniyor ya onda biraz sıkıntı yaşadım gibi. Soruların niteliği beni daha fazla uğraştırdı. Daha fazla okuma yapmak zorunda kaldım. Bilgi çağı nedir gibi sorular olsaydı daha çabuk cevaplayabilirdim mesela (**soruları anlama**).

Meltem(4.sınıf): Aslında sevmiyorum ben bilgisayardan da hoşlanmıyorum. İnternette de hoşlanmıyorum çünkü sıkılıyorum gözlerim çok ağrıyor okurken (**sağlık problemleri**).

Uğur(1.sınıf): Sadece oyun ya da facebook, twitter olarak gördüğümüz için araştırma yapınca zorluklar çekiyoruz tabii ki. Makaleyi okumak falan alışık değiliz sonuçta. Günümüzde interneti hocalarımız ödev vermedikçe facebook ya da oyun amaçlı kullanıyoruz (**amaca uygun internet kullanma**).

Erişim ile ilgili problem yaşayan adaylar genel olarak değerlendirildiğinde; problemleri çözerken ulaştıkları sonuçlardan kısa olanları okuma, farklı anahtar kelimeler kullanarak arama yapma stratejilerini kullanmışlardır. Çok fazla zaman alacağından dolayı elde edilen bilgileri karşılaştırma, not alma gibi stratejilere başvurmamışlardır. Ayrıca internette okumaktan sıkılan adaylar ise ulaştıkları ve okumaları gereken sayfaların çıktısını almayı tercih etmemişlerdir.

Öğretmen adaylarının **seçim teması** altında ise *gerekli-gereksiz ayrımı yapamama*(f=10), *tüm kaynakları inceleyememe*(f=5), *okuma alışkanlığının olmaması*(f=3) ve *site yapısından kaynaklanan*(f=2), *okumanın uzun zaman alması*(f=1) problemler yaşadıkları görülmektedir. Adayların elde ettikleri bilgileri seçerken gerekli-gereksiz bilgi ayırt edememe(f=10) ve tüm kaynakları inceleyememe (f=5) en sık karşılaştıkları problemlerdir. Bu durumun bilginin seçilmesindeki arama motorunun sonuçlarını inceleyebilme, doğru çıkarım yapabilme becerilerinin yetersiz olmasından kaynaklandığı söylenilebilir. Mantıken en doğru gelen arama sonuçlarının arasından seçim yaparak sorunun üstesinden gelebilmişlerdir. Katılımcıların buna ilişkin verdiği cevaplar aşağıda sunulmuştur.

Okan(2. Sınıf): İnternet üzerinde ulaştığımız kaynaklarda bazen gereksiz şeyler de olabiliyor. Yazdığımız aradığımız şeyle karşılaştığımız şey arasında fark da olabiliyor. Çünkü tam olarak onu ayırt edemiyorsunuz internet üzerinde. Tam olarak ne aradığımızı bulamayabiliyoruz (**gerekli, gereksiz ayrımı**).

Esra(4.sınıf): Bir şey yazınca çok ilgisiz şeyler çıkıyor. Elemek çok zor oluyor saatlerini alıyor. Hepsinde de yazmıyor bir de aradığım konu. Orada güzel şeyler vardı hepsini okuyamadığım için aradan seçtim (**tüm kaynakları inceleyememe**).

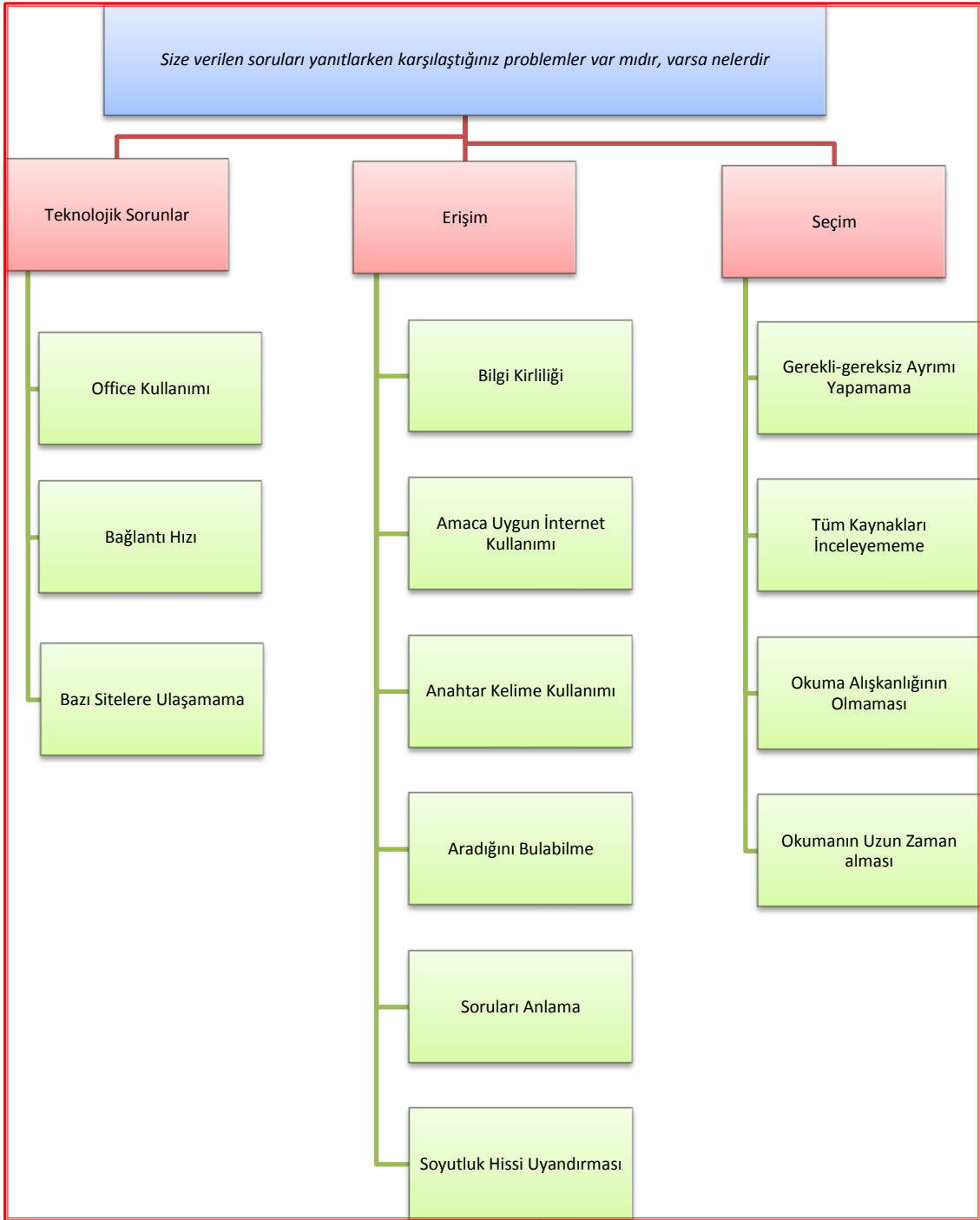
Alper (3.sınıf): İnternette araştırıldığı için internette her şey var. Onların içinden süzgeç gibi süzmek lazım işimize yarayan bilgileri. Arama motorları da zaten bir kelime yazsanız milyonlarca sonuç çıkartıyor size. Onların içerisinden seçip işine yarayanları alıp düzenleyip orijinal metin haline getirmek bu noktada biraz zor (**gerekli, gereksiz ayrımı**).

Katılımcılar ayrıca araştırarak okumaktan sıkılma, internette okumayı sevmeme, ulaşılan metinlerin çok olması ve okumasının uzun süre gerektirmesi ve tüm sonuçlara bakamamak gibi problemler yaşadıklarını da belirtmişlerdir. Basılı kitaplardan okuma alışkanlığını edinmiş olmak ve internette sunulan metinlerin yapılandırılmamış olmasından dolayı bu problemleri yaşadıkları söylenilebilir.

Canan(1.sınıf): Daha fazla zaman devam etseydim daha detaylı araştırabilirdim. İnternette okuma yaparken sıkıldım. Okumayı severim ama bir yandan oku bir yandan araştırman gerekiyor o biraz sıkıcı. Araştırarak okumaktan sıkıldım (**okuma alışkanlığın olmaması**).

Ömer(1. Sınıf): Bilgi yığını çok fazla. Reklamlar çıktığı için hemen farklı bir sayfaya da yönlendiriyor hemen sizi o bir sorun teşkil etti tabi (**sitenin yapısı**).

Katılımcıların cevapları genel olarak değerlendirildiğinde; internet üzerinden bilgiye ulaşmada elde edilen bilginin seçiminde daha çok problem yaşamışlardır. Öğretmen adaylarının soruların cevabını araştırırken anahtar kelimeleri belirleyebildikleri fakat istedikleri sonuçlara ulaşamayınca anahtar kelimeleri daraltma, genişletme ve ek anahtar kelimeler belirleme ile ilgili eksikleri olduğundan istenilen bilgilere ulaşamadıkları söylenilebilir. Katılımcıların basılı kitaplardan okumaya alışmış olmalarından dolayı da problemler yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Katılımcıların yaşamış oldukları problemler Şekil 29'da özetlenmiştir.

Şekil 29. Katılımcıların yaşadıkları problemlere ilişkin diyagram

4.1.3.1.2. Size göre; internette okurken iyi okuyucular neler yapmalıdır?

İyi internet okuyucusun özelliklerini belirlemek amacıyla sorulan soruya ilişkin görüşler okuma öncesi, okuma sırası ve okuma sonrasında yapılması gerekenler altında değerlendirilmiştir. Oya(3.sınıf) ve Gökhan(4.sınıf) dışındaki katılımcılar iyi okuyucunun özelliklerine ilişkin görüşler belirtmişlerdir. Zeynep (2. Sınıf) internette iyi okuyucu olmak yerine daha çok kütüphaneden araştırma yapmak gerektiğini belirtmiştir.

***Zeynep(2. Sınıf):**Bence internet bazen gerekebiliyor doğru ama en başta ne bileyim kütüphane kaynakları dururken internete fazla başvurmamalarını sağlarım. Çünkü şimdiki çocuklar ya da gençler öyleler gerçekten direkt internetten bulup yanlış bilgilere ulaşabiliyorlar. Bence kütüphaneler daha mantıklı.*

Katılımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda okuma öncesinde okuyuculara belli bir eğitim verilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin model olarak öğrencilere iyi araştırma yapmayı örneklerle göstermeleri gerektiği belirlenmiştir. Katılımcılara internet üzerinden okumada arkadaşlarınıza aklınızdan geçenlerle ilgili neler söylemek istersiniz diye sorulmuş ve aşağıdaki cevaplara ulaşılmıştır.

***Okan(2.sınıf) :** Öncelikle ister kitapta olsun ister internet üzerinde olsun okumanın Greklerini anlatmak gerekir. İnterneti kullanma kuralları vardır. Mesela bilginin güvenilirliğini denetlemek gerekir. Bunu da öncelikle öğretmenin öğrencilerine sınıf ortamında bizzat örneklerle göstermesi gerekir (**eğitim**).*

***Bahadır(3.sınıf):** Öncelikle öğrencilerin interneti düzgün ve sağlıklı bir şekilde nasıl kullanacaklarını öğretmenin örnek olarak göstermesi gerekir. O konu ile ilgili belirli örnek aramlar yapması gerekir (**eğitim**).*

***Efe(4.sınıf):** Ben öğretmen olsam çocuklarla ilk başta sen başında bir bilgiye nasıl ulaşılacaklarını göstermek isterim (**eğitim**).*

Belli bir eğitim sürecinden sonra iyi okuyucu olarak kişileri adlandırabilmemiz için **okuma öncesinde** arama amacı belirleme, anahtar kelimelerle arama yapma, ön bilgileri harekete geçirme, ulaşılan linklere göz gezdirmeye, okuma için merak duyma ve ihtiyaç hissetme özelliklerine sahip olmaları beklenmektedir. Daha çok anahtar kelimelerle arama yapma ve amaç belirleme okuma öncesi iyi okuyucunun en çok değinilen özellikleridir. Katılımcılara “internet üzerinden okumada iyi okuyucular neler

yapmalıdır? “ diye sorulmuş ve okuma öncesi teması altında aşağıdaki cevaplara ulaşılmıştır.

Okan (2. Sınıf): Ne amaçla interneti kullanıyorsa sadece ona yönelmelidir. Direkt ulaşmak istediği bilginin ne olduğuna dair öğrencinin kafasında bir şeylerin oluşması gerekir ve ona göre araştırması gerekir (**amaç belirleme-anahtar kelimelerle arama yapma**).

Elif (2.sınıf): Bence ilk önce nasıl arayacağını bilmeli. Nereden arayacağını bilmeli. Bilgisayarı kullanmayı bilmeli. Aradığı şeyi bilmeli. Ondan sonra bulur bence (**anahtar kelimelerle aram yapma**).

Alper(3.sınıf): İnternette başarılı okuyucu ne aradığını bilen kişidir. Zaten Başarılı okuyucunun önemli özelliklerinden ne okuduğunu nasıl okuduğunu niçin okuduğunu bilmesi olduğundan internette de ne arayacağını nasıl arayacağını nereye kullanacağını ve niçin bunu aradığını bildiği zaman zaten birçok şeyi elemiş oluyor. Birçok örnek çıkan linkleri otomatikman atmış oluyor (**amaç belirleme-anahtar kelimelerle arama yapma**).

Katılımcıların linklere göz gezdirme, ön bilgileri hareket geçirme, ihtiyaç gibi özelliklere ise az da olsa değindiklerine ilişkin cevaplar ise aşağıdaki gibidir.

Ahmet(1.sınıf):Kesinlikle şunu söyleyebilirim yukarıya yazdığımız şeyin altında çıkan sayfalardan alakalı olarak gördüğümüzü yazıyorsunuz altta bir şeyler çıkıyor ve metinlerin başlıklarının altında küçük açıklamalar var oralara göz gezdirdiğimde konuyla alakalı olup olmadığını oradan kestirebiliyorum (**linklere göz gezdirme-ön bilgileri kullanma**).

Canan(1. Sınıf): Bence iyi okuyucu her önüne gelen şeyi okumaz diye düşünüyorum. İhtiyaca binaen okuyan kişidir (**ihtiyaç**).

İnternet üzerinden okumanın her zaman soru ile başladığı göze alındığında merak ve ihtiyaç hissetme ile aramanın önemli olduğu söylenilebilir. Basılı kitaplardan okuma öncesinde okuma amacı oluşturma, göz gezdirme özellikleri arama amacı oluşturma ve linklere göz gezdirme şeklinde ortaya çıkmıştır. Okuma öncesinde anahtar kelimeler belirleme ve arama yapma, ulaşılan linklere göz gezdirme ve ilgiye ulaşmada kullanılan stratejiler ile paralellik göstermektedir.

Görüşmeler incelendiğinde **okuma sırasında** iyi okuyucuların *bilginin güvenilirliğini test etme, seçerek okuma, karşılaştırarak okuma, diğer arama sonuçlarına göz atma, not alma, bilginin güncelliğini kontrol etme, detayları okuma, okuduğunu anlamayı kontrol etme* gibi davranışlarını sergilemeleri beklenmektedir. Katılımcılar ulaştıkları sonuçlardan sadece ilk sıradakine değil diğer sonuçlara da

bakma, bilginin güvenilirliğini metin türüne ve sitenin yapısına dikkat ederek test etme ve karşılaştırarak okuma ile ilgili güçlü algılarının olduğu ortaya çıkmıştır. Bilginin güvenilirliğini eleştirel okuma veya kişinin kendi kriterine uygunluğunu da kapsayacak şekilde belirtmişlerdir. Okuma sırasında iyi okuyucunun daha sıklıkla yapması gereken davranışlara ilişkin öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar aşağıda sunulmuştur.

Ayşe(1.sınıf): Diyelim ki bir bilgi var ve o bilgi üzerine gerçekten dosdoğru haliyle ortaya koymaya çalışanlar var, tamamıyla kendi cümlelerini içerisine serpiştiren insanlar da var. O yüzden tam olarak doğruya ulaşmak için. Sitedeki bilgileri hangisi daha doğrudur diye karşılaştırıyorum **(karşılaştırarak okuma)**.

Kübra(3.sınıf): İnternette herkes her şeyi paylaşabiliyor. İlk okuduğundan değil de hani başka işin özünü bulabilmesi için daha çok araştırma yapması gerekiyor. Daha farklı kaynaklara ulaşması gerekiyor. İnternette ilk bulduğu kaynak doğru kaynak değildir aslında. Başka kaynaklardan da yararlanmak gerekiyor **(bilginin güvenilirliğini test etme-diğer sonuçlara da bakama)**.

Efe(4.sınıf): Ben genellikle okurken şunlara dikkat ediyorum: Araştırdığım şeyi google da 2 3 sekme açarak bakıyorum. Üç kaynaktan yan yana okuyorum. Genel bir düşüncem oluşuyor **(karşılaştırarak okuma)**.

Emine(4.sınıf): Tıkladığımızda çıkan ilk sitedeki bilginin doğruluğunu test etmeli. Elde ettiğimiz bilgileri karşılaştırmalı ve öyle bir sonuca varmalıyız. Önlerine gelen her siteye tıklayıp boşa zaman kaybetmemeli, muhakkak siteye tıklamadan alt yazılarını okuyarak, sitenin yapısını inceleyerek forum siteleri mi, blog siteler mi olduğunu önden kestirip zaman kazanmak gerekir. Alanında uzman kişilerden alınan bilgilere öncelikle araştırıyorum **(bilginin güvenilirliğini test etme-karşılaştırarak okuma)**.

Öğretmen adayları okuma sırasında nadiren de olsa ulaşılan bilgiyi seçerek okuma, okurken önemli noktaları not alma, güncel bilgilere ulaşmaya, okuduğunu anlamayı kontrol etmeye çalışma, atlayarak değil de detaylara da dikkat ederek okumanın iyi okuyucunun özelliklerinden olduğu aşağıdaki cevaplar ışığında söylenilebilir.

Hasan (1.sınıf): Okuduğunu anlayabilmeli, onları analiz edebilmeli, gerekliyse istatistiksel bilgileri not etmeli. Sonuçta unutulabilir insan. Başa dönmektense küçük not kâğıdına not alabilmeli **(okuduğunu anlamayı kontrol etme-not alma)**.

Uğur(1.sınıf): Günümüzde gazeteler hani oraları okuyabiliriz. Oradan güncel bilgiler alabiliriz. Makaleler yazıyor birçok. Köşe yazarlarının yazacağı şeylerden daha güzel şeyler yazıyorlar onlara bakabiliriz **(bilginin güncelliği)**.

Elif (2.sınıf): Mesela bir yazı buluyorum sayfalarca istediğim şey ise sadece bir paragrafında geçebiliyor. Bunu seçerken kendi bilgisayarımda yazdığım şeyle ilgili siteyi açınca aradığınız cümle diye buluyor içinde kendi kendine. Ben seçerek okuyorum hepsini değil (**seçerek okuma**).

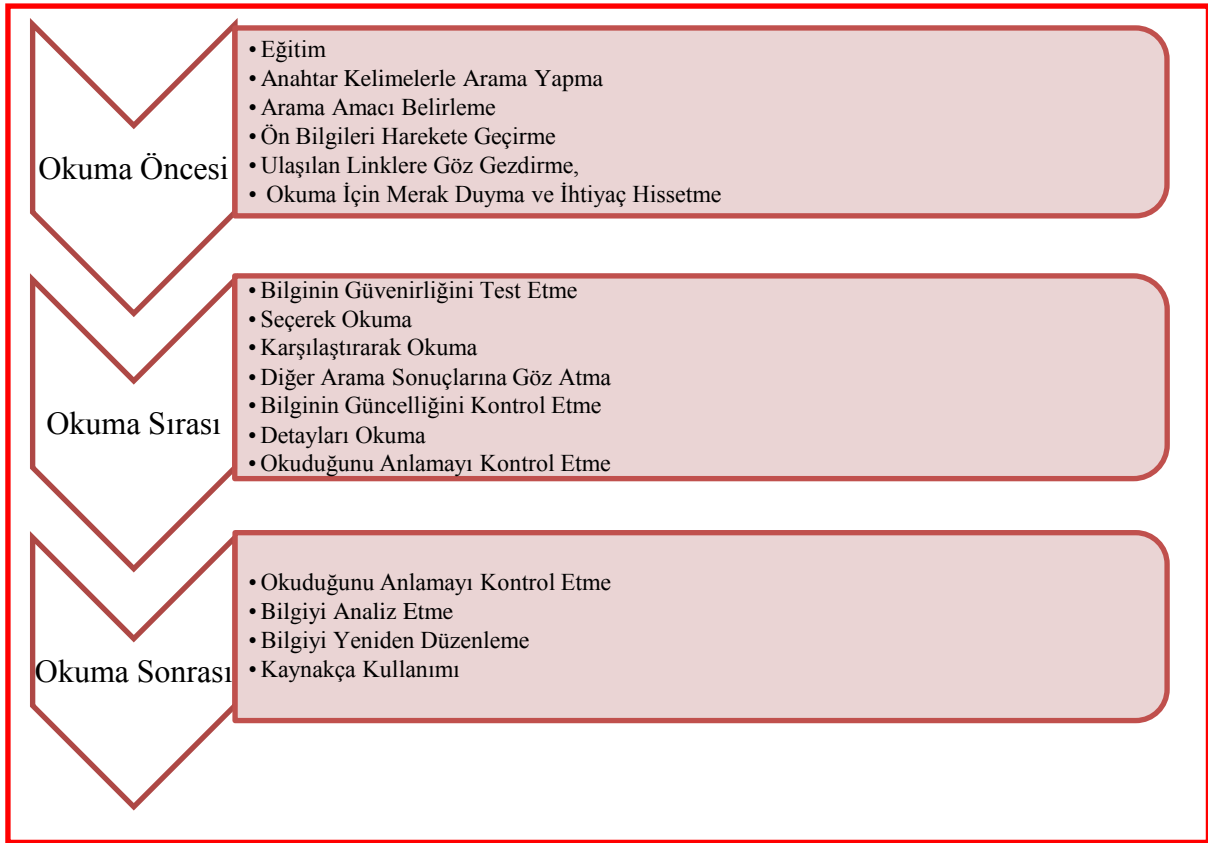
Esra (4.sınıf) : İyi okumak içinde biraz ayrıntılara bakmak lazım. Hızlı göz gezdirmekle takılabiliyorsunuz ya da atladığınız noktalar oluyor. Önce bulacaksınız 1. Aşamada mesela sonra eleyeceksin sonra bir daha elemen lazım ki en son noktaya gelebilesin. Benim için iyi okuma böyle çünkü direkt gözden geçirdiğin zaman atlıyorsun ya da anlamıyorsun bazı şeyleri (**detayları okuma**).

Katılımcılar **okuma sonrasındaki** özelliklerini okuduğunu anlamayı kontrol etme, bilgiyi analiz etme ve bilgiyi yeniden düzenleme ve bilginin sunumunda kaynakça kullanımı olarak belirtmiştir. Okuma sonrasında okuyucuların sahip olması gereken özelliklere aşağıdaki cevaplardan ulaşılabilir.

Hasan(1. Sınıf): Okuduğunu anlayabilmeli, onları analiz edebilmeli, gerekliyse istatistiksel bilgileri not etmeli. Sonuçta unutulabilir insan. Başa dönmektense küçük not kâğıdına not alabilmeli. Daha sonra bunların hepsini toplayıp iyi bir değerlendirmeye kendisinin de görüşlerini katarak yazılı ya da sözlü bir şekilde ifade edebilmeli bence(**okuduğunu anlamayı kontrol etme, bilgiyi analiz etme ve bilgiyi yeniden düzenleme**).

Hakan(3.sınıf): Araştırma yapılacaksa daima internetten yapmalarını öneririm. Ama dediğim gibi kaynak çok önemli. En sonunda mutlaka kaynak belirtmelerini isterim bilginin doğruluğu açısından (**kaynakça kullanma**.)

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda iyi okuyucunun okuma öncesi, sırası ve sonrasında sahip olması gereken özellikler Şekil 30'da özetlenmektedir.

Şekil 30. İyi okuyucunun özellikleri

4.1. 1.1.4. Aramak istediğin konuyu arama motorlarına yazdığında ulaştığın sonuçlardan hangilerinin güvenilir olduğunu nasıl anlayabilirsin?

Katılımcıların ulaştıkları sonuçlar arasından güvenilir olanları seçmede nelere dikkat ettiklerini belirlemeye yönelik bu soruda Oya(3.sınıf) haricindeki katılımcılar güvenilir bilgiyi seçmede ipuçları kullandıklarını belirtmişlerdir. Makale ya da tez türü yazıları kullanma($f=14$), sitenin yapısını inceleme($f=12$), ulaşılan bilgileri diğer sitelerdeki bilgilerle karşılaştırma ($f=9$) metnin yazarları hakkında bilgi sahibi olmaya çalışma($f=7$), öğretmen adaylarının çoğunluğu tarafından kullanılan ipuçlarıdır. Katılımcılardan Okan(2.sınıf) güvenilir bilgiyi seçmede şansın önemli olduğunu, belirtirken, Bahar(3.sınıf) ve Hasan(2.sınıf) ön bilgi kullanarak güvenilir bilginin seçilebileceğini vurgulamıştır.

Oya(3.sınıf): İşte bunu sorgulamadım. İnternet in güvenilirliğinin az olduğunu düşünüyorum. Nasıl yapacağımı da nasıl sorgulayacağımı da bilmiyorum internetteki bilgilerin. Sonuçta herkes yazıyor oraya

Okan(2.sınıf): İnternet üzerindeki bir kaynağın gerçekten güvenilir olduğunu anlamak zor. Linklere ve sitelere tıklarken seçici olmak gerekiyor ama neye göre olduğunu ben de

bilmiyorum aslında. Baştan sona bir sürü sonuç çıkıyor karşımıza ama rastgele seçmiş oluyoruz. Gerçekten bir ölçütümüz olmuyor (şans).

Hasan(2.sınıf): *Konu hakkından iyi kötü bir fikir sahibi iseniz karşınıza çıkan cevaplara baktığınızda insanın içgüdüsel olarak onların hangisinin güvenilir hangisinin olmadığını anlayabilmesi gerekir (ön bilgi kullanma).*

Bahar(3.sınıf): *Okuduğum zamanda mantığıma ters düşen ya da bilgi çağı dendiği zaman benim aklıma gelmeyen herhangi bir durumla karşılaşmadım. Konu bana aşına olduğu için önbilgilerimi kullandım ve başka konu olsa zorlanabilirdim (ön bilgi kullanma).*

Diğer kullanılan ipuçları metinden kaynaklanan ipuçları ve internet sitelerinden kaynaklanan ipuçları temaları altında toplanmıştır. Katılımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda **metinden kaynaklanan ipuçları temasında;** akademik yazıları seçme, metinlerde alıntı bulunması, metinlerde kaynakçaya yer verilmesi, ulaşılan sonuçları karşılaştırma ve metnin yazarına dikkat ederek seçme ve uzun süreli çalışmaları seçme ipuçlarını kullandıklarını görülmüştür. Katılımcılar akademik yazıları seçme($f=14$) ulaşılan sonuçları karşılaştırma($f=9$), metnin yazarına dikkat ederek seçme($f=7$) ipuçlarından güvenilir sonuçlara ulaşmada daha çok yararlandıkları gözlenirken; metinlerde kaynakçaya yer verilmesi($f=2$), metinlerde alıntı bulunması($f=1$) ve uzun süreli çalışmaları seçme($f=1$) ipuçlarını ise daha az kullanmışlardır. Katılımcılara “Aramak istediğin konuyu arama motorlarına yazdığında ulaştığın sonuçlardan hangilerinin güvenilir olduğunu nasıl anlayabilirsin? ” diye sorulmuş ve metinden kaynaklanan ipuçları ile ilgili aşağıdaki cevaplara ulaşılmıştır.

Murat(2.sınıf): *Yazının yazarı belli olduğu zaman daha güvenilir oluyor. Genellikle tezlerden bulmaya çalıştım. Tezlerin güvenilirliği yeterli diye düşünüyorum (akademik yazıları seçme- metnin yazarına dikkat ederek seçme).*

Merve(2.sınıf): *Pdf dosyaları güvenilir gibi geliyor bana. Onları tercih ediyorum genellikle. Pdf çıkmadığında birkaç tanesini okuyorum hepsinde ortak olanı alıyorum bu sefer (akademik yazıları seçme- ulaşılan sonuçları karşılaştırma).*

Emine(4.sınıf): *Sitedeki bilgileri kimin yazdığına dikkat ederim. Alanında uzman kişilerin yazdığına muhakkak dikkat ederim. Makalelerin bulunduğu siteleri araştırmalarımda kullanmaya öncelik veririm. Araştırdığım konu ile ilgili farklı yazarların makalelerini okuyup karşılaştırırım (akademik yazıları seçme- ulaşılan sonuçları karşılaştırma- metnin yazarına dikkat ederek seçme).*

Esra(4.sınıf): Genelde belli oluyor hangi sitelerin olduğu makale şeklinde oluyor ya diğer sitelerde blog açmış bir görüş yazmış kes yapıştır yapmış kendi kendine. Onlar güvenilir değil aslında ama alıntı olduğu için bir nevi olabilir. Altında isim yazıyorsa. Yazıların altında yazan isimlere bakıyorum. Kişinin kendi yorumu olmamasına dikkat ediyorum. Bir doçent değil bir araştırmacı değil kendisi yazmışsa bir problem. Ya o konu üzerine akademik olarak yazılmış ya da eğitim siteleri ya da o tarz sitelerden araştırıp bunu yapmaları lazım. Girdikleri sitelerin isimlerine ya da yazan kişilerin ne sıfatla yazdıklarına dikkat etmeleri gerekir (**akademik yazıları seçme- metnin yazarına dikkat ederek seçme**).

Katılımcıların kaynakçaya yer verilmesi($f=2$),metinlerde alıntı bulunması($f=1$) ve uzun süreli çalışmaları seçme($f=1$) ipuçlarını kullandıklarına ilişkin cevapları ise aşağıda sunulmuştur.

Ahmet(1.sınıf): Birçok yazı gördüm ama çok azlarını aldım. Daha güvenilir olduğunu düşündüklerimi aldım o işte ciddiyet olduğunu düşündüm çünkü sayfalarca yazılmış birkaç tane akademik bu konu üzerine ihtisas yapmış kişiler beraber toplanmışlar ve yazmışlar. Altında kaynakçaları yazıyor. Alıntı yapılan cümlelerin yanlarında numaralandırmalar var aşağıda kaynakçada kimin olduğu ayrıntılarıyla her şekilde bulunabiliyor. Arka planda kaynakça varsa bu güvenilebilir diyorsun (**alıntı –kaynakça**).

Uğur(1.sınıf): Makale dosyaları pdf dosyaları geniş kapsamlı olduğu için o dosyaları okumalarını daha çok tavsiye ederim. Bir ya da daha fazla senelik çalışmaların sonuçları var. Ama başka sitelere konulan çalışmalar hiç o kadar uzun çalışmalar değil yanlış bilgiler de olabiliyor sonuçta uzun süreli çalışmaların ürünleri değil onlar (**uzun süreli çalışmalar**).

Faruk (4.sınıf): Kaynakçanın çok büyük yardımı olur. Bir metin var mesela kaynakça belirtmemiş o üç sayfa da olsa on sayfa da olsa bir önemi yok gibi (**kaynakça**).

Katılımcıların güvenilir sonuçları belirlemede metinden kaynaklanan ipuçlarını kullanma; aranılan konu üzerinde uzman kişilerin yazılarını belirleme ve seçme ile seçilen sonuçları karşılaştırma eğiliminde oldukları seçim sırasında ise kaynakça ve alıntıya yer verilmesine daha az önem verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların üçte birinin internete yer alan bilgileri başka kaynaklardan kontrol etmek gerektiği yönünde güçlü algılamalarının bulunduğu gözlenmiştir.

İnternet sitelerinden kaynaklanan ipuçları temasında ise *site uzantılarına dikkat etme, sitenin yapısını inceleme, ulaşılan linkleri inceleme ve ilk linke tıklama ve sitedeki bilginin güncelliğini kontrol etme* gibi ipuçlarının kullanıldığı belirlenmiştir. İnternet sitelerinden kaynaklanan ipuçları temasında değerlendirilen görüşmeler incelendiğinde katılımcıların sonuçların güvenilirliği hakkında karar verirken sitenin yapısına dikkat ettikleri($f=12$) buna karşın site uzantılarına bakma ulaşılan linkleri inceleme($f=2$) ve ilk linke tıklama($f=2$) ve sitedeki bilginin güncelliğini kontrol etme($f=1$) ipuçlarına ise daha az başvurdukları görülmüştür. En çok kullanılan ipucuna ilişkin öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar aşağıda sunulmuştur.

Bahadır(3.sınıf): *Benim asıl aradığım şeyi veren linklere ana başlıklara tıklıyorum. Eğer benim aradığım bilgiyi bana veriyorsa ya da onunla alakalı az da olsa bir içeriği varsa onları tercih ediyorum ama yoksa zaten onları kullanmıyorum. Benim aradığım ana temaları işliyorsaa o siteleri kullanıyorum. Güvenilirliği o şekilde değerlendiriyorum ben. Linke tıklayıp göz atıyorum işime yarayıp yaramadığıma bakıyorum çoğunlukla. İçerik olarak işime yarıyorsa kullanıyorum yoksa kullanmıyorum (sitenin yapısını inceleme).*

Esra(4.sınıf): *Genelde belli oluyor hangi sitelerin olduğu makale şeklinde oluyor ya diğer sitelerde blog açmış bir görüş yazmış kes yapıştır yapmış kendi kendine. Ya o konu üzerine akademik olarak yazılmış ya da eğitim siteleri ya da o tarz sitelerden araştırıp bunu yapmaları lazım (sitenin yapısını inceleme).*

Gökhan(4.sınıf): *Genellikle kullandığım birtakım siteler var oradan bakıyorum. O sitelerde bulamadığım zaman ise malum o sitelerin sonunda uzantılar var. Burada daha çok devlet sitelerinden, üniversitelerin sayfalarından, güvenilir dergilerden (adı sanı belli, tirajı yüksek olan dergilerden diyelim)(sitenin yapısını inceleme).*

Öğretmen adaylarının site uzantılarına bakma($f=2$), ulaşılan linkleri inceleme($f=2$), sitedeki bilginin güncelliğini kontrol etme($f=1$) ipuçlarının çoğunluğunu kullanmadığı ortaya çıkmıştır. Sitenin ne amaçla kurulmuş olabileceği ile ilgili az da olsa bilgilerinin olduğu aşağıdaki cevaplar ışığında söylenebilir.

Uğur(1.sınıf): *Genelde ilk sayfada ki birinci ya da ikinci siteye bakarım. Sonlara gittikçe farklı şeyler çıkıyor çünkü google da. Genelde birinci ya da ikinci sayfadaki şeylere giriyorum (ulaşılan linkleri inceleme).*

Zeynep(2.sınıf): *İlk daha güvenilir gibi geliyor bana. Gerçekten genelde onda buluyorum. Daha çok alttaki yazılar oluyor ya oradan bakıyorum. Sitelerle ilgili küçük yazılar (site uzantılarına bakma).*

Bahar(3.sınıf): *Yani kısmen var şey orada başlık altında çıkan ufak yazılar var ve benim arama için kullandığım yazılar koyu renkli çıkan yazılar. O konu ile ilgili çıkan*

yazılardan sonra gelen cümleleri okuyup acaba içerik benim aradığım doğrultuda mı diye bakıp ondan sonra o siteye giriyorum (**site uzantılarına bakma- ulaşılan linkleri inceleme**).

Oya(3.sınıf): Sitedeki bilgilerin güncelliğine bakma Selma hoca sağ olsun alıştırdı. Kısa zamandır yaptığım bir şey. Her zaman uygulamıyordum ama çocuklara sunduğumuz bilgilerin güncel olmasına özen gösterdiğimiz için acaba bu haber ne zaman yayımlanmış siteye ne zaman konmuş gibi şeylere dikkat etmeye başladım (**sitedeki bilginin güncelliğini kontrol etme**).

Katılımcıların güvenilir bilgiyi seçmede kullandıkları ipuçları Şekil 31’de sunulmuştur.

Şekil 31. Güvenilir bilgiyi seçmede yararlanılan ipuçları

4.1.1.1.5. *Basılı kitaplardan okuma ile elektronik ortamlardan okuma okumayı karşılaştırdığınızda neler söylemek istersiniz?*

Öğretmen adaylarının basılı materyallerden (kitap, dergi vb.) okuma ile internet üzerinden okumanın avantaj ve dezavantajlarını belirlemeye yönelik bu soruya ilişkin sadece Ömer basılı materyallerden okuma ile internet üzerinden okumanın eş değer olduğunu belirtirken; Uğur(1.sınıf), Elif(2.sınıf), Bahadır(3.sınıf), Oya(3.sınıf) ve Efe(4.sınıf) ise elektronik ortamlarda okumayı basılı materyallerden okumaya göre daha avantajlı olarak görmüşlerdir. Geriye kalan on sekiz katılımcı ise basılı materyallerden okumanın daha avantajlı olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

İnternet üzerinden okuma ile basılı materyallerden okumanın eş değer olduğunu belirten 1. grup incelendiğinde; internet üzerinden okurken internet üzerindeki metinlerin daha kullanışlı olduğunun düşünüldüğü görülmektedir. Bilgisayarın yaymış olduğu elektromanyetik dalgalar ve internet üzerinden okurken sağlık problemleri ile karşılaşılabilirliğini düşünen Ömer(1.sınıf) kitap okumanın bu noktada daha avantajlı olduğunu belirtmiştir.

Ömer(1.sınıf): *Bence internetten okumanın da kitaptan okumanın da avantajları var. İnternetten okurken şifre kelime yazıp sadece onunla ilgili makaleleri bulabiliyorsun ama kitapta bir şifre kelime vardır ama onun hangi aralıklarda hangi sayfalarda olduğunu bulmak zordur. Örneğin bilgi toplumu pdf diye aradım gereksiz bütün aramaları attı mesela bunu bir kitapta yapmak zor mesela. İnternetin o yönden avantajlı olduğunu düşünüyorum. Bilgisayarın yaymış olduğu elektromanyetik dalgalar zararlıdır. Kitap sağlık açısından internete göre daha avantajlı olabilir.*

İnternet üzerinden okumanın daha avantajlı olduğunu belirten 2. grup değerlendirildiğinde; internet üzerinden okumayı metin bileşeni yönünden daha avantajlı olarak değerlendirmişlerdir. Metin bileşeni altında değerlendirilen bu avantajlar internetin güncel bilgi sunması, özet bilgi içeriyor olması, farklı metin türlerini bir arada içeriyor olması, bilgiye erişimde daha kullanışlı olması özelliklerini avantajları olarak görmüşlerdir. Öğretmen adaylarına “ *basılı kitaplardan okuma ile internet üzerinden okumayı karşılaştırdığınızda neler söylemek istersiniz?* “ diye sorulmuş ve internet üzerinden okumanın daha avantajlı olduğu yönünde aşağıdaki görüşlere ulaşılmıştır.

Uğur(1.sınıf): *Bence kitaptan okumak hani bir yeri okumak lazım internet üzerinde ise yazdığında direkt geliyor. Senin elinde olmuş oluyor. Kitapta ise incelemek lazım hangi*

sayfa da okumak lazım. İnternette de okuyoruz ama genelde daha kısaltılmış bilgiler olduğu için internette okumak daha avantajlı diye düşünüyorum (**özet bilgi**).

Elif(2.sınıf): Bence internet üzerinden daha kolay okunuyor. Kitaptan okuma daha karmaşık gibi hani bulamıyorsunuz bir şey oluyor ama. İnternette okurken daha kolay oluyor. İnternet üzerinde okurken sayfa çevirmiyorsunuz, yazının hapsini büyük kısmını aynı anda görebiliyorsunuz. Bu bence avantaj (**bilgiye erişimde daha kullanışlı olması**).

Bahadır(3.sınıf): Kitaptan okurken tek bir yazardan okuyorsunuz sonuçta. Ama internette çok fazla kaynak var. Güvenilir kaynak da var öğrencilerin yazmış olduğu yazılar da var. Kitapla internet çok farklı şeyler bana göre. İnternet daha avantajlı bence. Kitapta sabit bir fikir olduğu için o doğrudur ya da yanlıştır bir eleştiri yaparsan geçersin ama internette onunla alakalı fikir olabilir hepsini eleştirip bir yargıya ulaşabilirsin mesela. Kitapta sınırlayıcıdır. Tek bir pencereden bakmak gibi geliyor bana kitaptan yararlanmak. İnternet farklı pencerelerden bakmayı sağlıyor (**farklı metin türlerini bir arada içeriyor olması- bilgiye erişimde daha kullanışlı olması**).

Efe(4.sınıf): Belli bir yaştan sonra kitapların basımı değil de direkt internet üzerinden okumak daha faydalı benim için. Daha fazla kaynağa erişim var. Daha fazla bilgiye erişim olduğu için internet bağlantılı okumak benim için daha iyi. Çocuğa 12-13 yaşına kadar kitap okumayı sevdirebiliriz ondan sonra internet üzerinden okumaya geçebiliriz. İpad teknolojileri ile birlikte kitapların yerini yavaş yavaş bilgisayarlar alıyor artık. Tabii ki kitabın yerini bilgisayar tutamaz ama. Öyle o kadar çok bilgi var ki herkes kitap yazıyor herkes bir şeyler yazma derdinde ama yazdıklarının ne kadarı doğru ne kadarı güncel yeşili korumak istiyorum biraz (**güncel bilgi sunması - bilgiye erişimde daha kullanışlı olması**).

Katılımcıların internetin açık uçlu bir bilgi sistemi olmasından kaynaklanan bilgiyle ilgili sayısız bağlantı içermesi ve farklı metin türlerini bir arada bulunabilmesine değinmişlerdir. İnternet okuyucunun bilgiyi hızlı bir şekilde almasını ve işlemesini kolaylaştırdığından internet ortamlarında okumayı avantajlı olarak gördükleri söylenilebilir. Metinlerin tamamının ekran üzerinde görünebilmesi ve maliyetinin daha ucuz olması da internet üzerinden okumanın kitaptan okumaya tercih edilme nedenleri arasındadır.

İnternet üzerinden okumayı daha avantajlı olarak gören katılımcıların görüşleri incelendiğinde basılı materyallerden okumayı da daha uzun bilgiler sunması, bilgiye erişimde kullanışlı olmaması, tek bir kaynaktan bilgi sunması, güncel bilgi sunmaması, doğru bilgi sunup sunmadığının belli olmaması açılarından dezavantajlı olarak değerlendirdikleri söylenebilir.

Basılı materyallerden okumayı kitaptan okuma diye adlandıran ve görüşlerini bu doğrultuda belirten katılımcılar kitabın somut ve kalıcı olması, yapılandırılmış metinler sunması, daha kısa sürede okunabilmesi, okumaya daha iyi motive olunabilmesi, okuma ortamının daha kullanışlı olması özelliklerini açısından daha avantajlı olarak değerlendirmişlerdir. Metin, okuyucu ve ortam bileşenleri yönünden basılı materyallerden okumanın daha avantajlı olduğunu düşünen katılımcıların verdikleri cevapla aşağıda sunulmuştur.

Ahmet(1.sınıf): *İnternet üzerinden okuma normal kitap okumaktan farklı neden farklı; açıkçası dokunulmuyor o bir gerçek. Dokunamadığınız için de o bağı fazla kuramıyorsunuz ve bazen atlamalar yaşıyorsunuz ya da konuyla alakalı bir cümle yazıyorsunuz onlarca sayfa çıkıyor ve onun içinden çekmeye çalıştığınız için sürekli sıçırıyorsunuz. Nokta atışı yapmaya çalışıyorsunuz. En azından kitabın sayfalarını çeviriyorum yani dokunuyorum. Ama internette bu sıkıcı oluyor neden? Kitapta elimizde sayfa bulunuyor ve biz o sayfayı bitiriyoruz ama internette öyle bir şey yok. Parmağımızı biraz daha aşağıya çektiğimizde sayfanın devamı geliyor ve bitmeyecekmiş hissi veriyor insana. Bu yüzden insan atlamak zorunda kalıyor psikolojik olarak. Atlayarak atlayarak ilerliyor. Ama o sayfayı kaplayıp da başka bir sayfaya geçse belki biraz daha farklı olabilirdi. Bu da okumaya karşı olan isteğimi olumsuz etkiliyor. Çünkü sanki ucu bucağı olmayan bir şeyi okuyormuşum gibi insan hissediyor. Çünkü sen aşağı indirdikçe geliyor indirdikçe geliyor. Ama kitapta öyle değil. Sayfaya bir bakıyorsun aaaa bitti diyorsun öbür tarafını çeviriyorsun (**somut ve kalıcı olması- yapılandırılmış metinler sunması- okumaya daha iyi motive olunabilmesi- okuma ortamının daha kullanışlı olması**).*

Merve(2.sınıf): *Tabii ki de var. Kitabın o kokusunu alacaksınız. Tabii ben böyle düşünüyorum. Kitapta ilerlediğini fark ediyorsun mesela kitap ayıracı koyuyorsun onun mutluluğu tarif edilemez diyebilirim. Kitap okumaktan zevk alıyorum. Kitap okumak daha zevkli internet üzerinden okumaya göre. Kitap sonuçta basılı materyal elle tutuyorsun gözle görüyorsun. Kitapla olan bağ internet ile olmuyor. Kitapta yazarla bütünleşiyorsun ama internet üzerinden okumalarda o şekilde bir bağ olmuyor (**somut ve kalıcı olması- okumaya daha iyi motive olunabilmesi- okuma ortamının daha kullanışlı olması**).*

Alper(3.sınıf): *Hani bir söz var ya kitap insanı en uzak limanlara götürür diye. İnternette kitaptan daha çok bilgiler ulaşabiliriz ama kitapta da şöyle bir şey var kendi istediğin bilgi yapılandırılmış hazırlanmış yemek gibi mesela ekstra bir uğraş vermene gerek yok. Zaten önünde her şey. Yazar her şeyi aşamalandırmış sana lazım olduğu biçimde onu şekillendirmiş örneklendirmiş senin çok fazla bir uğraş vermene gerek yok. Önünde hazır. Kitap okuma internete göre çok çok daha avantajlı olduğunu düşünüyorum (**yapılandırılmış metinler sunması**).*

Emine(4.sınıf): Kesinlikle aynı olduğunu düşünmüyorum. Kitaptan araştırma yapmak daha zor fakat daha somut. Kitaptaki bilgiler daha derli toplu bir şekilde ve güvenilir bilgiler elimizde yer alıyor. İnternetteki bilgileri ise kendimiz derleyip toplamak zorunda kalıyoruz. Güvenirliğini test etmekte de daha da zorlanıyoruz. Bilgisayarda herhangi bir bilgiyi okumam kitaptaki okumamdan daha uzun sürüyor. Bu da zaman kaybına yol açıyor (**somut ve kalıcı olması- yapılandırılmış metinler sunması- daha kısa sürede okunabilmesi**).

Kitap okumayı daha avantajlı olarak benimseyen katılımcılar internet üzerinde okumanın yapılandırılmamış bilgi sunduğunu, ulaşılan yazıların bitmeyecekmiş hissi uyandırdığını, yazarla istenilen bağın kurulmadığını belirtmişlerdir. Yapılandırılmamış metinlerin belli bir yazarının olmadığını bu yüzden de güvenilir bulunmadığını ifade eden katılımcılar metinlerin hareketli olarak sayfada yer alması ve sayfadaki yazıların peş peşe sunulmasından dolayı bitmeyecekmiş hissi uyandırdığını internetten okumanın dezavantajları olarak değerlendirmişlerdir. İnternet üzerinde okumanın okuyucunun daha fazla zamanını aldığını belirten katılımcılar satır satır değil atlayarak okumak zorunda kaldıklarını ve uzun süreli kullanım sonucunda göz problemleri yaşanabileceğini belirtmişlerdir. Sayfanın tamamen değil kısmen görüldüğünü bunun da okuma hızını olumsuz etkilediğini ve okumanın daha uzun süre aldığını belirtmişlerdir. Basılı materyallerden okumanın daha avantajlı olduğunu düşünen katılımcıların internet üzerinden okumanın dezavantajlarını aşağıdaki katılımcı görüşleri ışığında söyleyebiliriz.

Murat(2.sınıf): Kitaptan okuma daha iyi oluyor çünkü kitaptan daha rahat bir şekilde okuyorsun. Göz mesafesini koruyabiliyorsun. Ama bilgisayarda aynı şekilde olmuyor. Değişik değişik şeyler yer aldığı için mesela reklamlar yer aldığı için göz yorucu oluyor. Ama kitapta sadece metni görüyorsun. Kitapta kelimeler daha düzgün bir şekilde yazıyor. Birçok siteye giriyorsun bayağı kısaltmalar oluyor. Herkesin kendi dilinde yazdığı sesli harfleri kullanmadığı yazılar olabiliyor. (**Yazarı belli olmayan yazılar yer alması- Göz problemleri oluşturması- Yapılandırılmamış bilgi sunması**)

Hakan(3.sınıf): İnternette okuma da gözler daha fazla yoruluyor. Kitap okumak daha fazla zevk veriyor. İnsan kitabı istediği şekilde okuyabiliyor ama internette olmuyor. Karşınızda bütün bir şekilde duruyor. Ve de dokunarak yapmak ayrı bir şey. Hissederek dokunarak okumak ayrı bir şey. Şimdi burada göz gezdirirken kaçırdığımız noktalar oluyor. Bakarken sıkılıyorsun hepsine de bakamıyorsun (**Sayfanın soyut ve geçici olması - Yapılandırılmamış bilgi sunması- Sayfanın tamamının görünmemesi**).

Öğretmen adaylarının basılı kitaplardan ve internet üzerinden okumaya ilişkin görüşleri aşağıda Şekil 32’de özetlenmiştir.

Şekil.32. Elektronik ortamlarda okuma ile basılı materyallerden okumanın avantaj ve dezavantajları

4.1.3.2.Sınıf öğretmeni adaylarının soruları cevaplamadaki başarı düzeyine ilişkin görüşleri nelerdir?

Öğretmen adaylarından verilen sorulara internet üzerinden okuma yaparak cevaplar bulmaları, yapılandırmaları ve cevapların son halini kendilerine ya da arkadaşlarına göndermeleri istenmiştir. Öğretmen adayları ile süreç sonunda yapılan görüşmelerde soruları cevaplama da kendinize yüz tam puan üzerinden bir değer vermeniz gerektiğinde kaç puan verirdiniz diye sorulmuş ve elde edilen sonuçlar Tablo 15’de sunulmuştur.

Tablo 15

Öğretmen Adaylarının Soruları Cevaplamadaki Başarı Düzeyine Göre Dağılımı

2. Sınıf		2.Sınıf		3.Sınıf		4.Sınıf	
Kişi	Puan	Kişi	Puan	Kişi	Puan	Kişi	Puan
Ahmet	70	Hasan	85	Bahadır	70	Gökhan	45
Ömer	60	Okan	50	Alper	65	Efe	85
Uğur	60	Murat	65	Hakan	95	Faruk	70
Ayşe	75	Zeynep	70	Bahar	93	Emine	85
Fatma	95	Merve	85	Kübra	70	Meltem	10
Canan	90	Elif	80	Oya	10	Esra	50

Tablo 15 incelendiğinde öğretmen adaylarından Fatma(1. Sınıf), Hakan(2. Sınıf) yüz tam puan üzerinden kendi cevaplarını 95 puan olarak değerlendirmişlerdir. Ayrıca Bahar(3. Sınıf) kendisine 93 puan vererek başarılı olduğunu belirtmek istemiştir. Dördüncü sınıf öğretmen adaylarından ise Emine kendisini 100 puan üzerinden 85 puan vererek en başarılı olarak değerlendiren kişi olmuştur. Katılımcılardan Oya (3. Sınıf) ve Meltem (4. Sınıf) ise kendilerine yüz tam puan üzerinden 10 puan vererek en başarısız olarak görmüşlerdir.

Fatma(1. Sınıf) : 95 i hak ediyorum bence. Gerçekten çok inceledim hepsini okudum. En iyi olanları seçtim hatta bir sürü not yazdım. İçlerinden onları da seçtim. Bir sürü makale açtım. Karşılaştırdım. Sanayi toplumu ile bilgi toplumun benzerlikleri ve

farklılıkları ile ilgili soruda önce sanayi toplumunu okudum sonra bilgi toplumunu okudum ve yazdım maddeleri kendim oluşturdum.

Hakan(2. Sınıf): 95 veririm.5 puanı kırdım çünkü 3. Soruda bayağı uzun yazmak zorunda kaldım. Bilgi üreten toplumların artılarını kullanıp üretemeyen toplumların eksilerini yazmaya çalıştım.

Bahar(3. Sınıf): 93 veririm.7 puanı kırarım niye kırarım çünkü bilgi çağını İngilizce olarak arayabilirdim daha sonra ki onların çevirileri google translate diye bir olay var artık. Oradan da sadece Türkçe kaynakları değil de yabancı kaynaklara başvursam çok daha detaylı bilgiler edinebilirdim. O yüzden sadece Türkçe kaynaklara bağlı kaldığım için 7 puanımı kıradım.93 verirdim.

Emine(4. Sınıf): 85 verirdim. Çünkü internet üzerinden okuma yapmakta zorlandım. Bilgileri birleştirirken sıkıldığım için tam istediğim gibi olmadığını düşünüyorum. Ulaştığım bazı sitelerdeki makalelerin İngilizce olması, dildeki yetersizliğimden dolayı çalışmalarımda engel teşkil ediyor.

Kendilerine verilen puanlara değerlendirildiğinde Emine ve Bahar sadece Türkçe kaynakları taradıklarını yabancı kaynaklardan yararlanamadıklarından dolayı kendilerini eksik olarak değerlendirmişlerdir. Fatma ise ulaştığı makaleleri karşılaştırmalı olarak okuyarak, gerektiğinde not alarak ve elde ettiği bilgileri yeniden düzenleyerek başarılı olabildiğini belirtmiştir.

Oya(3. Sınıf): Ürün çok kötü oldu. Ürün diye bir şey yok.10 veririm. Sonuçta benim baktığım okuduğum yazılarda aslında araştırmak istediğim şeyin çok dışına çıkmış yazılardı genel itibariyle baktığım yazılar. Çok küçük bir kısmını oluşturuyordu istediklerimin. O yüzden çok sığıdı cevaplar yani. Hatta çok sığıdı. İsteddiğim şeyleri bulamadığım için internet üzerinden okumayı sevmiyorum.

Meltem(4. Sınıf): 10 verirdim herhalde. Daha çok araştırma yapıyorum kütüphaneden de yararlanıyorum. İnternette olabildiğince daha verimli herhangi bir makaleyi değil de burada seçtiklerim herhangi bir tanesi oldu sanki. İnternette daha az detaylı araştırıyorsunuz biraz daha yüzeysel oldu sanki. Bazılarına verdiğim cevaplar da kendi bilgim dâhilinde hani. O noktada milli eğitim bakanlığının bir sayfasından okumalar yaptım.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda yüz tam puan üzerinden 10 puan veren Oya ve Meltem ise daha çok araştırma yapmaları gerektiğini verdikleri cevapların istenilene göre daha yüzeysel kaldığını belirtmişlerdir.

4.1.3.3. Sınıf öğretmeni adaylarının soruları cevaplamadaki başarı düzeyine ilişkin uzmanların görüşleri nelerdir?

Adayların soruları cevaplamadaki başarı düzeylerine belirlemek için Cramer'ın geliştirdiği ve Akyol (2004) tarafından uyarlanan Analitik Kontrol Listesi kullanılmıştır. Kontrol listesine Analitik Yazma Değerlendirme Formu'ndan bazı maddeler de eklenerek son hali verilmiştir. Elde edilen form ile her bir adayın cevapları iki farklı uzman tarafından ayrı ayrı puanlanmıştır. Literatürde bu tür çalışmalarda veri güvenilirliğini test etmek için önerilen çalışmalar uyum oranı, uyuşma oranı, uzlaşma oranı gibi farklı isimlerle anılmakta ve farklı formüller kullanılmaktadır (Slinger, 1981; Miles ve Huberman, 1994; Selçuk, 2001 ve Cohen, Manion ve Morrison, 2007). Bu araştırmada güvenilirlik ölçümü olarak Miles and Huberman (1994)'in önerdiği "uyum yüzdesi" formülü kullanmıştır. Buna göre;

$$Uyum\ yüzdesi = (uzlaşma) / (uzlaşma + uzlaşmama) \times 100$$
 olarak ifade edilmiştir.

Örnek puanlama 1: Birinci puanlayıcı X adayına 60 puan, ikinci puanlayıcı ise 75 puan vermiş olsun. Buna göre değerlendiriciler arası uyum yüzdesi; $60(uzlaşma) / [60(uzlaşma + 15(uzlaşmazlık))] = 80\%$ şeklinde hesaplanmaktadır. Bu formülden hareketle yapılan işaretlemelere ilişkin eş puanlayıcı adayıyla araştırmacı arasındaki hesaplanan uyum yüzdeleri Tablo 16'da sunulmuştur.

Tablo 16

Puanlayıcılar Arası Uyum Yüzdeleri

	Puanlayıcılar		U Y
	P 1	P 2	(%)
Efe	93	98	94,89
Emine	90	93	96,77
Kübra	85	72	84,7
Alper	85	78	91,76
Hakan	83	83	100
Faruk	83	83	100
Bahadır	79	89	88,76
Ayşe	79	80	98,75
Fatma	78	77	98,71
Bahar	76	76	100
Merve	73	57	78,08
Ahmet	64	64	100
Uğur	63	62	98,41
Oya	63	62	98,41
Gökhan	59	65	90,76
Esra	57	46	80,7
Meltem	56	62	90,32
Ömer	55	72	76,38
Zeynep	54	59	91,52
Okan	53	49	92,45
Hasan	52	47	90,38
Murat	47	38	80,85
Canan	46	41	89,13
Elif	40	54	74,07
Genel	P 1	P 2	91.07

P1: 1. Puanlayıcı, P2: 2.Puanlayıcı, UY: Uyum Yüzdesi

Tablo 16 incelendiğinde puanlayıcılar arasında genel olarak %91,07 oranında bir uyumun olduğu belirlenmiştir. Her iki puanlayıcının soruların cevaplanmasındaki başarı düzeylerine ilişkin kodlama puanları arasındaki uyumun oldukça iyi olduğu söylenebilir. Ahmet, Hakan, Bahar ve Faruk'un puanlamalarında mükemmel uyumun (%100) olduğu görülmektedir. Elde edilen ürünün değerlendirilmesinde gerçekleştirilen bu kodlamalar arasında Elif(% 74,07), Merve (78,08) ve Ömer(76,38)'e ilişkin uyum yüzdesinin düşük olduğu görülmektedir. Buna ilişkin Miles and Huberman (1994) puanlayıcılar arasında % 70 düzeyindeki uyumun kabul edilebilir olduğunu belirtmişlerdir. Yine puanlayıcılar arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan korelasyon analiz sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Tablo 17

Puanlayıcılar Arası Korelasyon(Pearson Momentler Çarpımı)

Puanlayıcılar	N	X	SS	r
Puanlayıcı 1	24	67.2	15.49	,878**
Puanlayıcı 2	24	66.95	16.49	

**p <.01

Tablo incelendiğinde; puanlayıcılar arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir, $r = 0.878$, $p < .01$. Buna göre Puanlayıcı 1'in verdiği puanlar arttıkça puanlayıcı 2'nin de verdiği puanlar artmaktadır.

Öğretmen adaylarının sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde Elif (2. Sınıf) sorulardan hiçbirine tam cevap verememiştir. Sadece Efe (4. Sınıf) ve Emine (4. Sınıf) soruların tamamına doğru cevaplar vermişlerdir. Geriye kalan adaylar soruların en az iki tanesine doğru cevap verebilmişlerdir. Okan, Hasan, Murat, Canan ve Elif'in genelde tek kaynaktan yararlanma eğiliminde olduğu, cevaplarında cümle düşüklükleri, tutarsızlıklar bulunduğu, cümleler üzerinde gerekli ekleme, düzeltmelerde bulunmadıkları, soruları daha çok ön bilgilerini kullanarak cevapladıkları zaman ve gramerlerde uyumsuzluklar olduğu ve mantıki geçişlerin yapılamadığı gözlenmiştir. Efe ve Emine'nin cevapları analiz edildiğinde birden fazla kaynaktan yararlandıkları, internetten elde ettikleri bilgilerle ön bilgileriyle birleştirdikleri ve cevapları mantıklı, tutarlı hale getirdikleri, cevaplarında gerekli düzeltme ve eklemeler yaptıkları görülmüştür. Adayların cevaplarına ilişkin araştırmacının ve adayın kendisinin değerlendirmesi tablolar halinde aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 18

1. Sınıf Öğretmen Adaylarının Soruları Cevaplamadaki Başarı Düzeyine İlişkin Puanların Karşılaştırması

1.Sınıf	Aldığı Puan	Kendi Puanı
Ayşe	79	75
Fatma	78	95
Ahmet	64	70
Uğur	63	60
Ömer	55	60
Canan	46	90
Genel Ortalama	64,1	

Sınıf öğretmenliği 1. sınıf öğretmen adaylarının soruları cevaplamadaki başarı düzeyleri incelendiğinde yüz tam puan üzerinden $\bar{X}_{1.sınıf} = 64,1$ puan elde ederek en başarılı üçüncü sınıf olmuşlardır. Tablo incelendiğinde soruları cevaplamada Ayşe'nin (79 puan) en başarılı olduğu görülmektedir. Ayşe'nin soruların tamamına doğru cevaplar verdiği görülmektedir. Cevaplarında az da olsa cümle tutarsızlıkları ve düşüklükler olduğu gözlenmiştir. Cevapları Powerpoint olarak sunan Ayşe cevapları defalarca okuyarak gerekli eklemeler ve düzeltmeleri yapmıştır. Cevapları organize ederken görsellerden de faydalanan Ayşe ise ön bilgilerini de kullanmıştır. Kendi çalışmasına 90 puan veren Canan ürün değerlendirmesinde en düşük puanı(46 puan) elde etmiştir. Canan soruların sadece ikisine tam cevap verebilmiştir. Tek kaynaktan faydalanma eğiliminde olan Canan, cevaplarda gerekli eklemeler ve düzeltmeleri yapmamıştır. Kendi çalışmasına 60 puan veren Uğur değerlendirmeler sonucu 63 puan olarak beklentisinin üstünde puan alan tek katılımcı olmuştur.

Tablo 19

2.Sınıf Öğretmen Adaylarının Soruları Cevaplamadaki Başarı Düzeyine İlişkin Puanların Karşılaştırması

2.Sınıf	Aldığı Puan	Kendi Puanı (KP)
Merve	73	85
Zeynep	54	70
Okan	53	50
Hasan	52	85
Murat	47	65
Elif	40	80
Genel Ortalama	53,1	

Soruları cevaplamadaki ikinci sınıf öğretmen adaylarının başarı düzeyleri incelendiğinde yüz tam puan üzerinden $\bar{X}_{2..sınıf} = 53,1$ puan elde ederek başarısı en düşük sınıf olmuşlardır. Öğrenciler arasında Merve'nin daha başarılı olduğu (73 puan) görülmektedir. Merve soruları cevaplarırken birden fazla kaynaktan yararlanma eğiliminde olup alıntılara da yer vermiştir. Soruların hepsine cevaplar vermiş fakat 3 soruyu tam olarak yanıtlayabilmiştir. Elif'in ise en düşük puanı aldığı (40 puan) gözlenmiştir. Elifin cevapları incelendiğinde tam olarak cevaplayabildiği soru olmamıştır. Soruları tek kaynaktan yararlanarak cevaplama eğiliminde olup, genellikle kopyala-yapıştır stratejini kullanmıştır. Ulaştığı bilgileri düzenlerken çok az cümle kullanan Elif tutarsız ve tamamlanmamış cümleler kullanmıştır. Kendi ürünlerini değerlendiren adaylardan en yakın puanları elde eden Okan (P1:53, KP:50) olurken Elif (P1:40, KP:80) (kendisini olduğundan daha başarılı olarak görmektedir. Kendi çalışmasına 50 puan veren Okan değerlendirmeler sonucu 53 puan alarak beklentisinin üstünde puan alan tek katılımcı olmuştur.

Tablo 20

3.Sınıf Öğretmen Adaylarının Soruları Cevaplamadaki Başarı Düzeyine İlişkin Puanların Karşılaştırması

3.Sınıf	Aldığı Puan	Kendi Puamı (KP)
Kübra	85	70
Alper	85	65
Hakan	83	95
Bahadır	79	70
Bahar	76	93
Oya	63	10
Genel Ortalama	78,5	

Soruları cevaplamadaki üçüncü sınıf öğretmen adaylarının başarı düzeyleri incelendiğinde yüz tam puan üzerinden $\bar{X}_{3.sınıf} = 78,5$ puan olarak en başarılı sınıf olmuşlardır.3. sınıf adaylarından Kübra ve Alper'in 85 puan ile en başarılı öğrenciler oldukları görülmektedir. Alper ve Kübra sorulardan sadece bir tanesine doğru cevap verememişlerdir. Farklı kaynaklardan buldukları cevapları mantıklı ve tutarlı bir bütün haline getirdikleri ve cevapları defalarca okuyarak eklemeler ve düzeltmeler yaptıkları görülmüştür. 3. Sınıf öğrencileri arasında en düşük puanı alan(63 puan) Oya'nın ise tek kaynaktan yararlanarak soruları cevaplandığı, verdiği cevaplarda çelişkili ifadeler olduğu ve cevaplandırma sürecinde internetteki kaynaklardan çok kendi bilgilerini kullandığı görülmektedir. Kendi ürünlerini değerlendiren öğrencilerden en düşük puanı elde eden Oya (10 puan), beklediğinden çok fazla puan (63 puan) almıştır

Tablo 21

4. Sınıf Öğretmen Adaylarının Soruları Cevaplamadaki Başarı Düzeyine İlişkin Puanların Karşılaştırması

4.Sınıf	Puan 1	Kendi Puanı (KP)
Efe	93	85
Emine	90	85
Faruk	83	70
Gökhan	59	45
Esra	57	50
Meltem	56	10
Genel Ortalama	73	

Soruları cevaplamadaki dördüncü sınıf öğretmen adaylarının başarı düzeyleri incelendiğinde yüz tam puan üzerinden $\bar{X}_{4..sınıf} = 73$ puan elde ederek ikinci en başarılı sınıf olmuşlardır. Öğrenciler arasında Efe'nin daha başarılı olduğu (93 puan) görülmektedir. Efe soruları cevaplarırken birden fazla kaynaktan yararlanmış, cevapları düzenlerken ön bilgileri ile ulaştığı kaynakları birleştirerek sorulara cevaplar vermiştir. Sorulardan sadece bir tanesine yanıt verememiştir. Cevaplarını Powerpoint olarak veren Efe cevaplarını görseller ve alıntılarla desteklemiştir. Cevapların defalarca okuyarak eklemeler ve düzeltmeler yapan Efe kaynakçaya da yer vermiştir. Meltem'in ise en düşük puanı aldığı (56 puan) gözlenmiştir. Elifin cevapları incelendiğinde iki soruyu tam olarak cevapladığı görülmüştür Soruları tek kaynaktan yararlanarak cevaplama eğiliminde olan Elif, genellikle kopyala-yapıştır stratejini kullanmıştır. Cevaplarda ön bilgilerinin daha çok yer aldığı ortaya çıkmıştır. Kendi ürünlerini değerlendiren adayların beklediklerine yakın puanlar aldıkları görülmektedir.

5.BÖLÜM

5.1 SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1.1 Sonuçlar

Öğretmen adaylarına uygulanan anket, yapılan görüşmeler ve elde edilen video kayıtlarının incelenmesinden sonra ulaşılan sonuçlar araştırma problemleri temel alınarak sunulmuştur. Buna göre sonuçlar şu şekildedir.

1.Araştırmanın birinci alt problemi sınıf öğretmeni adaylarının yeni okuryazarlık stratejilerini ne düzeyde uyguladıklarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesine yöneliktir. Buna göre; erkek öğretmen adaylarının yeni okuryazarlık stratejilerini uygulamada kızlardan daha başarılı oldukları, adayların internet kullanım sıklığı ve akademik başarıları ile yeni okuryazarlık stratejilerini uygulayabilme becerileri arasında doğrusal bir ilişki olmadığı, sınıf düzeyi arttıkça stratejilerin uygulanma düzeylerinin de arttığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Erkek adayların kızlara göre ve dördüncü sınıf öğretmen adaylarının diğer sınıflara göre yeni stratejileri uygulamada kendilerini daha başarılı olarak gördükleri söylenilebilir. Stratejilerinin uygulanmasına ilişkin diğer sonuçlar şu şekildedir:

a) Elektronik ortamlarda bilgiye ulaşma bilgiyi analiz etme, elde edilen bilgiyi sentezleme ve çoklu internet ortamlarını kullanarak bilgiyi iletme stratejilerinde erkek adaylar kızlardan daha başarılı olmuşlardır.

b) Elektronik ortamlarda okuma stratejilerinin başarı düzeyine göre doğrusal bir şekilde ilerlemediği ve orta başarı düzeyine sahip öğretmen adaylarının ($\bar{X}_O = 4.00$) daha başarılı olduğu görülmüştür ($\bar{X}_D = 3.74$, $\bar{X}_Y = 3.59$). İnternet üzerinde bilgiye ulaşmada, bilgiyi analiz etme ve elde edilen bilginin sentezlenmesinde orta başarı düzeyindeki öğretmen adaylarının daha başarılı oldukları ortaya çıkmıştır. Sadece çoklu internet ortamlarını kullanarak bilgiyi iletme stratejisinde düşük başarı düzeyine sahip öğretmen adayları ($\bar{X}_D = 4.21$) orta ($\bar{X}_O = 4.05$) ve yüksek başarı ($\bar{X}_Y = 3.64$) düzeyindekilerden daha başarılı olmuştur.

c) Elektronik ortamlarda okumanın sınıf düzeyine göre doğrusal bir şekilde ilerlediği görülmektedir ($\bar{X}_{1.SINIF} = 3.55$ $\bar{X}_{2.SINIF} = 3.77$ $\bar{X}_{3.SINIF} = 3.84$ $\bar{X}_{4.SINIF} = 4.07$). 4. sınıftaki öğretmen adaylarının internet üzerinden bilgiye ulaşma, bilgiyi analiz

etme, elde edilen bilginin sentezlenmesi ve bilgiyi çoklu internet ortamlarını kullanarak iletme stratejilerinde yüksek puanlar aldıkları görülmektedir.

d) Elektronik ortamlarda okumanın internet kullanım sıklığına göre doğrusal bir şekilde ilerlemediği ve daha az internet kullanan öğretmen adaylarının daha fazla internet kullanan adaylardan yüksek puanlar aldıkları görülmektedir. Öğretmen adaylarının anketten elde edilen ortalama puanları incelendiğinde haftada 11-15 saat internet kullanan adayların en yüksek puanları aldıkları görülmüştür ($\bar{X} = 4.04$). Haftada 1-3 saat arasında internet kullanan öğretmen adaylarının ise en düşük puanlara sahip oldukları görülmektedir ($\bar{X} = 3.18$)

2.Araştırmanın ikinci alt problemi öğretmen adaylarının yeni okuryazarlık stratejilerini uygulayabilme becerilerinin değerlendirilmesine yöneliktir. Ulaşılan sonuçlar yeni okuryazarlık stratejileri başlıkları altında sunulmuştur. Buna göre;

2a) Bilgiye Ulaşma Stratejisi İle İlgili Sonuçlar

Öğretmen adaylarının tamamı verilen sorulara arama motorlarını kullanarak cevap bulmaya çalışmışlardır. Adaylardan Ömer, Canan, Bahadır ve Oya haricindeki katılımcıların cevapları araştırırken kolaylıkla anahtar kelimeleri belirleyebildikleri görülmüştür. Bu dört katılımcının arama motoruna soru cümlesinin tamamını yazdıkları gözlenmiştir. Adayların arama sonucu çıkan site uzantılarına, site hakkındaki bilgilere dikkat ederek tıklayacakları linki seçtikleri görülmüştür. Hangi siteye tıklayacaklarını seçemeyenler ise genellikle ilk ya da ikinci sitede ihtiyaçları olan bilgiyi bulabileceklerini düşünerek o sitelere yönelmişlerdir. Cevapları bulamayacakları siteleri tamamen okuma ve anlama çabası içerisinde olmuşlar ve sorularla ilgili sitelerde gereğinden çok fazla zaman kaybetmişlerdir. Anahtar kelimeleri genişletme ve daraltma genellikle başarılı olan adayların istedikleri cevaba ulaşamayınca özelleşmiş arama stratejilerini kullanamadıkları görülmüştür. Ulaşılan siteyi sık kullanılanlara eklemedikleri ve sık sık aynı siteye girmek ve site içerisinde arama motorunu kullanmak yerine uzun süre sayfa içerisinde gezinmek zorunda kalmışlardır. Adayların Site içerisindeki linkleri dikkate almadıkları ve konuyla ilgili görsel-işitsel kaynaklara çok az yer verdikleri görülmüştür. Sayfa içerisinde yer alan linklerden ise sadece Gökhan ve Alper'in yararlandığı belirlenmiştir. Katılımcıların hiçbirisi ulaştıkları ve okumaları gereken sayfaların çıktısını almayı tercih etmemişlerdir. Tüm katılımcılar okumalarını ekran üzerinden yapmışlardır. Cevabın birden fazla kaynak kullanılarak ve metinler

arası okumalar yaparak oluşturulması gereken soruda çok zorlandıkları görülmüştür. Cevabın internetten elde edilemeyeceğini düşünerek konuya özgü ön bilgilerine dayanarak soruyu cevaplandıkları gözlenmiştir.

2b) Bilgiyi Analiz Etme Stratejisi İle İlgili Sonuçlar

Öğretmen adaylarının birçoğu bilgiyi analiz etmede başarılı stratejileri kullanamamışlardır. Tüm adayların ulaştıkları bilgileri yüzeysel olarak okudukları ve ilk okudukları kaynaktan cevapları oluşturma eğilimi gösterdikleri belirlenmiştir. Yararlanılan kaynaklar birden fazla olduğunda ise bir kaynağı referans alarak soruları cevaplandıkları, cevabı veren doğrudan bir site bulamadıklarında ise konuya özgü ön bilgilerini kullanarak soruları cevaplandıkları belirlenmiştir. Elif, Bahadır, Emine ve Efe dışındaki katılımcıların görsel-işitsel kaynakları bilgiye ulaşmada kullanmadıkları ve site içerisinde yer alsa dahi incelemedikleri belirlenmiştir. Ticari ve reklam içeren sitelerden uzak kalamama, sitenin kurucusu ve yazarı hakkında bilgiye sahip olmaya çalışmama, sitelerdeki yazım hatalarına dikkat etmeme davranışları adayların çoğunluğu tarafından gösterilmiştir. Adayların sitelerde yer alan bilgilerin güncel olup olmadığını, resim ya da videoların değiştirilip değiştirilmediğine bakma gerekliliği hissetmedikleri belirlenmiştir. İnternette ihtiyaçlarına cevap veren bilgilerin doğru ve güvenilir olduğu ve başka kaynakları kullanarak bilginin güvenilirliğini test etmenin gereksiz olduğu yönünde algılamalarının olduğu söylenilebilir.

2c) Elde Edilen Bilginin Sentezlenmesi Stratejisi İle İlgili Sonuçlar

Öğretmen adaylarından Ahmet dışındaki adayların ulaştıkları bilgileri düzenlerken kâğıt-kalem kullanarak not almadıkları belirlenmiştir. Katılımcıların üçte biri (Bahar, Emine, Ahmet, Hasan, Efe, Hakan, Bahadır, Esra) cevaplarını oluştururken okudukları ile internetten elde ettikleri bilgileri mantıklı ve anlamlı bir şekilde ilişkilendirme, düzenleme ve kendi cümleleriyle ifade etme gibi davranışları göstermişlerdir. Adayların üçte ikisi ise ilk sorunun cevabı olduğunu düşündükleri en iyi cevabı kopyalayarak cevaplarını oluşturmuşlardır. Bu şekilde gerekli bilgilerin yanında gereksiz bilgileri de sunmuşlardır. Önemli bilgilere dikkat çekme de koyu veya italik yapma, renklendirme, puntosunu farklılaştırma gibi özellikleri katılımcıların yarısının kullanabildiği belirlenmiştir.

2c) Çoklu İnternet Ortamlarını Kullanarak Bilgiyi İletme Stratejisi İle İlgili Sonuçlar

Araştırmaya katılan adaylardan oluşturdukları dosyalarını mesajlarına ekleyerek araştırmacıya çoklu internet ortamlarından birisini kullanarak (e-posta, facebook, twitter... vb) iletmeleri istenmiştir. Ahmet, Ayşe ve Esra dışında kalan tüm katılımcıların e-postalarına eklenti yaparak mesajlarını iletebildikleri belirlenmiştir. E-postalarına eklenti yaparak iletemeyen kişilerin ise çoklu medya araçlarını kullanmadıkları belirlenmiştir.

3. Araştırmanın üçüncü alt problemi sınıf öğretmeni adaylarının yeni okuryazarlık stratejilerini uygulayabilme becerileri ile ilgili alguları ve ortaya çıkardıkları ürünün kalitesi ile ilgili görüşlerini belirlemeye yöneliktir. Buna göre;

3a) Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yeni Okuryazarlık Stratejilerini Uygulayabilme Becerileri İle İlgili Görüşme Sonuçları

Sınıf öğretmeni adaylarının tümü en az bir strateji kullandıklarını belirtmişlerdir. Adayların kullandıkları stratejiler ise “bilgiye ulaşma, bilgiyi seçme ve elde bilgiyi organize etme” ile ilgili stratejilerdir. Bilgiye ulaşmada en çok “arama motorunu kullanma, anahtar kelimelerle arama yapma ve soruları anlama” stratejilerini kullandıklarını belirtmişlerdir. Bilgiyi seçerken “göz gezdirme, karşılaştırmalı okuma ve metin türüne dikkat ettikleri”; bilgiyi organize ederken ise “karşılaştırmalı okuma, konuya özgü ön bilgilerini kullanma ve kopyala-yapıştır” stratejilerini kullandıkları sonuçlarına ulaşılmıştır. Katılımcıların üçte ikisi kullandıkları stratejilerde başarılı olduklarını belirtmişlerdir. Kendilerini başarısız olarak görenler ise bilgiye ulaşma ve bilgiyi seçmede zorlandıkları için başarısız olduklarına değinmişlerdir.

Öğretmen adayları bu süreç boyunca teknolojik, bilgiye erişim ve bilgiyi seçmede problemler yaşadıklarını belirtmişlerdir. Teknolojik olarak Office kullanımında problemler yaşayan adaylara bilgiye erişimde internette bilgi kirliliği olmasını büyük problem olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Bilgiyi seçerken gerekli ve gerekli-gereksiz olarak ayırt etmede ve ulaşılan tüm kaynakları okumada problem yaşadıkları sonuçlarına ulaşılmıştır. Katılımcıların yaşamış oldukları problemlerin çözümüne yönelik önerileri bilmedikleri belirlenmiştir.

Katılımcıları elektronik ortamlarda iyi okuyucuların okuma öncesinde iyi bir eğitim almış olmaları gerektiğini belirtmişlerdir. İyi okuyucular ayrıca belli bir arama

planı oluşturan ve anahtar kelimelerle aramalar yapabilen kişi olarak algılanmaktadır. Okuma sırasında iyi okuyucunun bilginin güvenilirliğini test edebilen, seçerek okuyan, karşılaştırarak okuyabilen, diğer arama sonuçlarına göz atan, bilginin güncelliğini test edebilen, detayları okuyabilen, okuduğunu anlamayı kontrol edebilen kişi olduğu algılarına sahiptirler. İyi okuyucuyu okuma sonrasında okuduğunu anlamayı kontrol eden, bilgiyi analiz edebilen, bilgiyi yeniden düzenleyen ve yararlandıkları kaynakları belirten kişiler olarak algılanmaktadır.

Katılımcılar ulaşılmış oldukları sonuçlara arasından güvenilir olanları seçerken metinden ve internet sitelerinden kaynaklanan ipuçlarını kullandıkları sonuçlarına ulaşılmıştır. Adaylar güvenilir yazıların akademik olması, üzerinde uzun süre çalışılmış olması, alıntılara ve kaynakçaya yer vermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca metinlerin yazarına dikkat ederek seçilmesi ve karşılaştırmalı olarak okunması ile güvenilir bilgiye ulaşılabilceği yönünde algılamalarının olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Güvenilir bilgiyi elde ederken, internet sitelerini kullanırken site uzantıları ve site yapısına dikkat ederek seçilen, güncel olan ve sayfalardaki ilk linkten elde edilen bilginin güvenilir olduğu eğilimlerine sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmen adaylarının basılı materyallerden (kitap, dergi vb.) okuma ile internet üzerinden okumanın avantaj ve dezavantajlarını belirlemeye yönelik soruya ilişkin sadece Ömer basılı materyallerden okuma ile internet üzerinden okumanın eş değer olduğunu belirtirken; Uğur (1.sınıf), Elif (2.sınıf), Bahadır (3.sınıf), Oya (3.sınıf) ve Efe(4.sınıf) ise elektronik ortamlarda okumayı, basılı materyallerden okumaya göre daha avantajlı olarak görmüşlerdir. Geriye kalan on sekiz katılımcı ise basılı materyallerden okumayı daha avantajlı olarak algılamaktadırlar. Basılı metinlerden okumayı daha avantajlı olarak algılayanlar basılı metinlerin somut ve kalıcı olması, yapılandırılmış bilgi sunması, kısa sürede okunması, okuma ortamının daha kullanışlı olması, tüm sayfanın görünebilmesi ve okumaya motive olunabilmesi yönlerinden daha iyi buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Elektronik ortamlarda okumanın ise; bilgiyle ilgili sayısız bağlantı içermesi, farklı metin türlerini bir arada bulunabilmesi, bilginin hızlı bir şekilde alınması ve işlenmesi, metinlerin tamamının ekran üzerinde görünebilmesi, güncel bilgi sunması, özet bilgi içermesi yönlerinden daha iyi olduğu yönüne algılamalarının olduğu belirlenmiştir.

3b) Sınıf Öğretmeni Adaylarının Soruları Cevaplamadaki Başarı Düzeyine İlişkin Görüşme Sonuçları

Öğretmen adaylarından Fatma(1. Sınıf), Hakan(2. Sınıf) yüz tam puan üzerinden kendi cevaplarını 95 puan olarak değerlendirmişlerdir. Ayrıca Bahar(3. Sınıf) kendisine 93 puan vererek başarılı olduğunu belirtmek istemiştir. Dördüncü sınıf öğretmen adaylarından ise Emine kendisini 100 puan üzerinden 85 puan vererek en başarılı olarak değerlendiren kişi olmuştur. Katılımcılardan Oya (3. Sınıf) ve Meltem (4. Sınıf) ise kendilerine yüz tam puan üzerinden 10 puan vererek en başarısız olarak görmüşlerdir. Oya ve Meltem ise daha çok araştırma yapmaları gerektiğini ve verdikleri cevapların istenilene göre daha yüzeysel kaldığını belirtmişlerdir.

3c) Sınıf Öğretmeni Adaylarının Soruları Cevaplamadaki Başarı Düzeyine İlişkin Uzmanların Değerlendirme Sonuçları

Öğretmen adaylarının sorulara verdikleri cevapların sınıf düzeyine göre doğrusal şekilde ilerlemediği sonucuna ulaşılmıştır. Soruları cevaplamada en başarılı üçüncü sınıf öğretmen adayları ($\bar{X}_{3.sınıf} = 78,5$) olurken; en başarısız ise ikinci sınıflar ($\bar{X}_{2..sınıf} = 53,1$) olmuşlardır. Birinci sınıf öğretmen adaylarından Ayşe (79), ikinci sınıftan Merve(73), üçüncü sınıftan Kübra(85) ve Alper(85), dördüncü sınıftan ise Efe (93) soruları cevaplamada en başarılı olmuşlardır. Ulaşılan diğer sonuçlara ise şu şekildedir;

a) Öğretmen adaylarının sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde Elif (2. Sınıf) sorulardan hiçbirine tam cevap verememiştir.

b) Elif (40), Canan(46), Murat(47), Hasan(52) ve Okan'ın(53) genelde tek kaynaktan yararlanma eğiliminde olduğu, cevaplarında cümle düşüklükleri, tutarsızlıklar bulunduğu, cümleler üzerinde gerekli ekleme, düzeltmelerde bulunmadıkları, soruları daha çok ön bilgilerini kullanarak cevapladıkları zaman ve gramerlerde uyumsuzluklar olduğu ve mantıki geçişlerin yapılamadığı için en başarısız kişiler olarak değerlendirilmişlerdir.

c) Sadece Efe (4. Sınıf) ve Emine (4. Sınıf) soruların tamamına doğru cevaplar vererek en başarılı kişiler olmuşlardır. Efe (93) ve Emine'nin (90) cevapları analiz edildiğinde birden fazla kaynaktan yararlandıkları, internetten elde ettikleri bilgileri ön bilgileriyle birleştirdikleri ve cevapları mantıklı, tutarlı hale getirdikleri, cevaplarında gerekli düzeltme ve eklemeler yaptıkları görülmüştür.

5.1.2 Tartışma

Bu çalışmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarından araştırma kapsamında verilen sorulara cevap ararken ve ulaştıkları elektronik metinleri okurken bilgiye ulaşma, elde edilen bilgiyi eleştirel değerlendirme, sentezleme ve çoklu internet ortamlarını kullanarak oluşturdukları sonuçları paylaşımları beklenmiştir. Sonuçlar elektronik ortamlardan okuma becerilerinin başarı düzeyine göre doğrusal şekilde ilerlemediğini ortaya koymaktadır. Bu sonuç Ulusoy (2011) tarafından ileri sürülen yeni okuryazarlık stratejilerinin okul başarısını yansıtacak şekilde doğrusal olmadığı ve Castek ve diğerleri (2011) tarafından bulunan basılı metinlerden okuma düzeyi düşük olan öğrencilerin elektronik ortamlarda okuma da düşük başarı düzeyine sahip olmayabileceği ile ilgili sonuçlarıyla tutarlıdır.

Sorulara cevap vermeleri beklenen adayların etkili şekilde bilgiye ulaşmaları beklenmiştir. Fakat cevabın birden fazla kaynak kullanılarak oluşturulması beklenen soruda bilgiye ulaşma ile ilgili stratejileri etkili şekilde kullanmadıkları belirlenmiştir. Bu sonuç Coiro (2007)'nin bulduğu elektronik ortamlarda okuma becerileri yüksek olan kişilerin konuya özgü ön bilgilerine daha az başvurdukları ve Chen (2009)'in belirlediği, metinlerin doğrusal olmaması ve alışılmamış yapıda sunulmasından dolayı kolay bir şekilde zihinlerinin karıştığı ve bilgiye ulaşma stratejilerini etkili şekilde işe koşamadıkları sonuçlarıyla tutarlıdır. Ayrıca Stadtler ve Bromme (2007) konuyla ilgili ön bilgileri olmayan bireylerin; kaynaklar hakkında bilgi elde etme ve bilgi ile ilgili daha fazla argüman ortaya çıkarma bakımından diğer bireylere göre daha üstün performans gösterdikleri sonucunu bulmuştur. Bu sonuçlar elektronik ortamlarda okuma becerilerinin gelişmemiş olmasından dolayı bireylerin sıklıkla ön bilgilerine dayanarak soruları cevapladıkları şeklinde açıklanabilir.

Araştırma kapsamında katılımcıların elektronik ortamlarda okurken kullandıkları stratejiler belirlenmeye çalışılmıştır. Katılımcıların tümü en az bir stratejiyi kullandıklarını belirtmişlerdir. *Arama motorunu kullanma, anahtar kelimelerle arama yapma ve soruları anlama göz gezdirme, karşılaştırmalı okuma ve metin türüne dikkat ettikleri karşılaştırmalı okuma, konuya özgü ön bilgiye başvurma ve kopyala-yapıştır* stratejilerini kullandıkları sonuçlarına ulaşmıştır. Elektronik ortamlarda kullanılan stratejilerle ilgili farklı sonuçların olduğu görülmektedir. Poole (2011) beş öğrenci üzerinde gerçekleştirdiği, elektronik ortamlarda okurken kullandıkları stratejileri belirlemeye yönelik araştırmasında; katılımcıların en çok farklı sözcüklerle ifade etme

ve sözlük kullanma stratejilerini kullandıkları, göz gezdirme ve soru sorma stratejilerine ise en az yer verdikleri sonuçları ile tutarlı olmadığı görülmektedir.

Schilling (2011) deki çalışmasında önemli noktaları belirleme, eşleştirme becerileri, anlamayı kontrol etme, internet sitelerinde gezinme stratejilerinin elektronik ortamlarda okurken kullanıldığını belirlemiştir. Bu sonuçta araştırmada bulunan elektronik ortamlarda okurken bir dizi stratejiler kullanılmaktadır sonucuyla paralellik göstermemektedir.

Araştırmada öğretmen adaylarının kullandıkları stratejilerin Behalova (2010)'nın çalışmasında belirlenen elektronik ortamlarda okuma stratejileriyle paralel olduğu görülmektedir. Yine Kuiper, E., Volman, M., ve Terwel, J. (2006)'in altı farklı soruya cevap bulmak amacıyla gerçekleştirdiği çalışmada bulunan stratejilerin kullanımının, her sorunun tamamlanma sürecinde farklılık gösterdiği gibi, sorular arasında da farklılık göstermektedir. Bu sonuç da araştırmadan elde edilen; elektronik okuma sürecinde bireylerin farklı stratejileri kullandıkları sonucuyla tutarlı olduğu görülmektedir.

Bir diğer çalışmada ise Coiro, Castek and Guznicak (2010) iki yetişkin ile gerçekleştirdiği çalışmada katılımcıların hem tek başlarına hem de arkadaşı ile birlikte okumalar yaparken önemli fikirleri belirleme, değerlendirme, birleştirme ve yansıtma stratejilerini daha sık kullandıkları görülmektedir. Bu farklılıklar Castek (2008)'in ifade ettiği gibi elektronik ortamlarda okumadaki öğrencilerin sahip oldukları becerilerin birbirlerinden tamamen farklı olduğu ile açıklanabilir.

Bu çalışma için öğrenciler seçilirken internet kullanım sıklıkları belirlenmiş ve internet ve kullanımı ile ilgili temel becerilere sahip olmaları ön şartı aranmıştır. Katılımcıların interneti oyun, araştırma, sohbet ve daha farklı amaçlar için kullanmalarına rağmen süreç sonunda teknolojik, bilgiye erişim ve bilgiyi seçme ile ilgili problemler yaşadıkları belirlenmiştir. Bu sonuç internete yönelik eğilimlerin elektronik ortamlarda okuma becerilerini etkilediğini öğrencilerin bilgiye ulaşma (Coiro, 2009a; Şahin, Çermik ve Doğan, 2009), bilgiyi seçme (Coiro, 2009a) ve arama sonuçlarını ve yazarı değerlendirme (Coiro, 2009a) ile ilgili sorunlar yaşadıkları sonuçlarıyla tutarlıdır. Bu çalışmada ortaya çıkan öğretmen adaylarının yaşadıkları problemler bu stratejilerinin gelişmemiş olmasından ve yeterli eğitimin verilmemiş olmasından kaynaklandığı ile açıklanabilir. Karchamer (2001)'in de belirttiği gibi; internetin okuryazarlık ve okuryazarlık eğitimini sınıflarda nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla 13 öğretmenle çalışma gerçekleştirmişlerdir. Öğretmenlerden elde edilen

sonuçlara göre; internetin okuma üzerindeki etkisi basılı metinlerdeki okuryazarlık becerilerinin uzantısı olarak görülmektedir.

Kuiper, E., Volman, M. ve Terwel, J. 'in (2006) da belirttiği gibi soruların cevapları arasındaki farklılıklar; öğrencilerin bilgiyi arama, okuma ve değerlendirme becerilerindeki farklılıklardan ve esneklik, düşünmeden hareket etme ve sadece tek bir cevaba bakma eğilimi gibi interneti kullanma stratejilerindeki belirleyici özelliklerden kaynaklanmaktadır. Bu sonuç bu araştırma sonunda ortaya çıkan cevapların sınıf düzeyine göre doğrusal şekilde ilerlemediği sonuçlarıyla tutarlıdır.

Geçmişte öğretmenler öğrencilerden daha okuryazardır kavramı geçerli iken artık günümüzde elektronik ortamlarda okuduğunu anlamada bazı açılarından öğrenciler öğretmenlerden daha okuryazardırlar (New London Group, 2000) anlayışı etkili hale gelmektedir. Öğrencilere yeni okuryazarlık araştırmaları sonucunda ortaya çıkan önemli soruları belirleme, bilgiye ulaşma, bilgiyi analiz etme, elde edilen bilginin sentezlenmesi ve çoklu internet ortamlarını kullanarak bilgiyi iletme yeteneklerinin kazandırılması büyük önem taşımaktadır. McVerry(in press)'nin de belirttiği gibi öğrencilerimizin elektronik ortamlarda okuma becerilerini geliştirmek için öğretmenlerin teknolojik-pedagojik alan bilgisine sahip olmaları gerekmektedir. Öğretmen adaylarına bu yetenekleri kazandırmada model olma, okuma çemberleri, internette diyaloga dayalı öğretim gibi pek çok yöntemden faydalanılacağı gibi, ilgili dersler içerisinde örnek uygulamalar yapma çalışmalarına yer verilebilir. Elektronik ortamlardan okumanın her bir aşamasının gerektirdiği stratejiler üzerinde dikkatlice durulmalı ve öğretmen adaylarının ihtiyaçları olan yeni okuryazarlık beceri ve stratejilerinin teknolojinin sınıfta kullanmasıyla kazandırılmadığının farkında olunması gerekmektedir.

Yeni okuryazarlıklar halen okullarda öğrettiğimiz okuryazarlıklar üzerine inşa edilmektedir (Castek, Mangelson, Goldstone, 2006). Öğretmenlerin yeni okuryazarlık yeteneklerinin etkili şekilde öğretebilmeleri için öncelikle kendilerinin bu beceri ve yeteneklere sahip olmaları aklımızdan çıkarmamız gereken önemli noktalardandır. Yeni okuryazarlıkların getirdiği beceri ve stratejilerin kazandırılmasında öğretmen eğitimi boyutunun da dikkate alınması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Kingsley (2011)'in ifade ettiği gibi öğretmenlerin deneyimleri ve internet kullanım düzeyleri arttıkça sınıf ortamında elektronik okuma stratejilerini daha etkili şekilde öğretmektedirler.

5.1.3 Öneriler

Araştırmada ulaşılan sonuçlar ve tartışılan literatür bilgileri doğrultusunda aşağıdaki önerilere yer verilmiştir.

1) 21. yy' ın gerektirdiği becerilerden olan elektronik ortamlarda okumadaki bilgiye ulaşma bilgiyi analiz etme, elde edilen bilgiyi sentezleme ve çoklu internet ortamlarını kullanarak bilgiyi iletme stratejilerinin öğretimine ilişkin ders içerikleri hazırlanmalıdır. Bu kapsamda İnternette Diyaloga Dayalı Öğretim (Internet Reciprocal Teaching) metodu sınıf içersinde kullanılabilir. Bu metodu desteklemek adına eleştirel okuma stratejileri üzerine etkinlikler yapılabilir.

2) Elektronik ortamlarda okumada kullanılan stratejileri daha net ve etkili şekilde belirlemek için sesli düşünme prosedürleriyle desteklenmiş çalışmalara yer verilebilir.

3) Araştırmanın uygulama sürecinden elde edilen verilere dayanarak öğretmen adaylarının yeni okuryazarlıkların gerektirdiği beceri, strateji ve alışkanlıkları çok az oranda kullanabilmektedirler. Basılı metinlerden okuma becerilerinin etkili şekilde adaylara kazandırılmasından sonra elektronik ortamlarda okuma becerileri kazandırılabilir. Nitekim elektronik ortamlarda okuma becerilerini kullanamayan bireylerin, basılı metinlerde kullandıkları alışkanlık, beceri ve stratejileri üzerinde anlam oluşturacakları düşünüldüğünde; yeni becerilerin basılı metinlerden okuma becerileri üzerine yapılandırılması daha işlevsel olacaktır.

4) Öğretmen adaylarının elektronik ortamlardan okuma sürecinde bilgiye ulaşma ve bilgiyi seçme ile ilgili problemler yaşadıkları bilinmektedir. Araştırma sürecinde bu sorunların değişen metin yapısına adapte olamayan öğrencilerin sıklıkla problemler yaşadıkları görülmüştür. Bu kapsam da internet sitesi tasarlayıcılarının ve eğitimcilerin web sitelerini oluştururken ve elektronik metinleri tasarlarlarken metnin doğrusal olmayan metnin yapılandırılmasıyla alakalı gerekli bilgilerin öğrencilere verilmesi bu sorunların daha az görülmesini sağlayacaktır.

5) Teknolojinin sınıfta kullanılmasıyla elektronik ortamlardan okumanın gerektirdiği beceri ve stratejilerin etkili şekilde öğretilmeyeceği bilinmesi gerekenler arasındadır. Bu kapsamda gerek Türkçe Öğretimi dersi kapsamında gerekse diğer dersler kapsamında elektronik ortamlarda okuma strateji ve becerilerini ifade edecek bir konu ele alınıp (her dersin kendi içinde ele alabileceği) örnek metin işlenişleriyle

desteklenmesi daha etkili olacaktır. Bu şekilde elektronik ortamlardan okumanın uygulamalı olarak kazandırılacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Afflerbach, P., & Cho, B. Y. (2008). Identifying and describing constructively responsive comprehension strategies in new and traditional forms of reading. In S. Israel ve G. Duffy (Eds.), *Handbook of reading comprehension research* (pp. 69-90). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Akyol, H. (2008). *Türkçe öğretim yöntemleri* (Yeni Programa Uygun Genişletilmiş 2. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Akyol, H. (2012). *Türkçe öğretim yöntemleri* (Yeni Programa Uygun 5. Baskı). Ankara: Pegem A yayıncılık.
- Baker, E.A. (2010). New literacies, new insights: An Exploration of traditional and new perspectives. In E.A.Baker (Ed.) *The New Literacies: Multiple Perspectives on research and practice*. (281-311).New York, NY:Guilford.
- Behalova, A. (2010). *Exploring online reading strategies of American undergraduate student*. Unpublished doctoral dissertation. Oklahoma State University, ABD.
- Bennett, S., Maton, K. and Kervin, L. (2008). The ‘digital natives’ debate: A critical review of the evidence. *British Journal of Educational Technology*, 39(5), 775–786.
- Bilal, D. (2000). Children’s use of yahoooligans! Web search engine: Cognitive, physical, and affective behaviors on fact-based research tasks. *Journal of the American Society for Information Science*, 51, 646-665.
- Block, C.C. and Duffy, G.G.(2002). Research on teaching comprehension: where we’ve been and where we’re going. In C.C.Block and S.R.Paris (Eds.) *Comprehension Instruction: research based best practices* (2nd ed., pp.19-38).
- Brown, A. and Slaughter van Tryon, P.J. (2010). Twenty-first century literacy: A matter of scale from micro to mega. *The Clearing House*, 83: 235–238.
- Burbules, N.C. (1997). Rhetorics of the web: hyper reading and critical literacy. In I. Snyder (Ed). *Page to Screen: Taking Literacy into the Electronic Era*. Sydney: Allen and Unwin.
- Burbules, N.C. (2001). Paradoxes of the Web: The Ethical Dimensions of Credibility. In R.G.Wengert (ed.). *Library Trends*, 49,441-453.

- Burbules, N. C. & Callister, T. A. Jr. (2000). *Watch IT: The risks and promises of information technologies for education*. Boulder, CO: Westview Press.
- Burke, J. (2002). The Internet reader. *Educational Leadership*, 60, 38-42.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, K.B., Akgün, E.Ö, Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2012). Bilimsel araştırma yöntemleri. (Geliştirilmiş 11. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Castek, J. (2008). *How are the new literacies of online reading comprehension acquired by 4th and 5th grade students? Exploring the contexts and facilitate learning*. Unpublished doctoral dissertation. University of Connecticut, Storrs, Connecticut.
- Castek, J., Bevans-Mangelson, J., and Goldstone, B. (2006). Children's Books: Reading Adventures Online: Five Ways to Introduce the New Literacies of the Internet through Children's Literature Author(s): Source: *The Reading Teacher*, 59 (7) pp. 714-728.
- Castek, J., Coiro, J., Guzniczak, L., and Bradshaw, C. (2012): Examining peer collaboration in online inquiry, *The Educational Forum*, 76(4), 479-496.
- Castek, J., Leu, D.J., Coiro, J., Gort, M., Henry, L.A., and Lima, C.O.(2008). Developing new literacies among multilingual learners in the elementary grades. In L. Parker (Ed.).*Technology Based Learning Environments For Young English Learners: In And Out Of School Connections*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Castek, J., Zawilinski, L., McVerry, J.G., O'Byrne, W.L., and Leu, D.J. (2011). The new literacies of online reading comprehension: New opportunities and challenges for students with learning difficulties. In C. Wyatt-Smith, J. Elkins, and S. Gunn (Eds.) *Multiple Perspectives on Difficulties in Learning Literacy and Numeracy* (pp.91-110).
- Cervetti, G., Damico, J., and Pearson, P.D. (2006). Multiple Literacies, new literacies, and teacher education. *Theory into Practice*, 45(4), 378–386
- Chen, H.Y. (2009). *Online reading comprehension strategies among general and special education elementary and middle school students*. Unpublished doctoral dissertation. Michigan State University, ABD.

- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2007). *Research methods in education*. (Sixth Edition). Taylor veFrancis.
- Coiro, J. (2003). Reading comprehension on the Internet: Expanding our understanding of reading comprehension to encompass new literacies [Exploring Literacy on the Internet department]. *The Reading Teacher*, 56, 458-464.
- Coiro, J. (2005). Making sense of online text. *Educational Leadership*, 63(2), 30-35.
- Coiro, J. (2007). *Exploring changes to reading comprehension on the internet: Paradoxes and possibilities for diverse adolescent readers*. Unpublished doctoral thesis, University of Connecticut, ABD.
- Coiro, J. (2009a). Rethinking online reading assessment. *Educational Leadership*, 66(6), 59-63.
- Coiro, J. (2009b). Promising practices for supporting adolescents' online literacy development. In K. D. Wood ve W.E. Blanton (Eds.), *Promoting Literacy With Adolescent Learners: Research Based Instruction* (pp.442-471). New York: Guilford Press.
- Coiro, J. (2011). Predicting reading comprehension on the internet: contributions of offline reading skills, online reading skills, and prior knowledge. *Journal of Literacy Research*, 43 (4), 352-392
- Coiro, J. (2012). Digital literacies: understanding dispositions toward reading on the internet. *Journal of Adolescent ve Adult Literacy*, 55(7), 645–648.
- Coiro, J., & Dobler, E. (2007). Exploring the comprehension strategies used by sixth-grade skilled readers as they search for and locate information on the Internet. *Reading Research Quarterly*, 42, 214-257.
- Coiro, J., and Fogleman, J. (2011). Using websites wisely. *Educational Leadership*.
- Coiro, J., Castek, J., and Guzniczak, L. (2010). Processes: Two adolescents reading independently and collaboratively on the internet. *Literacy reserach association yearbook*, 60. [http:// http://www.uri.edu](http://www.uri.edu) adresinden 15 Nisan 2013 tarihinde alınmıştır.

- Coiro, J., Knobel, M., Lankshear, C., and Leu, D.J. (2008). Central issues in new literacies and new literacies research. In Coiro, J., Knobel, M., Lankshear, C., and Leu, D.J. (Eds.), *Handbook of Research on New Literacies* (pp.25-32). New York: Taylor ve Francis.
- Cope, B., & Kalantzis, M. (2000). *Multiliteracies*. London, UK: Routledge.
- Dalton, B., and Proctor, P. (2008). The changing landscape of text and comprehension in the age of new literacies. In Coiro, J., Knobel, M., Lankshear, C., and Leu, D.J.(Eds.), *Handbook of Research on New Literacies* (pp.297-324). New York: Taylor ve Francis.
- Dwyer, B. (2012.). Developing online reading comprehension: Changes, challenges and consequences. In K. Hall, T. Cremin, B. Comber ve L. Moll (Eds.), *International handbook of research in children's literacy, learning and culture*. UK: Wiley-Blackwell.
- Eagleton, M.B. (2002). Making text come to life on the computer: Toward an understanding of hypermedia literacy. *Reading Online*, 6(1).
- Eagleton, M.B., & Guinee, K. (2002). Strategies for supporting student Internet inquiry. *New England Reading Association Journal*, 38(2), 39–47.
- Eagleton, M. B., Guinee, K., & Langlais, K. (2003). *Teaching Internet literacy strategies: The hero inquiry project*. *Voices from the Middle*, 10(3), 28–35.
- Ekiz, D.(2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*.(Geliştirilmiş 2. Baskı).Ankara: Anı Yayıncılık.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. Ankara: Nobel.
- Güneş, F. (2010). Öğrencilerde ekran okuma ve ekranik düşünme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.7(14), s. 1 – 20.
- Hartman, D.K., Morsink, P.M., and Zheng, J. (2010).From print to pixels: the evaluation of cognitive conceptions of reading comprehension. In E. A. Baker (Ed.) *The New Literacies: Multiple Perspectives on research and practice*.(131-144).New York, NY: Guilford.

- Henry, L.A. (2006). Searching for an answer: the critical role of new literacies while reading on the Internet. *The Reading Teacher*. 59, 7.
- International Reading Association [IRA]. (2002). *Integrating literacy and technology in the curriculum: A position statement*. Web: <http://www.reading.org/positions/technology.html> adresinden 27 Aralık 2012'de alınmıştır.
- International Reading Association. (2009). *New literacies and 21st century technologies: A position statement*. Newark, DE: Author.
- Internet and Communication Technologies [ICT] Literacy Panel (2001). *Digital Transformation A Framework for ICT Literacy*. Web: http://www.ets.org/Media/Tests/Information_and_Communication_Technology_Literacy/ictreport.pdf adresinden 2 Nisan 2013 tarihinde alınmıştır.
- Jack, R.F. & Norman, E.W. (2006). *How to design and evaluate research in education*. (Sixth Edition). New York: McGraw-Hill Companies.
- Johnson, B. & Christensen, L. (2004). *Educational research: quantitative, qualitative, and mixed approaches*. (Second Edition). Boston: Pearson Education Inc.
- Kamil, M.L., and Chou, H.K. (2009). Comprehension and computer technology: Past results, current knowledge, and future promises. In S. Israel ve G. Duffy (Eds.), *Handbook of reading comprehension research* (pp. 289-304). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Karchmer, R.A. (2001). The journey ahead: thirteen teachers report how the influences literacy and literacy instruction in their k-12 classrooms. *Reading Research Quarterly*, 36, 442-467.
- Kırkkılıç, A. ve Akyol, H. (Editörler). (2009). *İlköğretimde Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kiili, C., Laurinen, L., Marttunen, M., & Leu, D.J. (2011). Working on understanding: Collaborative reading on the Web. *Journal of Literacy Research*, 44(4), 448-483.
- Kingsley, T. (2011). *Integrating new literacy instruction to support online reading comprehension: An examination of online literacy performance in 5th grade classrooms*. Unpublished doctoral dissertation. Ball State University, Muncie, IN.

- Kuiper, E. and Volman, M. (2008). The web as a source of information for students in K-12 education. In Coiro, J., Knobel, M., Lankshear, C., and Leu, D.J.(Eds.), *Handbook of Research on New Literacies* . New York: Taylor ve Francis.
- Kuiper, E., Volman, M. & Terwel, J. (2008). Students' use of web literacy skills and strategies: searching, reading and evaluating Web information. *Information Research*.13 (3),
- Kulikowich, J.M. (2008). Experimental and quasi experimental approaches to the study of new literacies. In Coiro, J., Knobel, M., Lankshear, C., and Leu, D.J.(Eds.), *Handbook of Research on New Literacies* . New York: Taylor ve Francis.
- Kymes, A. (2005). Teaching online comprehension strategies using think-alouds. *Journal of Adolescent and Adult Literacy*, 48, 492–500.
- Lankshear, C. and Knobel, M. (2006). *New literacies* (Second edition). Maidenhad: Open University Press.
- Leu, D.J., Mallette, M.H., and Karchmer, R.A. (2001): New realities, new literacies, and new technologies: Redefining the agenda for literacy research, *Reading Research and Instruction*, 40(3), 265-272.
- Leu, D. J. (2006). New literacies, reading research, and the challenges of change: A deictic perspective. In J. V. Hoffman, D. L. Schallert, C. M. Fairbanks, J. Worthy, ve B. Maloch (Eds.), *The 55th Yearbook of the National Reading Conference*. (pp. 1-20). Milwaukee, WI: National Reading Conference.
- Leu, D. J., Coiro, J., Castek, J., Hartman, D. K. Henry, L. A., ve Reinking, D. (2008). Research on instruction and assessment in the new literacies of online reading comprehension. In C. C. Block ve S. R. Parris (Eds.), *Comprehension instruction: Research-based best practices* (2nd ed., pp. 321-346). New York: The Guildford Press.
- Leu, D. J., Jr. (2000). Our children's future: Changing the focus of literacy and literacy instruction. Reading Online. *The Reading Teacher*, 53, 424-431.
- Leu, D. J., Jr., Leu, D., ve Coiro, J. (2004). *Teaching with the Internet K–12: New literacies for new times* (4th Ed.). Norwood, MA: Christopher-Gordon.

- Leu, D. J., McVerry, J. G., O’Byrne, W. I., Zawilinski, L., Castek, J., ve Hartman, D. K. (2010). The new literacies of online reading comprehension and the irony of no child left behind: Students who require our assistance the most, actually receive it the least. To appear in: Lesley Mandel Morrow, Robert Rueda, ve Diane Lapp. *Handbook of research on literacy instruction: Issues of diversity, policy, and equity*. New York: Guilford.
- Leu, D. J., O’Byrne, W. I., Zawilinski, L., McVerry, J. G., ve Everett-Cacopardo, H. (2009). Expanding the new literacies conversation. *Educational Researcher*, 38, 264-269.
- Leu, D. J., Zawilinski, L., Castek, J., Banerjee, M., Housand, B., Liu, Y., O’Neil, M. (2007b). What is new about the new literacies of online reading comprehension? In L. Rush, J. Eakle, ve A. Berger, (Eds.). *Secondary school literacy: What research reveals for classroom practices*. (37-60).
- Leu, D. J., Zawilinski, L., Castek, J., Banerjee, M., Housand, B., Liu, Y., ve O’Neil, M. (2007a). What is new about the new literacies of online reading comprehension? In A. Berger, L. Rush, ve J. Eakle (Eds.), *Secondary school reading and writing: What research reveals for classroom practices* (pp. 37-68). Chicago, IL: NCTE/NCRL.
- Leu, D.J. (1997). Exploring literacy on the internet: Gaiety’s question: Literacy as deixis on the Internet. *The Reading Teacher*.55 (1), 62-67.
- Leu, D.J., and Kinzer, C.K. (2000). The convergence of literacy instruction with networked Technologies for information and communication. *Reading Research Quarterly*, 35, 108-127.
- Leu, D.J., Castek, j., Henry, J., Coiro, J, and McMullan, M. (2004). The lessons that children teach us: Integrating children's literature and the new literacies of the Internet. *The Reading Teacher*, 57,496-503.
- Leu, D.J., Jr. (1996). Sarah's secret: Social aspects of literacy and learning in a digital, information age. *The Reading Teacher*, 50. 162-165.

- Leu, D.J., Jr. (2002). The new literacies: Research on reading instruction with the Internet and other digital technologies. In A.E. Farstrup ve S.J. Samuels (Eds.), *What research has to say about reading instruction* (3rd ed., pp. 310-337). Newark, DE: International Reading Association.
- Leu, D.J., Jr., Kinzer, C.K., Coiro, J., Cammack, D. (2004). Toward a theory of new literacies emerging from the Internet and other information and communication technologies. In R.B. Ruddell ve N. Unrau (Eds.), *Theoretical Models and Processes of Reading. Fifth Edition* (1568-1611).
- Leu, D.J., McVerry, G., O'Byrne, I., Kiili, K., Zawilinski, L., Cacaopardo, H.E., Kennedy, C., and Forzani, E. (2011). The new literacies of online reading comprehension: expanding the literacy and learning curriculum. *Journal of Adolescent and Adult Literacy*, 55(1), 5-14.
- Leu, D.J., McVerry, G., O'Byrne, I., Zawilinski, L. (2008). *The C's of change: an extended interview with members of the New Literacies Research Lab*. Web: <http://www.ncte.org/magazine/extended> adresinden 27 Aralık 2011'de alınmıştır.
- Malloy, J., Castek, J., Leu, D. J. (2010). Silent reading and online reading comprehension. In E. Hiebert and R. Reutzel, (Eds). *Revisiting silent reading*. (221-240). Newark, DE: International Reading Association.
- Martin, C., and Steinkuehler, C. (2011). Information literacy and online reading comprehension: Two interconnected practices. In C. Martin, C. Steinkuehler, and A. Ochsner (Eds.), *Proceeding of the Games, Learning and Society Conference: Vol. 1* (pp.169-173). <http://www.academia.edu> adresinden 15 Nisan 2013 tarihinde alınmıştır.
- Mayer, R.E. (2008). Multimedia literacy. In Coiro, J., Knobel, M., Lankshear, C., and Leu, D.J.(Eds.), *Handbook of Research on New Literacies* . New York: Taylor ve Francis.
- McPherson, S., Wang, S.K., and Tsuei, M. (2007). New literacies instruction in teacher education. *TechTrends* 51 (5), 24-31.

- McVerry, J. G. (in press). TPACK and the new literacies of online reading comprehension. In S. Kadjer ve C. Young (Eds.), *Research in ELA and technology: An edited collection*. Charlotte, NC: Information Age Publishing.
- Miles, M.B., & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- New London Group, The. (2000). A pedagogy of multiliteracies: Designing social futures. In B. Cope ve M. Kalantzis (Eds.), *Multiliteracies: Literacy learning and the design of social futures* (pp. 9-38). London: Routledge.
- O'Brien, D., and Scharber, C. (2008). Digital literacies go to school: potholes and possibilities. *Journal of Adolescent ve Adult Literacy*.52(1), (pp. 66–68).
- Partnership for 21st Century Skills (2004). *Learning for the 21st century*. Web: <http://www.p21.org/overview> adresinden 14 Nisan 2013 tarihinde alınmıştır.
- Patterson, N. G. (2000). Hypertext and the changing role of readers. *The English Journal*, 90, 74-80.
- Patton, M.Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. (3rd edition). Sage publications. Thousand Oaks, California.
- Poole, A. (2011). The online reading strategies used by five successful Taiwanese ESL learners. *Asian Journal of English Language Teaching*, 21, 65-87.
- Pressley, M., and Harris, K.R. (2006). Cognitive strategies instruction: From basis research to classroom instruction. In P.A. Alexander ve P. H. Winne. (Eds.). *Handbook of educational psychology* (2nd ed., pp. 265-287).Mahwah, NJ: London.
- Pressley, M., & Afflerbach, P. (1995). *Verbal protocols of reading: The nature of constructively responsive reading*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- RAND Reading Study Group. (2002). *Reading for understanding: Toward an RveD program in reading comprehension*. Santa Monica, CA: author.
- Rouet, M.M., Rouet, J.F., Epstein, I., and Fayard, P. (2003). Effects of online reading comprehension. *Science Communication*, 25(2), 99-128.

- Sanchez, C.A., Wiley, J., & Goldman, S.R. (2006). Teaching students to evaluate source reliability during Internet research tasks. In S.A. Barab, K.E. Hay, ve D.T. Hickey (Eds.), *Proceedings of the seventh international conference on the learning sciences* (pp. 662–666). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Schilling, H.A. (2011). *An exploration of the reading strategies used by sixth grade students of varying reading abilities: When Reading Internet Sources to Answer Questions*. Unpublished doctoral dissertation. Ball State University Muncie, Indiana.
- Schmar-Dobler, E. (2003). Reading on the Internet: The link between literacy and technology. *Journal of Adolescent ve Adult Literacy*. <http://www.readingonline.org/newliteracies/> adresinden 14 Nisan 2013 tarihinde alınmıştır.
- Selçuk, Z. (2001). *Okul deneyimi ve uygulama – Öğretmen ve öğrenci davranışlarının gözlenmesi*. Ankara: Nobel.
- Slatin, J.M. (1990). Reading hypertext: Order and coherence in a new medium. *College English*, 52, 8.
- Slinger, E.L. (1981). *A systematic observation of the extent to which students in secondary content area classrooms are given instruction in reading assigned material*. Unpublished doctoral dissertation, University of Oregon.
- Small, G.W., Moody, T.D., Siddhartha, P. ve Bookheimer, S.Y. (2009). Your brain on Google: Patterns of cerebral activation during internet searching. *American Journal of Geriatric Psychiatry*, 17(2), 116–126.
- Smolin, L. L. and, Lawless, K. A. (2003). Becoming literate in the technological age: New responsibilities and tools for teachers. *The Reading Teacher*, 56, 6.
- Spires, H., & Estes, T. H. (2002). Reading in web-based learning environments. In C. C. Block ve M. Pressley (Eds.), *Comprehension instruction: Research-based best practices* (pp. 115-125). New York, NY: Guilford.
- Spires, H.A., Morris, G., and Zhang, J. (2012). New literacies and emerging technologies: perspectives from U.S. and Chinese middle level teachers. *Research in Middle Level Education Online*, 35, 10.

- Spiro, R. (2004). Principled pluralism for adaptive flexibility in teaching and learning to read. In R. B. Ruddell ve N. Unrau (Eds.), *Theoretical models and processes of reading* (5th ed., pp. 654-659). Newark, DE: International Reading Association.
- Stadtler, M., and Bromme.R. (2007). Dealing with multiple documents on the WWW: The role of metacognition in the formation of documents models. *Computer-Supported Collaborative Learning*, 2, 191–210.
- Sutherland-Smith, W. (2002). Weaving the literacy web: changes in reading from page to screen. *The Reading Teacher*.55, 662-669.
- Şahin, A., Çermik, H. ve Doğan, B.(2010). Crawling in the virtual environment: Prospective teachers' usage of Google search engine. *Eurasian Journal of Educational Research*, 35, 77-92.
- Taboada, A., & Guthrie, J. T. (2006). Contributions of student questioning and prior knowledge to construction of knowledge from reading information text. *Journal of Literacy Research*, 38, 1–35.
- Teale, W.H., Leu, D. J., Labbo, L. D., and Kinzer, C. (2002). The CTELL Project: New ways technology can help educate tomorrow's reading teachers. *The Reading Teacher*,55(7), 654-659.
- Tierney, R. J., Bond, E., and Bresler, J. (2006). Examining literate lives as students engage with multiple literacies. *Theory into Practice*, 45(4), 359–367.
- Tracey, D.H., Storer, A.W., and Kzerounian, S. (2010). Cognitive processing perspectives on the new literacies. In Baker, E.A. (Ed). *The New Literacies. Multiple perspectives on Research and Practice* (pp.106-130).New York: The Guildford Press.
- Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] (2012). *Hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması*. Web: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=10880> adresinden 2 Nisan 2013 tarihinde alınmıştır.
- Ulusoy, M. (2011). 5. Sınıf öğrencilerinin yeni okuryazarlık stratejilerini uygulayabilme becerilerinin değerlendirilmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 15.

- Unsworth, L. (2008): Multiliteracies and metalanguage: Describing image/text relations as a resource for negotiating multimodal texts. In Coiro, J., Knobel, M., Lankshear, C., and Leu, D.J. (Eds.), *Handbook of Research on New Literacies*. New York: Taylor ve Francis.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (8.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yvonna, S.L. & Egon, G. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Newbury Park: Sage Publications.
- Zhang, S.,& Duke, N. K. (2008). Strategies for Internet reading with different reading purposes: A descriptive study of twelve good Internet readers. *Journal of Literacy Research*, 40, 128-162.
- Zhang, S., & Duke, N.K., and Jiménez, L. M. (2011). The wwwdot approach to improving students' critical evaluation of websites. *The Reading Teacher*, 65, (2), 150–158.

EKLER**Ek:1****ELEKTRONİK ORTAMLARDA OKUMA (ONLİNE READING
COMPREHENSION) STRATEJİLERİ GÖZLEM FORMU**

Gözlemin Amacı: Sınıf öğretmeni adaylarının yeni okuryazarlık stratejilerini uygulayabilme becerilerini belirlemektir.

Davranışlar	Evet	Bazen	Hayır	Açıklamalar
İnternet Üzerinden Bilgiye Ulaşma				
1) Soruyu cevaplarırken birden fazla arama motoru kullanır.				
2) Bilgiyi bulmada arama motorlarını nasıl kullanacağını bilir.				
3) Sorunun cevabını nerede bulabileceği ile ilgili doğru çıkarım yapabilir (site uzantılarına dikkat eder,...)				
4) Arama motorlarının sonuçlarını inceleyebilir(hangi bağlantıya tıklayacağını, seçeceğini belirler).				
5) Arama geçmişi menüsünü gerektiğinde kullanır				
6) Siteye tıklamadan önce internet adresindeki uzantılara dikkat ederek sayfalarda gezinir.				
7) Resim, grafik ve başlığı kullanarak bilginin nerede olabileceğini bulur ve o siteye gider.				
8) Anahtar kelimeleri daraltma ve genişletmeyi bilir.				
9) Özelleşmiş arama stratejilerini (tırnak işareti, detaylı arama araçları) kullanır.				
10) Birden fazla pencereyi aynı anda ekranda kullanır.				
11) Yazarın konu hakkında yeterli olup olmadığını değerlendirir.				
12) Belirlediği anahtar kelimeyi bir internet adresine aynen yazar.(www.okuma.com.tr)				
13) Ulaştığı siteyi sık kullanılanlara ekler ve daha sonra kullanır.				
14) Sitede bilgiyi bulmada site içi arama motorunu(eğer varsa) kullanır.				
15) Site içerisinde dört ya da daha az tıklamayla ilgili metne ulaşır.				
16) Soruyla ilgili farklı anahtar kelimelerle arama yapabilir.				
17) İnternet üzerindeki metni okumadan önce metne göz atmak için sayfa üzerinde aşağı ve yukarı kaydırmalar yapar.				

Bilgiyi Analiz Etme			
1)Sitenin oluşturulma amacını belirler (eğlence, eğitim, ticari vb).			
2) Sitenin yazarı hakkındaki bilgileri kullanarak sitede yer alan bilgilerin doğruluğunu kontrol eder (sitenin yazarının geçmişine bakması-alanında uzman olup olmadığına bakması... vb).			
3) Sorudaki kelimelerle eşleşen ya da ilgili kelimenin geçtiği sitedeki bilgiyi direkt kabul eder (sitedeki bilgiyi aynen kopyalayıp yapıştırır, göz atma, inceleme gibi stratejileri kullanmaz).			
4) Bir internet adresini kopyalama-yapıştırma işlemlerini etkili kullanır.			
5) Arama sonuçlarından işine yarayanlara hızlıca göz atar.			
6) Arama sonucunda açtığı ilk sitenin en iyi site olmayabileceğini bilir.			
7) Koyu, italik kelime ve cümlelerin önemli olabileceğini bilir ve bilgiyi analiz ederken kullanır.			
8) Ulaştığı bilgileri en az bir farklı sitedeki bilgilerle karşılaştırır.			
9) Sitedeki yazım hatalarını (varsa) belirler.			
10)Resimler ya da videoların değiştirilip değiştirilmediğine bakar.			
11)Sitede yer alan linklerin çalışıp çalışmadığını kontrol eder.			
12)Sitedeki bilgilerin güncellenme tarihini kontrol eder.			
13)Eğer varsa site haritasına bakarak site hakkında bilgiler edinir.			
Elde Edilen Bilginin Sentezlenmesi			
1) İşine yarayan ve yaramayan bilgileri ayırt eder.			
2) Ulaştığı yazılı bilgileri, görselleri, ses dosyalarını ve videoları sentezler. (Birleştirme, ilişkilendirme, planlama, yeniden düzenleme, formüle etme vb.)			
3) Gerekğinde kâğıt-kalem kullanarak not alır.			
4) Kelime işlemci programı, sözlük, pdf gibi araçları bilgiyi birleştirmede kullanır.			
5) İnternetteki metni anlamakta zorlandığında, metni daha iyi anlayabilmek için çıktı alarak okur.			
6) Önemli bilgilere dikkat çekmede işaretleme yöntemlerini kullanır(altını çizme-renklendirme... vb).			
7) Ulaştığı metinleri okurken özetlemeler yapar.			

Çoklu İnternet Ortamlarını Kullanarak Bilgiyi İletme				
1) Çoklu medya türlerini, ileteceği mesaja ekleyebilir.				
2) Mesajını kendisine veya başkalarına mail veya anında mesajlaşma araçlarını kullanarak iletir.				

Ek:2**ELEKTRONİK ORTAMLARDA ANKETİ**

Açıklama: Yaptığım bu çalışmanın amacı, sizlerin elektronik ortamlardan okuma becerilerinizi belirlemektir. Bu doğrultuda vereceğiniz cevaplar bilimsel araştırmanın niteliği bakımından değer taşımaktadır. Cevaplarınız tamamen gizlilik içerisinde değerlendirilecek ve sadece bu bilimsel çalışma için kullanılacaktır. Katkılarınız ve samimi cevaplarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Arş. Gör. Barış ESMER

Gazi Üniversitesi

Davranışlar	5	4	3	2	1
İnternet Üzerinden Bilgiye Ulaşma					
1) Soruyu cevaplarken birden fazla arama motoru kullanır.					
2) Bilgiyi bulmada arama motorlarını nasıl kullanacağını bilir.					
3) Sorunun cevabını nerede bulabileceği ile ilgili doğru çıkarım yapabilir (site uzantılarına dikkat eder,...)					
4) Arama motorlarının sonuçlarını inceleyebilir (hangi bağlantıya tıklayacağını, seçeceğini belirler).					
5) Arama geçmişini menüsünü gerektiğinde kullanır					
6) Siteye tıklamadan önce internet adresindeki uzantılara dikkat ederek sayfalarda gezinir.					
7) Resim, grafik ve başlığı kullanarak bilginin nerede olabileceğini bulur ve o siteye gider.					
8) Anahtar kelimeleri daraltma ve genişletmeyi bilir.					
9) Özelleşmiş arama stratejilerini (tırnak işareti, detaylı arama araçları) kullanır.					
10) Birden fazla pencereyi aynı anda ekranda kullanır.					
11) Yazarın konu hakkında yeterli olup olmadığını değerlendirir.					
12) Belirlediği anahtar kelimeyi bir internet adresine aynen yazar.(www.okuma.com.tr)					
13) Ulaştığı siteyi sık kullanılanlara ekler ve daha sonra kullanır.					
14) Sitede bilgiyi bulmada site içi arama motorunu(eğer varsa) kullanır.					
15) Site içerisinde dört ya da daha az tıklamayla ilgili metne ulaşır.					
16) Soruyla ilgili farklı anahtar kelimelerle arama yapabilir.					

17) İnternet üzerindeki metni okumadan önce metne gözetmek için sayfa üzerinde aşağı ve yukarı kaydırmalar yapar.					
Bilgiyi Analiz Etme					
1)Sitenin oluşturulma amacını belirler (eğlence, eğitim, ticari vb).					
2) Sitenin yazarı hakkındaki bilgileri kullanarak sitede yer alan bilgilerin doğruluğunu kontrol eder (sitenin yazarının geçmişine bakması-alanında uzman olup olmadığına bakması... vb).					
3) Sorudaki kelimelerle eşleşen ya da ilgili kelimenin geçtiği sitedeki bilgiyi direkt kabul eder (sitedeki bilgiyi aynen kopyalayıp yapıştırır, göz atma, inceleme gibi stratejileri kullanmaz).					
4) Bir internet adresini kopyalama-yapıştırma işlemlerini etkili kullanır.					
5) Arama sonuçlarından işine yarayanlara hızlıca göz atar.					
6) Arama sonucunda açtığı ilk sitenin en iyi site olmayabileceğini bilir.					
7) Koyu, italik kelime ve cümlelerin önemli olabileceğini bilir ve bilgiyi analiz ederken kullanır.					
8) Ulaştığı bilgileri en az bir farklı sitedeki bilgilerle karşılaştırır.					
9) Sitedeki yazım hatalarını (varsa) belirler.					
10)Resimler ya da videoların değiştirilip değiştirilmediğine bakar.					
11)Sitede yer alan linklerin çalışıp çalışmadığını kontrol eder.					
12)Sitedeki bilgilerin güncellenme tarihini kontrol eder.					
13)Eğer varsa site haritasına bakarak site hakkında bilgiler edinir.					
Elde Edilen Bilginin Sentezlenmesi					
1) İşine yarayan ve yaramayan bilgileri ayırt eder.					
2) Ulaştığı yazılı bilgileri, görselleri, ses dosyalarını ve videoları sentezler. (Birleştirme, ilişkilendirme, planlama, yeniden düzenleme, formüle etme vb.)					
3) Gerekğinde kâğıt-kalem kullanarak not alır.					
4) Kelime işlemci programı, sözlük, pdf gibi araçları bilgiyi birleştirmede kullanır.					
5) İnternetteki metni anlamakta zorlandığında, metni daha iyi anlayabilmek için yüksek sesli okur.					
6) Önemli bilgilere dikkat çekmede işaretleme yöntemlerini kullanır(altını çizme-renklendirme... vb).					
7) Ulaştığı metinleri okurken özetlemeler yapar.					

Bilgiyi Çoklu İnternet Ortamlarını Kullanarak İletme					
1) Çoklu medya türlerini, ileteceği mesaja ekleyebilir.					
2) Mesajını kendisine veya başkalarına mail veya anında mesajlaşma araçlarını kullanarak iletir.					

Stratejilerin gerçekleştirilme sıklıkları: 5-Her zaman, 4-Çoğunlukla, 3-Arada sırada, 2-Nadiren, 1:Hiçbir zaman

Ek:3

GÖRÜŞME FORMU

Sınıf Öğretmeni Adaylarının İnternet Üzerinden Okuma Becerilerinin Değerlendirilmesi

Tarih:

Saat:

Katılımcı No:

Cinsiyeti: Yaş:

Merhaba,

Benim adım Barış Esmer. Gazi Üniversitesi Sınıf Öğretmenli Ana Bilim Dalı'nda Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktayım. Sınıf öğretmeni adaylarının internet üzerinden okuma becerilerinin değerlendirilmesi ile ilgili araştırma yapmak istiyorum. İlgili literatür tarandığında ise internet üzerinden okumanın çok net tanımlanamadığı görülmektedir.. Bu çalışmadaki amaç aşağıda size yöneltilen sorular ışığında İnternet üzerinden okumayı tanımlamaktır. Bu tanımlamayı yapmak üzere iş analizi yöntemi kullanılacaktır. İş analizi ise örgütte/kurumda yerine getirilmesi gereken işlerin içerdiği görev ve sorumlulukları, işlerin yapılmasında kullanılan yöntem ve teknikleri, yararlanılan araç ve gereçleri, gerektirdiği bilgiyi, beceri ve yeteneği, çalışma koşullarını belirlemeye yönelik çalışmalardır. Bu araştırmada ortaya çıkacak sonuçların, sınıf öğretmenliği mesleğine yönelik yapılan tanımlamalara kaynak olacağını düşünüyorum. Bu neden sizin sınıf öğretmenliği mesleğine ilişkin görüşlerinizi öğrenmek istiyorum.

Görüşme esnasında kayıt altına alınacak olan bilgiler gizli tutulacak, ikinci bir kişiye aktarılmayacaktır.

Görüşme yapılan bireylerin isimleri rapora yansıtılmayacaktır.

Görüşmeyi izin verirseniz ses kayıt cihazı ile kaydetmek istiyorum. Bunun sizce bir sakıncası var mı?

Görüşmeye başlamadan önce sormak istediğiniz, belirtmek istediğiniz bir şey var mı?

Bu görüşmenin yaklaşık 30 dakika süreceğini tahmin ediyorum. Görüşmemiz iki bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerde internet üzerinden okuma ile ilgili görüşlerinizi ve yorumlarınızı alacağım. İzin verirseniz ilk soruyla başlamak istiyorum.

ELEKTRONİK ORTAMLARDA OKUMA

- 1) Size verilen soruları cevaplariken hangi stratejileri kullandınız, stratejilerde başarılı oldunuz mu, izlediğiniz yol ile başarılı olduğunuza inanıyor musunuz? Neden?
- 2) Size verilen soruları cevaplariken karşılaştığımız sorunlar nelerdir? Bu sorunları nasıl çözümündeki önerileriniz nelerdir?
- 3) 100 üzerinden bir değer vermeniz gerekirse; bugünkü yapmış olduğunuz görevi tamamlamada kendinizi ne kadar başarılı görüyorsunuz?
- 4) Size göre; internet üzerinde bilgiye ulaşmada, araştırmada iyi okuyucular neler yapmalı?
- 5) Hocalarınızdan biri size; diğer arkadaşlarınıza internet üzerinde okuma ile ilgili tavsiyelerde bulunun diye sorduğunu varsayın. İnternet üzerinde güvenilir bilgiye ulaşmada ve araştırma yapmada aklınızdan geçenlerle ilgili öğrencilere/arkadaşlarınıza neler söylemek istersiniz?
- 6) Aramak istediğin konuyu arama motorlarına (google'a) yazdığında binlerce belki de milyonlarca sonuç elde edebiliyorsun, hangilerinin güvenilir olduğunu nasıl anlayabilirsin?
- 7) Basılı kitaplardan okuma(offline reading) ile elektronik ortamlarda okuma sizce aynı mı? Niye böyle düşünüyorsunuz?

YORUMLAR

Yukarıda vermiş olduğunuz cevapları tekrar gözden geçiriniz. Verdiğiniz cevaplar doğrultusunda internet üzerinden okumanın tanımını nasıl yaparsınız?

Ek:4**ANALİTİK KONTROL LİSTESİ**

İÇERİK	Orta		İyi		Çok İyi	
	1	2	3	4	5	6
Tema						
Detaylar (Bilgilerin Doğruluğu)						
Orijinallik						
Örnekler ve Nedenleri						
İçeriğin Geliştirilmesi (AYDF, Türkçe Öğretim Yöntemleri, 2012)						
ORGANİZASYON	1	2	3	4	5	6
Organizasyon Planı						
Giriş						
Gelişme						
Sonuç (Kaynakçaya yer verilmesi)						
Bilgileri Aşamalandırma						
Geçişler						
Tarz (AYDF, Türkçe Öğretim Yöntemleri, 2012)						
KELİME KULLANIMI	1	2	3	4	5	6
Uygun kelime seçimi						
Somut ve Özel Kelimeler						
Mecaz, Kelimeler						
CÜMLELER	1	2	3	4	5	6
Farklı Cümleler Kullanılmış						
Doğru ve Zengin Cümleler						
Cümleler Tam Oluşturulmuş						
PARAGRAFLAR	1	2	3	4	5	6
Ana Fikir						
Yardımcı Fikirler						
Cümlelerin Uygun Şekilde Sıralanışı						
Dilin Kullanımı (AYDF, Türkçe Öğretim Yöntemleri, 2012)						
MEKANİK	1	2	3	4	5	6
Heceleme						
Noktalama						
Gramer						
Biçim						